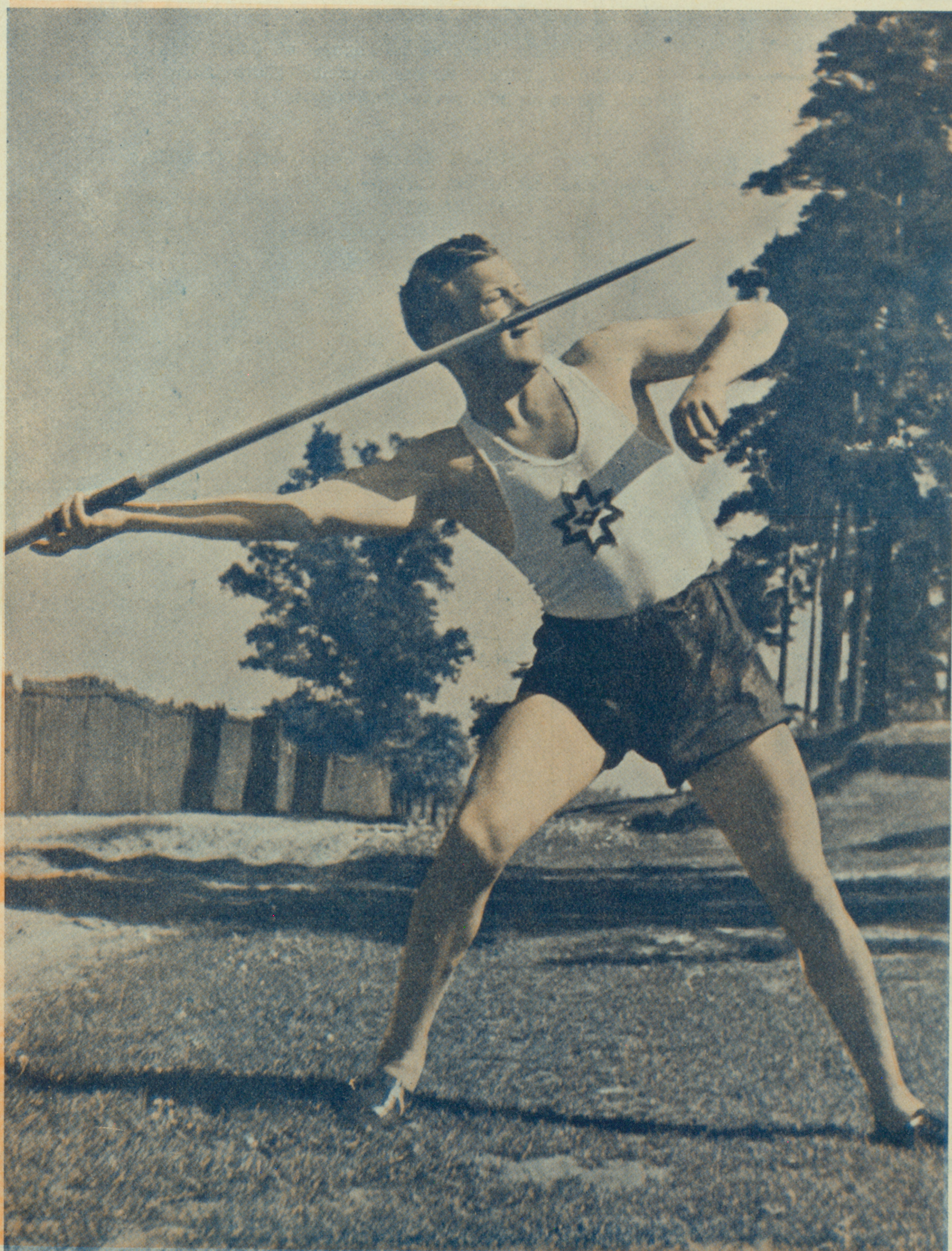
15. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

ŠĶĒPA METĒJS

1937. GADS

6. BURTNĪCA

SATURS

Uz vāka: N. Balgalvja uzņēmums — **Šķēpa metējs.**

„Aizsarga" 7./8. burtnīca iznāks 15. augustā

Žurnāls «AIZSARGS» iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—. Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, «Žurnāls Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija** un **izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālr. 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 8,30—15,30, sestd. no 8,30—13.

1937. GADS
15.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

6. (168.)
BURTNĪCA
15. JŪNIJS

MĒNESRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Jānīts brauc katru gadu,
Atved ziedu vezumiņu;
Še saujiņa, te saujiņa,
Lai zied visa pasaulīte.
T. dz.

Ed. Krauca uzņ.

Prof. A. Švābe

Leģendārais vēsturē

Katras tautas vēsture iesākas ar leģendām — šo apgalvojumu var uzskatīt par aksiomu, kas neprasa pierādījuma. Bet leģendas jēdziens ir mainījies līdz ar gadu simteņiem. Ja viduslaikos par leģendām sauca tikai katoļu svēto dzīves aprakstus, ko lasīja priekšā viņu piemiņas dienās, tad tagad tā ir dabūjusi plašāku un cilvēciskāku saturu. Leģendārs ir katrs stāsts par vēsturiski nozīmīgas personas dzīvi un darbību vai arī par pašiem vēsturiskiem notikumiem, ciktāl šo tēlojumu nevaram pamatot ar drošām un skaidrām dokumentu liecībām.

No tā loģiski izriet, ka leģendu girlandām vienmēr paliks apvīti tie laikmeti, no kuŗiem nav uzglabājušies nekādi dokumenti. Tāpēc parasts šādus vēstures posmus saukt par kādas tautas aizvēsturi, lai ar to novilktu robežu starp dokumentēto vēsturi un bez kādām rakstu liecībām kapenēs un pilskalnos nogrimušo pagātni. Šim dalījumam nav tikai terminoloģiska nozīme vien: pēcnieku skatījumā vēsture un aizvēsture mums rādās citādā gaismā arī savā dziļākā būtībā. Visas tās senmantas, ko archaiologa lāpstiņa izceļ no kāda senču kapa, ir gan piederējušas kādai personai, bet mēs nezinām, kā viņu sauca, ko viņa domāja un izjuta, par ko cīnījās un kāpēc aizgāja bojā. Tā gribot negribot aizvēsture, ja cieši turamies pie kapu inventāra, vienmēr būs un paliks bezpersoniska.

Bet arī secinājumi par kādas tautas aizvēsturisko valsts iekārtu, tiesībām, nodokļiem, ticējumiem un citiem līdzīgiem, ļoti svarīgiem vēstures faktiem, idejām un notikumiem būs tikai hipotētiski minējumi. Paliekot eksaktās zinātnes robežās, archaiologs var dot tikai materiālās kultūras tēlojumu. Ja viņš grib sniegt ko vairāk, tad viņam jābūt arī dzejniekam un jārada leģenda. Ka tas nav pārspīlējums, to teorētiski varam viegli pārbaudīt ar šādu apsvērumu. Ja, teiksim, kādas lielas katastrofas dēļ nākotnē aizietu bojā visi dokumenti un citas rakstu liecības par laikmetu no 1918.—1938. g. un pēc 2000 gadiem kāda archaiologu ekspedīcija, izdarot izrakumus Latvijā, atrastu tur tikai 20. g. s. materiālās kultūras atliekas — kādā ceļā gan šie zinātnieki varētu saviem laika biedriem kautko noteiktu stāstīt par latviešu tautas cīņām un viņas valsts vīriem šai varoņu laikmetā, kuŗa acu liecinieki un līdzgaitnieki mēs esam. Un ja arī mums būtu lemts savām gara acīm pēc 2000 gadiem lasīt to, ko minētā ekspedīcija par mums rakstītu savos žurnālos, vai dzirdēt to, ko noraidītu kāds nākotnes radio, tad laikam gan mēs teiktu: tā ir leģenda par kādu citu pasauli, kuŗā mēs nekad neesam dzīvojuši.

Starpība starp vēsturi un aizvēsturi ir raksturīga arī no laika problēmas viedokļa. Viss, kas notiek vēsturē, ilgst laikā; tāpēc mūsu zināšanas par vēstures notikumiem un personām būs jo dziļākas un drošākas, jo precīzāk mēs varēsim noteikt laiku, kad šīs personas ir darbojušās un notikumi notikuši. Ļoti bieži kāda apstākļa noskaidrošanai ir svarīgi zināt nevien gadu, mēnesi un dienu, kad ir notikusi kāda kauja vai parakstīts kāds līgums, bet svaru kausos krīt pat stunda, kad ir dota kaujas pavēle vai notikusi divu valstsvīru apspriede. Turpretim aizvēsturnieks labākā gadījumā operē nevis ar stundām, dienām, mēnešiem un gadiem, bet tikai gadu simteņiem; dažreiz viņš kļūdās pat par vairāk gadu simteņiem uz priekšu vai atpakaļ.

Pievēršoties dokumentētai vēsturei jākonstatē, ka arī tās vecākais posms, t. s. senie laiki, un daudzām tautām arī nākošais laikmets, t. s. viduslaiki, nav bagāti dokumentiem. Kad vēl nebija pazīstama grāmatu spiešanas māksla un rakstīt prateju skaits bija ļoti mazs, tad lika sastādīt dokumentus tikai par sevišķi izciliem vai seku ziņā svarīgiem notikumiem valsts vai privātas personas dzīvē. Tas nozīmē, ka dokumentos atspoguļojās tikai neliela vēstures daļa. Viss pārējais laika biedriem šķita pēcnieku zināšanai nevajadzīgs un tāpēc nogrima laika straumē, atstādams tikai gadījuma pēdas kādā kapa pieminekļa ierakstā, nodokļu grāmatas atzīmē vai tiesas protokola izrautā lapā. Bet pat tad, ja šie dokumenti nonāk kādā archīvā vai privātā krātuvē, viņu skaits kļūst mazāks ar katru gadu: pret tiem nesaudzīgi cīnās ugunsgrēki, kaŗu postījumi un pēcnieku nevērība vai muļķība, kas svarīgus pergamenta tekstus sagraiza, lai no tiem salipinātu kādas jaunas grāmatas vāku, vai arī veseliem vezumiem tos nosūta papīra fabrikām jauna papīra ražošanai. Tā laiks, kas radījis dokumentēto vēsturi, pats apēd savus bērnus.

Nav neviena senās un viduslaiku vēstures notikuma vai personas, par ko būtu uzglabājies tikdaudz dokumentu, ka uz to pamata vēsturnieks varētu dot pilnīgu, objektīvu un zinātniski nevainojamu aprakstu. Iedziļinoties kādas personas biografijā vai kāda notikuma ģenēzē, pētnieks vienmēr atdursies uz «tukšām vietām», kuŗām viņam jātiek pāri, vai nu tās vienkārši noklusējot plašām lasītāju aprindām, vai arī vedot tās sev līdzi pa savas interpretācijas un konstrukcijas mēness tiltu, kas vienīgi spēj pārcelt mūsu garu pāri dzelmēm un bezdibeniem. Tai momentā, kad vēsturnieks, konstatējis kādu faktu, mēģina to saprast, t. i. saistīt ar kādu citu faktu cēloņu un seku sakarībā — tai momentā viņš rada vairāk vai mazāk ticamu hipotezi.

Pats pētnieks var arī to neapzināties un savu vēsturisko notikumu izskaidrojumu un iztulkojumu uzskatīt par vienīgi iespējamo, palikdams maldīgā pārliecībā, ka — lietojot pazīstamo vācu vēsturnieka Rankes formulu — viņš apraksta tikai to, kas ir bijis, un tēlo tā, kā tas ir noticis. Bet vai nu tai pašā laikā, vai vēlāk kāds cits vēsturnieks tos pašus notikumus

un uz to pašu dokumentu pamata var izskaidrot citādi. Tā rodas aizspriedumi un leģendas, kas ar skolas grāmatu un preses palīdzību ieviešas tautā un nodibina ticību tādai vēsturei, kādu to pirms vairāk gadu desmitiem vai pat simtiem ir tēlojis kāds vēsturnieks vai vēstures diletants.

Bet arī vēstures zinātnē rit nepārtraukts celšanas un noārdīšanas process. Ko mēs šodien redzam Iekšrīgā vai kādā citā vecā pilsētā, kur veseli kvartāli tiek nojaukti, lai atbrīvotu vietu jaunām celtnēm, tas uzmanīgam vērotājam ir redzams arī latviešu vēstures Vecrīgā. Baltijas vēsture — ar kādu nosaukumu parasti līdz pat pasaules kaŗam apzīmēja tās zemes vēsturi, kas zeļ un zied no latviešu un igauņu spēka un asinīm, — līdz pat mūsu dienām izskatījās kā vācu aizjūŗas kolonijas nepievilcīgs provinciāls kakts, kur ap mūsu tautas svētnīcām, tās aizsedzot un kropļojot, bija saceltas nedaiļas mietpilsoņu piebūves. Mums vispirms ir jānojauc šīs nelatviskās celtnes un jāiznīcina šejienes vācu vēsturnieku sacerētās leģendas, pirms sākam celt latviešu vēstures jaunbūvi. Tas nav un nevar būt ne viena gada, ne viena cilvēka darbs. Daudz kas šai laukā ir jau padarīts, bet vēl vairāk darāms.

Senlatviešu kaŗavīrs.
Māksl. Baumaņa glezna.

Paies daži gadi, un blakus valdības ēku pilīm, korpuss pēc korpusa, pamazām izaugs latviešu vēsturnieku celtā Latvijas vēsture. Pēc kāda plāna tā ceļama, to Prezidents skaidri formulējis likumā par Latvijas vēstures institūtu: Latvijas vēsture rakstāma patiesības un nacionālisma garā. Paviršī skatoties, šķiet, ka abi viedokļi ir grūti savienojami, jo taču parasts domāt, ka zinātniska patiesība ir objektīva, bet nacionālisma ideoloģija — subjektīva. Tomēr šī pretruna ir tīri šķietama: savā būtībā objektīvais un subjektīvais ir tikai tās pašas lietas vai parādības dažādi aspekti.

Kas ir patiesība ārpus cilvēka ierobežotā prāta? Kas ir vēstures patiesība par seniem, tāliem notikumiem, par kuŗiem vairs nevar stāstīt neviens laika biedrs? — Jo vairāk pazīstam kādu vēsturisku notikumu vai personu, jo lielāka kļūst mūsu nezināšana tai nozīmē, ka tikai tad skaidri apzināmies, cik daudz vēl paliek nezināma un nesaprotama. Pētnieks ir pielīdzināms kāda Labirinta vārtu slēdzējam, kam atveŗot vienas durvis parādās koridors ar divām jaunām aizslēgtām; atslēdzot arī tās, citas noslēpumainas ejas, kuŗu virziens nav zināms, ne izeja atrodama. Tā agri vai vēlu katrs īsts vēsturnieks faktu un notikumu labirintā atduŗas uz neatslēdzamām patiesības durvīm un ir spiests prasīt sev, kāda ir vēstures dziļākā jēga — kāda ir tās metahistoriskā nozīme? Risinot šos vēstures galējos un pēdējos jautājumus, neviens vairs nevar pateikt, kur sākas un kur beidzas laikmetiskais un mūžīgais, subjektīvais un objektīvais.

Bet tāpat kā tikai retais no tiem auto sporta mīlētājiem, kas ar viegli regulējamu ātrumu joņo pa šoseju, paceļ savas acis uz Putnu ceļu, lai apjaustu, ka starp viņa mašīnas kustību un mūsu zemes debess mēchaniku pastāv kāds dziļāks sakars, tā arī vēsturnieks var celt tādu vēstures ēku, kas negrib būt labirints un negrib risināt pēdējos mūžības jautājumus, bet kalpot savas tautas laikmetiskām vajadzībām. Man šķiet, ar to viņš vairāk darīs mūžīgās Latvijas labā, nekā iedomātas mūžīgās patiesības vārdā atteikdamies no sava laika praktiskā jaunbūves darba.

Vai šai latviešu vēstures jaunceltnē būs arī leģendām izrotātas istabas? — Jādomā gan. Bet ar to starpību, ka tur būs vietas tikai tām leģendām, kas ar vēsturisko personu un notikumu latvisko iztulkojumu var kļūt par mūsu tautas garīgā spēka avotu un līdz ar to palīdzēt celt mūžīgo Latviju. Kāpēc, piem., lai atsakāmies no leģendām, notēlojot mūsu senču brīvības cīņas, tikai tāpēc vien, ka mūsu ienaidnieku chronisti tām veltī dažas, tendenciozi sagrozītas rindas? Kāpēc, klusējot vācu dokumentiem, nevaram atsaukties uz dāņu chronikām vai zviedru sāgām, ja tās stāsta par kuršu un zemgaļu cīņām un uzvarām jau 9. un 10. gadu simtenī? Kāpēc aprakstot Kauguru dumpi nedrīkstam neko izlaist un neko pielikt pie tā, kas atrodams vācu izmeklēšanas tiesneša protokolā?

Starpība starp vēsturnieka un rakstnieka vai mākslinieka darbu ir tikai tā, ka pirmam sava tēlojuma ticamība jāpanāk ar citām metodēm nekā otram. Mākslinieks drīkst radīt jaunas personas un piešķirt tām vēsturisku reālitāti pat tad, kad neviens avots neapliecina šādu personu bijumu. Turpretim vēsturniekam savas tautas pagātne nevien jāparāda, bet arī jāpierāda ar formālās loģikas paņēmieniem, kāpēc viņš — radot leģendu — nedrīkst ne vēstures faktus izdomāt, ne arī tos noklusēt. Viņa lielā zinātniskā un nacionālā misija sākas faktu iztulkošanā, piešķiŗot tiem lielāku vai mazāku svaru, meklējot starp tiem tādu vai citādu sakarību. Taisni šai darbībā nacionālais viedoklis var izpausties tik stipri, ka piem., runā par ģermāņu un romāņu skolu Francijas senvēsturē.

Senlatviešu pils rekonstrukcija.

valoda un vēstures avoti nepārprotami liecina, ka jau vairāk gadu simteņus pirms «uzzēģelēšanas» latvieši bija Eiropas kultūras tautu saimes pilntiesīgi locekļi, un ka mūsu vēsture it nebūt nesākas ne ar vācu laikiem, ne ar šo laiku pirmām chronikām.

Tāpat no šejienes vācu vēsturnieku mutes līdz apnikumam ir dzirdēti spriedelējumi, ka 12. g. s. beigās mūsu senču politiskā un militārā organizācija bijusi tik primitīva, ka pats Dievs mums uzsūtījis vācu ilgās kundzības rīksti, lai še nodibinātu kārtību. Bet šo leģendu radot, viņi piemirst, ka vāciešiem bija vajadzīgs vesels gadu simtenis, lai ar visā katoļu pasaulē vervēto krustnešu un bruņnieku ordeņa karaspēku, ko atbalstīja Eiropas augstākās autoritātes — pāvests un ķeizars, nevienādā cīņā uzveiktu nelielo latviešu tautu, kas bez tam vēl bija saskaldīta vairākās ciltīs un valstīs. Vai tik ilga cīņa pret visu Eiropu būtu bijusi pa spēkam mūsu senčiem, ja tie patiesi būtu bijuši tādi, kādus viņus tēlo minētie vēstures rakstnieki?

Protams, vēl lielākas ir pretešķības — mūsu tautas pagātnes redzēšanā un saprašanā — starp šejienes vācu un pašu latviešu pētniekiem.

Minēsim tikai dažas pazīstamākās vēstures leģendas, ko radījuši šejienes vācu vēsturnieki, lai ar tām attaisnotu savas nepamatotās pretenzijas uz «kultūrtrēģeru» lomu Baltijas valstīs. Vēl līdz 1918. g. Baltijas vēstures grāmatas sākās ar nevienā dokumentā neatrodamo apgalvojumu, ka 12. g. s. Brēmenes kuģinieki «uzzēģelējuši» Daugavas grīvu, līdzīgi tam kā 16. g. s. Kolumbs atklājis Ameriku un viņas «mežoņus». Ar to bija likts pamats mācībai, ka latviešiem vienmēr jābūt pateicīgiem vāciešiem, kas viņus «atklājuši» un piegriezuši Eiropas kultūrai. Bet

Lai mums neņem ļaunā, ka šādas vācu leģendas mēs nevaram un negribam likt latviešu vēstures pamatos. Ja arī leģendārais no vēstures nav izmetams, tad tomēr būs citas leģendas, kuru girlandām vaiņagosim savus nacionālos varoņus, kad par viņiem ar nolūku klusē vai runā nepatiesību mūsu vēsturisko ienaidnieku izdotie dokumenti un tendenciozās chronikas.

Dr. phil. J. Students

Varoņa raksturs

Raugoties dzīvē un vēsturē, jāatzīst, ka ir cilvēki, kas izceļas ar saviem slavas pilnajiem un mūžīgas vērtības bagātajiem darbiem. Šie cilvēki ir varoņi. Tiesa: ne ikkatrs slavens cilvēks jau ir varonis, un tāpat ne ikkatrs varonis laicīgajā dzīvē kļūst slavens. Varonis kā varonības nesējs glabā sevī tādas īpašības, kas neatkarīgi no laicīgajiem citu atzinumiem vai noliegumiem ir darbu darītājs ar mūžīgu un universālu nozīmi. Varoņa darbu vērtība agri vai vēlu atmirdz tik spoži, ka varoņdarbu gaismā un svētumā paaudžu paaudzes smeļas jaunus ierosinājumus un spēkus. Lūk, kamdēļ, runājot par varoņiem, sirds iedrebas sevišķās aizgrābtības trīsās, un tā nav tikai vienkārša pacilātība vien, bet ir jau dziļa svētbijība, kas prasa pazemībā noliekt galvu varoņu un varoņdarbu priekšā.

Ievērojot varoņdarbu svētību, pateicīgs uzdevums mēģināt iztirzāt varoņu raksturu. Varoņa raksturs ir varoņdarbu avots. Nav bagātāka rakstura par varoņa raksturu. Ja raksturs ir cilvēka gara un ķermeņa formas zīmīgāko īpatnību kodols, kas it sevišķi liek sevi manīt gribā, mēģināsim noteikt, kādas ir ievērojamākās īpašības varoņa raksturā, apcerējot šo jautājumu virspirms no psicholoģijas, bet pēc tam no ētikas viedokļa.

Varonis slēpj sevī drošsirdību. Kur varonība, tur nav baiļu. Varonis kā varonības nesējs ir bezbailīgs. Bet par kādām bailēm te runājam? — Par

bailēm no nāves. Varonis nepazīst baiļu no nāves. Viņam vienā, otrā gadījumā var gan būt zūdīšanās par citu (piem., par savu tuvinieku vai citu aizstāvāmo) likteni, ko varētu saukt arī par norūpēšanos, bet paša stāvoklis varonim nekādas sevišķas rūpes nedara. Zināms, pilnīgi noliegt baiļu iespējamību varonī nav pamata. Tā būtu vienpusība un varonības pārspīlējums: varonis tāpat ir cilvēks, viņam tāpat gribas dzīvot; viņam tāpat sāp, bet tikai visas tās intereses un vēlēšanās, kam pamatā stāv ķermeņa iegribas, un visi miesīgās eksistences procesi varonī samazināti līdz mīnimumam, ko viņš panācis ar savu atziņu un gribu. Šai ziņā varonis ļoti atšķiras no parastā, caurmēra cilvēka. Vidusmēra cilvēkam pieķeršanās dzīvei, t. i. pašai dzīvošanas bioloģiskajai norisei, ir pats svarīgākais. Viss, kas nekalpo dzīvībai un viņas uzturēšanai, parastajam cilvēkam liekas bezvērtīgs, nenozīmīgs, nesvarīgs. Ikdienišķais cilvēks ārkārtīgi uztraucas un nevar vien nodusmoties, ja otrs dara kaut ko tādu, kas tā vai citādi traucē viņa dzīves gaitu, it sevišķi — dažādas dzīvošanas ērtības. Dažreiz lieta nonāk pat līdz komismam: piem., pietiek būt tikai aculieciniekam kā ļaudis skrien, ja nāk nejauš, negaidīts iespaids, kas izsauc bailes, lai pārliecinātos, cik ļoti cilvēks pieķēries dzīvei, un kā viņš nekā negrib zaudēt no visa, kas balsta viņa dzīvi, vai arī — ka viņš visu savu mantu un bagātību būtu spējīgs atdot, ja tikai varētu glābt savu dzīvību, kur viņam tā liekas esam briesmās. Varonī turpretim nekā tamlīdzīga nav. Šādos un līdzīgos apstākļos varonis paliek aukstasinībā. Varonis vispirms palaiž skatu sev apkārt un dažus mirkļus vēro, kas ir, kas notiek, mēģina atklāt un izprast cēloni un tikai pēc tam sāk rīkoties. Kamēr parastais cilvēks, izjuzdams bailes, dod kājām un rokām vaļu, gāzdams un lauzdams visu, kas gadās ceļā, neatkāpdamies arī no pārestības izdarīšanas citiem ļaudīm, kas ir viņa priekšā (sal., piemēram, pūli, kas drāžas ārā no degoša nama; bēgošu karaspēka daļu), tikmēr varonīgais vispirms mēģina novērst baiļu izsaucēju apstākli, un ja tas nav iespējams, — dodas glābt citus vai labot viņu glābšanas apstākļus, sevis glābšanā palikdams kā pēdējais. Tā ir spilgta baiļu afekta pārvarēšana un droša skatīšanās briesmām un pat nāvei acīs. Tā tad varonība, nesdama sevī drošsirdību, ir baiļu pretstats. Varonis nav gļēvulis.

Tālāk varonī novērojams līdzsvars prātā, gribā un jūtās. Prāts, griba un jūtas, kā zināms, ir psīchiskās pasaules trīs plašākie izpaudumi. Lielajā cilvēku daudzumā maz ir tādu, kam šais izpaudumos ir līdzsvars. Visvairāk tādu, kas klausa jūtām, afektiem, kaislībām, bet daudz mazāk tādu, kas seko prāta apsvērumiem. Visdīvainākі tomēr tie apstākļi cilvēkā, kur viņš savā prātā gan atzīst, ka viens darbs labs, otrs ļauns, bet viņa griba ir tik vāja, ka nespēj sekot prāta aicinājumam. Laimīgs var būt tāds cilvēks, kam prāta, gribas un jūtu dzīvē valda saskaņa. Šāda saskaņa ir varonī. Vispirms viņam ir prāta skaidrība. Varonis savas dzīves un darbības apstākļus pārdomā skaidri. Viņā ir pamatota domāšana. Viņš nav neapdomīgs. Tamdēļ arī varonis nepārsteidzas. Pārsteigšanās un nepareiza rīcība ir neskaidras domāšanas sekas. Iespējams arī, ka parsteidzīgu vai nepareizu soli noteic stūrgalvība, ietiepība un tml. Prāta skaidrība nav atkarīga no zināšanām vien, kas iegūtas skolojoties, mācoties u. t. t., bet arī no sevišķas dzīves gudrības, kas piemīt varonim. Šāda dzīves gudrība ir vairāk nekā zināšanas vien: tā ir lietu savstarpējas sakarības saprašana, cēloņu un seku sajēgšana. Varonis jau vienā vai dažos mirkļos noskārš, kādas sekas būs atkarībā no tāda vai citāda soļa. Saprašanas, apdomības, prāta skaidrības lomu — it īpaši varoņu dzīvē — sevišķi augstu vērtē senie grieķi. Homēra epos, Aischyla, Sofokla traģēdijās, Platōna un Aristoteļa ētikā un valsts mācībā rādīts, kā cilvēks nevar veikt nevienu nopietnāku darbu bez dziļākām iepriekšējām pārdomām. Sevišķi pasvītrota karavīru apdomīgas rīcības nozīme cīņu laukā un uzsvērts, ka akla, t. i., neapdomāta rīcība ar karavīra uzdevumu nav saskaņojama. Šis zīmīgais uzskats, ko zinātnieki dēvē par grieķu ētisko intellektuālismu, visai pamācošs tai ziņā, ka varonīgajā rīcībā cilvēks ar prātu vada savu jūtu dzīvi. Jūtu nozīme dzīvē nav jānoliedz, jo jūtas nereti parādās kā darbības ierosinātājas un ir it kā darbības dzinējspēks, bet tās vajaga pareizi virzīt un vadīt. Vadītāja uzdevums piekrīt prātam. Jāievēro gan, ka arī prāts ne ikkatrreiz zina uzrādīt īsto un pareizo ceļu, tomēr šā uzdevuma veikšanu no prāta

Pils vārti.
Uzņemts Brīvdabas mūzejā.

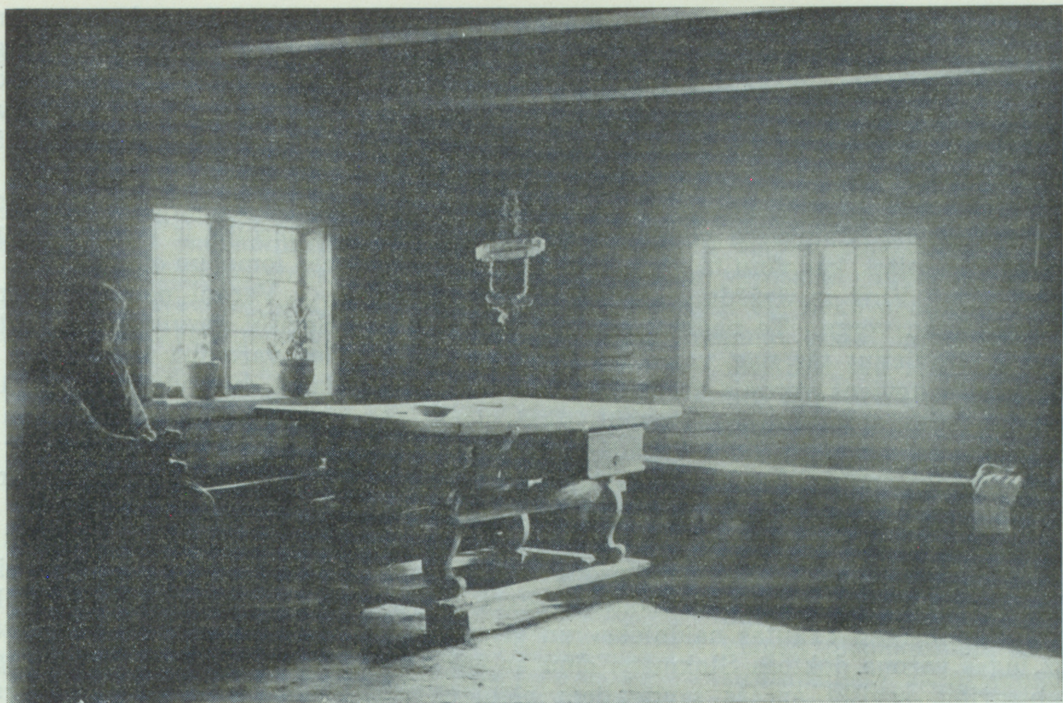
gaidām. Prātam tas gan nav tik viegli, jo jūtas to allaž mēģina atvirzīt nost. Cik daudzreiz jūtas mūs vilina un aicina pavisam kur citur, nekā māca prāts. Kā viņas mūs kārdina! Ikvienam zināms, cik grūti šiem jūtu vilinājumiem pretoties. To spēj tikai tas, kam prāts ir jūtu vadītājs. Šādam cilvēkam reizē ir arī stipra griba. Diezgan droši var pat apgalvot, ka apzinīgas gribas stiprums nav nekas cits, kā spēcīgas jūtas, vadītas ar gaišu prātu. Par gribu, vārda patiesā nozīmē, nemaz nav iespējams runāt, neņemot vērā tās noteikšanu un vadīšanu ar pamatotu domāšanu. Pretējā gadījumā tā ir akla un neapzinīga, jo te valda instinkti, impulsi, refleksi. Vislielākais iespaids neapzinīgajā gribā ir instinktiem. Lai padomājam, cik liela vara ir dzimuminstinktam. Kā tas cilvēku vilina un kairina! Bez šaubām: arī tam tāpat kā augstākajām garīgajām jūtām ir ievērojama nozīme kā cēlu darbu ierosinātājam, jo tas cieši saistās ar mīlestības pārdzīvojumu, bet tikpat skaidrs, ka, nonākot pilnīgi dzimuminstinkta noteikšanā, apzinīgā griba novājinās un krietnu darbu pildīšana vairs nav iespējama. Cilvēks paliek šā instinkta vergs un vairs nespēj pacelties brīvā rīcībā. Tas pats sakāms par dzīvības sargāšanas un uzturēšanas instinktu: ja pārāk esam pieķērušies savam dzīvības procesam, mums nav iespējams veikt nevienu darbu, kas saistīts ar dzīvības briesmām, kaut gan šis darbs, varbūt, ir ļoti vērtīgs. Šādā gadījumā dzīvības glābšanas instinkts ir stiprāks par nodomu un labu gribu šo nozīmīgo darbu nevien veikt, bet arī sākt. Parastajā ikdienas cilvēkā tā ir. Viņš ir sava dzīvības instinkta varā. Varonis turpretim dzīvības instinktu uzvar. Nevis viņš ar savu saprašanu un labo gribu ir dzīvības saglabāšanas instinkta gūstā, bet pēdējais ir viņa prāta un apzinīgās gribas varā. Gluži tāpat varonis spēj pārvarēt savus afektus. Afekti, kā zināms, ir strauji uzliesmotājas jūtas, kas sasniedz lielu intensitāti, bet samērā ātri pāriet. Tādi afekti kā, piem., bēdas, dusmas un bailes psīcholoģisko personu nospiež, vājina viņa domāšanas un darbības spējas, turpretim prieka afekts gara un miesas pasauli uzmudina un spēcina. Par dusmām gan vēl jāsaka, ka sākumā tās spēku dod, bet vēlāk atņem, kurpretim bēdas sākumā atņem, bet vēlāk garīgi spēcina un padziļina. Bailes gan vienmēr tikai nospiež, bet prieki (apvaldītā formā) — uzmudina. Lai cik pozitīva vai negātīva nozīme šiem afektiem ir, tie, izņemot retus gadījumus, jārēgulē ar apzinīgu gribu. Jo, kas gan lai iznāk, ja cilvēks nespēj savas bēdas pārvarēt? Kas labs gaidāms no tāda, kas nevar dusmas apspiest? Vai var uzticēt daudz maz nopietnākus uzdevumus individam, kas bez vairāk vai mazāk dibināta iemesla nonāk baiļu afektā? Arī par priekiem un gavilēm jāteic, ka tiem ir savas robežas, ko pārkāpjot draud iekļūšana nenosvērtībā. Afektiem ir liels dzinējspēks. — Vienalga — vai pozitīvā, vai negātīvā nozīmē, bet nepieciešama spēja to vadīt un rēgulēt vai arī vajadzības gadījumā apspiest. Šāda spēja ir varonim. Varonī daži afekti ir spēcīgi, bet reizē ar to viņam piemīt spēja tos vadīt un rēgulēt tā, lai tie nevis traucētu, bet atbalstītu viņa labo darbību. Tā tad varonis ietver sevī prāta skaidrību, stipru apzinīgu gribu un spēcīgas jūtas līdz ar uzmudinātājiem afektiem, pie kam visi šie psīchiskās dzīves izpaudumi atrodas līdzsvarā un saskaņā.

Ar šo varoņa īpašību stāv ciešā sakarībā cita, un proti, varonī apzinīgā griba pilnīgi noteic ķermeni. Griba te ir stiprāka par miesu, gars par materiju. Ir, protams, gadījumi, kur varonī apvienots stiprs gars ar stipru miesu, bet arī tad gars te ir miesas noteicējs, nevis otrādi. Bet ko īsti nozīmē šis gara resp. gribas pārsvars pār ķermeni? Tas nozīmē, ka visas tās iekāres, dziņas, kaislības u. t. j. pr., kā šūpulis ir miesa, nonāk apzinīgas gribas noteikšanā. Daudz ir tādu iekāru, kas perinājas miesā. Varbūt šādu iekāru sākumā nemaz nav bijis, bet tās pamazām vai ātri radušās, un tikušas apmierinātas, arvien vairāk pastiprinājušās. Iekāres ne vienmēr sedzas ar vajadzību. Piem., ķermeņa vajadzība ir ēst, dzert, apģērbties, apmierināt dzimumkaislības, elpot svaigu gaisu u. t. t., bet visas šās vajadzības var kļūt izvirtīgas, pārvēršoties par iekārēm un arvien vairāk sagraujot miesas veselību. Tā ēšanas iekāres var būt dažādi izsmalcināti ēdieni; dzeršanas iekāres — alkohols; ģērbšanās — uzvalku darināšanā pēc pēdējās modes; dzimumkaislību — ieiešana attiecībās ar vairākiem otra dzimuma individiem, atkāpjoties, teiksim, no uzticības un dotā solījuma mīļotam cilvēkam; svaiga gaisa elpošana — braukšana dārgās ekskursijās u. t. jpr.

Latgales sēta.
Uzņemts Brīvdabas mūzejā.

Kā redzams, dažādajām patiesajām un pat nepieciešamajām ķermeņa vajadzībām ir savas galējības, kas rodas tad, ja cilvēkam nav stipras gribas vajadzības ierobežot un vadīt mērenības gultnē. Teiksim, cilvēkam tāpat kā kuŗai katrai citai būtnei, piemīt nepieciešamība uzņemt barību, bet ja viņš šo nepieciešamību izlutina, nododamies izsmalcinātībai un reizē ar to izšķērdībai, viņš nav vairs noteicējs par savu izlutinātās garšas iegribu. Tāds cilvēks šo savu iegribu allaž liek pirmā vietā; tā viņam ir galvenā; par to viņš vairāk domā un interesējas; un kaut arī savā prātā viņš atzītu, ka tā paļaut vaļu iegribai nav labi, viņš savā gribā vairs nav tik stiprs, lai tai pretotos. Acīm redzot, cilvēkā no vienas puses ir tieksme nodoties kaislei, bet no otras — ir kāda balss un aicinājums šai kaislei pretoties. Visas šās dažādās iekāres iziet no ķermeņa un savā neapvaldītajā formā saucas baudas. Varonība ir tas dižais gara spēks, kas baudas apspiež, t. i., ļauj izpausties tikai līdz zināmai robežai. Varonis nav domājams kā baudu cilvēks. Pretējā gadījumā viņš būtu ķermeņa iekāres vergs. Ja viena otra no pieminētajām vai citām iekārēm viņam piemīt, tomēr nekad tā nedabū izpausties visā savā dziļumā un plašumā, jo varonis to vienmēr laikā ievēro un ierobežo. Neiespējams varoni iedomāties alkoholiķi, narkotiķi, modes ākstu, dzimumdzīves baudītāju un tml. Ir gan piemēri, kur cilvēks, kas sākumā bijis varonis, vēlāk kļūst nelabojams baudītājs, bet šādi piemēri, vienkārt, ir ļoti reti, un, otrkārt, tiem pamatā ir vai nu no atsevišķa cilvēka, vai sabiedrības puses pārestība varonim, kas sagŗāvusi viņa ticību cilvēkiem un dzīvei, pie kam baudām par upuri kritušais vairs varonis nav. No varonības īpašībām vairs nav ne vēsts, tiklīdz ķermeņa iekāres ņem pārsvaru pār garu, kas nav nekas cits, kā psīchiskā dzīve savā apzinīgumā. Miesas iegribu varā nonākušais ir acumirkļa baudītājs. Viņš domā tikai par to mirkli, ko bauda sagādā, un šā mirkļa priekšstatam viņš arī seko. Vai tādā gadījumā daudz maz nopietnāks un grūtāks darbs izdarāms? Vai varam iedomāties varoni, kam jāveic atbildīgs un svarīgs uzdevums, teiksim, kaujas laukā, citu cilvēku dzīvības glābšanā, bīstamas būves darbu vadībā u. c., un kas tai pašā laikā aizrautos, piem., kaislībā ar sievieti, alkohola baudīšanā vai tml.? Tas pilnīgi neiespējams. Īstenībā varonī nekad tas nenotiek. Tādā stāvoklī nonāk tikai gribā vāji cilvēki. Viņiem miesa, runājot Platōna vārdiem, ir kā cietums, kas dvēseli resp. garu tura savos skāvienos. Stipras gribas cilvēkā ir otrādi; tur miesa ir gara cietumniece. Tamdēļ pilnīgi pareizas ir zviedru fiziskās audzināšanas galvenā teōrētiķa un praktiķa Petra Linga domas, ka cilvēka gara stiprums ir gribas uzvara pār miesu, un šo uzvaru Lings ieteic panākt ar t. s. morālisko ģimnastiku, ko gan šeit tuvāki nav mūsu uzdevums aplūkot. Jo cilvēks garīgi stiprāks, jo vairāk miesa paklausa viņa gribai. Varonī šāds stāvoklis ir vairāk vai mazāk pilnīgs. Varonis ir savas miesas un līdz ar to tās iekāru — dažādu baudu pārvarētājs. Tas ir stāvoklis, kur miesa ir apzinīgās gribas ierocis un klausa gara pavēlēm.

Latviska dzīvojamā istaba.

Visbeidzot no psīch°oloģijas viedokļa jāuzsver varonības izpausme domu, darbības un visas dzīves patstāvībā. Varonībai ir spēja patstāvīgi domāt, rīkoties un dzīvot. Varonis ir neatkarīgs savos spriedumos un savā rīcībā. Viņš pats sevi virza, vada un noteic. Varoņa domas nav ne no viena aizņemtas, bet ir viņa paša ierosinātas, cilātas un veidotas. Varonis mazāk klausās, ko citi runā, bet vairāk pārdomā un izdomā savus uzdevumus patstāvīgi. Viņš pats domā, spriež un sveŗ. Ar to nav teikts, ka varonis nebūtu uzmanīgs pret citu domām un ieskatiem: kādreiz viņš mācās arī no tiem, bet arī tad viņš citu domas patstāvīgi pārstrādā un padara par savas gara dzīves īpašumu. Tāpat tas ir ar darbību: varonis dažreiz kā paraugu ņem otra (teiksim cita varoņa) rīcību, un, uzskatīdams to par pamācošu, tai seko. Lielāko tiesu varonis savā dzīvē tomēr ir pats savu nodomu jaunradītājs un pastāvīgs savas darbības virzītājs. Domas un darbi iziet no viņa paša. Varonis nereti gan uzklausa citus, bet ne vienmēr tiem paklausa. Tamdēļ var teikt, ņemot vērā blakām psīcholoģijai socioloģijas viedokli, ka varonis nav tik daudz pūļa un masu cilvēks, kā īpatnis, individuālists. Varonis mazāk atkarīgs no sabiedrības kā sabiedrība no viņa. Varonis smeļ gan spēkus no savas tuvākās un tālākās apkārtnes, bet viņš līdz ar to kļūst par šās sabiedrības virzītāju, vadītāju un dažkārt arī pāraudzinātāju un pārveidotāju. Pazīstamajā individuālisma

un kollektīvisma strīdū mums, analizējot varoņa rakstura īpašības, jānostājas individuālisma pusē. Ja vidusmēra cilvēks ir vairāk atkarīgs no apkārtējās sabiedrības, par varoni to nepavisam nevar teikt. Varonis jau tamdēļ ir varonis, ka viņš var veikt uzdevumus, ko parastais cilvēks nespēj, bet pēdējais to nespēj lielā mērā tamdēļ, ka viņš pārāk atkarīgs no savas apkārtnes. Caurmēra cilvēks nespēj saraut pat visvājākās saites, kas viņu tā vai citādi tur: pie savas apkārtnes. Viņš ir dažādu nenozīmīgu ieskatu un aizspriedumu vergs. Te nedomājam vienu otru labu parašu, tradiciju; tās nav vajadzīgs lauzt un iznīcināt, un to neviens varonis arī nedara. Mēs šeit domājam tādus apstākļus, kas varbūt, tikai vienai sabiedrības daļai zināmu laiku sagādā materiālus labumus, visādas ērtības, bet otrai nes tai pašā laikā postu un, visā visumā, visai sabiedrībai, ja ne tūliņ, tad vēlāk, tomēr nāk par ļaunu. Lūk, šādus apstākļus varoņi tiecas sagraut. Kas par varoņa cīņu pret šādiem apstākļiem grib dabūt skaidru ieskatu, lai palasa Ibsena lugu «Tautas naidnieks» un griež vērību uz lugas varoņa doktora Stokmaņa cīņu ar apkārtējo sabiedrību, sevišķi ar tās savtīgajiem plāniem. Ja Stokmanis arī beidzot paliek viens, tas taisni apliecina viņa varonību, jo varonis, mazākais, zināmu laiku ir viens. Tādos brīžos, kur dzīvība un dzīves labklājība jāliek svaros, varonis savos nodomos un rīcībā parasti paliek viens, un tikai maz pamazām viņam rodas piekritēji. Nav tāda varoņa, kas savā dzīvē vai nu vienreiz, vai vairākkārt nebūtu bijis viens. Sabiedrībā viņš gūst iespaidus un ierosinājumus, bet vienatnē tos pārstrādā un izkristallizē. Ja sabiedrībā dažkārt rodas domu dīgļi, vienatnē tie izaug un izplaukst. Varonī tas parādās visspilgtāk. Bieži ir tā, ka varoņa uzskatus sabiedrība neatzīst, tamdēļ, ka tie viņai liekas neiespējami un neparasti. Tomēr tas nebūt nemazina šo uzskatu vērtību. Taisni otrādi: tas izceļ šo uzskatu nozīmi. Savā domu un darbības attīstībā varonis ir pilnīgi īpatnējs, orīģināls. Viņš nav otra atkārtojums, kopija, bet vienreizējs, neatkārtojams. Reizē ar to varonis jāuzskata par ģeniālitātes nesēju. Bez šaubām, varonībā ir pakāpes. Ir mazāki un lielāki varoņi, un taisni šie lielākie varoņi ir ģeniji, — vienalga, kādā darbības novadā, ja tikai šī darbība ir vērtīga un paceļ cilvēka, un visas cilvēces lomu un nozīmi.

Varoņi nav tikai vīrieši vien, bet arī sievietes. Sevišķi pasvītrojama mātes varonība, tad vēl sievietes varonība kaŗa laukā un arī parastajā darbā tai laikā, kad vīrieši ir kaŗā. Sievietes mātes varonība izpaužas lielajās rūpēs un gādībā par saviem bērniem, jo izaudzināt bērnus par krietniem cilvēkiem patiešām ir varoņdarbs. Ir arī gadījumi, kur māte ar savu ķermeni pret niknu zvēru vai laupītāju aizstāv savus bērnus, un pati iet bojā, bet bērnus izglābj un pasargā. Kaŗa laikā sieviete kļūst varone, dažkārt cīnīdamās kopā ar vīrieti plecu pie pleca pret ienaidnieku. Mums, latviešiem, tādi piemēri ir: Līna Čanka, Valija Veščunas, Elza Žiglevice, kas par varonību apbalvotas ar Lāčplēša kaŗa ordeni, pie kam Žiglevice, kā zināms, mira no smaga ievainojuma cīņu laikā ar bermontiešiem. Kaŗa laikā sievietes varonība izpaužas vēl citādi, un proti, sieviete uzņemas visus grūtos vīriešu darbus, kamēr viņas līgavainis, vīrs, brālis vai tēvs ir kaŗa laukā. Tālab pasaules kaŗa laikā, strēlnieku laikmetā, kā arī Latvijas atbrīvošanas cīņu dienās vareja redzēt, kā mūsu sievietes apstrādā tīrumus, pat aŗ, ecē, sēj, met siena kaudzes u. tml. Nav jāaizmirst arī, ka sieviete dažkārt attur vīrieti no gļēvulības, piem., kur pēdējais dezertē no kaujas lauka, lai meklētu patvērumu pie savas iecerētās, bet pēdējā viņu nepieņem un raida prom, pildīt savu pienākumu, kam vīrietis arī paklausa. Šeit sieviete parādās kā varoņgara uzturētāja, un patiesi, ja vīrietis īsti mīlēs sievieti, viņš tās dēļ negribēs palikt par gļēvuli. Mīlestības jūtām piemīt liels spēks cilvēka noskaņošanā uz varoņdarbiem, un kaŗa gadi Latvijā arī šai ziņā uzrāda vienu otru raksturīgu piemēru.

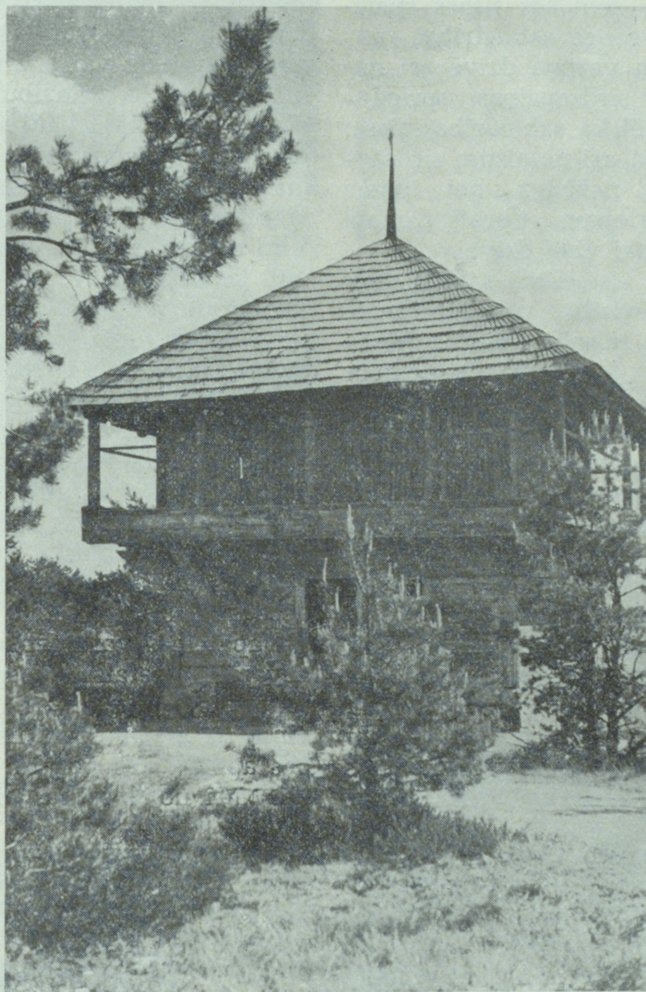
Varoni parasti var pazīt ne tikai pēc viņa psīchiskajām īpašībām, bet arī vērojot viņa ķermeņa formu un kustības. Ja dvēsele atspoguļojas ķermenī, tad sevišķi tas sakāms par varoni. Neieejot šeit sīkumos, pasvītrosim, ka varoņa ķermenis ir ļoti izteiksmīgs, un tas sevišķi sakāms par viņa seju: varoņa seja pauž enerģiju, gribas neatlaidību, izturību, uzņēmību, dziļdomību, atsaucību, iejušanos. Bez tam parasti gandrīz vai vienmēr varoņa seja liecina par rūpēm, lielu uzdevu-

Senā klēts.
Uzņemts Brīvdabas mūzejā.

mu apziņu, bet reizē ar to arī par ciešu apņemšanos uzdevumus veikt, nojaucot šķēršļus un ceļot jaunu dzīvi. Tai pašā laikā varoņa sejā netrūkst maiguma, kas liecina, ka varonis nav rupjš, bet viņa dzelzs griba un asais prāts saistīts ar dziļām atsaucības pilnām jūtām. Varoņa soļu gaitai un visām viņa ķermeņa kustībām piemīt zināms smagums, kas tomēr nav nospiedošs un it kā piemircis neveiklums, bet tikai liecina par varoņa visas psīchofiziskās struktūras pamatīgumu un nesalaužamību. Nav reti gadījumi, kur varoņi — it sevišķi starp karavadoņiem un valstsvīriem — arī miesā stipri un fiziski veikli, bet arī te viņu prāts un griba pilnīgi noteic viņu ķermeni.

Blakām aplūkotajām varoņa īpašībām no psīcholoģijas viedokļa jāmin arī vēl citas no ētikas viedokļa. Varoņa vērtējums no ētikas redzes punkta mēģina izcelt varoņa tikumiskās pazīmes. Var gan arī ētiskās īpašības apgaismot no psīcholoģijas viedokļa, jo ikvienu psīcholoģisku parādību var ētiski vērtēt, bez tam ikvienai nule apcerētai varoņa īpašībai no psīcholoģijas viedokļa ir arī sava ētiskā nozīme, tomēr skaidrības labad un sekojot metodes nosacījumam, tīri tikumiskas īpašības jāapgaismo atsevišķi. Ir taču tādas īpašības cilvēkā, ko jau pirmajā acumirklī var uzlūkot kā piederošas šā cilvēka tikumiskajam raksturam un ir vērtējamas no tikumiski labā viedokļa, kamēr citas ir tikai ar faktisku psīcholoģisku nokrāsu.

Divstāvu klēts ar siernīcu.
Uzņemts Brīvdabas mūzejā.

Vispirms ētiskajā skatījumā gribētos atzīmēt varoņa tikumisko gribu, kas izpaužas klausīšanā sirdsapziņai un pienākumam. Šī, varbūt, ir viszīmīgākā varoņa pazīme. Nepietiek ar to vien, ka varonī atzīst stipras gribas izpausmi, jāzina arī, ka tā ir stipra tikumiska griba. Stiprā un stingrā tikumiskajā gribā dažkārt iespējama liela izšķirība. Arī noziedznieki dažreiz ir ar stipru gribu, bet neviens saprātīgs cilvēks tos neuzņemsies uzlūkot par varoņiem. Citādi sakot, iespējama arī stipra ļauna griba, kas tai pašā laikā ir vāja ētiskajā ziņā. Lūk, kamdēļ var sacīt, ka varonim ir stiprs tikumisks raksturs, kamēr noziedzniekam tas pavisam vājš, kaut gan stipra noziedzīgā, ļaunā griba. Reizē ar to var apgalvot, ka varonis ir personības cilvēks, un ikviena varonība ietveŗ sevī personību vai arī otrādi: personība ir varonības avots. Zināms, dzīvē bieži vien par personību uzlūko cilvēku, kas nav un nespēj būt nekāds varonis. Tāpat, no otras puses ņemot, dažu nosauc par varoni, kaut gan viņš šādu vārdu, dziļāki raugoties, nebūt nepelna. Nosaukumam vien nav jāpiegriež vērība. Jāskatās pēc būtības. Ka viens otrs ieguvis varoņa vai personības nosaukumu, tas vēl nenozīmē, ka nosaukums atbilst īstenībai. Ļaudis cildenu nosaukumu došanā nereti ir tikpat izšķērdīgi, kā citos gadījumos sliktu īpašību vērošanā. Mētāties ar tādiem vai citādiem vārdiem vēl neko nenozīmē. Vajaga raudzīties dziļāk, mēģināt atklāt lietas īstenību un tikai tad taisīt slēdzienu, kas tuvotos objektīvitātei.

Nonākot objektīvā pārliecībā, jāatzīst, ka personība ir tas pamats, uz kā veidojas varonība. Varonībā kā personības izpaudumā, visai svarīga tieksme klausīt pienākumam, sekot sirdsapziņas aicinājumam. Sirdsapziņa, kā to jau savā laikā pierādīja Kants, ir visdrošākais un neapšaubāmākais fakts cilvēka tikumiskajā apziņā. Ikviens garīgi normāls cilvēks zina, kāds darbs labs, kāds ļauns, un tas iespējams, uzklausot sirdsapziņas balsi. Domu un darbības novērtēšanai no tikumības viedokļa nav citas — drošākas mērauklas, kā sirdsapziņa. Ja ir ļaudis, kas sirdsapziņas nozīmi tikumībā apstrīd, tā ir vai lietas apstākļu nezināšana, pārprašana, vai stūrgalvīga liegšanās, tai pašā laikā neminot neko citu, labāku sirdsapziņas vietā. Sirdsapziņas skaidrība un pienākuma apziņa ir tie momenti, kas varonim dod spēku, izturību un neatlaidību cīnīties savā uzdevuma veikšanā līdz galam. Taisni tas apstāklis, ka sirdsapziņa varonim dod nesatricināmu pārliecību par savas rīcības pareizību no tikumības viedokļa, viņam reizē ar to dod arī spēku savu pārliecību aizstāvēt un par to cīnīties. Klausīt sirdsapziņu, bez šaubām, dažkārt ļoti grūti. Nesalīdzināmi vieglāk sekot jutekliskajām iekārēm, par ko jau iepriekš runājām. Varonis šās savas iekāres, tiklīdz tās mostas, tūdaļ arī pārvar nevien ar savu apzinīgo, bet arī tikumisko gribu, kā avots ir sirdsapziņa. Kamēr sirdsapziņā vājajam nav spēka cīnīties ar miesas zemiskajām iekārēm, tikmēr varonī šāda cīņa — kaut arī dažkārt ļoti sīva, — tomēr tiek izcīnīta par labu tikumiski spraustam mērķim. Tā ir cīņa pašam ar sevi, kas no visām cīņām ir visgrūtākā, un šai cīņā varonis nāk kā sevis uzvarētājs. Šai cīņā varonī viņa tikumiskā personība uzvar viņa juteklisko būtni. Pro-

tams, ka šai cīņā ejot, jāatsakās no pasaulīgajām ērtībām, jutekliskajiem priekiem un jāliek svaru kausos pat sava dzīvība, bet varonis šai cīņā tomēr dodas un iznāk vai kā uzvaras nesējs, vai arī, ja iet bojā, tad mirst kā varonis, pie kam varoņa nāve bieži vien ir reizē arī labā uzvara pār ļauno. Pilnīgi iespējams arī, ka sadzīves attiecībās savu uzdevumu pildīšanā varonis par sevi dabū dzirdēt sliktus, nicinātājus vārdus un spriedumus. Ir gadījumi, kur liels daudzums no apkārtējās sabiedrības locekļiem varoni (kas viņu acīs tāds nav) nozākā līdz nepazīšanai un ļaunos nolūkos par viņu izplata sliktas ziņas. Tā ļoti nežēlīga sabiedrības tiesa. Vai varonis zem šās tiesas sprieduma lai lūzt? Vai viņu lai saliec sabiedrības tenkas? — Tas nedrīkst notikt un varoņa dzīvē arī nenotiek, jo viņš paļaujas savas sirdsapziņas spriedumam. Tas gudri darīts, tamdēļ ka sabiedrības tiesa, kaut arī nežēlīga, tomēr var būt arī netaisna; sirdsapziņas tiesa turpretim ir reizē nežēlīga, bet tomēr taisna. Kā redzams, te ir meklējams stiprais pamats varoņa domām, darbībai un visai viņa dzīvei.

Ar klausīšanu sirdsapziņai visciešākā sakarā stāv varoņa augstsirdība, pašaizliedzība, uzupurēšanās, līdzcietība un neatkāpšanās no taisnās rīcības. Visas šās īpašības viegli saprotamas. It sevišķi, ja ņemam augstsirdību, te mūsu gara acu priekšā tēlojas pašuzupurēšanās pilns solis, kas neprasa atlīdzības, nekāda atalgojuma, pat pateicības. Padarījis savu, varonis aiziet. Daudziem zināms pazīstamais nostāsts par cilvēku, kas mierīgi izgājis no izmisumā uztrauktā pūļa un devies nelielā laiviņā glābt vecu tēvu un sievu ar bērniem, kas uz saliņas atradušies nāves briesmās pussagrautā namiņā, velti gaidot palīdzību. Vieni skatītāji bailēs un uztraukumā vai sastinguši; citi atkal pulcējušies ziņkārības dzīti, bet varonīgais vīrs apdraudētos izglābis, un pats, nemanot, nozudis pūlī, tā ka neviens nav dabūjis zināt, kas ir šis varonis un kā viņu sauc. Jā, tas ir īsts augstsirdības solis; tā ir pašaizliedzība šā vārda patiesajā nozīmē. Šai solī ir uzupurēšanās, līdzcietība u. t. t., un tas viss izsakāms skaistajā vārdā — atteikšanās. Varonis savā augstsirdīgajā solī atsakās no jebkāda atalgojuma, no personīgām ērtībām, dzīves laimes un labklājības. Vēl vairāk: ir brīži, kur varonis atsakās no godināšanas, pateicības, mīļa cilvēka un — dzīvības. Vienu gandarījumu, vienu pateicību viņš tomēr saņem, un tā ir apziņa, ka viņš izpildījis pienākumu. Pienākuma izpildīšanas apziņa, kas nes sirdij mieru, šai gadījumā varonim ir augstākā pateicība. Te redzams, cik spilgti varonis atšķiras no vidusmēra cilvēka: kamēr pēdējais pavisam nav spējīgs veikt tādus uzdevumus, kas saistīti ar materiālās mantas un labklājības upurēšanu, un ja ko svarīgāku dara, tad tik pret samaksu naudā, graudā vai cildināšanas veidā, tikmēr varonis par kaut kādu atlīdzību pavisam nedomā. Viņam interesē tikai, kā labāki veikt savu uzdevumu, izpildot pienākuma aicinājumu. Īstajiem varoņiem pašlabuma meklēšana pilnīgi sveša. Tamdēļ viņi gandrīz vai vienmēr personīgajā, materiālajā dzīvē paliek nabagi. Viņi neprot rūpēties par savu labklājību. Varoņi nemīl, ka viņus slavē. Vēl mazāk viņi paši stāsta par saviem nopelniem. Pašcildināšana, lepošanās, sevis slavēšana viņiem sveša. Varoņi, ārēji raugoties, darbojas citu labā, bet iekšēji viņi pilda savu pienākumu, tā ka Kantam ir taisnība, ja viņš saka, ka pienākums pret citiem faktiski ir pienākums pret sevi. Varonis darbos parāda sevi. Viņš uzupurējas, ziedojas, lai citi dzīvotu. Citu labums viņam vairāk rūp nekā pašlabums. Šī varoņa apbrīnojamā pašaizliedzība ļoti lielā mērā atbalsta iespējamību taisnīgi rīkoties. Varonis allaž cīnās par taisnību, un ka taisnība cilvēcē kaut kur vēl atrod piepildījumu un mājokli, par to jāpateicas varoņiem. Sevišķi tur, kur jāaizstāv nevarīgie, netaisni apspiestie, vajātie, tur paceļas varoņi, lai teiktu vārdu un spērtu soli. Zināms, ka viņus uz to pamudina nevien līdzcietība, bet arī taisnības apziņa, kas nosaka, ka taisnībai jātop piepildītai, kaut arī no taisnības aizstāvja tas prasītu vissmagākos upuŗus. Šai cietajā pārliecībā varonis arī dodas cīņā par taisnu lietu pret netaisnību.

Rija.
Uzņemts Brīvdabas mūzejā.

Tālāk būtu laiks un vieta minēt to varoņa tikumisko pazīmi, kas izpaužas ticībā pašam sev, dzīvei un vērtībām. Varonis tic, ka viņam dzīvē ir jāpilda uzdevums, un ka viņš ir aicināts šo uzdevumu pildīt. Citādi sakot, varonis tic dzīves misijai. Ja varoņa darbības gaitās arī kādreiz vērojamas šaubas un zināma svārstība, tad tomēr tās nav, kā mēdz sacīt, radikālas, principiālas šaubas, kas atņemtu darbības iespēju, bet gan tikai iekšēja jautāšana, vai izvēlētais ceļš ir īstais un izmeklētās metodes pareizas. Šādām šaubām

Mūsu dižā tautu meita.

dažkārt ir sava pozitīva nozīme, tamdēļ ka tās spiež kritiskāki raudzīties kā uz saviem, tā citu uzskatiem un soļiem. Ievērodams šo zīmīgo apstākli, Dekarts šaubas uzskata par zinātnes un filozofijas sākumu. Par šām, ja tā varētu izteikties, intellektuālajām šaubām, tā tad, sakāms tikai labs, bet savas dzīves noliedzējas, citiem vārdiem, ētiskās šaubas nav atzīstamas. Šās šaubas, izpauzdamās dzīves tikumisko pamatu satricināšanā, ir īsts nāveklis. Ētiski stiprajam šo dzīves šaubu nav, un ja tās arī kādreiz paceļ galvu, tūdaļ tiek pārvarētas. Tā ir atkal varoņa lieliska priekšrocība. Te viegli sapratīsim, ka varoni nekad nemoka dzīves apnikuma, izmisuma un pašnāvības domas. Dzīves apnikuma mirkļi jau ir tikumiska vājuma pazīme. Vai pats vai citi šādos mirkļos vainojami, tā cita lieta, bet garīgs pagurums un vājums tas jau ir. Bet kā ir ar karavīriem, kas bijuši drošsirdīgi, un, pretinieka ielenkti, vai paši metas šķēpam virsū, vai arī liek savam uzticamajam kalpam grūzt šķēpu sirdī? Vai, piem., Kasijs un Bruts, kas līdzīgi beidz savu dzīvi, ir varoņi? Uz to, kā šķiet, būtu jāatbild, ka par varonību te iespējams runāt tikai pa daļai, jo varonim allaž jāpatur cerība izglābties vai arī krist kaujā, ienaidnieka šķēpa pļautam. Ja antīkajā pasaulē un, pa daļai, arī mūsu dienās sastopami karavīri, kas ienaidniekam nepadodas (jo tas viņus var briesmīgā veidā nomocīt), bet ņem paši sev dzīvību, tas izskaidrojams ar ieaudzināto un iesakņojušos pārliecību, ka mirt no ienaidnieka rokas būtu negods, turpretim ņemot sev dzīvību, būtu sargāts paša gods un cieņa. Pēc būtības tomēr šāda pārliecība nav dibināta, jo tad ikvienam, kas dodas kaujā, kur maza cerība izglābties, ieteicamāk būtu izbeigt pašam savu dzīvību. Nē, ikviens, kas dodas kaujā, nes, mazākais, daļu ticības, ka uzvarēs un paliks dzīvs. Šādai ticībai jābūt! Tiesa: arī tāds patiesi apbrīnojams varonis kā Cēzars, spriežot pēc vēstures avotiem, ir izteicies, ka viņš dzīvs savu pretinieku rokās nedošoties (piem., cīņā ar Pompeju), jo tas būtu nedzirdēts viņa pazemojums, ka uzvarētājs viņu vestu triumfa gājienā Romas ielās. Nevar būt divu domu, ka šāds ieskats izskaidrojams ar tā laika valstisku audzināšanu un ārkārtīgi izkoptu pārvērtības apziņu un pašcieņu. Toreiz, varbūt, daudz vairāk nekā vēlākajos laikos, bija bezbailīgu cilvēku. Viņiem pietika drosmes nevien stāties pretim ienaidniekam, bet arī tikt ar sevi galā. Tomēr par varonīgu soli mirt no paša rokas nav iespējams uzlūkot. Taisni prasība ticēt dzīvei un aizstāvēt savu dzīvību līdz pēdējam, nepielaiž tās pavediena pārciršanu. Pat ja atsauktos uz Cēzaru, nav pamata apgalvot, ka, teiksim, būdams ielenkts, viņš dzēstu pats savu dzīvību; varbūt viņš cīnītos līdz beidzamajam elpas vilcienam un kristu ienaidnieka šķēpa ķerts. Bet ja minētu Kasiju un Brutu, viņu pašnāvības solis lielā mērā ir viņu sirdsapziņas pārmetumu noteikts, jo viņi ir Cēzara slepkavas, un pēc tam — kaujas laukā — nespēj vairs cīnīties ar tik lielu gribas spēku kā Cēzara piekritēji, kam sirdsapziņa tīra. Kā redzams, varonību saistīt ar spēju pašam sev galu darīt, nav dibināta pamata, un cilvēks, kas agrāk varonīgi darbojies, neiztur līdz galam un ņem sev dzīvību, šai pēdējā solī varonis vairs nav. Arī dzīvībai ir vērtība, kas jāsargā. Zināms, augstāk par dzīvību stāv garīgās vērtī-

Latvieša ģimene.

bas: patiesība, taisnība, tēvzemes mīlestība, gods u. t. j. pr. Šo vērtību piepildīšanas nolūkā varonis nebaidās dzīvību ķīlā likt, kaut arī dzīvība ir vērtība. Te atklājas, ka varonis ir cilvēks, kas cīnās par vērtībām. Viņš savās domās, vārdos un darbos ir vērtību atzinējs, nesējs un piepildītājs. Ja neaizmirsīsim, ka augstākās garīgās vērtības savā pilnīgajā būtībā ir idejas, tad pareizi apgalvot, ka varonība ir idejiska darbība, un varonis ir idejisks cilvēks, citiem vārdiem — ideālists. Varoni ideālizēt nevajaga: viņš jau ideālists ir. Bet ja tā, tad varonība nav savienojama ar materiālismu un nav tāda varoņa, kas būtu materiālists. Kā dažās citās — jau iepriekš minētajās — īpašībās, tā arī ideālismā vai, citādi sakot, ideālisma apgarotībā, meklējams varoņa spēks, viņa izturība un neatlaidība. Šai ziņā varonis — ideālists jāuzlūko pat stiprāks, nekā reālists, nerunājot jau nemaz par materiālistu. Dzīvē gan nereti domā otrādi, bet mums šķiet, ka tā ir nepareiza pārliecība. Tiesa: iekams viss klājas labi, iekams nav traucējumu un šķēršļu, tikmēr reāli noskaņots cilvēks darbojas ar sekmēm. Bet kā ir, ja apstākļi sarežģījas, ja nāk neveiksmes, neizdošanās, rodas šķēršļi? Kurš tad šādos apstākļos izturīgāks? Domājams, ka ideālists, īsts ideālists (te nerunājam par fantastiem!) un nevis reālists vai materiālists. Izskaidrojums meklējams tai apstāklī, ka ideālists tic labākai nākotnei, labākam cilvēkam: viņš tic, ka labais uzvarēs, un ka dzīvei taču tamdēļ ir vērtība, ka to ar cenšanos pēc augstākajām gara vērtībām var padarīt par vērtīgu. Dzīve pati nav vērtība, bet var gan būt vērtīga vai nevērtīga. Materiāli un reāli noskaņotie cilvēki turpretim ņem dzīvi tādu, kāda tā ir, un šādā stāvoklī arī paliek, jo viņiem ir daudz vājāk attīstītas nākotnes domas un cerības nekā ideālistiem: pirmie ir vairāk tagadnes, otrie — nākotnes cilvēki. Labos dzīves apstākļos gan stiprāki ir reāl- un materiālisti, sliktos ideālisti, bet te nepiemirsīsim, ka neviens vērtīgs darbs gandrīz vai nekad nav radies dzīves labklājības brīžos.

Nav grūti saprast, ka tepat ir meklējami iemesli un izskaidrojumi arī varoņa traģismam: būdams ideālists, ticēdams dzīvei un cilvēkam, un iedams vērtību piepildīšanas virzienā, varonis saduras ar dzīves nežēlīgiem šķēršļiem un dabū smagi ciest. Varoņa labsirdību un atsaucību citi vienmēr izmanto, bet ne vienmēr viņš saņem pateicību un gandarījumu. Dzīve varoņa ceļā rozes nekaisa. Tomēr citi no viņa gūst svētību. Vai tas notiek tūliņ vai vēlāk, citi izmanto varoņa pūliņu un centienu augļus, un viņš darbojas ideālisma un labākas nākotnes domu vadīts. Varoņa traģismu var izskaidrot arī ar viņa ticību citu godīgumam, kā tomēr īstenībā bieži vien nav. Šis varoņa traģisms ir dziļi aizgrābjoša aina viņa dzīvē, kas tomēr beidzot visspožāk liek mirdzēt varoņa slavai.

Varoņa rakstura saistība ar ideālismu un dzīves vērtības atziņu norāda arī uz varonības tuvo sakaru ar reliģiju. Varoņa personība glabā sevī reliģiozitāti. Varonis ir reliģiozs. Viņš tic Dievam kā visa esošā pirmcēlonim, noteicējam un mērķim. Dievs varonim ir visu vērtību pēdējais un augstākais glabātājs, svētuma nesējs un sargātājs. Varonis nekad nav ar augstprātības domām: lepnums un iedomība viņu nesaista, viņš ir reliģiozs. Reliģiskajā pārdzīvojumā, kā zināms, ir stipra atkarības apziņa, un kaut gan tā, kā Šleiermachers izsakās, ir brīvība atkarībā, tomēr lielākās visu pasauli noteicējas varas atzīšana ikvienā reliģiskajā izjūtā ir. Iedomīgie un augstprātīgie, un reizē ar to garīgi aprobežotie ļaudis, protams, nekādu atkarības apziņu nepārdzīvo, jo viņiem liekas, ka reliģija ir māņi, blēņas un nieki. Bet tas ir vienīgi tik ilgi, iekams lepnie un neticīgie nesaduras ar smagākiem šķēršļiem. Tiklīdz tas notiek, tūdaļ arī viņi sauc pēc palīga, meklē Dievu. Tā bieži vien notiek neticīgo atgriešanās. Reliģija parastajā cilvēkā dzimst vairāk nelaimju, ciešanu un bēdu brīžos nekā priekos. Varonis turpretim ir reliģiozs vienmēr. Nav šaubu, ka visvairāk garīga spēka varonis gūst taisni no reliģijas, un vispār jāsaka, ka reliģiozie cilvēki garīgi ir visstiprākie. Reliģijas spēks meklējams tai apstāklī, ka cilvēks, kļuvis reliģiozs, gūst apbrīnojami cietu pārliecību, ka dzīve šeit virs zemes ir tikai niecīgs posms dzīves ceļā vispār, un ka pēc nāves nāks cita — nemirstības dzīve, kuras svētlaimībā varēs ienākt tikai atkarībā no tam, cik dzīvē cilvēks būs spējis grēku pārvarēt un labu darīt. Saskaņā ar šo nesatricināmo pārliecību, cilvēka darbu un visas viņa dzīves augstākais vērtētājs ir nevis cilvēks, nevis vēsture, bet Dievs. Dievs ir tā būtne, kas redz visu, ko cilvēks domā, jūt un dara, kaut gan citi ļaudis to nemana, pie kam savā visspēcībā Dievs nāks kā sodītājs vai žēlotājs. Tā iznāk, ka pēdējais vārds cilvēka dzīves vērtēšanā pieder Dievam un cilvēka uzdevums — izprast Dieva gribu un tai klausīt. Kam tas izdodas, tas nebaidās nekādu ciešanu, pat visbriesmīgākās nāves. Iespējams pat, ka reliģiskajā ekstazē ļaudis ar

Nīceniece ceļā.

Viens no daudzajiem senlatviešu pilskalniem.

sevišķi svētsvinīgu mieru iet nāvē, kā tas ir ar mocekļiem kristīgajo vajāšanas laikā. Šie ļaudis katrā ziņā ir varoņi, un to dara katrs varonis. Varonis neatkāpjas no savas pārliecības, kaut arī jāiet nāvē. Sōkrats, piem., notiesāts uz nāvi, nebēg, kaut gan viņš to varētu un Atēnu tiesā aizstāvēdamies, starp citu, atbild, ka to zinot tikai Dievs, vai tiesa ejot pareizāku ceļu, vai viņš, Sōkrāts. Džordāno Brūno uz tiesnešu jautājumu vai viņam nav bail, dzirdot spriedumu, ka viņu dzīvu sadedzinās, droši atbild, ka «jums, tiesneši, ir vairāk bail savu spriedumu pasludināt, nekā man to dzirdot.» Šādiem un līdzīgiem varonības soļiem pamatā ir nevien pārliecība par savu uzskatu patiesīgumu, bet arī reliģiskā ticība, kas sevi un savus darbus nodod Dieva ziņā. Tādi karavadoņi kā Gustavs Ādolfs un Fridrichs Lielais pirms došanās kaujā līdz ar visu savu karaspēku piedalās dievkalpojumā. Līdzīga patiesība ir par latviešu strēlniekiem pasaules kaŗa laikā. Dziļi reliģiozs strēlnieku vadonis pulkv. Fridrichs Briedis.

Viss sacītais par varoņa īpašībām no psīcholoģijas un ētikas viedokļa, ļauj izteikt šādu varonības dēfinīciju: varonība ir apzinīga, bezbailības un augstsirdības pilna darbība, kas piepilda augstākās garīgās vērtības un agri vai vēlu nāk par svētību visai cilvēcei.

Noslēgumā pajautāsim, kur varonība visvairāk izpaužas un ko salīdzinājumā varētu teikt par mums, latviešiem, no varonības viedokļa.

Varonība sastopama visās dzīves nozarēs, un varoņi var būt dažādu speciālistu cilvēki. Ir sastopami varoņi reliģisku, politisku un audzināšanas reformu laukā; tāpat varoņi kaŗa laukā, filozofijā, zinātnē, mākslā, pat technikā un ikdienišķās dzīves praksē. Varonis var pacelties visur, izņemot negodīgu darbu. Tomēr varoņu ir maz. Pie tam visus, ko gluži dibināti var dēvēt par varoņiem, nav iespējams likt vienā līmenī un uzlūkot par vienādu un vienlīdz vērtīgu panākumu nesējiem. Principā jāatzīst, ka varonību cilvēks spēj uzrādīt tai vietā, kur viņam jābūt un tai darbā, ko veikt viņš apzinās aicināts. Lai kļūtu varonis, nav jābūt tikai augstos amatos; varonībā iespējams pacelties arī no pašas pēdējās vietiņas. Tomēr dažu varoņdarbi izliekas spilgtāki. Visapbrīnojamāki ir tie varoņi, kas aizstāv un cīnās par savu pārliecību vai cita taisnību, nenobaidoties no visbriesmīgākajām mocībām. Tie parasti nāk no reliģiskā, filozofiskā, militārā, politiskā dzīves lauka un ir vislielākie varoņi. Tādi vārdi kā Sōkrats, Senēka, Huss, Džordāno Brūno, Vanīni, Luters u. c. šai ziņā minami ar vislielāko godbijību. Tiklīdz padomāsim, ko nozīmē mirt moku pilnā nāvē, ja tai pašā reizē var atteikties no savas pārliecības, paliekot pie dzīvības, tūdaļ kļūst skaidrs ārkārtīgi stiprais varoņa gara spēks, kas liek viņam izšķirties tikai par labu patiesībai un savai pārliecībai. Saprotams, varonim mirt ir vieglāk nekā ikdienišķajam cilvēkam: kamēr pēdējais dažkārt mirst jau no bailēm vien, nemaz nenonākdams līdz nāves soda vietai, tikmēr varonis apvaldās un varbūt neizdod ne kliedziena. Taisni tas, ka vienam otram no šiem lielajiem varoņiem ir iespējams izvēlēties starp dzīvi un nāvi, un viņi, palikdami pie savas pārliecības, iet moku pilnā nāvē, padara viņus vairāk kā apbrīnojamus. Padomāsim, kuŗš no mūslaiku cilvēkiem to varētu?.. Zināms, tagad citi apstākļi; tagad kultūras valstīs vairs nedraud nāve par savu pārliecību, tomēr, ja būtu tā, vai rastos daudz šādu varoņu? Ja ņemtu sievietes varones, piem., Žannu D'Ark, Rolāna kundzi (kas ar gluži neticamu pašsavaldīšancs kāpa uz ešafota franču lielās revolūcijas laikā) u. c., cik būtu tām līdzīgu? Vēl, starp citu pazīstamu varoņu vārdiem varētu minēt Temistoklu, Leonidu, Aleksandru Lielo, Jūliju Cēzaru, Soteklas virsaiti Rusinu, Tālavas ķēniņu Tālivaldi ar dēliem, Zemgales ķēniņu Viesturu, Nameizi (Nameju), Žišku, Gustavu Ādolfu, Fridrichu Lielo, Suvorovu, Napoleonu (g. k. darbības pirmajā pusē), Nelsonu, Blicheru, Bismarku, Kle-

mansō, Hindenburgu, pulkvedi Fridrichu Briedi, pulkvedi Kalpaku, kapteini Zoltu. Mūsu dienu politiskās un valsts dzīves laukā visai spilgtas varonības pazīmes uzrāda Musolini, Hitlers, Kārlis Ulmanis, ģen. Jānis Balodis, ģen. Krišjānis Berķis. Šeit, zināms, domās neaizmirsīsim tos klusos varoņus, kas iet bojā, uzticīgi pildot savu darbu un krītot sava pienākuma gaitās. Tādi varoņi ir visās godīga darba nozarēs.

Ja beidzot jautātu, kāds ir latviešu tautas raksturs no varonības viedokļa, bez nolūka sevi cildināt, kā šķiet, varētu dot labu atsauksmi. Mēs, latvieši, piederam varoņtautām. To apliecina viss mūsu tautas vēsturiskais gājiens. Kaut gan vēl mums trūkst izsmeļošu pētījumu par savu raksturu (un tādu šimbrižam nav vēl arī citām tautām), tomēr uz latviešu vēstures, literātūras un gara mantu pamata var teikt vislabāko. Diezin vai būs otra tauta pasaulē, kas tik daudz cietusi, kā latvieši, un ja tā izturējusi, tas par viņas varonīgo garu dod labu liecību. Sevišķi cildenas īpašības latviešu raksturā ir ārkārtīga gara un ķermeņa izturība, neatlaidība, tieksme uz individuālizāciju, skaidra domāšana. Sliktām mūsu īpašībām piederētu: zināma lētticība, diezgan bieži sastopama skaudība, samērā lēna rīcība, dažkārt novērojams arī metodes trūkums darbībā. Dažas no šām negātīvajām pazīmēm, piem., kā skaudību, nepilnīgu metodi u. tml. var pārvarēt ar labu audzināšanu un skolu. Tamdēļ lai neviens latvietis, kam trūkumi raksturā, nedomā, ka viņš nevarētu laboties. Laboties var, ja vien tikai laba griba, bet tāda mums ir. Citādi tas ar tādām rakstura pazīmēm, kā, piem., zināmu gausumu apsvēršanā, lēmumā, darbībā. Tās ir pazīmes, kam saknes slēpjas dziļāk, kamdēļ grūtāk pārveidojamas. Kaut gan uzdevuma apsvēršanā un piepildīšanā mēs tālu stāvam priekšā slāvu tautām, piem., krieviem, šai ziņā — un jo īpaši darbības straujumā — tomēr mazliet vēl paliekam iepakaļ ģermāņu tautām, piem., vāciešiem, kam apbrīnojami izkopta darba disciplīna. Ar vāciešiem darba metodes ziņā būs grūti sacensties pat angļiem un frančiem, bet japāņi savukārt ir atkal tā tauta, kas apsvēršanā un darbības ātrumā pārspēj citas tautas, kaut gan japāņi savu darba metodi pa daļai pārņēmuši no Eiropas tautām, sevišķi vāciešiem. Japāņiem ir arī tā lielā priekšrocība, ka viņu raksturs ļoti mazā mērā slēpj sevī bailes no nāves, un šī bezbailība ir droša ķīla japāņu nākotnei. No antīkajām tautām bezbailīgs raksturs vērojams grieķiem un romiešiem, kas izpaužas varonībā tik ilgi, iekams viņiem ir labi vadoņi. Jāpasvītro gan, ka ikviena kultūrāla tauta kļūst varonīga, saceļoties pret ienaidniekiem, kas aizskaŗ viņas svētās tiesības. Tad šāda tauta bezbailīgi iet cīņā par savu taisnību. Cīņa pret netaisnību, zemiskumu, varmācību vienmēr ir varonīga, un tā vaiņagota panākumiem, ja tautai laikā rodas varonīgi vadoņi. Tautu vadoņi ir tie, kas audzina savu tautu, un būdami paši varonīgi, ieaudzina un ievirza varonībā visu tautu. Tiklīdz pietrūkst vadoņu, kam gaišs prāts un nelokama griba, tauta kļūst it kā akla un nonāk maldu ceļā. Vadoņi ar savu ģeniālo skatu uzmin tautas vajadzības, un, nostādamies tās priekšgalā, ved viņu pretim labākajai nākotnei. Arī mēs, latvieši, tagad esam iegājuši vadonības laikmetā. Tas bija iespējams itkai pateicoties varonīgajiem vīriem Prezidentam Kārlim Ulmanim, ģen. Jānim Balodim, ģen. Krišjānim Berķim, — kas apzinādamies tautai draudošo postu, cēlās un ar gudru rīcību novērsa nelaimi. Ikviena latvieša dziļi valstiskais uzdevums ir — atbalstīt savus vadoņus vārdos un darbos. Tā būs ikviena latviešu pilsoņa varonība, jo varonis ir arī tas, kas — it īpaši liktenīgajos dzīves brīžos — savus varonīgos vadoņus atbalsta. Ja latvju tauta pastāvējusi līdz šim, tas izskaidrojams ar viņas varoņgaru. Ja latvieši pastāvēs turpmāk, tad tikai — nekad nezaudējot savu varoņgaru. Varonība nav tikai fakts vien, bet arī mērķis un uzdevums, par kuŗa sasniegšanu un piepildīšanu vienmēr jādomā. Šai ziņā varoņa rakstura apcere var dot nekad neaizmirstamus ierosinājumus un pamudinājumus. Droši var teikt, ka varoņi nes un veido pasaules vēsturi. Varoņu dzīve un darbi vēsturei dod bagātāko saturu, un ja sakām, ka vēsture audzina, tas izskaidrojams ar varoņdarbiem, kas ar savu saturu pilda vēstures bagātākās lappuses.

Brastiņu Ernests

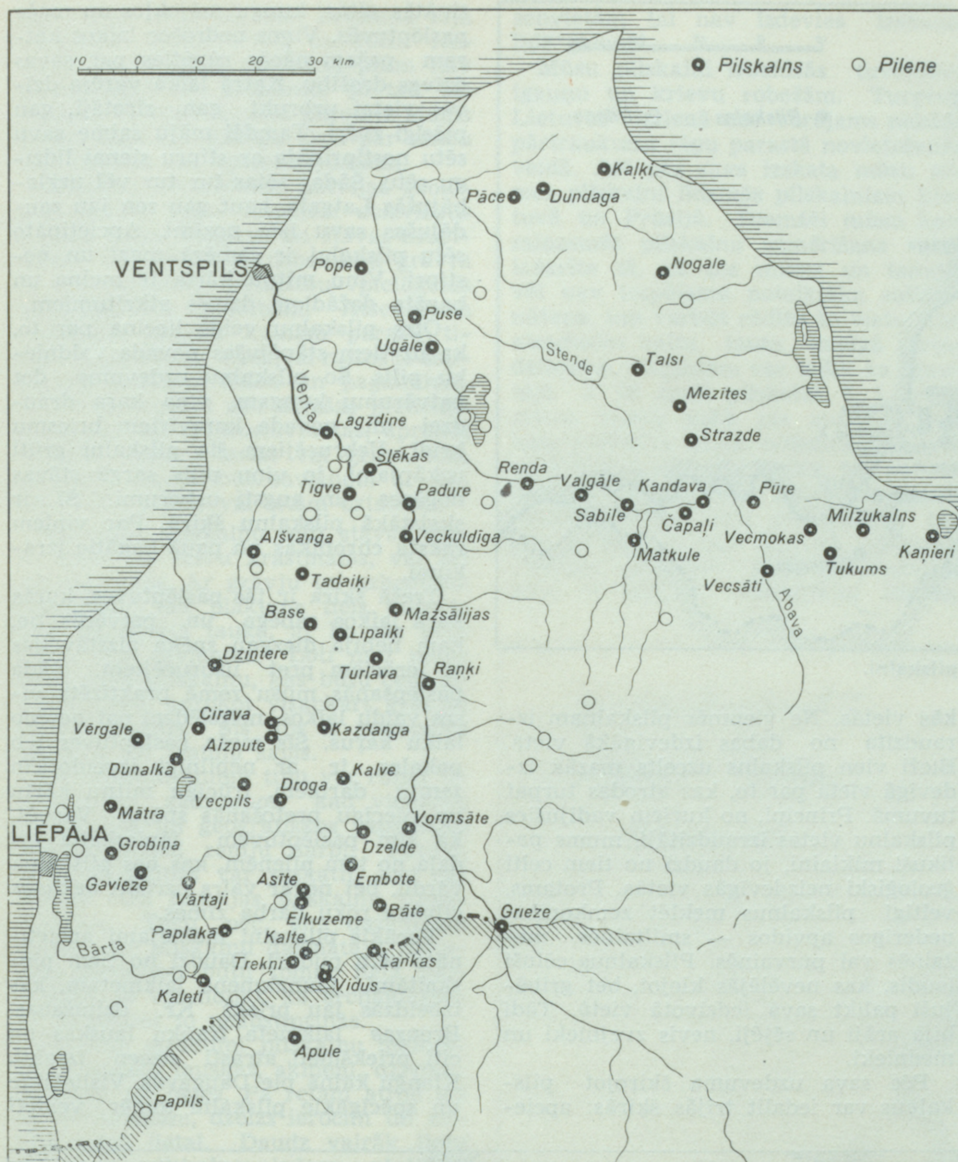
Latvijas pilskalni

Vēl nesen, pirms divdesmit gadiem, «Senču pilskalns» bija tikai jūsmu un teiksmu priekšmets. Senču varoņdarbi un dzīve toreiz modināja daudz vairāk sapņainu ainavu un romantisku jūtu, nekā dziņu pētīt un izdibināt. Bija zināmas teiksmas, kas pauda par pilīm, kas nogrimušas šajos pilskalnos, par jaunavām, kas saraudātām acīm sēž šais pilīs pie zelta ratiņiem un vērpj, par apraktu naudu, kas laiku pa laikam nāk zemes virsū kaltēties. Pārāk maz noteiktības un zinātnības vēl piemita vārdam pilskalns. Neviens īsti nezināja, cik Latvijā ir tādu senču pilskalnu, kādi tie izskatās un kur atrodas.

Zināma zinātniska interese par mūsu pilskalniem bija pamodusies tikai dažos vācu tautības pētniekos pagājušā gadsimta pēdējā pusē. Šī interese maz izpaudās kādā sistēmatiskā rīcībā attiecībā uz pilskalnu, bet vairāk dažādos gadījuma darbos. Kā nopietnākais pilskalnu pētnieks godam lai pieminēts mācītājs Dr. Augusts Bīlenšteins († 1907.), kas visvairāk darījis mūsu senču pilskalnu apzīmēšanas labā. Savā plaši pazīstamā, bet tagad jau novecojušā darbā par latviešu cilts un valodas robežām (1892.) viņš pieminējis daudzas mūsu senču pilsvietas, ko tas pats uzzinājis pūliņus netaupīdams. Šis pētnieks dažus gadus vēlāk (1896.) sniedzis pārskatu par latviešu pilskalniem Rīgā noturētam desmitam Viskrievijas archaioloģiskam kongresam. Pārskats, protams, bija nepilnīgs, jo viņam nepieciešamie priekšdarbi toreiz vēl nebija veikti tik pilnīgi, kā šodien.

Pirms pasaules kaŗa dažos apzinātos pilskalnos tika izdarīti arī archaioloģiski rakšanas darbi. To apjoms un vērtība gan bija niecīgi, tačū viņi deva dažus norādījumus par pilskalnu vecumu un raksturu. Cesvainē, Tērvetē, Smiltenē un Dzērbenē racis jau minētais Bīlenšteins gan viens, gan arī kopā ar Karalauču profesoru Becenbergeru. Kokneses Mūku kalnā un Nītaures pilskalnā racis Buchholcs, Sārumkalnā pie Cēsīm — prof. Hausmanis un Kauguru Pekas kalnā Fr. Balodis (1909. g.). Šis pēdējais rakums uzlūkojams par vērtīgāko un plašāko no visiem tai laikā izdarītiem rakumiem.

Tomēr, visa priekškaŗa nodarbība ap

Kursas pilskalni.

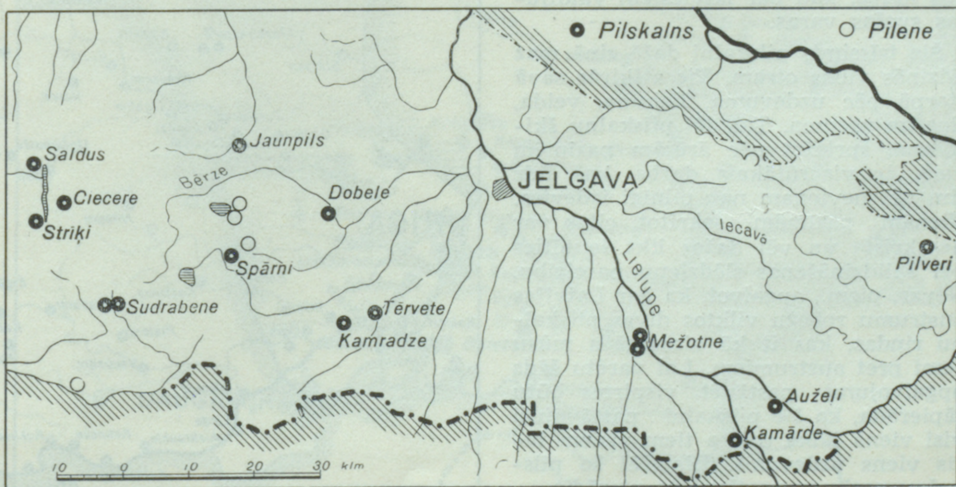
latviešu seniem pilskalniem nedeva kaut cik pilnīgu jēdzienu un pārskatāmību par tiem. Kā sekas šim apstāklim radās aplami un savā starpā pretrunīgi ieskati par vēstures dokumentos pieminēto senču piļu atrašanās vietām. Šīs aplamības vēl joprojām pastāv vēstures grāmatās un vēsturnieku ieskatos attiecībā uz Beverinu, Sidrabi u. c. latviešu vēsturē nozīmīgām pilīm.

Nodibinoties Latvijas valstij, mūsu nacionālā cieņa prasīja, lai tautas varoņi un varoņteikas tiktu godā turētas. Latvijas pilskalni kā mūsu senvēstures galvenās svētvietas bija jāapkopj vispirmā kārtā. Viņu apzīmēšanu prasīja arī mūsu vēsturiskā ģeografija, pieminekļu aizsardzība un senatnes pētniecība. Kaŗa mūzeja vadība saprata, ka pilskalnu kā seno nocietinājumu apzināšana ir viņa tiešais pienākums, kamēr citas iestādes nebija nodibinātas. Kaŗa mūzejs cerēja ar tiem ieguvumiem, ko sniegs pilskalni, iekārtot to nodaļu, kas tam gluži trūka, proti brīvā pirmsvācu laikmeta nodaļa. Bez šis nodaļas kaŗa mūzeja iekārtošanas plāns šķita nepiepildīts. Tamdēļ, kad 1921. gadā uzņēmos kaŗa mūzeja vadību, turēju par savu pienākumu ieinteresēt priekšniecību un sabiedrību pilskalnu reģistrēšanas un pārbaudīšanas ekspedīcijas labā. Šādas ekspedīcijas priekšdarbi un noorganizēšana aizņēma gandrīz veselu gadu laika. Beidzot tomēr šī doma guva savu piepildījumu, bet ekspedīcijai vajadzēja ietilpt parastā kaŗa mūzeja budžetā, to nepārsniedzot un arī neprasot nekādus īpašus techniskus līdzekļus. Beidzot 1922. gada 1. jūnijā, taisni pirms piecpadsmit gadiem, no Rīgas uz Kurzemi varēja doties pirmā Latvijas pilskalnu pārbaudīšanas ekspedīcija. Varēja sākties plānveidīgs pilskalnu pētīšanas darbs. Kurzeme tika izraudzīta tamdēļ, ka ziņas par turienes pilskalniem bija kaut cik pilnīgākas nekā citos novados, piem. Latgalē vai Augšzemē.

Šodien, pēc 15 g., var teikt, ka pilskalnu pārbaudīšanas ekspedīcija, kas pārstaigāja Latviju sešas vasaras pēc kārtas un beidza darbu 1927. gadā, gan laikam bija visprimitīvākā zinātniskā ekspedīcija pasaulē. Tai nebija ne automobiļa, ne aeroplānu, ne citu kādu modernu satiksmes līdzekļu. Ekspedīcijas dalībnieki visu laiku gāja kājām no viena pilskalna uz otru, nostaigādami vairāk kā 10.000 kilometru gaŗu ceļa gabalu sešās vasarās un pārbaudīdami vairāk kā 1000 aizdomīgu vietu. Gājējiem sekoja zirgs ar vezumu, kuŗā atradās uzturs, instrumenti un telts. Tas notikās Latvijas pirmajos trūcīgajos gados, kad sajūsmas bija vairāk, nekā līdzekļu. Visas grūtības pārspēdama, šī pilskalnu pārbaudīšanas ekspedīcija pilnā mērā veica savu uzdevumu un pārvērta pilskalnu romantiku noteiktos zinātniskos datos.

1927. g. rudenī, kad no Vidzemes atgriezās pēdējā pilskalnu pārbaudīšanas ekspedīcija, noskaidrojās galīgi Latvijas pilskalnu daudzums, lielums, veids, vecums un stāvoklis. Bija iegūtas visas tās ziņas, kas bija nepieciešamas vēsturiskai ģeografijai, tipoloģijai, aizsardzībai pret postījumiem un airchaioloģiskai pētīšanai. Latv. Senatnes pētīšanas biedrība un Pieminekļu valde šos pilskalnu pārbaudes apstrādātos materiālus izdeva no 1923.—30. gadam četrās grāmatās «Latvijas pilskalni: I. Kuršu zeme, II. Zemgale un Augšzeme, III. Vidzeme, IV. Latgale».

Jau pašā sākumā varēja paredzēt, ka visus Latvijā esošos pilskalnus vēl neizdosies uziet, jo daži pilskalni būs paslēpušies no ļaužu acīm mežos, citi zaudējuši savus nosaukumus, vēl citi noarti vai citādi kā nopostīti. Šis paredzējums tiešām piepildījās un šodien, var teikt, ka pie agrākiem dro-

Zemgales pilskalni.

Augšzemes pilskalni.

šiem pilskalniem ir nākuši klāt vēl kādi divdesmit. Tos paredzēts izdot kā minēto grāmatu papildu sējumu tuvākos gados.

Visumā var teikt, ka nevienā citā valstī seno pilskalnu apzināšanas darbs nav izdarīts tik pilnīgi un sistēmatiski, kā pie mums. Mēs varam lepoties ar savu padarīto darbu un šai darbā pārbaudītās darba metodes varam ierādīt arī saviem kaimiņiem. Igauņi un leiši jau nākuši pie mums šo to mācīties pilskalnu pārbaudes lietās, bet nav tomēr vēl līdz šim varējuši iegūt noteiktību par to, kas viņu zemē ir pilskalns, un kas tāds nav.

Pilskalnu pārbaudīšana uz vietas rādījusi, ka Latvijā ir 300 pilskalnu, kuŗu pazīmes vai nu pilnīgi vai arī pa daļai uzglabājušās. Lielākais skaits — 102 ir Vidzemē, pēc tās nāk Latgale ar 87 pilskalniem, Kurzeme ar 67 un Zemgale ar 44. Šais skaitļos neietilpst 10 iznīcināti pilskalni un vairāk kā 70 pilenes jeb vietas, ar nosaukumu «pilskalns», vai tamlīdzīgi, bet kuŗām nav nekādu apcietinājuma pazīmju. Šais 300 pilskalnos nav uzņemti arī tie zemju darbi, kas varējuši rasties vēlākos kaŗos, kad pār latviešiem valdījušas svešas varas.

Šie trīssimts pilskalni dažā ziņā maz līdzinās viens otram. Tie atšķiŗās savā starpā pēc uzdevuma, lieluma, veida, tipa un vecuma. Tamdēļ pilskalnu šķiŗošana, spriežot pēc ārējām pazīmēm vien, ir visgrūtākais darbs, kas līdz šim vēl nevienam nav pilnīgi izdevies. Vienām pazīmēm sakrītot, citas var nesakrist un vēl dažas likt šaubīties par salīdzināšanas slēdzienu pareizību. Nevar, piem., apgalvot, ka gar Latvijas austrumu robežu vilktos divas pilskalnu rindas, kas it kā aizsargātu mūsu zemi pret austrumiem. Lai varētu šāds apgalvojums pastāvēt, vispirms būtu jāpierāda, ka šie pilskalni pastāvējuši visi vienā laikā un ka tiem visiem bijis viens uzdevums. Diemžēl šo pilskalnu pazīmes neatļauj to pierādīt.

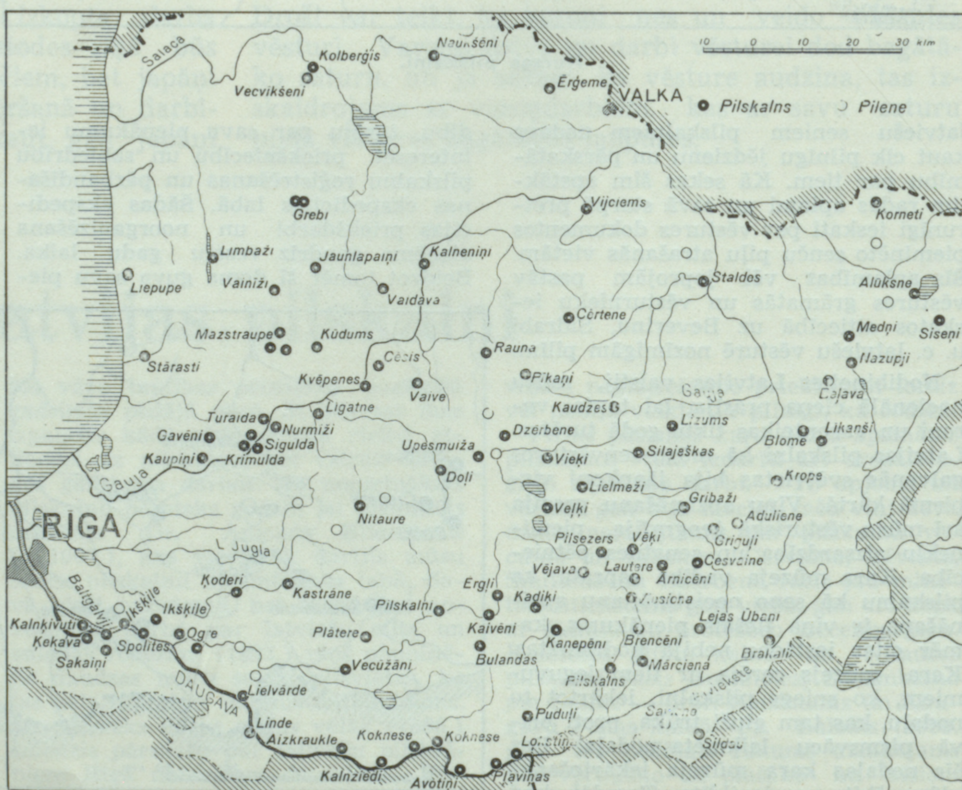
Pilskalni Latvijā celti visdažādākās vietās. Ne vienmēr pilskalnam izraudzīta no dabas izdevīgākā vieta. Bieži vien pilskalns uzcelts mazāk izdevīgā vietā par to, kas atrodas turpat tuvumā. Principi, no kuŗiem vadījušies pilskalnu vietas izraudzītāji, mums palikuši mīklaini, jo daudzi no tiem celti ģeoloģiski neizdevīgās vietās. Protams, veltīgi pilskalnus meklēt zemkopībai nederīgos apvidos — smiltainēs, mežainēs vai purvainēs. Pilskalnus cēluši ļaudis, kas nevēlējās klejot, bet gribējuši palikt savā iedzīvotā vietā. Tādi bija arāji un sējēji, nevis zvejnieki un mednieki.

Pēc sava uzdevuma šķiŗojot pilskalnus var iedalīt trijās šķirās: apcietinātās sētās, kungu mājokļos un meža paslēptuvēs. Viņos nedrošos laikos katram pašam nācās rūpēties par savas dzīves drošību. Katrā laikā varēja dzīves vietai uzbrukt gan siŗotāji, gan plēsīgi zvēri. Tamdēļ māju saime savu sētu nostiprināja ar stipru sienai līdzīgu sētu. Šādas sētas šur tur vēl uzglabājušās Latgalē, kaut gan sen jau zaudējušas savu īsto nozīmi. Apcietināto sētu pilskalni ir samērā mazi un nestipri. Viņu mītņu kārta ir melna un bagāta dažādiem dzīves atkritumiem.

Otrs pilskalnu veids liecina par to, ka uz tiem stāvējušas novada valdnieku pilis. Šo pilskalnu uzdevums dot patvērumu kungam, viņa kaŗa draudzei un novada kaŗavīriem briesmu brīdī. Uzbrucējiem šie pilskalni grūti uzkāpjami, jo viņu pilis sargā stāvas nogāzes un augsti uzbērumi. Šī ir skaistākā pilskalnu šķira. Par viņiem raksta chronikas un pauž bagātie izrakumi.

Trešā šķira ir tās paslēptuves, kuŗās kaŗa laikos sabēga un patvērās tie, kam nebija diezgan spēka aizstāvēties ar ieročiem pret uzbrucējiem. Šāda paslēpšanās mūsu zemē praktizēta visos vaidu laikos, neizslēdzot pat neseno laiku kaŗus. Šīs meža paslēptuves jeb pakales ir ar nepilnīgi izveidotiem zemju darbiem, trūcīgu mītņu kārtu un niecīgu pretošanās spēju. Varbūt, ka šīm paslēptuvēm jāpieskaita arī daļa no tām pilenēm, kas nes pilskalna vārdu, bet nevar vairs uzrādīt nekādas cilvēka roku darba zīmes.

Vecākie pilskalni meklējami apcietināto sētu pudurī. Daudzi no tiem pieskaitāmi jaunakmeņa laikmetam, kas izbeidzās jau priekš Kr. dzimšanas. Bronzas laikmeta trauku lauskas un citi priekšmeti atrasti nesen izraktā Klaņģu kalnā pie Daugavas. Vislielākie un spēcīgākie pilskalni tomēr veidoti

Vidzemes pilskalni.

pēckristus laikmetā, kad lietošanā bija iegājušies dzelzs ieroči un rīki. Neviena no Latvijas pilskalnu pilīm nav piedzīvojusi 14. gadsimtu, jo tad tās noposta kristīgie krusta kaŗotāji. Mums trūkst kaut cik pilnīgu ziņu par senču pils iekārtu un apcietinājumiem.

Pilskalnu ierīkošanai Latvijas ģeoloģija devusi trijas iespējas: atsevišķus kalnus, kalna kaupres un stāvas krastmalas. Šīs vietas ar uzbedumu grāvju un stāvinājumu palīdzību pielāgotas apcietinājuma prasībām. Atsevišķam vajadzīgā lieluma kalnam parasti tikusi noplacināta virsa, lai rastos tā saucamais plakums ēkām un pagalmiem. Ja kalna nogāzes nav bijušas pietiekoši stāvas, tad tās nostāvinātas, aprokot kalnam apkārt terasi vai grāvi, kas, protams, varēja būt savienota ar kādām koka sētām vai citām uztaisēm.

Visvairāk pilskalnu celti stāvās pļavu upju vai ezeru krastmalās, vai arī grāvju malās. Ar grāvju un uzbedumu palīdzību tad plakums ticis atdalīts nost no pārējā lauka, ar ko tas bijis pirms tam savienots. Ļoti maz mūsu zemē tādu pilskalnu, kas būtu celti līdzenā vietā, aprokot visapkārt grāvjus un uzbedumus. Šis tips ir sastopams Igaunijā un igauņu salās.

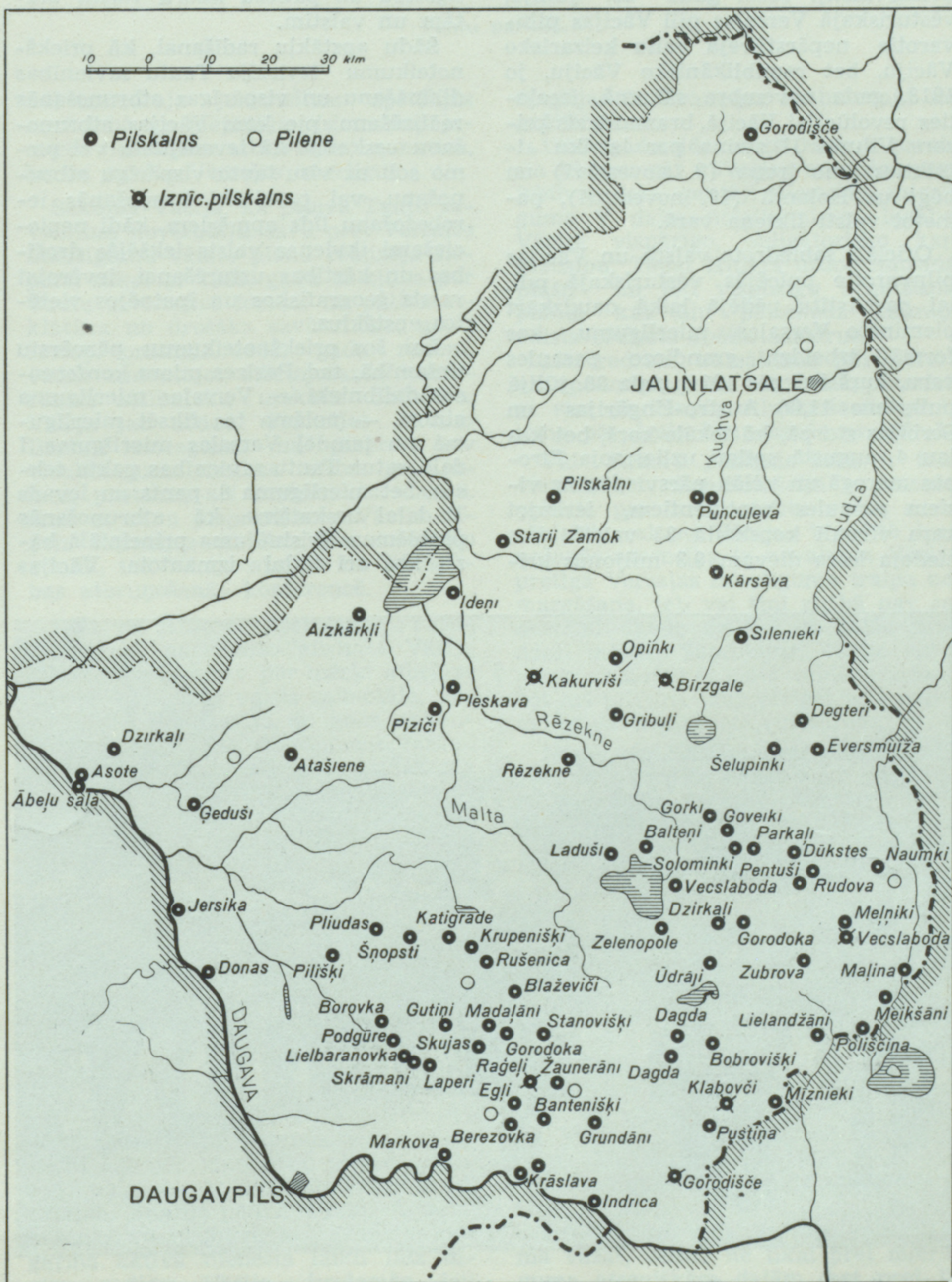
Par apcietinājumu tipu var runāt tikai tādos gadījumos, kad vienādos ģeoloģiskos un ģeografiskos apstākļos izdarīti dažādi zemju darbi. Patiesi, šādas dažādības var saskatīt, kad salīdzina visu Latvijas pilskalnu uzmērojumus. Taču pēc šīm dažādībam spriest par pilskalnu darinātāju nacionālo piederību būtu tomēr liela pārdrošība, jo var notikt, ka archaioloģiskie izrakumi to neapstiprinās.

Parastie atradumi pilskalnu melnzemē ir trauku lauskas, akmeņi, dzīvnieku kauli un ogles. Pa retam atrod arī pa skriemeņam, dzelzs ierocim un misiņa rotas lietai. Daudz vairāk lietu iegūst, ja pilskalnos izdara plašākus rakumus. Latvijas laikā plašākie archaioloģiskie darbi veikti Raunas Tanisa kalnā, Talsos, Klaņģu kalnā un Daugmalē. Šie izrakumi atklājuši ēku vietas un veidu, apcietinājumu konstrukcijas un lielu vairumu iedzīves priekšmetu. Šādas bagātības, zināms, nebūs atrodamas visos Latvijas pilskalnos, jo daudzu mītņu kārtas ir seklas un atradumiem nabagas. Bet seno apcietinājumu starpā ir arī pilskalni, kas sola vēl vairāk par tiem, kas pašreiz tiek pētīti. Cik rosīgi arī nestrādātu pēdējos gados mūsu archaiologi, mūsu pilskalni jāuzlūko visumā par archaioloģiski maz izpētītiem. Daudz labāk nekā par pilskalnu inventāru esam informēti par kapeņu saturu. Pilskalnu rakšanas darbs prasa daudz lietpratības, laika un naudas, tāpēc vēl ilgi tie paliks neizrakti un neizpētīti.

Jānožēlo, ka mūsu pilskalni tik daudz cietuši no nesaudzīgas apiešanās. Tos vēl joprojām posta arkls un lāpsta, ko lietderības, mantkārības vai vieglprātības dēļ nelietīgi vada latviešu roka. Daudzi pilskalni ir tā jau nopostīti, ka par viņu kādreizējo veidu vairs nav iespējams gūt nekādu ieskatu. Pieminekļu pārvalde gan pārņēmusi savā aizsardzībā lielāko daļu pilskalnu, taču nesaudzīgo apiešanos ar šīm senvietām tai nav izdevies izskaust līdz galam.

Mūsu pilskalni izbeidzās tuvojoties igauņu un krievu robežām. Turpretī Lietuvas virzienā nav vērojams nekāds pārtraukums viņu parastā novietošanās veidā. Arī pēc sava izskata mūsu zemes pilskalni līdzinās pilskalniem Lietuvā un Prūsijā. Diemžēl mūsu kaimiņzemēs pilskalnu uzmērīšana nav izdarīta tā, kā pie mums un tamdēļ vēl nav iespējama noteiktākā salīdzināšana, kas varbūt rādītu to vietu, kur atradusies baltu tautu kopīgā pirmdzimtene. Pagaidām var teikt, ka Igaunijā ir 98 droši pilskalni, t. i. trijas reizes mazāk nekā pie mums. Ļoti liels pilskalnu skaits redzams Lietuvas un Prūsijas senvietu kartēs, bet ne visi no tiem ir droši. Kad kādas piecdesmit uzrādītās vietas reiz pārbaudīju, tad labi, ja ceturtā daļa bija īsti pilskalni.

Mūsu pilskalnu pētīšana Latvijas laikā ir iegājusi zinātniskās sliedēs. Ņemot vērā to darbu, kas dāvāts mūsu senajiem apcietinājumiem Latvijas pastāvēšanas laikā, ir jau iespējams novērst daudzas nepareizības, kas ieviesušās mūsu vēsturisko pilsvietu noteikšanā. Labi ņemot, mūsu seno piļu atrašanās ir par jaunu jāpārbauda vēsturiski un topografiski, izmantojot visas mūsu jauniegūtās zināšanas. Visvairāk šādu pārbaudi prasa Sidrabe un Beverīna, — pilis, ap kuŗām saistās tikdaudz senču varoņdarbu. Viņas atrodas citur, ne tur, kur tās domājās atraduši vēsturnieki tai laikā, kad vēl nebija nekādas pārskatamības par Latvijas pilskalnu īsto stāvokli un novietni. Tamdēļ lai visdrīzākā laikā cenšamies atbildēt uz jautājuma, kur atrodas zemgaļu Sidrabe un latvju Beverīna? Kad šo piļu pilskalni būs noteikti, vieglāk risināsies jautājumi par pārējo dokumentos pieminēto piļu atrašanās vietām.

Latgales pilskalni.

Kapteinis J. Ķikulis

Versaļas mierlīgums un dzīves reālitāte

28. jūnijā paiet astoņpadsmit gadi no brīža, kad Versaļas pils spoguļu zālē, tajā pašā zālē, kurā 1871. gada 18. janvārī pulcējās visi vācu valstu valdnieki, lai Bavārijas karalis vācu valdnieku vārdā uzliktu Prūsijas karalim Viļumam I galvā Vācijas ķeizara kroni un izsauktu pēdējo par apvienotās Vācijas ķeizaru, — tagad pulcējās pasaules kaŗa likvidētāji, divdesmit septiņu sabiedroto valstu pilnvarotie ministri un kaŗa vadoņi, lai diktētu savus miera noteikumus sakautai Vācijas ķeizarvalstij. 1919. gada 28. jūnijā, vēsturiskajā Versaļas pilī Vācijas pilnvarotie neparstāvēja vairs ķeizarisko Vāciju, bet republikānisko Vāciju, jo 1918. gada novembŗa sākumā, izceļoties revolūcijai Vācijā, bramanīgais ķeizars Viļums II atzina par labāku atteikties no troņa (9. novembrī) un bēgt uz Holandi (10. novembrī), pametot valsti likteņa varā.

Oficiāli sabiedroto valstu un Vācijas pilnvarotie pulcējās vēsturiskajā pilī, lai parakstītu pēdējā laikā daudzkārt pieminēto Versaļas mierlīgumu, kas formāli izbeidza grandiozo pasaules kaŗu, kurš iedegās 1914. gada 28. jūlijā pulkstens 11,00 Austro-Ungārijas un Serbijas starpā, kā lokāls kaŗš, bet kas jau 4. augustā spilgti uzliesmoja Eiropas mērogā un vēlāk pārsviedās uz visiem pasaules kontinentiem, ieraujot kaŗa virpulī kopskaitā 33 valstis, kas ziedoja kaŗa dievam 9,3 miljonus kritušo un 19 miljonus ievainoto, no tiem 3,5 miljonus kā invalidus. Faktiski kaŗa darbība izbeidzās 1918. gada 11. novembrī pulkstens 12,00, līdz ar pamiera spēkā stāšanos.

Mierlīguma autori šoreiz pulcējās, lai pieliktu punktu tam darbam, kas sākts 1919. gada 13. janvārī Parīzes miera konferencē un kuŗam par mērķi sprauda ne tikai formāli izbeigt grandiozo pasaules kaŗu, bet jo vairāk radīt apstākļus, kas turpmāk aizkavētu ikvienu kaŗa izcelšanos un kas nodrošinātu ilgstošu un patiesu mieru visām tautām un valstīm.

Šādu apstākļu radīšanai, kā priekšnoteikumu izvirzīja Tautu savienības dibināšanu un vispārīgas atbruņošanās reālizēšanu, pie kam Vācijas atbruņošanu uzskatīja kā ievadījumu vai pirmo soli uz visu tautu vispārīgu atbruņošanu, vai pareizāki bruņošanās ierobežošanu līdz apmēriem, kādi nepieciešami ikvienas valsts iekšējās drošības un kārtības uzturēšanai, ievērojot valsts ģeografiskos un īpatnējos vietējos apstākļus.

Lai šos priekšnoteikumus pārvērstu tiešamībā, tad Parīzes miera konferences dalībnieki — Versaļas mierlīguma autori, — nolēma tos fiksēt mierlīgumā un tamdēļ Versaļas mierlīguma I daļa satur Tautu savienības pakta tekstu, bet mierlīguma 8. pants un ievads V daļai uzskatāms kā atbruņošanās problēmas atrisinājuma principiālā bāze, kas arī tūdaļ izmantota Vācijas bruņošanās ierobežošanai, fiksējot Vācijai atļauto spēku samēru mierlīguma V daļā.

Zīmīgi, ka mierlīguma III daļa paredz anulēt visus Vācijas ar Padomju Krieviju agrāk noslēgtos līgumus, starp tiem arī 1918. gada 3. martā noslēgto Brest-Ļitovskas mierlīgumu, kas atzina Kurzemi par Vācijas sastāvdaļu, bet Vidzemi un Igauniju nodeva vācu okupācijas varai, līdz kamēr tur nodibinātos kārtība un izveidotos vācu gribai pakļauta «vietējo zemes un valsts iekārta». Mierlīguma III daļa ne tikai anulēja augstāk minētos līgumus, bet uzlika Vācijai par pienākumu atzīt un respektēt jaunradīto stāvokli Austrumeiropā, t. i. atzīt Austrumeiropas jaunās patstāvīgās valstis, tā tad arī Latviju.

Tautu savienības un atbruņošanās idejas, kuŗām tā pieķērās Versaļas mierlīguma autori, nav jaunas un nekādi nav uzskatāmas par mierlīguma autoru gara bērniem. Abu ideju mūžs skaitāms vairākiem gadu simtiem, tikai viņu panākumi parasti bija ļoti īslaicīgi, mazefektīgi un neattaisnoja iecerēto, jo abu ideju reālizācija prasa visu dalībnieku pastāvīgi saskaņotu rīcību, kas savukārt visos laikos ir bijis ļoti delikāts jautājums.

Tamdēļ jo interesantāki ir pasekot, ciktāl reālizētas un cik dzīvot spējīgas ir ar Versaļas mierlīgumu no jauna dienas gaismā izceltās un starptautiskā dzīvē par vadošām izvirzītās Tautu savienības un atbruņošanās idejas.

Kaut arī Tautu savienības pamati pēdējā laikā stipri satricināti un sašķobīti no tā saucamās «Berlīnes-Romas ass» trieciena, tad tomēr tie izrādījušies par pietiekoši stipriem un izturīgiem, lai saglabātu, saturētu kopā un neļautu sabrukt Tautu savienības idejai, nedz pašai savienībai.

Ja arī jau Tautu savienības dzimšanas brīdī, aiz tīri principiāliem motīviem, no jaunpiedzimušā atteicās Tautu savienības idejiskais radītājs un tēvs — Z. Amerikas Savienotās Valstis un vēlākos gados, tīri savtīgos nolūkos, to darīja arī dažas citas valstis, tad tomēr jāsaka, ka, kaut gan nav panākta absolūta visu tautu vienprātība šinī jautājumā, tad tomēr atkritēju skaits ir gaužam niecīgs un šiem atkritējiem nav vienaldzīgs Tautu savienības darbs, taisni otrādi, pēdējam viņi seko ne tikai ar vislielāko interesi, bet mēģina netieši to iespaidot sev labvēlīgā garā. Līdzšinējā prakse rāda, ka pastāvošie Tautu savienības statūti viscaur neatbilst aktuālai dzīves īstenībai, kamdēļ arī visdedzīgāko Tautu savienības aizstāvju rindās pilnīgi dibināti pacēlušās balsis par savienības statūtu principiālu grozīšanu un

Valsts Prezidents un Kaŗa ministrs 15. maija parādē sasveicinās ar kaŗaspēka daļām.

pielāgošanu patiesām dzīves prasībām, bet nevis teorētiskām un praksē nereālizējamām atziņām. Sakarā ar konstatēto var gan runāt par Tautu savienības pārkārtošanu vai pārkonstruēšanu nākotnē, bet nekādi par tās ruinēšanu vai likvidēšanu. Tautu savienība savā līdzšinējā pastāvēšanas laikā nav attaisnojusi visas uz to liktās cerības un taisni svarīgāko problēmu atrisināšanā, proti, kaŗu novēršanā un valstu atbruņošanā. Abas šīs problēmas ir pārāk sarežģītas un šķērso tikdaudz dažādas un bieži diametrāli pretējas intereses, ka jāšaubās, vai arī nākotnē Tautu savienībai izdosies visā pilnībā atrisināt abas problēmas, bet patreizējos apstākļos Tautu savienība ir un paliek vienīgais iespaidīgais faktors, kas, ja arī nevar galīgi atrisināt šos problēmu sarežģījumus un samezglojumus, tad tas var vismaz mīkstināt un mazināt viņu nelabvēlīgās un ļaunās sekas.

Bet ciktāl pavirzījies atbruņošanās problēmas risinājums?

Pasaules kaŗa uzvarētāji paredzeja attiecīgos līgumos Vācijas un tās bijušo kaŗa sabiedroto bruņoto spēku samērus. Arī uzvarētāji paši samazināja savus spēkus, bet tikai līdz apmēriem, kādus katrs uzskatīja par nepieciešamiem savas valsts eksistences nodrošināšanai, un protams, šie spēki nelīdzināļās Vācijas un tās bijušo kaŗa sabiedroto bruņotiem spēkiem, bet tie vairākkārt pārsniedza pēdējos kā daudzuma, tā labuma ziņā. Tas arī saprotams, ja paturam vērā, ka mierlīgumu noteikumu akceptēšana no uzvarētiem nebija brīvas gribas izpausme, bet pārspēka uzspiests darījums, kuŗu uzvarētais respektē tikmēr, kamēr jūt pretējās puses pārspēku, bet spēku samēriem izlīdzinoties, no uzspiestā darījuma mēģina atbrīvoties ar draudiem vai pat ar spēku. Tā tad kaŗa uzvarētājiem spēka pārsvars bija vajadzīgs, lai piespiestu Vāciju un tās sabiedrotos pildīt mierlīguma noteikumus un neļautu pēdējiem gatavoties revanšam.

Ar to vēl nav teikts, ka uzvarētāju valstu bruņoto spēku samēri nebūtu revidējami un tālāk samazināmi. Arī paši Versaļas mierlīguma autori atzina šo jautājumu par diskutējamu un paredzēja, ka atbruņošanās problēmas tālākā risināšana jāizdara ar Tautu savienības aparātu.

Šim nolūkam, sākot ar 1920. gadu, pie Tautu savienības dibināja vairākas speciālas un dažādu nosaukumu komisijas, kas pētīja atbruņošanās iespējamības, kopoja statistiskas ziņas, centās noskaidrot bruņošanās jēdziena saturu, formu un bruņošanās pakāpes vai efekta salīdzināmības iespēju, kā arī bruņošanās ofensīvo un defensīvo raksturu un vēl daudz citus ar bruņošanos saistītus jautājumus. Visu komisiju darbs, kas ievilkās līdz 1930. g. decembrim, izvērtās par tīri teorētiskas dabas apsvērumiem, bez jebkādas praktiskas nozīmes. Šai gaŗā laika sprīdī notikušās sēdēs un konferencēs arvien vairāk izpaudās uzvarētāju valstu uzskatu un interešu dažādība, nevienprātība un nesaprašanās lēmumu pieņemšanā un līdz ar to vienoto spēku saškelšanās darbībai dažādos virzienos, kas agrāk bija vērsti vienīgi pret uzvarēto fronti. Dabīgi, ka Vācija tūdaļ izmantoja jaunradītos apstākļus savā labā un mēģināja visiem iespējamiem līdzekļiem atbrīvoties no nastas, ko tai uzvēla Versaļas mierlīgums.

Tanki parādē.

Sākumā Vācija, kā pasīva Tautu savienības novērotāja, savu pret Versaļas mierlīgumu vērsto plānu reālizēja slepeni, sākot ar 1925. gadu tā kļuva par Tautu savienības locekli un palika atklātāka un drošāka savā rīcībā, un it sevišķi prasībās. 1932. gada rudenī, veikli izmantojot atbruņošanās konferences dalībnieku uzskatu dažādību, Vācija jau nodod Francijas sūtnim Berlīnē iesniegumu un pieprasa sev vienlīdzīguma tiesības visos jautājumos, protams, arī bruņošanās laukā. Kad uz savu pieprasījumu Vācija saņem Francijas un Anglijas noraidošo atbildi, tad Vācija atsakās no līdzdalības atbruņošanās konferencē.

Līdz ar Hitlera nostāšanos valsts priekšgalā, nacionālsociālistiskā Vācija atklāti sprauda sev par mērķi atbrīvoties no suverēnās valsts zaimotāja, vācu tautas pazemotāja un goda apkaunotāja — Versaļas mierlīguma važām, kaut arī tāda atbrīvošanās panākama ar līguma vienpusīgu laušanu, starptautisko normu ignorēšanu un uzticības sagraušanu starptautiskiem līgumiem, pārvēršot pēdējos par vienkāršām papīru strēmelēm.

1933. gada rudenī Vācija izstājās no Tautu savienības, lai iegūtu lielāku rīcības brīvību it sevišķi bruņošanās pastiprināšanā, kaut arī pagaidām apslēptā veidā, un lai demonstrētu pret Tautu savienību, kā Versaļas mierlīguma iestādījumu. Tādā veidā spēka demonstrējums rada bažas tiklab Anglijā, kā arī Francijā. Abas valstis nevar vienaldzīgi noraudzīties Vācijas rīcībā un pēc jaunradītā stāvokļa apsvēruma, lai radītu līdzsvaru jaunā sistēmā, Anglija palielina budžetu bruņošanās vajadzībām, bet Francija pagarina aktīvā dienesta laiku līdz diviem gadiem. Vācija, juzdamās jau pietiekoši stipra, uz tikko pieminēto Anglijas un Francijas rīcību reaģē negaidīti krasi.

1935. gada 16. martā Hitlers paraksta likumu par «Vācijas bruņoto spēku izbūvi», kas, pretēji Versaļas mierlīguma V daļas noteikumiem, legālizē Vācijā vispārīgo, obligātorisko kaŗa klausību. Tāpat Hitlers uzdod izstrādāt plašu un ļoti vispusīgu bruņošanās plānu, kas tālu pārsniedz kaimiņu valsts bruņoto spēku samērus.

Mēs redzam, ka sākumā ļoti mērenā un apdomīgā gaitā, bet vēlāk pārmērīgi straujā tempā, atbruņošanās problēma pārvērsta bruņošanās problēmā.

Vai Hitlera pēdējais žests ir tikai vienkārša demonstrācija pasaules priekšā par it kā atgūto valsts suverēnitāti, vai no Vācijas ievadītā bruņošanās sacensība ir nevainīga Vācijai pretīgā Versaļas mierlīguma traipa nomazgāšana, jeb vai šinī rīcībā nav saskatāmi daudz dziļāki un tālāk sniedzoši mērķi? Saprotams, Vācija savus mērķus atklātībai kailā veidā neizpauž, bet arī plīvuris ļauj vērīgai acij redzēt to, ko paviršs vērotājs nesaredz.

Nesen par Vācijas bruņošanos famozus paskaidrojumus sniedzis Mančesteras pilsētas mēram Vācijas sūtnis Londonā Rībentrops, sacīdams, ka Vācijai jābūt tik stiprai, lai neviens tai neuzdrošinātos uzbrukt. Uz pilsētas mēra jautājumu: pret ko jūs bruņojaties? — sūtnis atbildējis — pret komūnistiem. Šāda atbilde izsaukusi klausītājos smieklus. Kad pilsētas mērs lūdzis sūtni nosaukt vārdā kādu no atbildīgajiem SSSR polītiskiem darbiniekiem, kas kādreiz būtu izteicies, ka SSSR grib uzbrukt Vācijai, tad sūtnis Rībentrops palicis atbildi parādā. Mančesteras pilsētas mērs no tā secinājis, ka Vācija bruņojas, lai uzbruktu Anglijai. Un vai koloniju atgūšanas lozunga skandināšana visās malās nenozīmē to pašu?

Hitlers, saraujot Versaļas mierlīguma važas, vēršas ne tikai pret mierlīguma atsevišķām daļām, bet pret līgumu kā tādu visumā. Līdz ar to viņš

skaŗ arī Vācijas robežas. Pagājušā gadā Hitlera kareivji iesoļoja Reinzemē. Ja nesodīti to varēja izdarīt, tad kāpēc turpmāk nemēģināt arī citos virzienos?

Vācijas izaicinājums Eiropas valstīm — atklātais kolosālais un līdz šim nepieredzētu apmēru bruņošanās ievadījums — nepalika tikai par saucēja balsi tuksnesī. Šo uzaicinājumu Rietumeiropas lielvalstis pieņēma un atbildēja ar necerēti grandiozas bruņošanās sacensības uzsākšanu.

Tagad šī bruņošanās sacensība ar katru dienu un stundu vēršas arvien vairāk un vairāk plašumā, prasīdama no sacensības virpulī ierautām tautām arvien lielākus un varenākus garīgos, materiālos, finansiālos un darba spēka upuŗus, kas ir pa spēkam tikai bagātām valstīm, un kas draud aprīt un iznīcināt sacensības iniciātorus.

Franču laikraksti atstāsta savu vadošo valstsvīru domas tādi, ka Vācija ļoti drīz pārliecināšoties, ka viņas bruņošanās bijusi lieka, jo bruņošanās sacensību ar Angliju un Franciju tā nespēj izturēt. Tālāk pastrīpots, ja Vācija gribējusi ar kaŗa palīdzību tikt pie bagātībām, tad tagad tā redzot, ka vispirms jābūt bagātam, lai vispār varētu domāt par kaŗošanu. Eiropas valstu vispārējā bruņošanās nostādījusi visas lielvalstis apmēram vienādā līmenī ar Vāciju.

Kaut gan kolosālās bruņošanās sacensības iespaids uz attiecīgo valstu tautsaimniecību ir ārkārtīgi negātīvs, tad tomēr patreizējos apstākļos bruņošanās sacensības tūlītējai pārtraukšanai būtu ārkārtīgi nelabvēlīgas sekas, jo bezdarbs pieaugtu milzīgos apmēros, un rezultātā iestātos vēl ļaunāka vispārēja saimnieciska krize.

Plašā Versaļas mierlīguma noteikumi savā 18 gadu gaŗajā mūžā arvien skarbāk saduŗas ar dzīves īstenību un maz pamazām sabrūk zem brutālā spēka varas.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums.)

Karte 1:25000.

Minēto karti 1937. g. abonentiem «Aizsarga» redakcija izsūta pēc 30 santimu (pastmarkās) saņemšanas, pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

Ziņas par organizāciju skaties š. g. «Aizsarga» 2. burtnīcā.

Vispārīgais stāvoklis.

I/5. K. P. 30. VII ieņēmis aizstāvēšanās poziciju kā parādīts klātpieliktā stāvokļa kartē. Bataljona pārsienamais punkts Lužņevas mž. vns. 5, bataljona virtuves Vuziliški 5, bet pārējie kaujas (arī ložm. rotas) vezumi pie rotām: 1. rotai — Serpauka 10; 2. rotai — Lužņevas meža ZR stūrī pie ceļa; 3. rotai — Vuziliški 8. Bataljons ierīkojis uz aptures līnijas atbalsta punktus: pie Serpauka 12 un Ļadi 3 (1 kaujas gr. un 1 lžm. grupa); pie Lužņevas mž. vns (1 kaujas gr. un 1 lžm. gr.) un pie Lužņevas mž. vns. 4 (1 patš. gr.)

5. K. P. priekšgrupas ienaidnieks atspieda 2. VIII un tās pašas dienas vakarā uzņēma saskarus ar pulka galveno aizstāvēšanās poziciju.

Plk. 08,00 3. VIII sākās ienaidnieka uzbrukums plašā frontē, pie kam 5. K. P. atsita visus ienaidnieka uzbrukumus, zaudējot ap 10 proc. no sava sastāva.

I/5. K. P. aizstāvēšanās pozicija.

Dabas apstākļi:

3. VIII saule lec plk. 04,27, riet plk. 20,32. Laiks silts un apmācies. Upīte starp Prudu un Gudu ezeru kaujas ratiem nav pārejama.

I/5. K. P. atkāpšanās dienā.

1. **Plk. 11,25** bataljona komandieris pēc pulka komandieŗa priekšpavēles saņemšanas no sava komandpunkta nosūta ar ziņnešiem 1. un 2. rotas komandierim sekojošo rakstveida pavēli:

Personīgi — slepeni!

Paredzama atkāpšanās. Atraušanās sākums plk. 14,00.

Pulcēšanās vietas: bataljona — Vertukšnas mž. vns. 9. 1. rotas — Serpauka 1.; 2. rotas — Cepļu meža ZA stūris.»

Šo priekšpavēli mutvārdiem saņem arī ložmetēju, 3. rotas un sakaru vada komandieris, kuŗi atrodas bataljona komandpunktā.

2. **No plk. 11,30 līdz 11,35** bataljona komandieris dod 3. rotas komandierim ložm. rotas komandieŗa klātbūtnē sekojošo mutvārdu pavēli:

«Atrašanās segšanai 3. rotai šodien līdz plk. 13,00 uz aptures līnijas ieņemt uztverošo poziciju, kuŗu noturēt līdz manai pavēlei.

No plk. 13,45 rotai piedalu mīnumetēju vadu, kas pie Guduļi 1, un ložm. grupu, kas pie Charčenki 2, bet no plk. 14,00 prettanku lielgabalu, kas Lužņevas birzes ZA malā.»

3. **Plk. 11,45** bataljona komandieris nosūta ar riteņbraucēju bataljona ārstam uz Lužņevas mž. vns. 5 sekojošo rakstveida pavēli:

«Personīgi — slepeni.

Paredzama atkāpšanās. Atraušanās sākums plk. 14,00.

Līdz plk. 13,45 atbrīvot rotas no ievainotiem, pēc kam ar pārsienamo punktu pāriet uz bataljona pārcelšanās vietu Vertukšnas mž. vns. un novietoties 4. viensētā.»

4. **Plk. 11,50** bataljona komandieris nosūta ar riteņbraucēju rakstveida pavēli 1. rotas virsseržantam uz Vuziliški 5:

«Paredzama atkāpšanās. Atraušanās sākums plk. 14,00.

Bataljona virtuvēm pakāpeniski pārvietoties uz btl-na pulcēšanās vietu Vertukšnas mž. vns., kur novietoties 5. viensētā un pagatavot pusdienas.»

5. **No plk. 12.00 līdz 12,30, pēc** pulka rakstveida pavēles saņemšanas un lēmuma pieņemšanas, bataljona komandieris diktē savam adjutantam sekojošo pavēli:

I/5. K. P.
Nr. 19.

Lužņevas mž. vns. 1.
3. VII 1937. g. plkst. 12,30.
Karte: 1:25000.

Vispārējā operātīvā pavēle Nr. 7.
(Atkāpšanās).

I. Stāvoklis.

Ienaidnieks šodien iebrucis kaimiņu divīzijas iecirknī uz Z no Kozeļņiku pmž. vns.

Mēs atkāpsimies, lai ieņemtu jaunu aizstāvēšanās poziciju.

II. Uzdevums.

1. Bataljona:
Šodien plk. 14,00 sākt atrauties, pēc kam sapulcēties btl-na pulcēšanās vietā Vertukšnas mž. vns., no kurienes atiet uz jauno aizstāvēšanas poziciju.

2. Kaimiņu:
vienlaicīgi ar mūsu bataljonu atrausies:
pa labi — II/5. K. P., bet pa kreisi — 7. K. P.

Pulka uztverošā pozicija uz līnijas Līņu ezers, Vuziliški, Viškari (komp. — Skredeļi 1).

III. Manevra ideja.
Sedzoties ar rezerves rotu uztverošā pozicijā uz aptures līnijas, ar abām kaujas ešelona rotām atrauties vienlaicīgi. Pēc sapulcēšanās aiz bataljona uztverošās pozicijas, divās kolonnās atiet uz bataljona pulcēšanās vietu un no turienes uz jaunu aizstāvēšanās poziciju.

IV. Izpildīšana.

1. Atraušanās segšana:
Atraušanās segšanai 3. rotai ar ats. pavēli uzdots ieņemt uztverošo poziciju uz aptures līnijas.

2. Atraušanās un atiešana uz b-na pulc. vietu.
Kaujas ešelona rotām sākt atraušanos plkst. 14,00 un līdz plkst. 14,30 iziet caur btl-na uztverošo poziciju un sapulcēties:
1. rotai — Serpauka 1,
2. rotai — Cepļu meža ZA stūris,
par ko man ziņot un atiet uz blt. pulcēšanās vietu Vertukšnas mž. vns 9.

Atiešanas ceļi:
1. rotai — no Serpauka 1 caur Pustoška 4.
2. rotai — no Cepļu mežs. caur Vuziliški.

No plkst. 14,00 piedalu:
1. rotai — 1 lžm. gr., kas pie Prudu pmž. vns 7.
2. rotai — 1 lžm. gr., kas pie Charčenki 1, un 1 lžm. gr. un 1 prett. lgb., kas uz D no Lužņevas mž. vns. 9.

V. Sakari.
Es līdz kaujas ešelona rotu iziešanai caur pulka uztverošo poziciju atradīšos savā komp-tā, pēc kam pāriešu uz btl-na pulcēšanās vietu.
Signāli — iepriekšējie.
Sakaru tīklu sākt noņemt pl. 14.00.

VI. Aizmugure.
Virtuves aizsūtītas uz btl-na pulc. vietu; pārējiem kaujas vezumiem atiet ar rotām.
Ievainotos nogādāt uz btl-na pārs. punktu līdz plkst. 13.45, pēc kam pārs. punkts pāriet uz Vertukšnas mž. vns. 4.

I/5. K. P. kom.,
pulkv.-ltn. A.

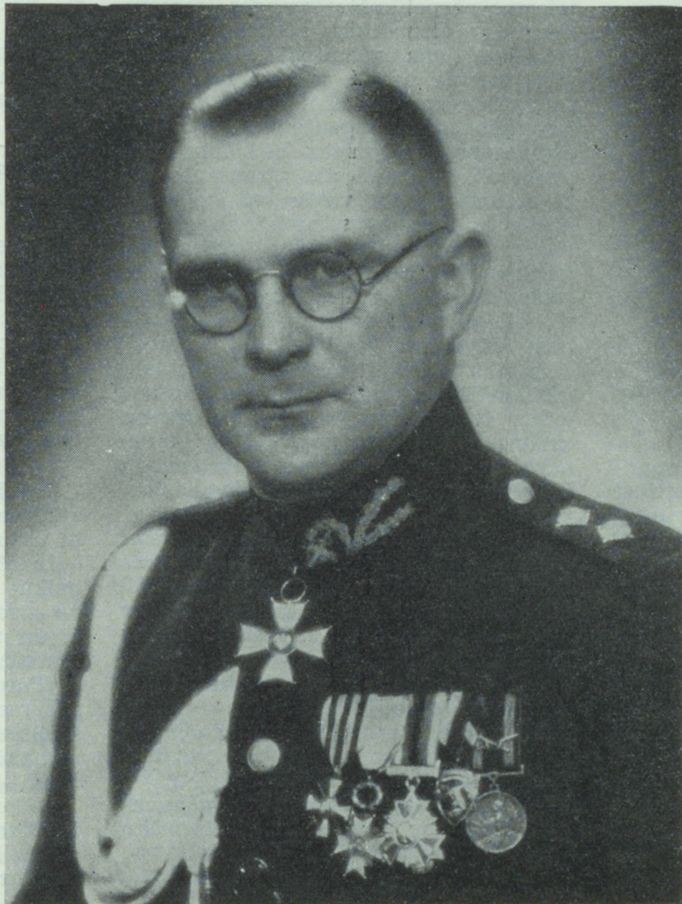
Pavēle tiek nosūtīta ar ziņnešiem visiem rotu komandieŗiem. Kaujas ešelona rotu komandieŗi to saņem plkst. 12.45, bet par pavēles izsūtīšanu tiek brīdināti pa tālruni jau plkst. 12.25.

6. No plkst. 12.25 līdz 13.00 bataljona komandieris kopā ar 3. rotas komandieri apstaigā uztveŗošo poziciju, pēc kam atgriežas savā komandpunktā.

7. Plkst. 14.35, t. i. pēc ziņojuma saņemšanas no kaujas ešelona rotām, ka tās no rotu pulcēšanās vietām uzsākušas atiešanu uz btl-na pulc. vietu, bataljona komandieris dod sekojošo mutvārdu pavēli 3. rotas komandierim:

«Kaujas ešelona rotas no savām pulcēšanās vietām uzsākušas atiešanu uz btl-na pulc. vietu.

3. rotai atrauties un arī atiet uz btl-na pulcēšanās vietu, uz kurieni es dodos arī pats.»

Pulkv.-ltn. J. Zālītis, līdzšinējais aizsargu štāba priekšnieks, tagad Latvijas militārais pārstāvis Padomju Krievijā.

Pēc šīs pavēles atdošanas bataljona komandieris ar ložm. rotas komandieri abi jāšus dodas uz btl-na pulcēšanās vietu, uz kurieni adjutants nosūtīts jau plkst. 14 00.

Iztirzājums:
Parastā parādība pie atkāpšanās ir laika trūkums. Tādēļ atkāpšanos arī gandrīz nekad nevarēs nokārtot ar vienu vispārējo operātīvo pavēli, bet padoto vienību savlaicīgai brīdināšanai un nepieciešamo priekšdarbu veikšanai vienmēr jo plaši būs jāpielieto priekšpavēles un atsevišķas pavēles. Princips — jo mazāk laika, jo īsākām jābūt pavēlēm, pie kam bieži vispārējās operātīvās pavēles vietā stājas atsevišķas pavēles.

Minēto iemeslu dēļ arī mūsu uzdevuma atrisinājumu un pavēles nedrīkst uzskatīt kā negrozāmu šablonu, kas derīgs visiem gadījumiem. Tas nav šablons, bet tikai piemērs un ierosinājums. Tagad apskatīsim konkrēti bataljona komandieŗa darbību:

1. Tūliņ pēc pulka priekšpavēles saņemšanas, btl-na komandieris brīdina pakļauto vienību komandieŗus. Lai nemazinātu kaŗaspēka pretošanās gribu, paredzamā atkāpšanās pēc iespējas ilgi turāma slepenībā. Par atkāpšanos priekšlaikus jāinformē tikai tās amata personas, kuŗām jāveic atkāpšanās priekšdarbi. Tādēļ priekšpavēle arī netika dota pa tālruni. Saprotams, ja laika būtu ļoti maz, tad btl-na komandieris, lai nenokavētu, būtu spiests izmantot tālruni.

Ir vēlams, lai šādās priekšpavēlēs, ja vien iespējams, noteiktu atraušanās sākumu un paredzamās pulcēšanās vietas. Ar to visumā pietiek, lai pakļauto vienību komandieŗi varētu uzsākt atraušanās priekšdarbus un tos noteiktā laikā beigt. Šādas priekšpavēles nedrīkst būt gaŗas un nekādā gadījumā saturēt lietas, kas minētas reglāmentos, jo tad tās vairs nav priekšpavēles, bet tēvišķas pamācības.

2. Pēc rotu komandieŗu brīdināšanas btl-na k-ris tūliņ dod pavēli rezerves rotai ieņemt uztveŗošo poziciju uz aptures līnijas, jo atraušanās paredzētā dienā samērā atklātā apvidū un tās sekmīga segšana var notikt tikai no dziļuma. Šim pašam uzdevumam arī smagie ieroči tiek pārgrupēti dziļumā. Bet tā kā ar smago ieroču pārgrupēšanu dziļumā rodas robi mūsu uguns sistēmā galvenās kaujas līnijas priekšā, tad parasti šo pārgrupēšanu izdara tikai īsi pirms atraušanās sākuma. Tomēr, lai ieroči šai pārgrupēšanai tiktu sagatavoti, tiem par to jāpaziņo laikus, ko btl-na k-ris arī izdara jau plkst. 11,35.

3. Tālāk btl-na k-ris dod pavēli ievainoto evakuācijai un pārsienāmā punkta pārcelšanai uz btl-na pulcēšanās vietu.

Btl-na pārsienāmais punkts tiek pārcelts 15 minūtēs pirms atraušanās sākuma. Būtu kļūda to darīt daudz ātrāk, jo tad rotās uzkrātos ievainotie, kuŗi paliktu bez palīdzības un sagādātu grūtības evakuācijas ziņā. Btl-na pārs. punkts, kas sastāv tikai no 3 pajūgiem, viegli par 15 minūtēm var atiet un atbrīvot ceļu kaujas vienībām.

4. Tālāk btl-na k-ris pavēl bataljona virtuvēm pāriet uz btl-na pulc. vietu. Tā kā laika ir pietiekoši, tad maskošanās nolūkā pāriešanu pavēl iz-

darīt pakāpeniski, t. i. ne visām virtuvēm un vezumiem uz reizi.

Ar šādu pāriešanas kārtību var mazināt arī varbūtējos zaudējumus no ienaidnieka uguns.

Tā tad visumā mēs redzam, ka btl-na k-ris dod veselu virkni atsevišķu pavēļu, pie kam tiek ievērots princips — vispirms jāpavēl tas, kas steidzamāks, t. i. pie kuŗa izpildīšanas jāstājas ātrāk. Pēc minēto pavēļu atdošanas, nepieciešamie atkāpšanās sagatavošanas darbi var sākties. Pa šo laiku btl-na k-ris var mierīgi sastādīt savu rakstveida vispārējo operātīvo pavēli.

5. Kā mēs redzam, tad btl-na vispārējā operātīvā pavēle sastāv no 6 pantiem: stāvoklis, uzdevums, manevra ideja, izpildīšana, sakari un aizmugure. Saprotams, ka daudzos gadījumos, it sevišķi kad maz laika un jāsteidzas, daži no šiem pantiem var būt daudz īsāki vai pat pilnīgi iztrūkt.

Stāvokļa pantā jādod īsas ziņas par ienaidnieka un pašu stāvokli. Jāsaka tikai tas, kas nepieciešams zemāko vienību komandieŗiem savu uzdevumu pildīšanai. Viss pārējais lieks un tikai pagarina pavēli.

Uzdevuma pantā jāmin attiecīgās vienības uzdevums un kaimiņu uzdevums ar ierobežojumiem laika un vietas ziņā.

Lai nodrošinātu slepenību un nepagarinātu pavēli, btl-na k-ris min tikai tuvāko bataljona uzdevumu — atiet uz btl-na pulcēšanās vietu. Turpmākos uzdevumus, kā gājienu un jaunās aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanu, btl-na k-rim būs pietiekoši laika dot vēlāk citās pavēlēs, pēc tam, kad btl-ns būs nonācis pulcēšanās vietā. Tā tad princips — uz vienu reizi, it sevišķi, ja maz laika, dot pavēli tikai tuvākam uzdevumam, bet par turpmāko tikai īsi informēt.

Manevra idejas pants mazāku vienību pavēlēs var arī nebūt, bet bataljona pavēlē tas vēlams.

Izpildīšanas pantā jāsadala uzdevumi padotām vienībām. Jānosaka atraušanās laiks un pulcēšanās vietas. Lai kaujas ešelona rotas ilgi nekavētos btl-na uztverošās pozicijas priekšā, var arī noteikt laiku, kad tām jāiziet caur šo poziciju. Jānosaka atiešanas ceļi no rotu pulcēšanās vietām uz btl-na pulc. vietu. Jārūpējas par drošību.

Pēc dažu smago ieroču atvilkšanas dziļumā un piedalīšanas rezerves rotai uztverošā pozicijā, jānokārto pārējo smago ieroču atiešana. Šiem ieročiem var pavēlēt atiet patstāvīgi, bet lai atiešanu vienkāršotu un saskaņotu, ieteicams pārpalikušos smagos ieročus līdz ar atraušanās sākumu piedalīt kaujas ešelona rotām. Tāda rīcība ne tikai saīsina pavēli, bet arī nodrošina smago ieroču ciešu kopdarbību ar kaujas ešelona rotām gadījumos, ja sākot atraušanos, ienaidnieks pārnāktu uzbrukumā. Tā tad pie atraušanās un atkāpšanās, kur stāvoklis var ātri mainīties, un kur parasti nebūs iespējams smago ieroču centrālizēta vadība, ieteicams tos decentrālizēt, t. i. piedalīt rotām. Nonākot btl-na pulcēšanās vietā, btl-na k-ris sm. ieročus var pārņemt atkal savā rīcībā.

Sakaru pantā jānokārto sakari. Parasti netiek atkārtots tas, kas jau noteikts ar agrākām pavēlēm un visiem zināms. Tā, piemēram, btl-na k-ris neko nemin par komandpunktiem, jo tie netiek mainīti, bet vecie jau visiem zināmi.

Kā redzam, btl-na k-ris paliek savā komandpunktā līdz kamēr btl-na masa iziet caur uztverošo poziciju un uzsāk atiešanu uz btl-na pulc. vietu, uz kuŗu tad steidzas arī btl-na k-ris pats, lai kārtotu turpmāko darbību.

Aizmugures pantā jānokārto jautājumi par apgādi un nogādi.

Šai pantā, starp citu, teikts: «Virtuves aizsūtītas uz btl-na pulc. vietu.» Tā nav pavēles valoda. Pareizi! Tā ir tikai informācija rotām, jo virtuves nogādātas uz aizmuguri ar atsevišķu pavēli. Tāds pats gadījums arī IV panta 1. punktā.

Noslēgumā par šo pavēli mēs vēl varam teikt, ka daudzos gadījumos šāda pavēle var būt ne tikai īsāka, bet arī gaŗāka. Bieži var nākties runāt vēl par citām lietām, it sevišķi, par sprostošanas darbiem un drošību (izlūkošana; apsardzība; gaisa, pretķīmiskā un aizsardzība pret kaujas ratiem; maskēšanās; kaŗa noslēpumu glabāšana un pretizlūkošana). Bez šaubām, ja stāvoklis to prasa, tad par šīm lietām ir jārūpējas un tām jāatspoguļojas arī pavēlē. Tomēr atrisinot taktiskus uzdevumus, samērā bieži nāk priekšā gadījumi, kur pavēles cenšas uzrakstīt pēc iespējas gaŗākas (uz svara), lai lektors vai priekšnieks neteiktu, ka darbs nav «rūpīgi» izstrādāts, un lai nevarētu pārmest, ka kaut kas no visa iespējamā, ko varētu vispār sarakstīt, būtu vēl aizmirsts. Šāda rīcība ļoti nosodāma. Vienību kaujas mācībās apvidū, bet galvenā kārtā kaujā, kaŗavīri, kas būs pieraduši dot šādas gaŗas pavēles, tās nepaspēs laikā atdot, bet padotie laikā izlasīt un izpildīt. Nav māksla pēc gatava šablona uzrakstīt ļoti gaŗas un dažādiem sīkumiem pārpildītas pavēles. Māksla ir īstā laikā dot viegli saprotamu un īsu, bet tomēr izsmeļošu pavēli, kuŗa ir nepārprotama un atstāj arī vietu padoto pašdarbībai.

1/5. K. P. atkāpšanās naktī.

Lai krasāki redzētu starpību starp atkāpšanos dienā un naktī, tad ņemsim to pašu stāvokli un to pašu bataljonu.

1. Plkst. 20.00 btl-na k-ris, pēc pulka k-ŗa priekšpavēles saņemšanas no sava komandpunkta, dod pa tālruni 1. un 2. rotas komandierim sekojošo mutvārdu pavēli:

«Paredzama atkāpšanās. Atraušanās sākums pēc tumsas iestāšanās. Pulcēšanās vietas: bataljonam — Vertukšnas mž. vns. 9; 1. rotai — Serpauka 5; 2. rotai — Lužņevas mž. vns. 5.»

Šo priekšpavēli noklausās ložmetēju, 3. rotas un btl-na sakaru vada komandieris, kā arī 3. rotas leitnants A., kuŗi atrodas btl-na konmandpunktā. Pēc tam btl-na k-ris pavēl sakaru vada k-rim:

«Tālruņa sarunas atļautas vienīgi virsniekiem!»

2. No plkst. 20.00 līdz 20.10 btl-na k-ris dod 3. rotas leitnantam A. (atbalsta punktos novietotā vada k-ris) sekojošo mutvārdu pavēli, kuŗu noklausās arī visi iepriekšējā pantā minētie k-ri, kas atrodas btl-na komp-tā:

«Paredzama atkāpšanās. Atraušanās sākums pēc tumsas iestāšanās. Jūs ar savu vadu līdz manai pavēlei paliksiet atbalsta punktos un noturēsiet aptures līniju, tā sedzot bataljona atiešanu.

Rotas prettanku šauteņu grupa pāriet jūsu rīcībā, bet ar atraušanās sākumu arī 1 prett. lielgabals, kas Lužņevas birzes ZA malā, ieradīsies jūsu komp-tā šai viensētā (Lužņevas mž. vns. 1.).»

3. Plkst. 20.15 btl-na k-ris nosūta ar riteņbraucēju btl-na ārstam uz Lužņevas mž. vns. 5 sekojošo rakstveida pavēli:

«Personīgi — slepeni.

Paredzama atkāpšanās. Atraušanās sākums pēc tumsas iestāšanās. Sagatavot pārsienāmo punktu pārcelšanai uz

Btl-na komandieris diktē adjutantam atkāpšanās pavēli.

btl-na pulc. vietu Vertukšnas mž. vns., par ko pavēle sekos.»

4. Plkst. 20.00 btl-na k-ris nosūta ar riteņbraucēju sekojošo rakstveida pavēli 1. rotas virsseržantam uz Vuziliški 5:

«Personīgi — slepeni.

Paredzama atkāpšanās. Atraušanās pēc tumsas iestāšanās. Plkst. 21.00 btl-na virtuvēm pāriet uz btl-na pulc. vietu Vertukšnas mž. vns., kur novietoties 5. viensētā un sagatavot izdošanai vakariņas.»

5. No plkst. 20.20 līdz 20.50 pēc pulka rakstveida pavēles saņemšanas, btl-na k-ris diktē savam adjutantam sekojošo pavēli.

1/5. K. P.
Nr. 19.

L u ž ņ e v a s m ž. v n s. 1.
3. VIII 1937. g. plk. 20.50.
Karte 1:25.000.

Vispārējā operātīvā pavēle Nr. 7.
(Atkāpšanās.)

I. S t ā v o k l i s.

Ienaidnieks šodien iebrucis kaimiņu divīzijas iecirknī uz Z no Kozeļņiku pmž.

Mēs atkāpsimies, lai ieņemtu jaunu aizstāvēšanās poziciju.

II. U z d e v u m s.

1. B a t a l j o n a:

Šodien plkst. 22.00 sākt atraušanos, pēc kam sapulcēties btl-na pulcēšanās vietā Vertukšnas mž. vns. 9., no kurienes atiet uz jauno aizstāvēšanās poziciju.

2. K a i m i ņ u:

Vienlaicīgi ar mūsu bataljonu atrausies pa labi II/5. K. P., bet pa kreisi — 7. K. P.

Pulka avangards ieņēmis uztverošās pozicijas pie Vuziliški un Viškari (pomp. — Skredeļi 1.).

III. M a n e v r a i d e j a.

Atrauties vienlaicīgi ar abām kaujas ešelona rotām un pēc sapulcēšanās aiz aptures līnijas divās kolonnās atiet uz btl-na pulc. vietu.

Atraušanās segšanai un ienaidnieka maldināšanai atstāt uz G. K. L. aizklāju.

IV. I z p i l d ī š a n a.

1. A t r a u š a n ā s u n a t i e š a n a u z b t l. p u l c. v i e t u:

Kaujas ešelona rotām sākt atraušanos plkst. 22.00 un līdz plkst. 22.30 iziet caur aptures līniju un sapulcēties:

1. rotai — Serpauka 5,
2. rotai — Lužņevas mž. vns. 5,

par ko man ziņot un atiet uz btl-na pulc. vietu Vertukšnas mž. vns. 9.

Atiešanas ceļi:

1. rotai — no Serpauka 5, caur Pustoška 4,
2. rotai — pa lielceļu,
3. rotai (bez 1 vada un prett. šaut. grupas) — plkst. 22.00 sākt atiešanu pa lielceļu uz btl-na pulc. vietu.

No plkst. 22.00 piedalu:

1. rotai — 1 lžm. grupu, kas pie Prudu pmž. 7,
2. rotai — 1 lžm. grupu un 1 prett. lgb., kas uz D no Lužņnevas mž. vns. 9, un 1 lžm. grupu, kas pie Charčenki 1.

Ložm. grupai pie Charčenki 2, un mīnumetēju vadam pie Guduļi 1 plkst. 22.00 atiet pa lielceļu uz btl. pulc. vietu.

2. A t r a u š a n ā s s e g š a n a:

Atraušanās segšanai un ienaidnieka maldināšanai uz G. K. L. atstāt no katras kaujas ešelona rotas pa 1 kaujas grupai un 1 ložmetējam. Aizklāja komandieris 1. rotas leitnants A. ar komp-tu Lužņevas mž. vns. 1. Aizklājam atiet plkst. 02.00 uz pulka arjergarda komp-tu Skredeļi 1, kur saņemt tālākās pavēles.

Rotu pulcēšanās vietas segs aptures līnijas atbalsta punkti.

V. S a k a r i.

Es, līdz kaujas ešelona rotu iziešanai caur pulka arjergarda poziciju, atradīšos savā komp-tā, pēc kam pāriešu uz btl-na pulcēšanās vietu.

Signāli — iepriekšējie.

Sakaru tīklu sākt noņemt plkst. 22.00.

VI. A i z m u g u r e.

Kaujas vezumiem, izņemot virtuves un btl-na pārsienāmo punktu, atiet kopā ar rotām.

Virtuves pāriet uz Vertukšnas mž. vns. 5, bet btl-na pārs. punkts uz Vertukšnas vns. 4.

Bataljona pulc. vietā paredzēts izdot vakariņas.

I/5. K. P. kom.
pulkv.-ltn. A.

Pavēle tiek nosūtīta ar ziņnešiem visiem rotu komandieŗiem. Kaujas ešelona rotu komandieŗi to saņem plkst. 21.10, bet par pavēles izsūtīšanu tie tiek brīdināti pa tālruni jau plkst. 20.50.

Pēc visp. operāt. pavēles izsūtīšanas btl-na k-ris nosūta ziņnesi pie btl-na ārsta ar sekojošo rakstveida pavēli:

«Pārsienāmam punktam plkst. 21.50 pāriet uz btl-na pulc. vietu Vertukšnas mž. vns. un novietoties 4. viensētā.»

6. Plkst. 22.30, t. i. pēc ziņojuma saņemšanas no kaujas ešelona rotām, ka tās no rotu pulc. vietām uzsākušas atiešanu uz btl-na pulc. vietu, btl-na k-ris dod sekojošo mutvārdu pavēli 3. rotas leitnantam A.:

«Kaujas ešelona rotas izgājušas caur aptures līniju.

Atbalsta punktu garnizoniem atiet uz btl-na pulc. vietu, uz kurieni es dodos arī pats.»

Pēc šīs pavēles atdošanas btl-na k-ris jāšus dodas uz btl-na pulc. vietu, uz kurieni btl-na adjutants vienību novietošanai nosūtīts jau plkst. 22.00.

I z t i r z ā j u m s.

No minētā piemēra mēs redzam, ka atkāpšanās naktī atšķiŗas no atkāpšanās dienā galvenā kārtā ar sekojošo:

1. Galvenais atraušanās un atiešanas sedzējs naktī ir tumsa, bet dienā — dziļumā novietoto ieroču uguns.

2. Naktī pulcēšanās vietas var būt daudz tuvāk, bet tām jābūt viegli atrodamām.

3. Naktī nav vajadzīga liela smago ieroču pārgrupēšana dziļumā un stipras uztverošās pozicijas ieņemšana, jo atraušanos sedz tumsa.

4. Ienaidnieka maldināšanai un arī atraušanās segšanai uz G. K. L. tiek atstāts aizklājs, kuŗš paliek tur līdz zināmai stundai, kuŗu, darbības saskaņošanas nolūkos, parasti nosaka augstāko vienību komandieŗi.

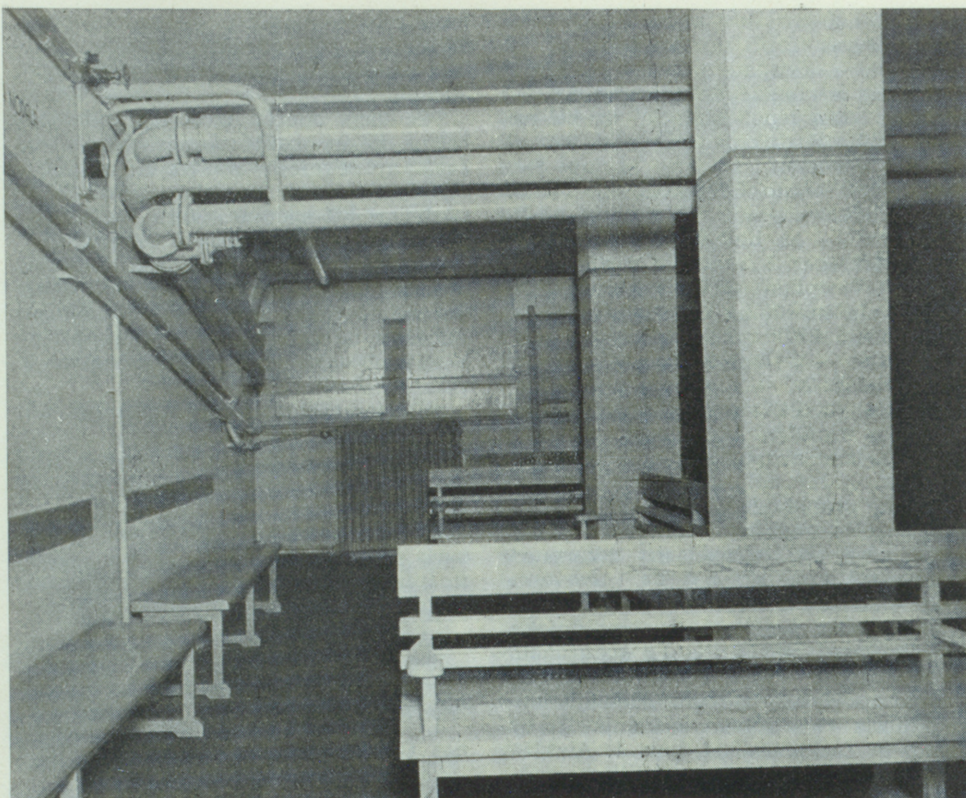
Dienā, ja atkāpšanos nevar noslēpt un līdz ar to ienaidnieku maldināt, tad nav nekādas nozīmes atstāt uz G. K. L. aizklāju. No tā mēs neko neiegūsim, bet velti upurēsim tikai cilvēkus, jo dienā atklātā apvidū atraušanās segšanai jānotiek ar dziļumā nogrupētu ieroču uguni.

U z d e v u m s: Uzrakstīt 1./5. K. P. k-ŗa darbības aprakstu un pavēles pie rotas atkāpšanās dienā un pie atkāpšanās naktī.

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Ko vāci prasa kājnieku sagatavošanā. Miera laikā bieži vien dažādu speciālu kaŗaspēka šķiru spējas pārvērtējot un kājnieki paliekot it kā novārtā. Reglamentu valdošais uzskats tomēr vēl joprojām esot, ka kājniekiem kaujā piekrīt izšķiŗošā loma. Pēc Musolini izteicieniem, kājnieki vienmēr bijuši kaŗu izšķiŗošais clements: tā tas bijis vakar, ir pašreiz un būšot arī nākotnē. Modernie uguns ieroči piespieduši kājniekus darboties stipri paškidrinātās kaujas iekārtās. Pašķidrināt kājnieku kaujas iekārtu vēl vairāk nevarot, jo tad jau sekmīga vadība kļūtu neiespējama. Kājnieku darbības visgrūtākais posms vēl vienmēr paliekot pēdējie 300 m pirms trieciena. Tanki ne katrreiz būšot pie rokas un ne vienmēr arī izdošoties nodrošināt kājnieku un pavadošo tanku ciešu sadarbību. Kā tad nu pacelt kājnieku kaujas spējas? Vispirms jau kājnieku kaujas garam jābūt iespējami augstam un viņu fiziskām spējām un darbības veiklībai lielām. Fiziskās spējas un darbības veiklību var pacelt apmācības ceļā. Tā tad pēdējā pārkārtojama. Pašreiz vācu kājniekiem paredzētas 4 dienas šaušanai mēnesī ar kaujas patronām. Tas esot pārāk maz. Kājnieku svarīgs ierocis ir rokas granāta. Jādod iespēja vairāk praktizēties tās izmantošanā. Uz katru kājnieku prasa gadā 5—6 rokas granātas (kaujas). Kaujas mācībām pašreiz arī tiekot veltīts pārāk maz uzmanības. Nepieciešams iekārtot tā, ka 4 rīta cēlieni nedēļā tiek paredzēti kaujas mācībām un 2 šaušanai ar kaujas patronām. Prasa samazināt slēgtās ierindas mācības un atteikties no parādes maršu treniņiem, kas modernam kājniekam esot pilnīgi lieks. (Mil. Wochenbl. 1937.—40.)

Kāds izskatīsies amerikāņu mēģinājumu pulks. Z. A. S. V. armijā pēdējos gados tiek izmēģināta kājnieku vienību jauna organizācija. Kājnieku eksperimentālā pulka sastāvs esot šāds: 1) štābs — 13 virsnieki, 156 instruktori un kareivji; apbruņojums — 53 pistoles un 116 šautenes; transports — 29 mašīnas, to starpā 10 motocikli; 2)

Uzturēšanās telpa gāzdrošā patvertnē, ko Rīgā ierīkojis Latvijas Sarkanais Krusts.

dienesta rota — 10 virsnieki, 153 instruktori un kareivji; apbruņojums — 28 pistoles un 135 šautenes; transports — 82 mašīnas; 3) strēlnieku bataljons — 26 virsnieki, 683 kareivji un instruktori; apbruņojums — 96 pistoles, 385 šautenes, 36 patšautenes; transports — 24 mašīnas, neskaitot kaujas vezumus; 4) katrā ložmetēju rotā (pavisam tādu — 3) — 5 virsnieki, 105 instruktori un kareivji; apbruņojums — 8 ložmetēji, 68 pistoles, 42 šautenes; transports — 13 mašīnas; 5) prettanku rota — 6 virsnieki, 146 instruktori un kareivji; apbruņojums — 12 lielgabali, 98 pistoles un 34 šautenes. Pēc dažām ziņām šajā rotā esot arī 12,6 mm zenītložmetēji. Šīs rotas transports — 18 mašīnas; 6) mortīru rota — 6 virsnieki, 108 instruktori un kareivji; apbruņojums — 6 mortīras (81 mm), 65 pilstoles un 49 šautenes; transports — 14 mašīnas. Šī eksperimentālā pulka sastāvs visumā esot par 500 instruktoru un kareivju mazāks, nekā pašreizējo pulku, bet virsnieku skaits palicis līdzšinējais. Strēlnieku apbruņojumā pusautomatiskās šautenes. (Rev. d'artil. 1937. — mars.)

Kā sastādās krievu strēlnieku pulks. Krievu strēlnieku pulkā ietilpst: 1) štābs, 2) 3 strēlnieku bataljoni, 3) artilerijas divīzions (2 baterijas — 76 mm lielgabalu. Katrā baterijā 3 lielgabali. Lielgabalu riteņiem pneumatiskas riepas; 4) jātnieku izlūku vads: 5) orķestris; 6) pionieru - maskēšanas vads, 7) komandanta vads, 8) gaisa aizsardzības vienība (zenītložmetēji un 2 lielgabali), 9) pionieru-ķīmiķu vienība, 10) sanitārā vienība, 11) veterinārā vienība, 12) politiskā sekcija — propagandas vešanai, 13) sakaru rota, 14) pulka transports. Vārdu sakot, krievu strēlnieku pulkā ietilpinātas visas galvenās karaspēka šķiras. Strēlnieku bataljonā ir 3 strēlnieku rotas, 1 ložmetēju rota un artilerijas vads (viens — 37 mm lielgabals un viena 58 mm mortīra, vai arī divi — 37 mm lielgabali). Strēlnieku rota sastādās no vadības vada, 3 strēlnieku vadiem un ložmetēju vada (2 ložmetēji). Pielaiž, ka strēlnieku vadā var būt arī vēl viena granātmetēju grupa (3 granātmetēji ar 6 vīru apkalpi). Šo granātmetēju tālšāvība 700 m. Strēlnieku rotas vadības vadā ir sakaru, municijas, sanitāru un saimniecības grupas. Ložmetēju rotā, bez vadības vada, ir 3 kaujas vadi ar 4 ložmetējiem katrā (rotā — 12 ložmetēji). Krievu ložmetēja šaušanas tālums 4 km. Patšauteņu svars esot 7—14 kg ar maksimālo šaušanas tālumu 1850 m. Kājnieku artilerijas šaušanas tālumi šādi: 1) 37 mm Rozenberga lielgabala — 3000 m; 2) Maklēra automatiskā lielgabala — 2600 m (60 šāv./min.); 3) 58 mm mortīras — 1 km; 4) pulka — 76 mm lielgabala — 7 km. (Rev. d'artil. 1927. — mars.)

Zviedru reorganizētais kājnieku pulks. Franču mil. periodika, bazēdamās uz Šveices mil. apskata datiem, atzīmē zviedru reorganizētā kājnieku pulka apbruņojumu. Šis reorganizētais kājnieku pulks ievērojamā mērā pastiprināts ar smagiem ieročiem. Agrākā kājnieku pulka sastāvā ietilpušas 9 mortīras un 18 ložmetēji. Pulks jaunā organizācijā turpretim dabūjis 15 mortīras, 30 ložmetējus, 2 kājnieku lielgabalus un 6 speciālus zenītložmetējus. Reorganizētā pulkā esot 132 patšautenes. (Rev. d'artil. 1937. — mars.)

Kā pieauguši izdevumi bruņošanās vajadzībām. Šveices mil. periodika sniedz datus par bruņošanās izdevumiem: 1936. g. visā pasaulē par municiju un ieročiem izdots 3 reiz vairāk nekā gadu pirms pasaules kaŗa. 1913. g. visas valstis bruņošanās vajadzībām izdevušas 23 miljardi šiliņu; 1928./29. g. g. šie izdevumi sasniegusi 33 miljardi, bet 1936. g. — 75 miljardi šiliņu. 1913. g. apm. 4% vispasaules rūpniecības ražojumu izlietoti bruņošanās vajadzībām, bet 1936. g. šis procents jau sasniedzis 11. Padomju Krievija un Japāna šinī ziņā ejot visu citu valstu priekšgalā. Pēdējo 8 gadu laikā Japānas bruņoto spēku budžets pieaudzis apm. par 100%, Krievijā tas palielinājies 16 reizes, Anglijā — par 39%, Z. A. S. v. — par 38% un Francijā — par 56%. Par Vāciju noteiktu datu neesot. (Schweiz. Monatsschrift für Offiziere aller Waffen 1937 — april).

Cik Pad. Krievija izdod mil. vajadzībām. Pēc vācu mil. periodikas ziņām, Krievijas bruņoto spēku budžets 1937. g. sasniedzis 20,1 miljardu rubļu. Oficiāli tas esot ⅓ daļa no visa budžeta kopsummas, bet faktiski tomēr bruņoto spēku budžetu tur varot aplēst uz 50 proc. no kopējā budžeta summas. Lielākā daļa no šī budžeta paredzēta mēchanizēto divīziju un gaisa spēku izveidošanai. Ņemot vērā Spānijas piedzīvojumus, šo vienību organizāciju pilnīgi pārveidošot. 1936. g. kaujas lidmašīnu skaits bijis 6000. 1937. g. it kā paredzēts to novest līdz 8500. Tekošā gadā izgatavošot 5800 kaŗa lidmašīnas, no kuŗām gan lielākā daļa domāta veco modeļu atvietošanai. Cik vērojams, no pirmās līnijas lidmašīnām tiks izņemtas no apgrozības apm. 4000, kuŗu ātrumu uzskata par nepietiekošu, salīdzinot ar moderno iznīcinātāju pašreizējo ātrumu. (D. Wehr. 1937. — 16.)

Spāņu gaisa spēku kaujas angļu lidotāju vērtējumā. Pēc šī novērotāja domām, gaisa kaŗš Spānijā var noderēt kā skola dažai labai armijai, jo abās kaŗojošās pusēs piedaloties vismodernākās lidmašīnas. Uzbrūkošo bumbvežu morālā iedarbība nemaz neesot tik spēcīga kā vispār to iedomājoties; pat civīliedzīvotāji pamazām pierodot pie šiem uzbrukumiem un tie sevišķu pāniku masās neizsaucot. Sarkano aviācijas uzbrukumi visumā esot mazāk sekmīgi nekā nacionālistu, kas izskaidrojams ar to, ka zemāk par 3500 m tie neiedrošinoties nolaisties. jo nacionālistu zenītartilerija darbojoties ļoti veikli. Sarkano spāņu pusē neesot visai daudz zenītieroču, bet turpretim viņi labi apgādāti ar pārējo moderno artileriju, tankiem un lidmašīnām. Nacionālisti, apzinādamies, ka pretiniekam nav labas zenītartilerijas, savus lidojumus parasti izdarot caurmērā 1500 m. augstumā. Sarkano pusē esot gan lielāks skaits 22 mm ātršāvēju lielgabalu, bet tos ar sekmēm varot izmantot vienīgi pret visai zemu lidojošām lidmašīnām. Ar bumbvežu uzbrukumiem sarkaniem neveicoties, bet toties viņi mēģinot izmantot kaujas lidmašīnas zemos lidojumos: 4 vai 5 kaujas lidmašīnas lidojot rindā iespējami zemu un apšaudot nodomātos mērķus ar ložmetēju uguni. Trāpījumi šādās zemu un ātri lidojošās lidmašī-

ņās esot samērā niecīgi. Sarkano spāņu lidmašīnas pa lielākai daļai krievu konstrukcijas, apbruņotas ar 4 ložmetējiem. Lidmašīnas ar motorlielgabaliem neesot bijusi izdevība novērot. Sarkanie vai nu nevarot, vai arī negribot lidot naktīs. Minētais novērotājs secina, ka nacionālistu aviācija pilnīgi pārvaldot Spānijas gaisa telpu. (D. Wehr. 1937. — 17.)

Krievu kājnieku jaunais kaujtērps. Kā zināms, līdz šim krievu kājnieka kaujtērpā ietilpa brezenta mantu maiss, kuŗu nēsāja pārliktu pār plecu. Krievu autoritātes nu reiz atzinušas, ka tas ir visai neērts gājienos. Jau ilgāku laiku laborātoriskā ceļā veikti kājnieku jaunā parauga kaujtērpa izmēģinājumi. Pašreiz tas izsniegts jau dažām kaŗaspēka daļām. Mantu maisa vietā pieņemta mugursoma, kuŗas skelets ir koka rāmis, kas apvilkts ar aizsargkrāsas brezentu. Mugursomas izgatavojot pēc augumiem. Mugursomā īpašos maisiņos ievietots uzturvielu krājums, šautenes piederumi, ūdens pudele, veļa, apmetnis. Speciāla nodaļa paredzēta pat tualetes piederumiem. Saritināto mēteli paredzēts piestiprināt virs mugursomas. Patronsomas un ūdens pudeles arī būšot jauna parauga. Ūdens pudeles no alumīnija: tās būšot daudz izturīgākas un ērtākas nekā vecās. Patronsoma paredzēta no mīkstas ādas. Kājniekiem būs arī aizsargkrāsas apmetnis — teltene. Tas pilnīgi aizturot mitrumu. No apmetņa dažās minūtēs iespējams izveidot telteni. Šo apmetni-telteni bez sevišķām grūtībām varot arī pārveidot nestuvēs un pat no tā iznākot visai ērts uzguļas maiss. (Kr. Zv. 12. IV 37.)

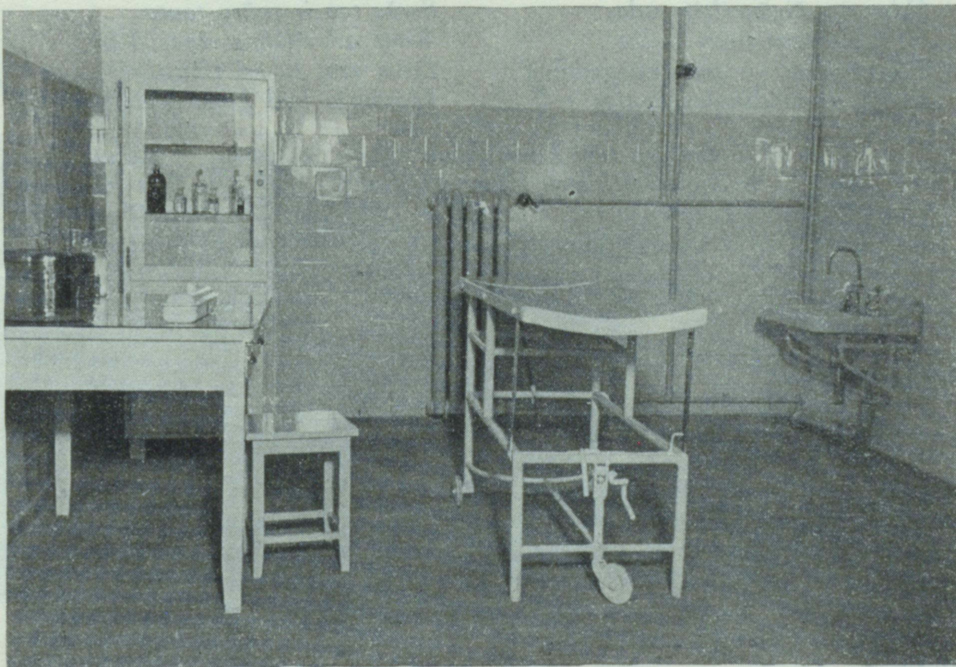
Kāda izskatās japāņu vieglā kājnieku divīzija. Šīs divīzijas skaitliskais sastāvs esot visai neliels un tā galvenā kārtā domāta izlūkošanai un apsardzībai. Viņu pārvadā automobiļos. Divīzija sastādoties no štāba, 2 kājnieku pulkiem, moto-mēchanizēta pulka, artilerijas pulka un apkalpojošā sastāva pulka. Kājnieku pulkam ir 3 bataljoni. Bataljonā 3 strēlnieku un 1 ložmetēju rota. Pulka skaitliskais sastāvs — 2080 kaŗavīri, 1600 automatiskie karabīni, 40 ložmetēji, 12 prettanku ložmetēji un seši — 81 mm mīnumetēji. Moto-mēchanizētā pulkā ietilpst tanku bataljons, motorizēts bataljons un vieglo kājnieku bataljons. Šī pulka skaitliskais sastāvs šāds: 1680 kaŗavīri, 30 tanki, 18 bruņotie auto un 4 ķīmiskie mīnumetēji. Artilerijas pulkā 3 divīzioni, pa 3 baterijām katrā. Divīzijas sastāvā visumā ietilpst — 10.500 kaŗavīri, 1000 automobiļi un 50 kaujas mašīnas. (Kr. Zv. 15. IV 37.)

Kāds īpatnējs projekts. Kāds franču lidotājs nācis ar priekšlikumu gaisa aizsardzībai izmantot speciālas gaisa mīnas ar 50 kg sprāgstvielu. Šīs mīnas, piestiprinātas pie baloniem, domāts pacelt gaisā. Tagad jau esot iespējams ar meteoroloģiskā dienesta līdzekļu un gaisa novērošanas posteņu palīdzību pietiekoši precīzi noteikt pretinieka lidmašīnu tuvošanās virzienu, lidojuma ātrumu un augstumu un tamdēļ necelšoties nekādas grūtības šādu balonu sprosta radīšanā. Mīnu uzspridzināšanu paredz ar pulksteņa mēchanisma vai elektrisko viļņu palīdzību tā, lai radītu spēcīgus gaisa saviļņojumus un pretinieka bumbveži iekļūtu tādā ceļā radītās «gaisa bedrēs». Vismaz morālais efekts būšot liels. Naktī uzbrūkošās lidmašīnas parasti mīļojot lidot ēpju virzienos un tamdēļ būšot iespējams ar mākslīgu apmiglošanu paralizēt viņu lidojumu virzienus un baloniem likt pacelties tieši vēlamās vietās. (Mil.-Wochenbl. 1937.—38.).

Kāda paredzama vācu kājnieku divīzijas artilerija. Pēc kāda amerikāņu žurnāla ziņām, vācu kājnieku divīzijas artilerijā vairs nebūšot 77 mm lielgabalu. Tās dabūšot: 1) vienu — 105 mm kal. vieglo haubiču pulku, sastāvošu no 3 divīzioniem. Divīzionā 3 baterijas, pa 4 lielgabali katrā; 2) smago pulku — divu divīzionu sastāvā. Viens no šiem divīzioniem ar zirgu velkmi, bet otrs motorizēts. Katrā divīzionā viena — 105 mm lielgabalu baterija un divas — 150 mm kal. haubiču baterijas. 105 mm lielgabala un 150 mm haubices svars šaušanas stāvoklī — 13000 mārc. Abu dižgabalu tipu lafetes identiskas, ar 47° vertikālo pacēlumu un 60° horizontālās apšaudes iespēju. Lafetes bez vairogiem. 105 mm lielgabala šaušanas tālums — 20.000 jardu, bet 150 mm haubices — 15.000 jardu. 105 mm haubici varēšot izmantot tiklab šaušanai ar lēzenu trajektoriju, kā arī ar stāvu 10 km tālumā tās trāpījumi vēl būšot visai precīzi. (Rev. d'artil.—féorier 1937.)

Holandes armijas organizācija kaŗa laikā. Paredzēts, ka kaŗa laikā Holandes lauka armija sastādīsies no 4 divīziju grupām, pa 2 divīzijām katrā, 1 vieglās brigādes un vienībām, kuŗas nav iekļautas divīziju organizācijā. Krasta artilerijas pulks lauka armijā netiek ieskaitīts. Kājnieku pulku pavisam 24. Kaŗa laikā pulks sastāvēšot no: 1) štāba, 2) 3 kājnieku bataljoniem, 3) 60 mm kal. prettanku baterijas, 4) 80 mm mortīru rotas. Bataljons sastādās no štāba, 3 kājnieku rotām un ložmetēju rotas. Artilerijā skaitās: 1) 8 vieglie pulki, 2) krasta artilerijas pulks, 3) motorizēts pulks, 4) zenitartilerijas pulks, 5) jātnieku artilerijas vienības. Katrs artilerijas pulks sastādās no štāba un 3 divīzioniem. Zenitartilerija apbruņota ar 76 mm Armstronga lielgabaliem uz automobiļiem, 75 mm kalibra stacionāriem, 50 un 37 mm kal. lielgabaliem. Inženieru kaŗaspēks sastādās no 1 pulka — 3 bataljonu sastāvā. 2 bataljonos pa 2 rotām un vienā — 3 rotas. Pontonieŗu un minieŗu rotas — 2. Trieciena tanku neesot, bet gan 2 bruņoto auto eskadroni, kuŗi ietilpst vieglā brigādē. Jātnieku — 2 pulki, katrs sastāvošs no 4 jātnieku eskadroniem, 1 ložmetēju eskadrona un vienas — 60 mm baterijas. Miera laikā pastāvot viens motorizēts artilerijas pulks un bez tam kādā citā pulkā motorizētas 2 baterijas. Aviācijā 2 rotas. Lidmašīnu skaits visumā 215. Lidmašīnu modeļi — «Fokers», «Kolhoven» un «Dornjē». (La Fr. mil. 7. IV. 37.).

Hidrauliski domkrati automobiļiem. Kāda amerikāņu auto firma, kuŗa nodarbināta ar auto speciālu piederumu izgatavošanu, konstruējusi hidrauliskus domkratus, kuŗi pastāvīgi piestiprināti automobiļiem. Šī konstrukcija modinot sevišķu interesi, jo pieļaujot mašīnas vadītājam no savas vietas pacelt mašīnu uz domkratiem kuŗā katrā momentā. Automobilim visumā ir 4 domkrati, pa vienam katra riteņa tuvumā. Domkratu vadības ierīce atrodas auto vadītāja priekšā. Mašīnas pacelšanai vai nolaišanai jāpagriež tikai attiecīgs kloķis, kas iedarbina hidraulisko sistēmu. Domkrati var darboties pa vienam, pa diviem vai visi vienlaicīgi. Tādā ceļā ar domkratu palīdzību var noņemt vienu riteni vai pacelt visu mašīnu remonta gadījumā un novietojot to garāžā. Sevišķi noderīga tāda ierīce būšot kaŗaspēka mašīnām, neizslēdzot bruņotos auto. Firma izgatavojot triju apmēru domkratus dažāda svara mašīnām. (Kr. Zv. 14. III. 37.).

Gāzdroša ambulance Latvijas Sarkanā Krustā.

LITERĀRĀ DAĻA

Vilis Veldre

Ceļinieka dziesma latvju zemei

Kalnos kāpju, lejās eju,
matiem vējos plīvojot.
Redzu tur un redzu teju
savu tautu dzīvojot.

Gan pret rītu, gan pret rietu
ceļš man iet un ceļš man ies,
labu ļaužu, mīļu vietu,
dižu darbu lūkoties.

Gals reiz pienāks visiem ceļiem,
un pa ceļu, kas man svešs,
iešu viens pie visiem veļiem
aizsaulē, kur Dieva mežs.

Ceļā skujas nokaisīšu,
bieži nākšu atpakaļ,
veļa svārkos puķes vīšu,
senu dziesmu teikšu skaļi.

Gan pret rītu, gan pret rietu
mani soļi nāks un ies,
labu ļaužu, mīļu vietu,
dižu darbu lūkoties.

Kalnos kāpšu, lejās iešu,
veļa svārkiem plīvojot.
Gana raudāšu, gan smiešu,
līdz ar tautu dzīvojot.

Līlija Auza

Ukrainiete Latvijā

Vai tu esi burve ļauna? —
Skats tev varavīksnes šķiļ,
Vird ap tevi dzīve jauna,
Laimi sola — sola, viļ.

Līdz tu uzsmaidi tam zēnam,
Kautrībā kam slēpjas skats —
Uguns līst caur rīta ēnām,
Asinīs dun dzirnu rats.

Mūsu meitenes un sievas,
Biklumu kas sirdīs nes,
Griež tev ceļu, saraus rievas:
Velns no svešas pasaules!

Šķiet, tu čigānciltij rada,
Ukrainā tavs sievu pulks
Vēl arvienu — gads no gada;
Kvēlo dienvidsaules spulgs

Sārts uz taviem melniem matiem,
Brūnā kakla, maigās krūts.
Un — tu visiem saviem prātiem
Atmiņlūgsnās klusās lūdz —

Par to zemi, kuŗas klēpī,
Balta kviešu maize briest,
Kur tu pirmo kvēli slēpi
Mātei, kad jau diena dziest...

Sveša tev ir zeme mūsu,
Viņas tikums, lēnais prāts,
Kā ar dedzinošu rūsu
Dienvidskaistums tavs ir klāts.

Sveša tev ir mūsu tauta,
Kaut ar' tīkams viņas dēls,
Līdzi tam tu esi rauta,
Liesmoja kad kaŗa kvēls.

Un tu teici, lielā šķelme:
„Nav tik stalti vēl kāds jāj's
Cauri pilsētai, kur kvelme,
Kā šis latvju kaŗotājs!"

Un tu teici: „Nav tik brašu
Kaŗavīru paasulē,
Kas ar cilda spēka dvašu
Zibšņus iemet dvēselē."

Un, kā apmāta no alkām,
Steigusies tu līdzi tam,
Kas ar zaļo bērzu šalkām
Liecies pāri augumam.

Sapnis vien par Ukrainu
Nu tev naktī pieri glauž,
Rītā celies dvēsli slimu —
Ilgām spārni jāsalauž.

Kad uz tevi klusā brīnā
Nolaižas mans lūpu smaids,
Domāju es: Ukraina —
Akāciju smaržu klaids

Raisās visai zemei pāri
It kā liesmains jūtu zvilns,
Bite pieliek medus kāri,
Aizsudrabo upes vilns!

Jānis Kalns

Līgo!

Iejāja sētsvidū zeltotiem piešiem,
Vaiņagiem smaržojot jāņzāļu vēdās,
Sudraba zobenu apjozies jātnieks.
Nošķinda iemaukti, skanēja taure
Klajumam pāri un pakalnēm tuvām,
Lai dimda apvāršņu pamalēs brīvi
Valdonīgs Līgo!

Rasainām galotnēm nolīka birzis,
Saberot papardēs vizošas dzirkstis,
Sakliedzās kalni un trīcēja meži,
Šūpojās deviņiem žuburiem ziedi, —
Kur gāja, ugunīs atmirdzot zaigās,
Mulstošā priekā un gavilēs pāri
Valdonīgs Līgo!

Arāji, sējēji, satveriet kausus
Delnās, kur tīrumi smaržo un pļavas,
Apiņu skurbenais alus met mieles,
Šonakt, kad debesis līgo un zeme!
Jānis stāj sētsvidū zeltotiem piešiem,
Dūkanā kumeļā, paceldams tauri, —
Lai dimda apvāršņu pamalēm pāri
Valdonīgs Līgo!

Vilis Lesiņš

Cilvēks bez rītdienas

II.

Vēl dienu un divi naktis Rīgai jādreb kaŗa zemestrīces dārdos, un drupās jāsagrūst vēl dažam labam krietni celtam namam, kas turpat apaļu mēnesi spītīgi turējies pretī smago granātu grāvieniem, vēl trīsdesmitčetras stundas mierīgie iedzīvotāji baiļu sažņaugtām sirdīm klausās Daugavmalā trakojošā negaisa rēkšanā, un izmisuma pilnās lūgšanās saliktu roku pāri nedroši ceļas pret mākuļainajām debesīm, kur bieži uzblāzmo un nodziest zibeņātru liesmu atspīdumi kā dusmu kvēle paša Dieva bargajā vaigā.

— Kungs! — ja tu vēl neesi pametis mūs, tad uzklausi jel savu piemeklēto kalpu lūgšanas un dari galu šim ciešanu laikam!

Un tas ir vienīgais un viss, ko viņi var darīt, šie nabaga ļaudis, — šīs mātes un sievas, šie sirmgalvji un bērni. Pārējo dara latvju vīri, jaunekļi un zēni ar saviem ieročiem, karstajām sirdīm un ticību uzvarai. Gan titānisks ir viņu pienākuma nastas svars, tak viņi to labprāt sev uzvēluši un cieši apņēmušies nest līdz galam.

— Kungs! — palīdzi tiem, jo viņu ciešanas ir arī mūsējās, un viņu brūces jānes visai mūsu tautai!

Bet lielgabalu rīkles rēc bez mitēšanās; grauj namus, laukumus un ielas smago mīnu tērauddūres, un Dieva vaigā šaudās bargu dusmu tvīkums...

Un tad — vienpadsmitā novembŗa rītā — šī baigā zemestrīce rimst un negaiss stājas trakot. Tas notiek tik pēkšņi, ka daudzi nespēj ticēt briesmu aiziešanai, bet gaida tās uzbrāžamies atkal ar vēl jo negantāku sparu. Tak paiet stunda, divas, trīs... un neierastajā klusumā ietraucas dievnamu zvanu sirsnīgā dunēšana, kas runā gaišu un nepārprotamu valodu:

— Rīga ir brīva!... Ienaidnieks aiztrenkts no Daugavas!...

Un nu vairs nešaubās neviens. Ļaudis nāk ārā no pagrabiem un namiem, sajūsma ceļ augšup nolīkušās galvas, un bālās, novārgušās sejas sāk atkal atdzīvināt siltā prieka vilnis, kas līdzi zvanu gavilējošai dangošanai brāžas pāri plašajai pilsētai. Un it kā atbalss skanīgajai uzvaras vēstij no visutālākajām nomalēm uz Rīgas sirdi plūst līgsmojošu cilvēku straume, kas, kopā salējusies, teic un sumina savus varoņus - cīnītājus. Gan viņu pulki nav vairs saredzami, — atkāpjošos ienaidniekus vajājot, tie aizskrējuši tālu aiz Daugavas un Rīgas, — tak atbrīvotās pilsētas iedzīvotāji tos skata savām gara acīm tuvus un sūta viņiem klusus vēlējumus:

— Lai Dievs jums palīdz un pasargā jūs!

To dara visi, — pat tie, kam kaujenieku vidū nav ne tēva, ne brāļa, ne dēla; to dara arī Ūdru Dace, kas šorīt atlikuse savu gājienu uz Ulbrokas mežu, kaut zaru maiss tai atkal tukšs, un istaba nejauki auksta.

Bezmiega nomocīta un pēdējo dienu aso pārdzīvojumu satraukta, viņa iejaukusēs gavilējošo manifestantu straumē, kas it kā apņēmusies visai pasaulei pierādīt neticamo patiesību, ka arī izsalkuši un novārguši ļaudis var sajust lielu svētku prieku un pāri siržu trauku malām līstošu sajūsmu. Un saltajā vientulībā panīkušajai jaunavai tiek silti, kā stāvot pie liela un gaiša ugunskura, — pie tik brīnišķa ugunskura, kas visus silda vienādi un mūžam nebeidz degt.

Bet tad viņa nonāk Daugavmalā. Varbūt, ka ļaužu straume atnesusi viņu šurp; var arī būt, ka tā ir zemapziņas mudinošā balss, kam viņa sekojusi; bet te nu viņa ir, un tūdaļ pat tai atkal jānodrebinājas divējā saltumā. Sagŗauto namu drupas, ložu sakapātās sienas un juceklīgi saārdītais krastmalas klons liek viņas ausīs no jauna iedunēties lielgabalu balsīm, granātu gaudošanai un ložu spindzēšanai, bet tukšajos ierakumu grāvjos viņas acis redz lokāmies zaļganbrūnus stāvus, kas viens pēc otra paceļas, sagriļojas un ļimst...

Gan viņa aizveŗ plakstus un, zobus sakodusi, pūlās pārliecināt sevi, ka tie ir maldi, un visiem tas nav lemts, tak drausmīgās postažas aina nav izdzēšama no redzes atmiņas, — tā runā mēmu, satriecošu valodu, un, klupdama pār gruvešu kaudzēm un zemē gāztiem stabiem, noliektu galvu Dace bēg atpakaļ uz

Pārējo dara latvju vīri, jaunekļi un zēni ar saviem ieročiem.

kluso Lienes ielu, lai nevajadzētu redzēt to, kas karavīram jāskata ik brīdi.

— Mīļais Dievs! — ja Tavās rokās ir vara pār cilvēku dzīvībām, tad liec, lai Dumbru Indriķis paliktu dzīvs!

Tak nav vēl šis lūgums aizlidojis uz debesīm, kad viņai ienāk prātā jaunā karavīra vārdi: «Mēs nedrīkstam domāt un ticēt, ka kritīs Grieze, Mežotnis un Leja, bet es...» un tūdaļ viņa sūta otru lūgšanu:

— Piedodi man, ak, Kungs, un pasargā visus visus!

Bet nē! — tas tomēr nav iespējams.. Gan daudz tā dzirdējusi brīnišķīgu stāstu par Dieva visvarenību, tak tāda brīnuma viņa neatceras notikuša, ka cīņā aizgājuši karavīri reiz visi būtu pārnākuši mājās. Un kaut ar' viņa lūdz un saka: «... pasargā tos visus!» — krūtīs pretī ticībai tai ceļas dzēlīgas šaubas:

— Un ja nu... tomēr...

Ne jau Dacei vien tā jānomocās sevī, — ir vēl daudzas mātes, māsas un līgavas, un ir arī sirmi tēvi un mazi bērni, kas jau sākuši nojaust, — cik gan briesmīgs un nejauks ir šāds karš. Tie visi, kā nu katrs mācēdami, lūdz Debestēva aizgādību par saviem mīļajiem, un visi tie cerē sagaidīt savus tuviniekus pārnākam no kara tikpat veselus, kā projām aizgājušus; bet vai ik viens no viņiem tāpat atsegts šaubu dzēlīgumam, kas lāgiem bojā tos kā vasaras vidū atskrējis ziemeļu vējš.

Visi tak nepārnāks! — visi nevar pārnākt, jo pasaulē nav tādas cīņas ne arī uzvaras, kas nepaņemtu savu upuru tiesu.

Ir tikai vienas jūtas, kas vieno visus šos ticībā un šaubās saskaldītos, un tās ir gaidas. Gaidīt gaida viņi visi, jo to var darīt arī tie, kam tomēr nesagaidīt.

— — — — — — — — — —

Un gaida arī Dace.

Dienu pakaļ dienai viņa pārlaiž kā cilvēks, kam puse dzīvības ir kaut kur ārpus viņa, un kas nezina — kur to meklēt un atrast; viņa gaida, kā bezlapains koks gaida pavasari, nespēdams ne soli paiet tam pretī; viņa gaida kā brīnumu, kam ticēt būtu liela pārgalvība. Kur gan palicis garīgais spēks, kas tikai vēl pirms dažām nedēļām tai lika mutē vārdus: «Dzīvībai vajaga ticēt!»? Varbūt to sacīt pavēlēja Indriķa vārdu ietekme? Varbūt tā bija viņa dziļo acu skatiena vara, kas pamodināja jaunavā snaudošās jūtas? — tādos brīžos — jūtu uzplūdumā — mēs allaž rādāmies sev stiprāki, kā esam un lūkojam būt gudrāki, kā mūsu prāts to atvēlējis... Bet nav vairs Indriķa — šī tiešām stiprā vīra, — kas liels un varens stāvētu tai pretī, un laikam gan tālab Dacei tik maz spēka palicis un arī ticības.

Jā! — zaru nastu no meža atvilkt mājās, — to viņa vēl var; bet pateikt sev: «Tici! — Indriķis pārnāks!» — to viņa vairs nespēj. Viņa tikai gaida, un tas ir viss...

Ak tā? — viņa piestiprinājusi savas istabiņas durvīm vēstuļu kastīti un lāgus trīs vai četrus dienā iet raudzīt, vai tajā nav kas iemests. Bet tur jau nevajaga daudz spēka ne arī lielas gudrības, lai izdarītu to un saprastu, ka uzbrukumā ejošiem karavīriem uz pēdām nestaigā pastnieki, kas tūliņ atgādā uz aizmuguri piederīgiem un paziņām rakstītās vēstules.

— — — — — — — — — —

Latvju cīnītāju uzbrukuma skrējiens ir tiešām straujš un reizē uzvarošs. Brīvs kļuvis nevien Daugavas kreisais krasts, bet krīt arī bermontiešu nikni aizstāvētā Jelgava, un drīz vien visa Zemgale un beidzot arī Kurzeme ir atkal latvju rokās. Kur savā vaļā bezbēdīgi staigājošam ceļiniekam būtu nedēļām ko iet, tur kaujas briesmu māktiem karavīriem pieticis ar septiņpadsmit dienām.

Bet nu tak beidzot vajadzētu nākt Indriķa vēstulei! — jā arī ne viņa paša, tad Griezes atsūtītai! Un ja ne šodien, tad rītu, vai, vēlākais, parīt!

Tak veltīgi Dace vai desmit reizes dienā virina durvis un aprauga savu pastkastīti, — vēstule kavējas un nenāk.

Un kad caur pilsētu ar dziesmām maršē uzvarētāju pirmie pulki, lai rīdzinieku suminājumu pavadīti, dotos pretī otram ienaidniekam zemes austrummalā, — Ūdru Dacei iekrīt prātā savāda, vēl necilāta doma: Indriķis aizmirsis viņu!

Šī trešā varbūtība iznirst Daces priekšā kā nejauks briesmonis no rāmu un skumīgu ūdeņu dzelmes, un jaunavai aizraujas elpa, sirds stājas pukstēt, un sastingst locekļi kā bailēs pamiruši.

Jā! — tā gan, laikam būs, jo citādi Indriķa klusēšana nav izprotama. Ja viņš kritis, — to pavēstītu viņa cīņu biedrs; ja palicis dzīvs, — viņš atrakstītu pats; bet ja nu viņš neraksta, tad droši vien liktenis to savedis kopā ar kādu citu meiteni, — bagātāku, skaistāku un mīļāku par Lienes ielas brūnā nameļa vientuļnieci.

Jā, — tā gan, laikam, ir! Un viss, kas iededzies starp Indriķi un Daci, būs bijis tikai maldugunij līdzīgs redzes māns, vai apmulsušos prātos kaisis murgojums, kam mūžs ir tikpat īss un izgaistošs, kā vienas pusnakts sapnim. Jā! — tā gan, laikam, bijis...

Un līdzi šai atziņai nāk negantas sāpes, — tādas savādas sāpes, — it kā krūtīs pēkšņi radies asi smeldzošs tukšums, bet sirds kļuvusi tik pārmērīgi smaga, ka draudētu pārraut savas saites un iekrist šajā tukšumā kā liesmās. Tas ir tik nejauki un grūti, ka Dacei gribētos kaukt nomocīta suņa balsī un mesties kādā lielā dziļumā, kur jākrīt ilgi, ilgi un nav vairs jārūpējas par laukā izkļūšanu. Bet ja viņa nedara to un, zobus sakodusi, lūko apslāpēt pat kluso vaidu elsas, tad tas ir no mātes mantotais pašlepnums, — tā pati spītspilnā iecirtība, kas pirms divi gadiem Ūdru Kristīnei atnesa ātru nāvi par «pretošanos okupācijas karaspēkam.»

Šī pretošanās gan bija diezgan nevainīga: Daces māte atteicās mazgāt vācu karavīru veļu un tas bija viss; bet kad saniknotais feldfēbelis — ko vēlāk notikuma izmeklēšanas aktīs dēvēja par «ķeizariskās Vācijas okupācijas karaspēku» — draudēja ar savu ieroci, — viņa stūrgalvīgi palika pie sava un atcirta: «Šaujat, bet jūsu savalkātās lupatas es negribu ne redzēt!»

Gan Dace patlaban ir pārāk novārgusi, lai viņas pašlepnums spētu izpausties tik nelokāmā veidā, tak viņa nebrēc, ne arī meklē dziļu ūdeņu, kur iegrimt un apdzēst savas degošās sāpes; viņa tikai staigā pa savu istabu, kā krātiņā iesprostota stirna, un lūpām tai

vairs nav dzīvu asiņu krāsas. Viņa vairs neiet ielas malā stāvēt un raudzīties caur pilsētu maršējošo pulku kaŗavīru sejās, jo var tak atgadīties, ka gaŗām soļo arī Indriķis un pamana viņu, un tad tiem abiem būs jānolaiž acis un jānovēršas. Viņa arī neiet uz kaŗa iestādēm, lai uzzinātu kaŗaspēka daļu, kuŗā viņš cīnījies, un vietu, kur tā tagad norīkota, jo ja jau Indriķis tai neraksta, tad arī viņai nav ko rakstīt, un ja viņš Daci aizmirsis un negrib to vairs redzēt, tad arī viņa negrib tam tuvoties.

Bet krūtīs tai ieplēties žņaudzošs tukšums, sirds saites smeldz kā satrūkšanai tuvu, un brūnais namelis šķiet peldam plašā okeanā, kam nav ne krastu, ne arī citu kuģotāju. Viens vientuļš tas šūpojas bezgalīgajā ūdeņu klajumā, un tikpat vientuļa ir Ūdru Dace ar izkausētas alvas pielījušu sirdi.

— — — — — — — — — — — —

Vēstuļkastiņa vēl vienmēr paliek pie durvīm, bet Dace vairs neieskatās tajā: viņa negaida vairs. Pirmo lielo sāpju svelme pamazām aprimusi, to vietā stājusies trula vienaldzība, un tā ir tik stindzinoši salta, ka nejūtamu dara pat sīkās cerību oglītes kvēlošanu, kaut arī tā mesta katra dzīva cilvēka krūtīs un kvēlo tur līdz pēdīgajam elpas vilcienam.

Gan lāgiem Daces acīs saskrien asaras, un lūpām gribētos izkliegt daudzreiz čukstētu vārdu, bet pašlepnums tai nepieļauj to darīt; viņa sapurina galvu kā murgus projām gaiņīdama un, zobus sakodusi, met smadzenēs vienu un to pašu domu, kas īsa un asa kā šmaugas rīkstes pacēliens un cirtiens:

«Aizmirst! Aizmirst! Aizmirst!»

Viegli tas nav, — nē? — smeldzošas atmiņas nevar izraut kā sāpošu zobu; bet Dacei ir vēl citi grūtumi, — tie drusku palīdz viņas domām atrauties no Indriķa, un brīžiem viņa jau jūtas gluži tā, it kā pasaulē tāda cilvēka nemaz nebūtu bijis. Visbiežāk tas notiek tādās reizēs, kad viņa klīst pa pilsētu sev darbu meklēdama, kas Ūdru Kristīnes meitai ir tikpat smags uzdevums, kā dāvanu lūgšana.

Viņas agrākie kungi vēl nav pārbraukuši, bet sameklēt jaunus darba devējus ir tikpat grūti, kā tūkstots reizes ienirt dzelmē pēc gliemežvākiem, lai tikai tūkstots pirmajā cerētu atrast pērli. Jā! — taisni tā tas tagad rādās esam. Nikno cīņu brāzieni pār pilsētām un laukiem aizslaucījuši projām svešās malās krietnu tiesu tautas bagātību, krājēju un glabātāju, un līdzi tiem visos vējos izkaisītas miljonu vērtības, kas kopā it nekad vairs nebūs savācamas. Un ja arī dažiem palaimējies nosargāt kaut daļu savas agrākās turības, tad tie visvairāk atgādina gliemēžus, kas neuzticības pilni ierāvušies savās čaulās un vēro pasauli caur šauru spraugu, ko platāku pavērt nespēj pat ieroču vara.

Un tā nu Dace staigā no ielas ielā un klaudzina pie namu jūrā izkaisīto gliemežvāku durvīm. Tai atveŗas desmit, atveŗas divdesmit, trīsdesmit un vairāk, bet meklētās pērles spožuma vietā tai pretī raugās vai nu rūpju pilnas sejas, kas pašas vairāk ludz, kā sola otram dot, vai arī aizdomīgi pavērušos durvju sprauga izmet noraidošus «Nē!» un «Nav!» vai arī «Nevajag!», lai tūliņ pat ar joni cirstos ciet.

Jā, — šajos laikos darbu sameklēt nav viegli. Pat lepnos sešstāvu dzīvokļos var atrast tukšiniekus, kas rītā paši nezina ko gatavos un ēdīs pusdienā. Un ja tiem pavaicātu — no kā gan viņi pārtiek? — tas būtu gaŗš un bēdīgs stāsts par lieliem spoguļiem, kas aizgājuši par pussatrūdējušas malkas asi, par samta ģērbiem, kas apmainīti pret sliktas maizes klaipu, par Rozentāla gleznu, ko atsvēris viltota sviesta bundulis, un par daudziem citiem neiedomājamiem maiņas darinājumiem, kas smieklā nolikuši visas vērtības.

Dace labi zina šo stāstu, — ne veltīgi tās istabiņā palikuši tikai krāmi vien. Viņa zina arī, ka daudz ir tādu īstu kungu, kas paši padara visus kalpones darbus, lai tikai nebūtu jābaŗo lieks ēdējs. Un tomēr, — viņa neatlaižas; viņa iet un meklē un klaudzina, jo ne jau tik vien tai grūtumu un rūpju kā Indriķis, — aukstums un bads. To visu vēl varētu panest; un ja arī tie beidzot pieveiktu viņu, — Dace aizietu no šīs pasaules tikpat lepni, kā aizgājusi viņas māte. Bet ir, lūk, radies vēl kāds grūtums, ko viņa nevar aizmest tik viegli kā s a v u dzīvību; pašai to neapzinoties, viņa uzvēlusi sev smagu pienākumu, kas nu tai neļauj vairs tik kautrīgai un biklai būt kā agrāk, un tālab viņa iet un meklē un lūdz:

«Šaujiet, bet jūsu savalkātās lupatas es negribu ne redzēt!»

«Dodat man darbu!»

Un darba viņai vajaga; tā viņai vajag vairāk par sirdsmieru, jo nu tā nav vairs jaunava, bet jūtas esam māte, — māte tā paša Dumbru Indriķa bērnam, kam tiesības piedzimt, augt un dzīvot kā visiem cilvēkiem. Lūk! — šo tiesību vārdā Dace nu cīnās pret trūkumu un postu, lai jaunā, topošā dzīvībiņa nenonīktu jau mātes miesās; viņa cīnās, lai, nedēļnieces laikam pienākot, tai nevajadzētu vairs rūpēties par drošu kaktiņu, dienišķo maizi un cilvēcīgu bērna saņemšanu, šīszemes gaitas tam sākot; un pēdīgi, — viņai jācīnās, lai vēlāk neviens tai nevarētu pārmest, ka viņa nav darījusi visu, kas krietnai mātei bijis jādara. Nē! — to viņa nepieļaus; to viņa nedrīkst pieļaut!

Šai nelokamajā lēmumā Daces griba pilnīgi saskan ar viņas pašlepnumu, un tālab viņa tik neatlaidīgi staigā pa pilsētu un klauvē pie svešām durvīm, kaut nu jau pagājusi otrā nedēļa, kopš veltīgas palikušas šīs pūles. Bet kad Lienes ielas brūnā nameļa īpašnieks sāk palikt nepacietīgs un atgādina Dacei, ka nupat esot pats pēdējais laiks sākt domāt par īres maksāšanu, jo kaŗa tikpat kā vairs neesot, — viņa droši atbild:

«Drīz man būs darbs, — tad samaksāšu visu.»

Jā, — lūk cik savādi! — neviens tai nav ne teicis, ne solījis, bet viņa saka: «Drīz man būs darbs...» Tā tak ir ticība, kas izskan šajos vārdos! Un tos saka tā pati Dace, kas pirms mēneša neatbildētu nekā, bet paņemtu savu paunu un aizietu, nedomādama — kur apmesties un palikt. Jā, — tā ir ticība, kas viņā pamodusies līdzi jaunajai dzīvībai, reizē ar lielā pienākuma apziņu, un tā šis grūtums, kas dažu labu citu sievieti būtu saliecis, salauzis un iedzinis zemē, — Dacei rādās esam augšupceļošs un dod tai jaunu sparu.

Ne jau nu tieši tūkstots pirmajā gliemēžvākā Dace atrod meklēto pērli, tak jāpaiet vēl dienām deviņām, līdz viņai palaimējas dabūt darbu. Kāda Suvorova ielas ēdienveikala īpašniece pieņem viņu par viesu apkalpotāju, — ne gluži vajadzības dēļ, bet vairāk gan aiz žēluma pret novārgušo darba lūdzēju, kas, siltu ēdienu smaršas apņemta, sāk grīļoties un pakrīt nesamaņā.

Tak lai nu kā, — darbs viņai tomēr tiek un arī pelņa necerēti laba, jo lielā tiesa rīdzinieku vēl dzīvo pagaidu dzīvi, un ēdienveikalam bez parastajiem apmeklētājiem jāapkalpo arī tie, kam nav vēl pašiem sava pavarda.

*

Šie ēdienveikalā nokalpotie mēneši Dacei ir svētīgs laiks. Augu dienu ļaužu vidū staigādama, viņa it kā aizmirst sevi un savu likteni, jo še patiešām neiznāk vaļas domāt ko citu, kā vien par darbu. Brokastis, pusdienas, vakariņas; tēja, kafija, kakao, svaigs un vārīts piens; ikdienas buljons un trīs dažādas zupas, astoņi gaļas ēdieni un lāgiem arī zivis, bet piedevām vēl pāris saldēdienu — tur tak ir ko paturēt prātā, lai nesajauktu, un katrs apmeklētājs saņemtu, ko vēlējies. Un apmeklētāju ir daudz, — tie visi izsalkuši un nevaļīgi, un vai ikvienam ir sava īpatnēja gaume: viens neēd sīpolus, otram ārsts aizliedzis sāli; trešajam mutē palicis tik maz zobu, ka viņš var saēst tikai maltu gaļu, totiesu tai jābūt sevišķi piparotai; ceturtajam zupa jāpasniedz otrā kārtā, piektājam... Nē! — tur tiešām jābūt labai atmiņai, lai visi būtu apmierināti un kārtīgi paēduši.

Gan sākumā vienu otru lāgu Dacei jānosarkst, jāatvainojas un jāsaņem saimnieces rājiens, bet vēlāk viņa iemanās, un sīpolu nīdējam vairs nav jāpukojas par samaitāto ēstgribu, sāls režīmam pakļautā veselība vairs nav apdraudēta, un bezzobis var droši gremdēt savu dakšiņu mīkstu - mīkstajā kotletē, neatrodot ne mazākās pretestības. Viss tas prasa allaž modru prātu, uzmanību, laipnību, pacietību, ik dienas veiklas rokas, žiglas kājas un vienpadsmit stundas turklāt, jo vakaros, pēc ēdienveikala slēgšanas vēl jāpiekopj telpas un jānovāc galdauti, lai rītu no rīta uzklātu tīrus.

Bet Dace ir apmierināta; tas tak ir darbs, ko viņa tā meklējusi un kas tai vajadzīgs vairāk par sirdsmieru. Viņa čakli notekā savas vienpadsmit stundas dienā ar piemīlīgu smaidu sejā, un ne saimniece, ne ēdienveikala īpašniece, ne arī kāds no daudzajiem apmeklētājiem neiedomājas, ka šī klusā un strādīgā jaunava glabātu sevī kādu grūtumu, pie tam — ne vienu vien. Un nez' vai kāds to pamanītu, redzot Daci arī vakaros, mājās pārnākušu, kad viņa sēž pie savas istabiņas pusē aizsalušā loga un raugās projām pāri zemo nameļu jumtiem, kur, baltā mēnessirpja apspīdēts, paceļas Pāvila baznīcas tornis.

Kaut viena vientuļa, tak nu viņa neelso vairs, bet elpo mierīgi un rāmi; nu neredz vairs asaras dzirkstījam viņas acīs, — tās spulgo lēnīgi (gan drusku grūtsirdīgi, bet tas jau šāda vecuma jaunavām parasts); un viņas rokas vaļīgi guļ klēpī, un nav tai jānodrebinājas ne pēkšņu sāpju svelmes apņemtai, ne arī jaušot svešādo un salto vēsmu, kas nāves dvašai rada.

Un tomēr, — šajās klusajās vakara stundās viņa domā par pērnājo novembri, par Indriķi, kas aizmirsis viņu, un par jauno dzīvību, kuŗai vasaras vidū būs jānāk pasaulē.

Jā! — tāds cilvēks ir kā laba, dziļa aka: to var gan aizbērt, bet pārplūdināt nevar; no tās var smelt un smelt, bet sausu izsmelt to nevar; un metot tajā kaut vai nokaitētas dzelzis, vai arī smagus, dublainus akmeņus, — tie tikai īsu brīdi uzmutuļos un saduļķos akas ūdeni. Bet vēlāk — raugaties! — lūk, tur viņi guļ, šie akmeņi un dzelzis: nu tie ir auksti un tīri, kamēr ūdens atkal kļuvis tikpat skaidrs kā bijis.

*

Nevienam gan nenāktu prātā brīnēties par to, ka izbadējusēs un novārgusē jaunava, strādājot laipnās Bokuma kundzes ēdienveikalā, dažos mēnešos atžirgst, atplaukst un pieņemas miesās. Bet ja šī uzlabošanās turpinājas tik nesamērīgi, kā tas notiek ar Daci, tad vērīgas sievietes acij tā klūst aizdomīga.

Sākumā gan ēdienveikala īpašniece vēl nesaka nekā; viņa netic, ka tas tā varētu būt. Bet kad Daces gaita klūst manāmi smagnējāka, un lāgiem viņai uznāk nelabums, — Bokuma kundze vairs nekavējas.

Ieaicinājusi Daci savā istabā, viņa rūpīgi aizdara durvis un klusi noprasa:

«Kālab tu slēpi no manis, ka tev kas gaidāms?»

Jaunā māte pietvīkst un nokaŗ galvu:

«Es baidījos pazaudēt darbu.»

«Tāda tu arī nevari strādāt; pie viesu apkalpošanas jau nu pavisam nē. Vispirms tev jāsalaulājas,

un tad es lūkošu iekārtot tevi ķēķī pie trauku mazgāšanas.»

Dace paceļ grūtsirdīgu skatienu, un viņas rokas palaiž vaļā saņurcīto priekšauta malu.

«Es nelaulāšos, kundze, — tas nemaz nav iespējams.»

«Kā?» Bokuma kundze sāk uztraukties. «Nav iespējams? Ja kā tad tu domā dzīvot?»

«Tāpat vien vajadzēs...»

«Nē, nē, nē! — tā tas neiet! Tūliņ ej mājās un atsūti šurp to... nu, — to tavu līgavaini. Es gribu runāt ar viņu.»

«Bet man tak nemaz nav... tāda līgavaiņa...»

Un nu ir Bokuma kundzes reize nosarkt; viņa pietvīkst kā sapliķēta, citkārt laipnās acis kļūst šauras un asas kā nažu asmeņi, un viņai jāčukst ar vienu mutes kaktiņu, lai vārdi neizspruktu skaļos kliedzienos:

«Ak tādas tās lietas!.. Un tu... tu nekaunējies visu to noklusēt un nākt un strādāt manā veikalā!.. Nē, nē, nē, — tā ir nekrietnība!.. tas ir skandāls!.. tā ir neķītrība!..» un, elpu pazaudējusi, viņa tver atlikušos vārdus rokām un met tos Daces sejā kā lipīgu dubļu saujas.

Jaunavīgā māte kāpjas atpakaļ un asaru pilnām acīm uzlūko savu darba devēju, kas, lielā satraukumā galvu zaudējusi, rauj vaļā aizkarus un atveŗ logu, pati nezinādama — kādēļ.

«Kundze!..»

Bet tas ir tikpat kā pulveŗa lādiņš liesmu apņemtā ēkā. Uzrunātā apsviežas tik strauji, ka platais, kŗokotais svārks atsedz viņas pilnīgās kājas līdz ceļgaliem:

«Es vairs neesmu tava kundze! — ar netiklām vazaņķēm man nav nekādu darīšanu Ej!.. un nerādies vairs!»

Un tie vairs nav čuksti, bet neapvaldāmu dusmu pilni brēcieni, ko pavada niknas un straujas roku kustības, — tādas pat, kā zemē nokritušu drānu izpurinot.

Dace nomoca lejup rūgtu kumosu, pārlaiž acīm saņurcītā priekšauta stūri un paceltu galvu iziet no istabas; citiem tak nav jāzina tas, ko viņa slēpusi pat savai darba devējai. Bet Bokuma kundze atkrīt gultā un, galvu rokās šūpodama, elso:

«Tas ir skandāls!... nekrietnība!... fui!... Un visu laiku es tai uzticējos kā godīgai meitenei!... Nu labi vēl, ka laikā pamanīju! — ak, Dievs! — ko gan sacītu mani viesi, ja uzzinātu to?... Un ko teiktu mans vīrs?... un bērni? — Kungs! — esi man žēlīgs!»

Jā, — Bokuma kundze ir nevien vērīga, bet arī tikumīga, gudra un tālredzīga. Gan uztraukumā viņa kļūst asa un skarba, bet parasti sirds tai nav cieta, — nē! — viņa labprāt būtu palīdzējusi iekārtot Daces dzīvi kā nākas; bet ja nu šī skuķe ir tāda, tad tur nekas vairs nav labojams, ne glābjams. Un — paldies Dievam! — ka nu tā ir projām; ar tādiem cilvēkiem pinoties var viegli atgadīties, ka izput nevien veikals, bet arī ģimene un visas dzīves laime.

*

Gan dziļās akas ūdeņi nu atkal uzmutuļo un sadulķojas, bet šoreiz tas vairs nevelkas tik ilgi kā pagājušo reizi. Drīz vien tie atkal aprimst un noskaidrojas, un Dace, sevī lūkojoties, redz, ka notikušajam ir vajadzējis notikt, un ka pie tā ir arī viņas vaina klāt. Ja vien tā laikus būtu izstāstījusi savai darba devējai visu kā bijis, — nenobriestu šis nejaukais pārpratums, Bokuma kundzei aiztaupītos veltīgais uztraukums un — kas zina, — varbūt viņa iekārtotu Daci pie trauku mazgāšanas arī bez laulāšanās, jo viņa patiesi bijusi laipna un līdzjūtīga pret nabaga bāreni no pirmās līdz pēdējai dienai.

Bet nu tas ir noticis, un Dace vairs neredz ceļa atpakaļ uz Suvorova ielas ēdienveikalu, — to aizdarījis viņas pašlepnums un reizē arī tā kā kauns par sevi pašu un Bokuma kundzes nejaukajām domām.

Nē, — viņa neies atpakaļ; viņa nevar iet! Tai jācīnās tālāk uz priekšu vienai pašai; vispirms tai jāiznēsā bērns, un tad jau atkal viņa varēs sākt domāt par darbu un drusku vieglākām dienām kā tās, kas nupat klaudzina pie durvīm.

Gan guļasvietas pagalvī tai glabājas mazs naudas krājumiņš, bet to viņa tagad neaiztiks, — tas jātaupa dzemdību laikam. Līdz tam kaut kā jāizsitas, jāizmokās... Ja citādi nevarēs, — būs jāpārdod pēdējā vecāku piemiņa — mātes gredzens — ko viņa glabā kā svētumu. Bet to gan viņa darīs tikai visgrūtākajā brīdī.

Un tūliņ pat Dace saprot, ka laikam gan nepār-

«Ak tādas tās lietas!..»

dos šo gredzenu nekad, jo smagāku grūtumu par nesen pārdzīvotiem viņa vairs nespēj ne iedomāties. Tur bijusi nedēļām ilga badošanās, kas nevis izdeldē, bet uztūcina miesas; tur bijusi vientuļi izgulēta slimība, no kuras vesels piecelties spēj tikai katrs trešais; tur bijis sals, kas stindzinājis locekļus un vienaldzīgu padarījis prātu, un tur bijušas briesmas un daudzi citi ilgā kaŗa posta līdzgaitnieki. Un ja nu viņa to visu pārlaidusi un spēj vēl dzīvot, domāt un just, tad droši vien viņa izturēs arī šo pēdējo pārbaudījumu un vienas dzīvības vietā saglabās pasaulei divas.

*

Bet viegli tas nav. Gan laiks jau iet uz pavasaŗa pusi, tak rijīgā plīts vēl jābaŗo ikdienas; un tāpat arī Dacei pašai ikdienas vajag ēst un dzert, — jā! — tieši vajaga! — to prasa jaunā dzīvība, kas viņā aug un veidojas par cilvēka bērnu. Un tā nu viņa atkal iet un meklējas un lūdz un ātrāk neliekas mierā, līdz kamēr tai izdodas saaust kautko līdzīgu zirnēkļa tīklam. Trīs reizes nedēļā viņa iet piekopt tuvējā aptieķnieka dzīvokli, — tā ir viņas maize; pirmdienās viņa mazgā veļu kādai daudzbērnu atraitnei, kas nesen zaudējusi vīru un veselību, — tur tai iznāk kartupeļi, kāda siļķe, vai pusmārciņa Amerikas tauku; bet par pienu viņa ieķīlājusi kaimiņu pārtikas veikalā savu dārgumu, — mātes gredzenu. To viņa darījusi ar grūtu sirdi un lielu apdomu, pazīdama tirgotāja godīgumu un zinādama, ka jaunām mātēm piens ir visvajadzīgākais.

Viņa laipo pa šo zirnēkļtīklu ar tādu ticību, it kā zem kājām tai būtu viscietāko ceļu tīkls, un šī ticība sev un saviem spēkiem ir tik liela, ka lāgiem tā jau saskaŗas ar neprātīgu pārgalvību.

Brīvajās dienās viņa iet uz mežu pēc zariem, lai arī plītij nepietrūktu barības. Gan viņa neiet vairs uz Ulbroku, bet aizstaigā tepat uz Biķerniekiem; arī nastas viņa vairs nenes tik lielas, kā agrāk, totiesu viena gājiena vietā tā paveic divus. Tas atņem dienai visu gaismas tiesu, bet vakaru viņa taupīgi nosēž tumsā, raudzīdamās pa logu un domādama par to gaismu, kas viņai kādreiz uzmirdzēs no bērna acīm, rociņām un mutes.

Jā, — šis bērns! Par viņu domādama, Dace vairs neredz savā priekšā viņa tēvu, bet skata gluži citu cilvēku, — labāku un krietnāku par Indriķi un garā stiprāku par savu dzemdētāju, un tā ne mirkli nešaubās, ka tāds viņš arī izaugs. Jā — tāds viņš būs! Viņš vienmēr pildīs savu solījumu un nepametīs nezinā neviena, kas tam reiz uzticējies; viņš būs godīgs, taisnīgs un labs, — viņš būs tāds, ka neviens tam nevarēs pārmest ko ļaunu; viņš ticēs dzīvībai un sava gara spēkam un nedomās par nāvi, kaut ar' cīņā ejot; tam piederēs nevien rītdiena, bet ilgs un apaļš mūžs; tam nevajadzēs liekties dzīves negaisu brāzmās, — viņš lepni stāvēs tām pāri, un it nekad to nemāks vēlēšanās labprātīgi pamest šo pasauli, kā tas reiz atgadījies viņa mātei. Jā! — viņš būs augstāks un cēlāks par saviem vecākiem, un stiprs, — stiprs viņš būs! Jau tagad Dace sajūt viņa spēka iedarbību sevī, — jau tagad, kad manāmai dzīvībai pamodusēs tikai bērna miesa, kurpretī dvēsele vēl maldās mūžības ceļos. Un — taisnību sakot — nevis Dace ir tā, kas saglabās pasaulei divas dzīvības, bet gan šis mazais, mīļais nezināmais nieks, kuŗa dēļ viņai jāizdzeŗ tik daudz piena, ka nez' vai Ūdŗu Kristīnes gredzens to spētu samaksāt.

Šīs domas ir Daces vienīgais prieks; gaišas, spārnotas un tālu lidojošas tās piepilda viņas tumšo vakaru stundas, bet pārējās miega neaizklātās, paņem aptieķnieka dzīvoklis, vārguļojošās atraitnes veļa un ceļš no Lienes ielas uz Biķerniekiem.

Nē! — viegli tas nav.

*

Tas notiek aprīļa sākumā, kad sals gan jau aizgājis, bet no siltuma vēl nav ne miņas; un tas atgadās uz tā paša Biķernieku ceļa, netāļu no pilsētas.

Dace pēkšņi sajūt sirdi šķebinošu nelabumu un mana, ka spēki atstāj viņu; gar acīm tai sagriežas dzeltenīgas miglas virpuļi, pirksti vairs nejaudā saturēt maisa galu, un zaru nasta noslīd no pleca Tas arī ir viss, ko viņa vēl atskārst, jo tūliņ pat to atstāj visi pieci prāti un viņa saļimst slapjajā un čauganajā grāvmales sniegā blakus savam maisam.

Tā tie abi tur guļ drēgnā un vēsā pievakarē, un neviens viņus neredz un netraucē; še tak ir nomale un staigātāju maz, jo ceļi — kā jau pavasarī — vairāk noder satiksmes kavēšanai kā veicināšanai; turklāt vēl šodien taču svētdiena! Un tā viņi noguļ labu stundas ceturksni un, droši vien, gulētu vēl ilgāk, ja vien kādam te negadītos neatliekama nākšana.

Tā ir vecīga, drusku sakumpusi sieva, kas tur brien pa šķīdoni lielos vīriešu stulmeņos autām kājām; mugurā tai divēji brunči viens par otru gaŗāks, tiem pāri nogriezts, vietām apgruzdējis krievu šinelis, tad zili - svītrots priekšauts un beidzot austene ap pleciem un ap galvu. Vienā rokā tai šūpojas tukša piena kanna, otru novilcis grozs, pilns kartupeļu mizām, bet sejā tai tik svarīga izteiksme, it kā viņa nupat ietu uz vispasaules sieviešu konferenci kā rīdzinieču izvēlēta delegāte.

Daci pamanījusi, viņa satrūkstas, apstājas, tad nospļaujas trīs reizes un, sniega dubļiem tai zem kājām šļakstot, nāk gulētājai klāt. Grozs un kanna nokrīt zemē, bet cietās, aprepējušās rokas paceļ samaņu zaudējušo grūtnieci sēdus un sapurina to kā augļiem pilnu koku.

Gan sākumā Daces galva līgojas kā ābols ara galā, bet tad tā pamazām sāk atgūt dzīvību un lēni ceļas augšup.

«Saņemies! Saņemies!» rupjās rokas vēlreiz sapurina viņu, bet nu jau drusku maigāk. «Tā guļot var saķert karsoni.»

Daces dzeltenbālie vaigi sāk palikt zilgansārti, un viņa paveŗ acis; tak apziņa tai vēl mulsuma pilna, un viņa nevar saprast — kālab tai jāsēž slapjā sniegā un kam šī grumbainā seja, kas tik pētījoši raugās tai pretī.

«Celies nu, celies! — neprāto vairs; es tev palīdzēšu... Lauzts tak nekas nav?»

Dace pārlaiž roku sastingušājām kājām:

«Vai tad... mani sabrauca?»

«Es nezinu, meit! — kad ieraudzīju, — tu jau te gulēji. Bet vai tad tu pati neatceŗies, kā tas notika?»

Jaunā māte pirkstgaliem sabrucina deniņus un paraugās visapkārt... Ak tā! — šis tak ir Biķernieku ceļš... un tepat blakus guļ viņas maiss...

«Nu jā,» viņa nopūšas un, vecajām rokām piepalīdzot, ceļas kājās.

«Nekas jau nav noticis... Man tāpat vien — sametās slikti... Paldies par palīdzēšanu! — nu jau es tālāk pati...» un viņa sniedzās paņemt savu nesamo.

Bet piedzīvojusē sieva jau pamanījusi visa šī notikuma cēloni un satver grūtnieces roku:

«Pa', pa', meit! — lai labāk paliek... Nu redzu, kas tev vainas.»

«Bet man tak jāaiznes šis maiss uz mājām!»

«Maisu tu vari nest,» nāk paasa atbilde, «bet to pāra sprunguļu dēļ bendēt dzīvību nav vērts.»

Un Dacei atliek tikai žēli noraudzīties, kā sabirst grāvī viņas salasītie sausie un sveķainie zari, ko gādīgais vējš atlauzis augsto priežu stumbriem un metis zemē nabagiem par prieku.

«Tā, — ņem savu maisu un iesim; es pavadīšu tevi kādu gabaliņu.» Un, pakampusi savus nesamos, zābakotā sieva labsirdīgi piemetina: «Pieķeries man pie rokas, — tā tev būs vieglāka iešana.»

«Paldies!»

Un tad viņas lēnītēm brien pa šķīdoņa atmiekšķēto ceļu uz pilsētas pusi. Brīdi dzirdāma tikai divēju soļu šļakstoņa, ko pavada smaga, nevienmērīga elpošana, un lāgiem nobūkš piena kanna, atsizdamās pret lielā zābaka stulmu.

Bet pēkšņi Daces pavadone bez kāda ievada izmet paskarbu jautājienu:

«Vai tavs vīrs ar' zina, ka tu tā rīkojies?»

«Man vīra nav»

«Miris?»

«Nē, — es neesmu precējusies.»

«Ak tā!.. Bet kas tad ir tie necilvēki, kas ļauj tev spēlēties ar tavu un tava bērna dzīvību?»

«Neviens... es pati vainīga...»

Vecīgā seja saraucas vēl grumbaināka, dusmīgi savilktās lūpas izmet neizprotamu ņūcienu, un saruna pārtrūkst.

Slip — slap — slip — slap! — grimst sniega putrā Daces vieglās, cauri izmirkušās kurpes; slop — slup — slop — slup! — tām blakus svarīgi plancā lielie zābaki; bet abu sieviešu īsie un ātrie elpas dvesieni ir vienādi smagi, kaut gadu starpība tām tādā, kā mātei ar meitu. Bang! — noskan tukšā piena kanna. — Es arī esmu še! Bet tas ir viss, kas tai sakāms, — soļi un elpa pasaka daudz vairāk.

Un tikai pirmajiem priekšpilsētas namiem tuvojoties, atkal paveras zābakotās sievas cieši sakniebtās lūpas:

«Kur tu dzīvo?»

«Lienes ielā.»

«Kādā numurā?»

Dace pasaka arī to.

«Labi!» sieva apstājas un noliek zemē savus nesamos. «Tālāk es neiešu. Bet rītu priekšpusdienā gaidi mani ciemos.»

«Lūdzu!» Dace satver rupušaino roku; bet tūdaļ pat viņa iegādājas, ka rītu pirmdiena. «Ai, nē!» viņa pasteidzās piebilst. «Rītu vis nevarēšu, — man veļas diena.»

Cietā roka ar sparu atraujas:

«Tu tak esi un esi bez prāta! — kas tev tagad par veļas mazgāšanu?!»

«Bet...»

«Nerunā! — iesim! Es palaidīšu tevi līdz mājām; man jāredz, kas tur īsti notiek.» Un, neklausīdama Daces iebildumiem, viņa paķer savu grozu, piena kannu iežņiedz padusē, bet ar brīvo roku satver grūtnieci aiz elkoņa un ved, kā redzīgais aklo.

Jā, — vecā Venteriene nav nieka sieva, kaut arī uz viņas pakumpajiem pleciem guļ piecdesmit četru gadu svars un aplam grūtu pārbaudījumu nasta.

*

«Ak tad šitā!» viņa saglauž savus iesirmos matus, kad Ūdru Daces bēdu stāsts ir galā. «Ak tad tādas tās lietas!.. Hm—m—ij—jā—ā...» Tad viņa pieceļas un austeni ap galvu apmetusi, cieši uzlūko savā guļas vietā atlaidušos māti. «Vai zini! — te nav vairs ko gudrot; te kaut kas jādara, un jādara tūliņ. Es ņemšu tevi sev līdz uz Purvciemu; tur man mājele, tāds pabrangs gabals zemes, bet mēs ar Mārīti esam palikušas divas vien: abi mani dēli krita Nāves salā, bet vecais, — kā aizgāja vāciešiem tranšejas rakt, tā pazuda bez vēsts... Jā, — tu nāksi pie mums. Un nebēdā, — tur klāsies labi ij tev, ij tavam bērnam, jo sliņķe, kā redzu, tu neesi.»

«Bet ko gan sacīs jūsu meita?»

«Kāda meita!?»

«Nu, — Mārīte!»

Tad viņas lēnītēm brien pa šķīdoņa atmiekšķēto ceļu uz pilsētas pusi.

«Tad ta' teiciens!» Venteriene skarbi iesmējās, kā cilvēks, kas sen jau aizmirsis jautrību. «Tā tak nav meita, bet gotele!»

Dacei negribot jāpasmaida, bet Mārītes īpašniece meklē rokā savus nesamos:

«Nu man jāskrien ar steigu vien... Nabadzīte būs nobrēkusies, manis gaidīdama. Bet tu, meit, guli un atdusies; rītu pat paņemšu kaimiņa zirgu un atbraukšu tev pakaļ.»

*

Lūk, cik vienkārši notiek šī liktenīgā pārmaiņa Daces dzīvē; tik vienkārši, ka gribētos sacīt: tas tak nav liktens, bet vecā Venteriene — šī daudz piedzīvojusē un pārdzīvojusē sieva — kas zirnēkļtīkla trauslo audu vietā nolikusi Daci uz cieta un droša ceļa, pa kuŗu staigājot nav jābīstās ne pēkšņu kritienu, ne arī negaidītu šķēršļu. Un kas gan to lai zina? — varbūt, ka bez šīs sīkstās varoņmātes palīdzības Dace vairs nestaigātu nemaz, un mazais Ūdru Austris tā ij nebūtu ieraudzījis šīszemes gaismu.

III

Nu — paldies Dievam un vecajai Venterienei! — viņi jau aizdzīvojuši tik tālu, ka gaišmatainais Austris ar grāmatsomu padusē staigā uz skolu tik nopietni un svarīgi kā lielu - lielais vīrs, kam sava daļa un darīšana plašāka apgabala pārvaldīšanā. Viņu aizvadot un sagaidot, Dace nevar vien gana nopriecāties par savu auklējumu, jo Austris ir centīgs un čakls zēns, rātns un paklausīgs dēls un sola savai mātei tikpat mierīgu un gaišu mūža vakaru, kāds viņai bijis rīts.

Un nav nemaz gŗūti tam ticēt; var pat teikt, ka Lienes ielā lolotās cerības un sapņi par Indriķa pēcnācēju jau pusē piepildījušies, jo nu tam jau desmitais gads, un zēna rakstura pazīmes jau nomanāmas puslīdz nekļūdīgi. Un jo tālāk uz priekšu gājuši gadi, jo dziļāk pagātnē iegrimst tūkstots deviņi simti deviņpadsmitā rudens pārdzīvojumi; reizē ar dēla vaibstu skaidrāku izveidošanos Daces atmiņā gaist viņa tēva sejas kontūras, un dziļās akas ūdens ir allaž mierīgs un skaidrs.

Klusajā Purvciemā Dace sev atradusi visu, ko vien pieticīgs cilvēks var vēlēties. Un viņa ir vairāk kā pieticīga, jo kaŗa postu un trūkumu pārcietis cilvēks vislabāk zina, kāda vērtība ir paša izaudzētam kartupelim, burkānam vai kāpostgalvai, tam gotele, vistu pāris un baroklis aizgaldā ir Dieva svētīta manta un tāds visgaišāk nojauš — kāda bagātība glabājas divi pūrvietās zemes. Protams! — šī bagātība pati nenāk ārā, — tā pirkstiem jāizrušina un rokām jāizceļ no zemes; bet nav tak pasaulē tādu dārgumu, kas būtu iegūstami bez darba un pūliņiem!

Un Dace nav laiska; viņa nebīstas ne darba, ne pūliņu, bet strādā labprāt un ar prieku. Šis zemes stūrītis tai kļuvis tikpat mīļš, kā vecā Venteriene, ko nu jau turpat astoņus gadus — kopš mazais Austris sācis runāt — tie nesauc citādi, kā vien par vecomāti. Un jā jau darbu strādā ar mīlestību, tad tas vairs nav tik gŗūts kā vienaldzīgam vērotājam rādās, bet pūliņu augļi arvien ir gārdāki, saldāki un svētīgāki, kā vieglu roku gūtie.

Vecā Venteriene to visu labi redz un saprot un bieži vien klusībā nopriecājas par Daces darbīgumu, kas licis sevi manīt ik uz soļa; bet viņa glabā šo prieku pie sevis un neliek Dacei to dzirdēt, jo tāda ir vecāsmātes paskarbā daba. Redzēdama tuvu esam sava mūža galu, viņa jau parūpējusies par Ūdru Austŗa nākotni, bet arī to viņa nesaka ne savam mantiniekam, ne arī viņa mātei, un nez' vai pateiks ātrāk kā pašā pēdējā runāšanas brīdī.

Jā! — šī labā Venteriene, šī kumpā vecīte, kas mīlē tuntuļoties drānās kārtu kārtām, ir vairāk savādniece, kā ikdienišķs cilvēks. Viņas sirmo gurdumu vērodama, Dace jau vairākus lūgus izlūgusēs:

«Vecomāt! — nu tak tev būtu laiks sākt atpūtināt rokas. Tu tikai redzi un rīko, — es padarīšu visu kā nākās.»

Bet atbilde allaž bijusi vienāda:

«Kamēr vien cilvēks spēj kustēt; kaut kas tam jādara.»

Un atkal viss paliek pa vecam, jo Venterienes iztulkojumā «kaut kas» ir visai plašs jēdziens, viņas dienas gaitām izsekojot, dažs labs sociāli izglītots jauneklis gaustos par kapitālistiskiem izsūcējiem un noziedzīgi gaŗu darba laiku.

Dacei tas nepatīk, — viņa vienmēr vēl jūtas vecāsmātes parādniece; bet viss, ko viņa var darīt, ir — patecēt žiglāku soli, mudigāk pacilāt rokas, lai Venterienei neatliktu tik daudz darāmā. Un tā viņu starpā norit klusa un slepena sacensība, kur mātei talkā nāk jau arī Austris; skolas darbus padarījis, viņš tāpat savu reizi parušinājas dārzā, pagana apkārtnes grāvmaļu treknajā zālē Mārītes atvesto Spoli, bet vakaros aiztek uz priekšpilsētu ar silta piena kannu.

Jā, — Austris ir krietns zēns; viņam var uzticēties, uz viņu var droši paļauties: ja tam kas jādara, tad jau iepriekš var pateikt, ka tas būs padarīts kā nākās. To zina nevien Dace un vecā Venteriene, — to ievērojuši arī zēna skolotāji.

Bet klases biedriem Austris nepatīk: viņa dzestrā atturība un neiekaŗojamā savrūpība tiem rādās nievājoša un apvainojoša, un pārāk agri attīstījušos priekšpilsētas nebēdņu raksturs nespēj samierināties ar to. Šo draiskuļu karstās sirdis nepazīst vienaldzības — visas parādības, lietas un cilvēkus viņi sadala divās asi nošķirtās saimēs, kur vienā pusē ir labais, otrā sliktais, derīgais un nederīgais, draugi un ienaidnieki; izlīdzinošas saskāršanās viņi nepazīst, un ja starp šīm divām pasaulēm ir tukšums, tad viņu krūtīs šāda tukšuma nav, — tur allaž kaut kas trako un plosās, un nemiera velniņš tos mūžīgi dīda uz pārgalvīgiem priekiem un niknu plēšanos. Gan viņu apkārtnes vērtējumā ir vairāk ačgārnības kā jēgas, vairāk neapzināta humora, kā gribētas nopietnības, tak viņu pasaules uzskatam un īpatnējām visu lietu šķirojumam ir negrozāma likuma spēks. Un tā kā Austris nav viņu draugs, tad — gluži saprotami — tam jābūt ienaidniekam. Ne tālab, ka viņš ir Austris un mācās uz četri un pieci — piecnieki ir arī daudziem citiem zēniem — bet Ūdru Daces dēls nemāk zekseŗus sist, neiet līdzi citiem spēlēt indiāņus, nesauc klases audzinātāju par ūpi un savu reizi nezīmē uz tāpeles milzīgu nezvēru ar brillēm.

Tālab klases biedri zobo un ķircina viņu kā mācēdami; Brētliņš, Ziemassvētku svecīte un Austere ir viņa palamas; apsēstoties viņš bieži sajūt uz sola noliktu slapju sūkli, un ja skolotājs jautā — kas vainīgs

kādā pārkāpumā, — vairākas balsis korī sauc Ūdra vārdu. Tak Austris negaužas par biedru pārestībām; viņš nesūdzas ne skolotājiem, ne mātei, ne arī vecajai Venterienei, bet liekas nedzirdējis, neredzējis un nesajutis nekā tāda, par ko vajadzētu dusmoties, vai ļaunu prātu turēt. Viņš neapvainojas pat, saņemot nepelnītu sodu par kāda cita zēna pastrādātu nedarbu, un tas, lūk, kaitina viņa biedrus vēl vairāk.

Tā nobriest notikums, kam Ūdru Austra dzīvē tikpat liela nozīme kā viņa piedzimšanai, pie kam šī notikuma sekas jo dziļi pārdzīvo arī viņa māte.

Kādas dienas mācībām beidzoties, skolēni neuzkrītoši apstāj Austri, kas patlaban rūpīgi ieraksta burtnīcā rītdienai gatavojamos uzdevumus.

«Brētliņ, mīļais!» kāds lūdzoši pieliecas viņam. «Vai tu man nevari pateikt — kā sauc tavu tēvu?»

Austris paceļ galvu un ierauga sev visapkārt smīnošas sejas; bet jautātājs šķiet varen izbrīnējies:

«Kā! — vai tu to nezini?»

«Man tēva nemaz nav,» Austris mierīgi atsaka un atkal noliecas pār savu burtnīcu.

Bet tūliņ arī plašo klases telpu līdz griestiem piepilda skaļu smiekļu auŗi un cits pār citu tiem cauri laužās saucieni:

«Nu! — vai es neteicu? — meitas bērns!.. Un viņš ar to nāvīgi lepns! Ha—ha—ha—ha!.. Hi—hi! Ho—ho! Jēzuliņš!.. Jēzuliņš!.. Jēzuliņš!.. visapkārt noskan jaunā palama, un trakās jautrības rēcieni apņem nosarkušo Austri kā ugunsgrēka liesmas.

Viņš nesaprot, kālab gan zēni tik nejauki priecājas par to, ka viņam nav tēva, — māte un vecmāmiņa par to nav smējušās nekad; bet viņš instinktīvi nojauš, ka te uztaustījuši viņā vārīgu vietu, un saprot, ka pats tiem atklājis to. Neredzēdams cita glābiņa, viņš steigā savāc savas burtnīcas un grāmatas, paķeŗ somu padusē un, izlauzies caur auŗojošo biedru loku, metas laukā no klases.

«Jēzuliņš!.. Jēzuliņš!.. Jēzuliņš!» smejoši un skaļi tam pakaļ skrej saucieni; tie viņu vajā vēl arī tad, kad skola jau tālu aiz muguras.

Viņš pārskrien mājās aizkusis un satraukts, un ietenterē pa vārtiņiem, neredzēdams ceriņkrūma ēnā gaidošo māti.

«Austri!.. Dēliņ! — kas tad nu?»

Zēns neatbild. Istabā iegājis, viņš nosviež grāmatsomu un iemetas gultā, lai ļautu vaļu asarām, kas visu ceļu slodzījušas viņa mazo sirdi.

Dace nobažījusies apsēstas uz gultas malas un maigi saņem dēla plecus, kas raustās kā zem pātagas cirtieniem.

«Vai tev kāds ko nodarījis?»

Austris neatbild.

«Nu runā jel, dēliņ! — man tak tu vari izstāstīt visu.» Un māte noliec galvu uz spilvena, blakus puišēna pietvīkušajai sejai, kas, svešādu vaibstu pārvērsta, nemaz vairs neatgādina citkārt mierīgo un pašapzinīgo Austri.

Un ilgi un veltīgi Dacei jāpūlējas atraisīt dēla lūpas, līdz beidzot tās atveŗas pašas, bet paskaidrojumu vietā tās izmet asus un negaidītus jautājumus:

«Kālab man nav tēva?.. Un kālab viņi tā smejas par to?»

Šie smagie jautājumi nāk kā akmeņi uz galvas, un pirmajā brīdī Dacei nav vārdu ko atbildēt. Austris uzrāvies sēdus un asaru pilnām acīm raugās mātes sejā. Bet tikko pēkšņais apmulsums ir pāri, un rokas vairs nedreb, — Dace noglāsta dēla galvu un gŗūtai nopūtai līdzi nāk viņas atbilde:

«Tāds, dēliņ, mūsu liktens; bet tie, kam tā nav, — viņi mūs nesaprot.»

Gan arī Austrim šie vārdi nenes lielas skaidrības, tak jautāt viņš nejautā vairs. Tik daudz viņš saprot, ka liktens ir kaut kas liels, ļauns un nepārvarāms, un ja tas kur savu kāju spēris, — tur nekas vairs nav glābjams. Bet kālab tas tā iekārtots, un kas tur tik smieklīgs, — tas viņa jaunajām smadzenēm nav aptveŗams.

Arī Dace vairs nesaka nekā. Noskūpstījusi zēna mitro vaigu, viņa noguldа to atpakaļ uz spilvena un klusi iziet laukā, jo arī viņai, tāpat kā dēlam, šai brīdī vienai gribas būt ar sevi.

Jā!.. Indriķis... Nu atkal viņš ienācis Ūdru Daces domās un nostājies viņas gara acu priekšā tāds pat, kā toreiz, pirms desmit gadiem. Gan pa šiem aizgājušo mēnešu simtiem un dienu tūkstošiem viņa pūlējusies aizmirst savu nepastāvīgo draugu, kas ietraucies viņas dzīvē kā zibens strēle, lai tikpat pēkšņi atkal apdzistu un zustu; gan pēdējos gados viņas pūles šķita sekmējušās, un nedēļām ilgi tā varējusi nodzīvot, ne mirkli nepadomādama par sava bērna tēvu; bet nu viņas atmiņā no jauna ataust tūkstots deviņi simti deviņpadsmitā gada rudens pārdzīvojumu ainas kā nulē notikušas, ausīs tai ieskanas Indriķa balss, kā tikko runājusi, un viņai tā vien rādas, ka zeme līgojas zem kājām un Daugavas krastos vēl vienmēr nav beigusi ducināt lielgabalu bargā rāšanās.

Un tad — par spīti aizgājušajiem gadiem, mēnešiem, nedēļām un dienām, par spīti negantajām sāpēm, kas kādreiz plosījušas dvēseli, atstādamas sejā dziļas rievas un matos sidrabainus pavedienus, par spīti pārcilvēcīgām pūlēm izdeldēt no atmiņas kādreiz mīļā cilvēka vārdu, vaibstus un balsi, — Dace sajūt neatvairāmu vēlēšanos — uzmeklēt, atrast un vaigu vaigā sastapt Indriķi, lai atvestu viņu šurp pie dēla un pasacītu Austrim:

«Lūk, — šis ir tavs tēvs!»

Vairāk neko viņa negrib un neprasīs; Indriķis atkal varēs iet savu ceļu, bet viņi dzīvos tālāk kā dzīvojuši.

Jā! — tā jādara: Austrim jāredz, ka arī viņam ir tēvs, kā citiem zēniem; un ja viņi gribēs zināt — kālab tēvs saucas citā vārdā un nedzīvo pie viņiem, Purvciemā, — viņi varēs dzirdēt to no paša Indriķa mutes, jo Dace tak nezina to un nevar pasacīt.

Jā! — tā tam jānotiek.

*

Otrā rītā Austrim uz skolu aizejot, Dace saģērbjas svētdienas drēbēs un ietek vistu dārzā pie vecās Venterienes.

«Vecomāt! — kartupeļus novāksim pievakarē — es braukšu uz pilsētu.»

«Kas tad nu lēcies? — tu tāda kā nobrēkusies...»

«Sadomājos Indriķa...»

«Ko? Un viņa dēļ tu vēl birdini asaras!»

«Ne jau nu viņa dēļ, māt,» Dace skumji atmāj un, mutautu acīm pārlaidusi, izstāsta Venterienei — kas pamudinājis viņu braukt uz pilsētu pašā kartupeļu laikā.

«Un tu domā saķert šo gaisa skrējēju?» vecāmāte neticīgi vaicā.

«Es palūkošu... Viņš dzimis rīdzinieks un nez' vai tepat Rīgā nedzīvo.»

«Nu, — ej vien, ej! — lāgiem jau notiek arī brīnumi.»

*

Trīs dienas pēc kārtas Dace braukā uz pilsētu; trīs dienas viņas seja ir dīvaina nemiera pilna, un skatiens tai maldās pāri lietām un cilvēkiem, projām uz apvāršņa tāli, lai netraucēti iegremdētos kādas citiem neredzamas parādības pētīšanā; trīs naktis viņa grozās savā gultā un bieži nopūšās un lāgiem klusi šņukst...

Un tad...

Ceturtajā dienā viņa pārbrauc no pilsētas pagalam satriekta un bāla kā mirēja; rokas tai dreb, galva nevarīgi noslīgusi uz krūtīm, un lūpu vietā viņai palikusi tikai plāna svītra.

Labi, ka Austra vēl nav mājās, — māti ieraudzījis, viņš pārbītos un tūliņ jostu pēc ārsta. Bet vecā Venteriene pieredzējusi pārāk daudz, lai Daces izskats viņu pārsteigtu; viņa saprotoši pakrata galvu, paņem Daci zem rokas un, ievedusi istabā, apsēdina to savā atzveltņkrēslā, kas noplucis un senatnīgi vecs, bet sēdēšanai vienmēr vēl tīkams.

«Atpūties nu!» viņa saka un iet pie zāļu plauktiņa istabas kaktā. «Es tūliņ iedošu tev spēcinošu malku, — tad jau atkal būs labi.»

Bet Dace to nedzird; viņa arī neredz biezā stikla glāzi, ko vecāmāte tai sniedz, un Venterienei pašai jāpaceļ vārguma pārņemtā galva, jāpaveŗ lūpas un jāielej mutē spirtā nostāvējušos sakņu sula, kas smaršo pēc baldrijāņiem un dedzina kā uguns. Bet Dace to norij kā skaidra ūdens malku.

«Lūk, dēliņ... še viņš guļ...»

«Tā, tā, tā!» Venteriene noliek glāzi savā vietā. «Un tagad tu pasēdi — es tikām izslaukšu Spoli, — tad parunāsimies.»

*

Svētdienas rītā agri Dace ar dēlu saposušies iziet no mājām.

Viņi iet kā svētceļnieki, — nopietnām, svinīgām sejām, ne vārda nerunādami un apkārt neskatīdamies, bet viņu domas cieši kopā savijušās, steidzas tiem pa priekšu.

Viņi iziet cauri Rīgai, pārsoļo Daugavas tiltu un, nogriezušies pa Jelgavas šoseju, atstāj pilsētu aiz sevis. Kā milzīgi dunduŗi tiem pretī un gaŗām skrej automašīnas, un zirdzinieki brauc gan rikšos, gan soļiem, bet viņi nepaceļ rokas, lai apturētu autobusu, un nelūdz tukšā braucošos lauciniekus, lai tie ļautu viņiem pasēdēt savos ratos.

Viņi jau nostaigājuši vairāk kā divi stundas, bet vienmēr vēl tiem jāiet; viņu kurpes ir apputējušas gluži pelēkas, acis asaro nemīlīgajā rudens vējā, bet tie vēl nedomā ne apstāties, ne atpūsties, ne arī griezties atpakaļ. Un kad Austris sāk pagurt, — māte paņem viņu pie rokas, un tā tie klusēdami iet un iet un iet, kā divi ceļinieki, kas labprātīgi atstājuši savas šīszemes mājas, lai dotos taisnā ceļā uz debesīm, kas tur apvāršņa malā rādās tik viegli sasniedzamas.

Tad viņi apstājas kādā ceļu krustojumā, Dace izlasa uzrakstu uz balti nokrāsotās koka plāksnes staba galā un viņi nogriežas no šosejas pa labi, lai atkal ietu tālāk.

Pusstundas gājienā aiz grantainā ceļa līkuma kļūst redzams krūmājiem apaudzis uzkalniņš, tā virsotnē četrstūrī sadēstīti līgojās astoņi smuidri bērziņi — visi vienādā augumā, — bet viņu vidū spītīgi pacēlies laukakmens, — pelēks un ciets, šķautnains un smags.

Uzkalniņā kāpjot, nācēju gurdie soļi kļūst vēl gausāki, bet drīz vien tie var apstāties pavisam, jo viņu gaŗā ceļa mērķis nu ir klāt.

«Noņem cepuri, dēls,» Dace klusi pačukst un nometas ceļos pie platās kapa kopas, bet Austris asaru pilnām acīm vēro akmenī iekalto krusta zīmi un, drebošās lūpas mēmi kustinādams, lasa vārdus zem tā:

«Kaprālis Jānis Grieze... dižkareivis Jūlijs Krastups... kareivis Indriķis Dumbris... krituši varoņu nāvē... tūkstots deviņi simti deviņpadsmitā gada astoņpadsmitajā novembrī.»

Cepuri ņurcīdams, Austris lasa šos vārdus, līdz kamēr tie saplūst miglainā plankumā. Un tad viņš dzird mātes trīsošo balsi:

«Lūk, dēliņ... še viņš guļ... blakus saviem cīņu biedriem. Glabā cieši atmiņā viņu vārdus un nekad neaizmirsti ceļa uz šejieni.»

Austris sataustа mātes roku un sažņaudz to cieši jo cieši; tā ir viņa atbilde un reizē pateicība — par to, ka nu arī viņam ir tēvs... tēvs, par kuŗu akmenī kalti neizdzēšami vārdi:

«Kritis varoņa nāvē...»

*

Bet vēlu vakarā Dace pārliekusēs pār ciešā miegā atslābušā dēla seju un vēro to kā pirmo reizi redzot. Tad viņa atglauž gaišos matus no zēna pieres un skūpsta un čukst kā prātā sajukusi:

«Indriķi... Mīļais!.. Piedod man!.. piedod!..»

Jēkabs Saiva

Birkas baloži

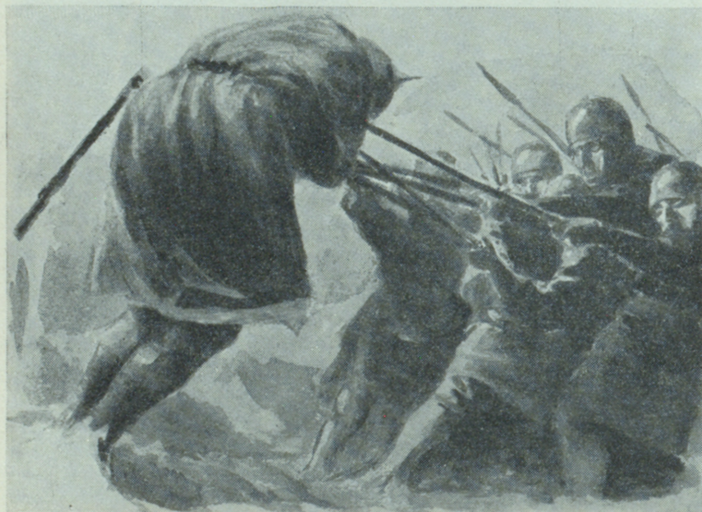
(Beigas.)

Godu došu zviedru vīriem, kas ar varu varu gaina:
Kuŗa rinda pagurusi, to ar svaigu spēku maina.
Nu no jauna liesmo dusmas, un no jauna trako cīņa,
Vārtu ejā iesprūdusi: nav tai plašumā kur vērsties.
Nikni cērtas berzeķeri: Asmunds, Karis, Sputs un Skule,
Asins smakas noreibuši, nāvei acīs ņirdz un smejas.
Kurp vien viņi trauksmē metās, kaukdams zobens gaisā griežas,
Nocērt dažu brašu sāmu, vēl brašāku paaicina.
Guļ jau zemē stiprais Kiuri, sirmais Vīkas vānems Rachi
Izmet zobenu no rokas, nogulstās kā draugs tam līdzās.
Trauc tad cīņā vānems Kemba, sirds tam neļauj palikt malā.
Spārnu galus nolaidusi, dzied tam zīle vārtu galā:
— Nesper soli, necel kāju — atsitīsies tā pret šķēpu,
Liks tev ceļā nāve slazdu, paņems vīra parēšanu. —
Paceļ Kemba smago šķēpu, atsavēzē to pret Skuli,
Noskan vaidā vaŗa vairogs, šķēps ar sparu viņā triecas.
Ieskatās tad Skules krūtīs, aizurbj to kā baltu bērzu,
Līdz ar sārto asins straumi milža spēku notecina.
Kā lai paliek šķēps bez zieda? Noliecas nu vānems Kemba
Noraut Skules galvas rotu — zeltā kalto bruņcepuri.
Dievs lai nedod, vīra prātam cīņā mirkli ja slīd kāja,
Skats ja novēršas no briesmām, acs ja nāvi neuzmana:
Skaties, Kemba, atsaskaties, tērauds lido tev pret galvu,
Dzīvību tu pametīsi, nesaņēmis cīņas balvu!
Neatskatās vānems Kemba, neatskatās sev par postu:
Grintais Milva to ar šķēpu pienaglo pie Birkas zemes.
Aizmirst celties vānems Kemba, apjūk dzīvība tam krūtīs,
Aiziedama saules pusi, atstāj vīru zemē guļam.
Kas nu saliks dziesmai vārdus, apvīdams ar dižu slavu,
Savu ļaužu skaudros šķēpus, viņu gaitas daudzinādams?
Velti gaidīs sāmu zeme savu dižo bāleliņu,
Pat i sveikas nepateicis, vīrs aizgāja pazušanā.
Atplok sāmi paguruši, ņem tad visi brīdi mieru,
Lai var līķus novākt sānis, dodot šķēpam lidojumu.
Līdz ko sāmi atplakuši, atstādami eju brīvu,
Mainās Bjerna vīru rindas sākt no jauna cīņu sīvu.
Stājas priekšā Sputs un Gamlis, Gunarsons no Enkepingas,
Hjorvards, Torgils, Kkuts un Karis, Asmunds, Vifilsons un Svarte.
Pikti sēcam, rēcam bļauri dzird tad kuršu kaŗa tauri,
Aizdārd biedinoši auri visai Zviedru zemei cauri.
Nodreb Bierns un viņa vīri — kuršu niknums vārtos veļas,
Lai tur būtu klints vai tērauds, jādrūp tam un jāsašķeļas.
Nu par cīņām sākas cīņa, negants jūklis, nikna mīņa,
Bruņu žvaga, šķēpu šķinda, zemē gulst aiz rindas rinda.
Neredz bēgam, neredz skrienam, neprasa neviens tur saudzi,
Neņem nāve vairs pa vienam: kraujš tā gubu, met tā kaudzi.
Salūzt zobens — cērt vēl āva, sadrūp āva — sit vēl vāle,
Un kad roka paliek bešā, tad kā vilki vīri kožas.
Kājas grīļojas un ļogas, tikko nesot cīņas svaru,
Krūtis gārdz, pēc gaisa tveŗot, elpu sviež no mutes mutē.
Virmo, mutuļo un auko šurpu turpu cīņas kņada,
Te tā pagalmā jau spiežas, te to atkal vārtos vada.
Sakāpj palieveni sievas, nebīdamās kuršu naida,
Vingru roku asas bultas kuršu barā čakli raida.
Ķēniņš Bjerns no Birkeborgas, dižais ķēniņš Birkas salā,
Zobiem grauzdams kuršu dzelzi, atkožas kā lācis alā.
Skalo asins vārtu viŗas, lejā plūst kā ploga plata,
Daudzus jau no Bjerna boga neredz vairs un nesaskata.
Grauž jau zāli niknais Milva — kuršu bulta straujā skrejā,
Kembas nāvi maksādama, iekodusies viņam sejā.
Merķa pilskungs dižais Denga paceļ zobenu pa godam,
Pārcērt Skuta bruņcepuri, pāršķeļ galvu līdz pat žodam.
Torbantu lenc Skrundas Daģis un bez ilgas tielēšanās,
Lūk, jau grintais berzeķeris kurša šķēpa galā klanās.
Paceļ āvu Silabriedis, labietis no aizputiešiem,
Sacērt Sputa greznās bruņas, iegūst zeltu sev priekš piešiem.
Gauži dara kurši Gamlis, dara jau kopš cīņas sākām,
Bet kad redz viņš Remtes Raķi, redz tas savu nāvi nākam.
Pirms vēl roku pacelt spējis, aizmiglojas skatam tāle,
Un, kā dzirnu akmens krītot, galvu sadragā tam vāle.
Pagurst šķēpu turēt Gamlis, smagi nosēžas uz zemes,
Līdz ar platu asins šalti dvēseli lai izelpotu.
Nelaime vai ienesusi veco Svarti kuršu barā? —
Pacelts gaisā viņš uz šķēpa karkst kā krauklis sausā zarā.
Kur iet cīņā vīrs pret vīru, spēks kur mērojas ar maņu,
Tur pa abām pusēm nāve staigā, meslus prasīdama.
Trūkst jau dažs no kuršu bara, kas bij gaitām šķēpu trinis,
Vai skumst Kursa, vai smej zviedri, viņš vairs neliekas ne zinis.
Ilgu miegu nomiguši guļ jau Durbes pilskungs Reika,
Labieši no bārtaviešiem: Lūjāns, Daģis, Knasts un Peika.
Sauc tad skaļi ķēniņš Ulvis: — Vai jau pagurst kuršu roka?
Vai jau atkodies ir zobens zobus rādot Zviedru zemei?
Atsaucas tam vieglu balsi Talsu pilskungs jaunais Uika:
— Nava atkodies vēl zobens, zobus rādot Zviedru zemei.
Bet lai zviedru spītu lauztu, šķēpus triektu tiem no rokas,
Vienam jāiet vaidu ceļu, rūktai nāvei jāpalokās.
Kaŗa vīram viena slava, vai krīt netiši vai tīšu,
Nepacēlis rokā dzelzi, es jums ceļu izcirtīšu.
Spārnu galus pacēlusi, dzied tam zīle vārtu galā: —
Tiks tev slavas, tiks tev cieņas, tiks tev goda Birkas salā.
Nomet šķēpu jaunais Uika, nomet vairogu un āvu.
Tukšām rokām, kailām krūtīm pretī Bjerna vīriem sviežas.
Strieg tam krūtīs seši šķēpi, bet par spīti skaudrām mokām,
Kņūpu krizdams viņš kā dzelzīs tura tos ar abām rokām.

Vingru roku asas bultas kuršu barā čakli raida.

Nu, kad viens ir pulku lauzis, brizdams asiņainu rāvu,
Ieklūp spraugā kuršu niknums, platu spaili gāž ar āvu.
Trauc tam talkā sāmu drosme, skrien, kā bulta skrien no stopa,
Šķēpu galos liesmo dusmas, zobens sauc pēc atriebšanās.
Mostas leišu spars no jauna, iesviež vīriem rokā šķēpus,
Piedod viņu trauksmei skubu, soli steigties pamudina.
Nu top slima zviedru drosme, salauzītas, saskaldītas
Tiek no treju tautu brāzmas viņu rindas zemē mītas.
Neredz bēgam tur, ne skrienam, ne tur dod, ne prasa saudzi;
Neņem nāve vairs pa vienam: krauj tā gubu, met tā kaudzi.
Ķēniņš Bjerns no Birkeborgas, dižais ķēniņš Birkas salā,
Atspiedies pret durvju aili, atkožas kā lācis alā.
Asins rasu norasojis, blāzmo zobens viņa rokā,
Drošprātim nes drošu nāvi. vīrus gulda plašā lokā.
Klaigādami, zvaigādami lenc to leiši, lenc to sāmi,
Klimst kā niknu suņu ņurga, briedi purvā iedzinuši.
Mirdzot slienas šķēpu smailes ieskatīties Bjerna krūtīs;
Kauns grib mēroties ar godu, pārspēks spēkam uzmest valgu.
Meklē Bjernu ķēniņš Ulvis, atrazdams to drauda māktu,
Noliec vīru šķēpus sānis, skaļi saukdams šādu vārdu:
— Katrs kalps var cilāt šķēpu, bet kur jākrīt ķēniņgodam,
Tur lai vīram vīra vērtes pretinieku pretī dodam.
Stājies mana šķēpa galā, ķēniņ Bjern no Birkeborgas,
Lai mums abiem viena tiesa, katram sava varēšana. —
Spārno ienaids Bjerna šķēpu, šņākdams aizzib tērauds gaisā,
Kurša dzelzī kaltais vairogs šķindu šķendām plaisāt plaisā.
Bet, pirms šķēps vēl mērķi skāris, Ulvja āva niknā skrejā
Pāršķeļ Bjerna bruņcepuri, asas šķembas ietriec sejā.
Tas bij sviediens tiešām varens, tas bij cirtiens ne pa jokam:
Apjūk mirkli vīru jauda, izslīd nošļukušām rokām.
Atžilbuši, attapuši, ka vēl pēdējs gājums priekšā,
Aklās dusmās aizsviluši, zobenus nu grābj tie riekšā.
Naids liek abiem spert vēl soli, miers lai starpā neiespiežas,
Sānus kopā salikuši, tie kā kuiļi riņķī griežas.
Sasākuši niknu strīdu, zobens zobenu nu kapā,
Kuram dzīvot mūža dienu, kuram līdzi gulties kapā.
Vienu spārnu pacēlusi, nolaidusi otru spārnu,
Dzied tiem zīle vārtu galā — vienam gulēt Birkas salā!
Stāv bez elpas trejas tautas, pati nāve stāv un brīnās,
Kuru ņemt un kuru saudzēt — abi godam cērt un cīnās.
Grīļo šurpu, grīļo turpu, zeme dreb no soļu duņas,
Svīst jau Ulvis asins sviedrus, sārti lāso Bjerna bruņas.
Vai gan tādēļ Bjerna piere āvas vainas neaizklāta,
Lai to zobens noglāstītu, staigādams pēc vīra prāta?
Tikai Dievs un Laima zina, kā tas tiek un kā tas notiek —
Dzirkstis šķiezdams Ulvja zobens dziļi iestrieg Bjerna pierē.
Zobens tas nav sīka skamba, šķēps par skabargu nav saucams
Dzīvību tie nožņaudz krūtīs, izceļ to ar visu sakni.
Nu krīt visa Birkas vara, zobenu vēl turot riekšā,
Ķēniņš Bjerns, kā vīrs pa godam, gulstas nama durvju priekšā.
Nu velk elpu trejas tautas ,līksmi atskan kuršu čala —
Ķēniņvaiņagu pie kājām kuršiem noliek Birkas sala.
Nu ir vērtas visas ejas, spēka nav kas pretī spētu,

Strieg tam krūtīs seši šķēpi.

Šķēps ir beigts un zobens miris, kas lai durvis aizbultētu?
Nu teic kokles beigu dziesmu, kāda viņu runāšana? —
Šķēps ko šķind un zobens zvana — tā ir kokļu runāšana.

V dziedājums.

Klaigādami, zvaigādami ceļas leiši, kurši, sāmi,
Roka traucas saņemt algu, ko ir zobens nopelnījis.
Iebrūk pilī trejas tautas, trejas tautas drasotājas,
Atstāj lēnību aiz sliekšņa, sētas vidū labprātību.
Baiļu izvalbītām acīm līdzi ielido tiem šausmas,
Ķērc un ūkš kā purva pūce, sievu pulkā ieskrējusi.
Godu došu Birkas sievām, negrib malt tās tautu maizi —
Paklanās pret trītu dzelzi, saņem to kā veldzi krūtīs.
Kā dilst mēness debess klonā, vērdamies uz tukšo pusi,
Tā dilst Bjerna mantu kaudzes, tautu roku pārcilātas.
Veras šķirsti, veras tīņi, atdod savas bagātības,
Salauž tautas zelta griestus, vaŗa grīdas saritina.
Dziļi pilī nobēgusi, klausās ķēniņiene Tordis —
Nāk tur nāve skaļiem soļiem, negods tai pa pēdām seko
Sēd pie kājām mātei puisēns, bērna priekā lallinādams,
Tvārsta viņas svārku kremli, zelta stīgām izlocītu.
Līdzi just es gribu sievai, ja tai dzīvi nosoļojot
Pēkšņi nokrīt posts uz galvu, pajūk nelaime pa kājām.
Apskatās tā savu mūžu, dienu dienai vērtēdama:
Visas mīļas, visas baltas, nu ir melna pienākusi.
Visas durvis aizkritušas, kas uz dzīvi virināmas,
Vienas vaļā palikušas — tās uz nāvi staigājamas.
Ja jau dzīvots mūžs ar godu, tas pie goda jānovada,
Tikai ziegs un mazdūšība kaunā pamet mūža galu.
Lai veŗ durvis sīvās tautas, Tordis zina savu ceļu —
Spožais asmens glābs no kauna ķēniņdēlu, ķēniņieni.
Apjuksi tu jaunā sieva, gribēdama nevarēsi:
Prāts liek vienu, sirds teic otru, kā pret kuŗu pastāvēsi?
Dzīvo dažkārt mūžu sieva, dzīvo māte nekļuvusi,
Neba tādēļ viņai nieva, ka nav bērnu auklējusi, —
Kas to zin, vai darba bite nepanestu visas mokas,
Dievs ja dotu pilnu klēpi, pilnu sirdi, pilnas rokas?
Tādēļ tai, kas mātes priekā sildās mūžu dzīvodama,
Jānes arī mātes bēda, neba viegli panesama.
Klausās ķēniņiene Tordis — dimd jau tuvu tautu soļi,
Atnes prātam ātru ziņu, lai tas roku pasteidzina.
Satveŗ Tordis rokās bērnu, kaut jel mazais nesmaidītu,
Kā lai vērš pret bērna smaidu pati māte dzelzi trītu?
Pasmejas nu sirds par prātu — te bij spēks un te tas beidzas —
Bērnu rokās satvērusi, tā uz lāču dārzu steidzas.
Vai tai vējš ko pačukstēja, vai ko padūdoja dūja?
Jeb vai pati Dēkla šķīla prātā jaunu domu dzirksti?
Traucās Tordis pasteigdama, soli met no ejas ejā,
Notveŗ durvis, panāk slieksni, sasniedz dārzu ātrā skrejā.
Trauc tai pakaļ kuršu ļaudis, vīrus pamudina Ulvis:
— Ja aiz nāves slēpies lācis, gūstiet, ļaudis, lāču māti!
Rāmā lāču māte Feira, Tordis rokas pieradusi,
Guļ pie durvīm savā migā, lāča bērnu zīdīdama.
Dievs, kas ļaužu ceļus loka, stāv aiz akmens, stāv aiz koka,
Var i lāča ķetnā sniegties bārim pretī Dieva roka.
Vai to bēdas pārmākušas, valgā sapīdamas prātu? —
Noliek Tordis migā bērnu, uztic zvēram, uztic lācim.
Pazib rokā asais asmens, sagūsta kā vanags sirdi.
Nosviež augumu pie zemes, acīs tumsu pierasina.
Atsteidz Ulvis, atsteidz tautas, ne šī skata gaidījušas —
Asinīs guļ daiļā sieva, lāča migā puisēns valstās.
Biezā pinkā sameklējis, ēd viņš lāču mātes krūti,
Top par lāča piena brāli ķēniņdēls no Birkeborgas.
Paceļ gurdo galvu Tordis, tumstošām un skumjām acīm.
Veras vīru cietās sejās, šādus vārdus sacīdama:
— Ak jūs, tautas, sīvās tautas, mūžs mans pamīts jūsu kājām,
Bet ne tādēļ sirds vairs gaužas — grib tik vienu, lūdz tik vienu.
Zvērs kad auklē manu dēlu, vai še tiešām nebūs vīra,
Kas ar līdzjūtīgu roku bērnu paceltu no zemes?
Šķēps tam ņēmis tēva tiesu, zobens tēva mantojumu,
Nu pa jūsu drauda biedam viņš vēl māti pazaudējis.
Dodiet Dievam Dieva tiesu, bērnam bērna saudzēšanu —
Sedziet to ar laipnu skatu, esiet bārim balsts un atbalsts...—
Pārlūzt balss ar smagu vaidu, pienāk nāve vārda galā.
Aiziet bēdas, aiziet skumjas, veļu vēja aizvējotas.
Kā pār tumšu egļu mežu sārti uzzied rīta blāzma,
Tā par tautu grinto prātu gaiša uzaust līdzcietība.

Iziet priekšā dižu soli Sēļu zemes bajārs Goba,
Pagriezies pret vīru loku, teic un šādu vārdu saka:
— Lai cieš bēdu, kas cieš bēdu, bērns nav bēdu nopelnījis,
Dievs pie maza bērna bēdas mērī ļaužu labprātību.
Ja dos tautas man par daļu zviedru mātes lolojumu,
Aizvedīšu to pār jūŗu, godam godā audzināšu —
To teic tautas vienu balsi — tas nu būtu labi darīts,
Bet kā gan ar labu prātu zvēram bērnu atprasītu?
Rāda zobus lāču māte, vīru prātu vērtēdama,
Sargā savu, sargā svešu, abus līdzi turēdama.
Pārliek vīri domādami, domā prātu meklēdami,
Atrod prātu ķēniņš Ulvis, teic un šādu vārdu saka:
— Trūkst mums, vīri, treju vārpu, vienā salmā uzaugušu —
Trūkst mums sievas, trūkst mums mātes, trūkst mums bērna zīdītājas.
Vīrs ar prātu meklē sievu, bērns ar sirdi meklē māti,
Mazulis ar kārām lūpām meklē tikai zīdītāju.
Lai līdz jūŗai, lai pār jūŗu puisēns nīkā neaizietu,
Valgos gūstam lāču māti, dodam bērnam zīdītāju.
Lai nu diena pasper soli, laiks lai pārkāpi naktij pāri,
Un lai pagurušos šķēpus miega cēliens izdusina.
— — — — — — — — — —
Atnāk rāmi otrā diena slapjā miglā iebridusi,
Izklīst migla, brīnās diena, kur ir Birka palikusi?
Stāv uz kalna treji milži, treju tautu lieli kungi:
Ķēniņš Ulvis, vānenms Aso, leišu lielskungs Ģerulaitis,
Stāv uz kalna trejas tautas, melnā ogļu laukā veras.
Trūkst vēl laivās zeltam kaudzes — to ir liesma aprijusi.
— Ziniet, brāļi, — Ulvis saka, — negribu to teikt, ko spēšu,
Bet ja prāts nav kaudzi metis, zeltam kaudzi sameklēšu.
Zelts mēdz paslēpties aiz šķēpa, zobenu viņš sauc par kalpu!
Bet ja briesmas visai tuvu, viņš kā kurmis zemē rokas.
Nevar līdums kļūt par lauku, ja nav celmi izlauzīti,
Nevar vērsties lauks par druvu, ja nav arkls tam pāri gājis
Ja nav arkls tam pāri gājis, staigādams pēc vīra prāta.
Nedos druva darbam godu, graudu sauju neatmetīs.
Lūk, kur līdums mūsu priekšā — pilsētā, kas nodegusi,
Guļ vēl pamati kā celmi, izlaucami, izceļami.
Liksim darbā ļaužu rokas, lai var līdums vērsties laukā,
Līdzināsim Birkas vietu, lai tiek viegla strādāšana.
Kad būs līga Birkas zeme, sakņu saknes izlasītas,
Lai var vērsties lauks par druvu, jūgsim vēršus mēs pie arkla.
Slinkums — tas aŗ seklu vagu, arklam ļauj gar zāli trīties,
Kas grib baltu graudu maizi, tas liek arklam dziļi dzīties.
Tikvien īsa arkla pēda, nelien zemes dzelmē lemess,
Nevar atrast slēptu mantu, nevar pacelt to virs zemes.
Dosim viņam darba biedri, tēraudu tam talkā dosim:
Kalsim zobenus pie arkla, ķēžu važām pievažosim.
Dziļi zemē zobens sniegsies, kad ar prātu vagu dzīsim,
Kas tur likts un kas tur glabāts, to pa solim atradīsim! —
Nu klūp darbā trejas tautas, salido kā bites silā,
Veļ un ceļ, un lauž, un ārda, rokas darbu cilāt cilā.
Novāc vīri baļķus sānis, izceļ pamatus no zemes.
Un kā līgu liepas galdu, Birkas vietu nolīdzina.
Krustām šķērsām, šķērsām krustām, šurpu, turpu, tā un šitā
Nu aŗ tautas Birkas vietu, labu ražu gribēdamas.
Rāmi, rāmi soļo vērši, vēro tautas asmens vagu —
Stājas arkls un notrinkš zobens, atcirties pret šķirstu smagu.
Izceļ tautas, atveŗ šķirstu — zelts guļ nomidzis zem vāka.
Bārstīdamas, skaitīdamas nu to tautas pamodina.
Rāmi, rāmi soļo vērši, vēro tautas asmens vagu —
Stājas arkls un notrinkš zobens, atcirties pret šķirstu smagu.

Paceļ gurdo galvu Tordis.

Izceļ tautas, atveŗ šķirstu, kas tur rotu, rotu dārgo!
Zvīļodamas rokā prasās, acīm pretī tīksmi margo.
Rāmi, rāmi soļo vērši, vēro tautas asmens vagu —
Stājas arkls un notrinš zobens, atcirties pret šķirstu smagu.
Izceļ tautas, atveŗ šķirstu, guļ tur dārgas zīžu drānas,
Samta vambadži un tamžas rupjām pērlēm šūdinātas.
Nu vāc ražu trejas tautas, tālu aizskan līksma čala:
Pilnu gobu nobērusi zobenam ir Birkas sala.
Nav vēl diena pagājusi, trešais cēliens tikko pusē,
Guļ pie treju tautu kājām visas Birkas bagātības.
Tiek nu laivās zeltam kaudzes, brangām mantām piepildītas,
Grimst jau laivas pāri āmai, pāri engām viļņi skatās.
Laivās likts kad pēdējs vākums, pulcē savus ļaudis krastā
Ķēniņš Ulvis, vānenms Aso, leišu lielskungs Ģerulaitis.
Nu kviec līksmi sāmu ragi, Birkai sveikas vēlēdami;
Līdz ar viņiem kuršu taures skaļi gavilē un junda:
— Lai to piemin audžu audzes, bērnu bērniem teikt nu varam,
Kā pa godam Zviedru zemi mēs ar zobeniem reiz arām!
— — — — — — — — — —
Nu es esmu paklanījies senās kuršu zemes spēkam,
Dziesmu teicis, pieminējis viņas vīru gudro prātu.
Ja man būtu trejas mutes, katrā mutē trejas mēles,
Katrā mēlē treji vārdi, trejdeviņu dziesmu ritums;
Ja es spētu melst kā krauklis, vīterot kā lakstīgala
Un kā sila ūpis tēgāt, i tad visu neizteiktu.
Neizteiktu, nepateiktu, kaut i gadu daudzinātu,
Kā lai gods ir godam dodams, prāts ar spēku salīdzinams
Ek, bij vīri senos laikos! nepietrūka viņiem spēka:
Tie to izšķīla no akmens, saujā pasmēlās no strauta.
Ek, bij vīri senos laikos! — nepietrūka viņiem spēka:
Tie to aizņēmās no lāča un no brieža palieņēja.
Godināsim senus laikus: tie mums veca gala rada,
Vecu radu godādami, godā celsim paši sevi!
Nu es likšu kokles sānis, brīdi gudri paklusēšu,
Lai neteica ciema ļaudis, lieka vārda valkātāju.
Bet kad atkal aizmaldīsies pirksti virsup stīgu klāsta,
Dunēdama, skanēdama jauna dziesma risināsies.

Nikolajs Avens

Vietalviešos

Vidzemes dienvidrietumu stūrī gar Daugavas labo krastu stiepjas kalnu grēda, kas pie Aiviekstes ietekas griežas uz austrumiem un izveido Dienvidvidzemes augstienu, kas tagad tik plaši iecienīta mūsu dabas mīļotāju un sporta cienītāju starpā.

Šī pagrieziena stūrī kalnājam laužas cauri Aiviekstes pieteka Veseta, savu sākumu ņemdama Vestienas pagasta Kālu ezerā. Viņa līču ločiem rāmi tek cauri visam Vesetas pagasta līdzenumam, līdz nonāk pie Kalna dzirnavām. Tur Vesetu sāk iežņaugt stāvi mežaini krasti. Straujā gaitā lauzdamās kalnājam cauri, viņa izveido sev akmeņainu gultni triju kilometru gaŗumā, ik uz soļa mainīdama virzienu un sasniegdama vairāku metru lielu kritumu.

Šeit vieta vairāku metru augstām slūžām. Tā radītu lielu, dziļu, pāris kilometru gaŗu ūdens krātuvi, derīgu, varbūt, kādas spēkstacijas iekārtošanai.

Še straujie ūdeņi mutuļo un krāc. Vi-

ņu pirmatnējā mūzikā ieplūst krastu meža zemā duna.

Krasti uzbur brīnišķīgi skaistus skatus, pie kuriem laborāt kavējas dabas mīļotāja acis. Te Veseta ir īsta kalnu upe. Krācēm seko plašāki, dziļāki atvari, kur sevišķi mīl uzturēties mūsu kalnu upju skaistā iemītniece forele, ko te sauc par sudraba lasi. Kad vasarā ūdeņi nokritušies un karstajās dienās krasti sastingst pusdienas tveicē, forele noslēpusies guļ krasta pacerē vai upes gultnes lielo, aso akmeņu starpā. Tur viņa glūn, līdz straume atvarā ienes kādu neuzmanīgu vai nelaimīgu spārnaini: zibeņa ātrumā pazib ēna un — nav vairs nelaimīgās mušas, nedz paša uzbrucēja, kurš atkal noslēpies vecajā vietā jaunam uzbrukumam.

Rietošas saules staros otrā krastā kā akmenī veidots tēls nereti redzams mūsu mežu dzīvais krāšņums — stirnu āzis. Glābdamies no dunduriem, dienā viņš mitis biezoknī, bet tagad izlīdis upmalā. Klusām viņš vēro. Vienīgi ausis tam lēni kustas, klausoties meža skaņās. Tad viņš vai nu pats savā nodabā, vai kāda aizdomīga troksnīša iztraucēts, vingrā lēcienā pazūd biezajos lazdu krūmos.

Kalnāja grēdas pārvarējusi, Veseta atkal tek lēni un rāmi līču ločiem cauri Vilku meža plavām, izveidodama daudzus dziļus, klusus un zivju bagātus atvarus, līdz viņas gaitas izbeidzas Aiviekstē. Vilku mežā, Vesetas krastos vasarā redzami daudzi spiningotāji gan no tuvuma, gan no tālākiem novadiem un pilsētām.

Par Vilku mežu uzglabājies šāds nostāsts:

Viens no Vietalvas Balodēnu māju saimniekiem — Juris Siliņš — piedalījies lielajā Bebru dumpī kaimiņu pagastā. Kad muižnieki ar izsauktā karaspēka daļām apspieda dumpi un sāka tvarstīt tā dalībniekus, Juris Siliņš, bēgdams no gūstītājiem, slēpies Vilku mežā. Bet tur bijis jāsargājas no vilkiem, kuru šai purvainajā apvidū nebijis mazums. Vilki kādu nakti kļuvuši sevišķi pārdroši un gaudodami ložņājuši ap meža brāļa mitekli. Siliņš sakūris uguni. Sākumā tas līdzējis, bet vēlāk vilki pieraduši. Sācis arī trūkt kurināmā. Siliņš ar nodeguli drusku atdzinis nost vilkus un pats, drošs paliek drošs, tūlīt uzrāpies eglē, līdzpaņemdams arī bisi. Bet drēbes palikušas lejā. Vilki, redzot uguni izdziestam, laikam domājuši, ka meža brālis aizmidzis, metušies virsū drēbēm un sākuši tās plosīt Siliņš šāvis vilku baram virsū un vienu nošāvis. Otrā dienā Siliņš slepus ieradies Balodēnos, jo dzīve vilku mežā nebijusi vairs droša, un pēc tam devies uz toreizējo Vitebskas guberņu — tagadējo Latgali.

Sākdams savas gaitas gar Vesetu no Kalna dzirnavām, dabas mīļotājs netālu no Dieču mājām redz stāvu nogāzi, kas no ūdens paceļas augstu pāri krastā augošo koku galotnēm.

Teika šo vietu nosauc par Velna spērienu. Sensenos laikos Diečos esot bijušas skaistas meitas, kas pat velnu valdzinājušas. Velns tad arī nācis naktī meitās. Vienā jaukā naktī, kad Vesetas krastu krūmos pogājušas lakstīgalas, velns atjēdzies, ka jādodas mājās tikai tad, kad izdzirdis gaili trešo reizi nodziedam. Viņš lielā steigā devies prom. līdz tuvākajam Kalna dzirnavu tiltam liels līkums metams, tādēļ velns drāzies pāri Vesetai. Lēkdams, viņš atspēries par stipru, krasts neizturējis velnišķīgo spērienu un iebrucis upē, radot stāvu sienu.

Citā vietā redzams liela koka stumbrs, kam otrs gals iesērējis dziļi krasta smiltīs. Rodas iespaids, it kā te būtu celts aizdambējums. Teika stāsta, ka te kāds gribējis celt dzirnavas. Cik dienā uzcēlis tik naktī velns nojaucis. Tas turpinājies ilgāku laiku, līdz dzirnavu cēlājs nācis pie pārliecības, ka viņa spēki lielajam darbam par vājiem, un to atmetis.

Turpinot gaitu pa upes labo krastu, drīz nonākam pie senlaicīgas braslas, kuras tuvumā pakrastā atrodams ievērojams avots. Avotam apkārt klaušu laikos no akmeņiem izbūvēta mūra tvertne, no kurienes apmēram kilometru tālā muiža apgādāta ar ūdeni. Šim darbam bijuši īpaši puiši. Arī tagad vairākas apkārtnes jaunsaimniecības ved no turienes ūdeni visām saimniecības vajadzībām, jo apkārtnē vēl mūsu dienās ūdens trūkums. To izmantodami, še katru gadu uzklīst vīri, kas apgalvo, ka tiem esot spējas uzrādīt ūdeni. Septiņdesmitos gados Vietalvas baznīcas apkārtnē, kas lasāms vēcās grāmatās, mēģināts rakties vairāku desmit asu dziļumā. Daudzi izmocījušies, bet ūdeni neatraduši un darbu pametuši.

Pretī braslai un avotam Vesetas kreisajā krastā aiz meža atrodas Balodēnu mājas. Vecie ļaudis atceras tādu nostāstu:

Tagadējā Balodēnu saimnieka Andrēja Baloža tēva tēva brālis jau zēna gados bijis liels runātājs un joku meistars. Vietalvas muižas īpašnieks barons Pālens kādā dienā iejājis Balodēnos. Neviena neredzēdams, barons piejājis pie istabas durvīm un uzprasījis:

„Vai ir kāds iekšā?"

„Ir gan," atbildējis mazs puika.

„Cik tad jūs esiet tur iekšā?"

„Pusotra vīra un viens zirgs."

„Lai nāk tēvs ārā," teicis barons.

„Tēva nav mājās. Viņš pa lauku cierē."

„Kur māte?"

„Aizjāja dziedādama tur, kur pērn gāja raudādama."

Barons jau sācis pukoties.

„Un kur brālis?" viņš vēl noprasījis.

„Aizgāja uz mežu. Kas raus, nav zināms. Būs Dievam vai velnam."

Barons, galīgi apmulsis, aizjājis. Otrā dienā Balodis ar mazo dēlu tiek izsaukti uz muižu, lai dotu paskaidrojumus par puikas savādajām atbildēm.

„Barona lielskungs," atbildējis puika, „uz jūsu jautājumu, cik ir iekšā, es atbildēju: pusotra vīra un viens zirgs tāpēc, ka iekšā es biju viens pats, bet jūs ar zirgu bijāt uz slieksņa un tā tad istabā bija jūsu galva un zirga galva. Tēvs bija aizgājis uz tīrumu sēt, kamdēļ arī cierēja no viena gala uz otru. Pērn izprecināja vecāko māsu un māte to pavadīja raudādama. Vakar māte aizgāja raudzībās dziedādama. Brālis bija aizgājis uz mežu un, meklēdams vārnu perēkļus, uzkāpis kokā, nebija zināms, kas ar viņu notiks.»

Barons mazo gudrinieku apdāvinājis.

Ejot pa taku, kas ved pa stāvajām kraujām gan augšup, gan lejup, nonākam pie kāda laukumiņa. Pa stāvo nogāzi lejup kādreiz vedušas kāpnes, kuru atliekas vēl tagad redzamas. Uz laukumiņu tieši no muižas vedis labi uzkopts celiņš, un muižnieki šai krāšņajā stūrītī nākuši kafiju dzert.

Senāk labi kopts kājceliņš ved uz „Kungu atvaru", kur pirms kafijas dzeršanas lielkungi gājuši peldēties. No laukumiņa skaists skats uz krāšņo kraujas mežu otrā krastā un arī uz pašu upi dziļi lejā, kur straume mutuļodama cīnās ar akmeņiem, izveidodama krāces.

Gar Vesetas krastiem šī apgabala mežos šur tur atrodamas lielas un dziļas apaļas bedres. Par tām Juŗa Kalniņa (Prātkopja) rakstos minēts, ka saskaņā ar veciem nostāstiem tās bedres cēlušās alvu rokot.

Neviens gan vairs neatceras par to kaut ko tuvāki pateikt. Gadus sešdesmit atpakaļ Juris Kalniņš dzirdējis šo teiku un ar tās palīdzību viņš izskaidro vietas vārda Vietalva izcelšanos: alvas vieta — vieta alvas — Vietalva. Pasaules kaŗa laikā, kad šeit īsu laiku bija vācu okupācijas vara, arī vāciešiem esot bijušas līdzīgas ziņas, tamdēļ tie atveduši dažādus rīkus zemes urbšanas darbu uzsākšanai. Tā kā vācieši drīz devušies atpakaļ, pētīšanas darbi nav nemaz uzsākti.

Augusts Vilhelms Hupels savā 1782. g. darba „Topographische Nachrichten von Lief- und Estland" III daļā sauc Vietalvu par Vietole. Šis vietvārds tiek minēts arī muižnieku kronikās un vienā otrā ģeografa un vēsturnieka darbos kā Vetalven, Vetalve, Vetal, Vetalle. Vēl tagad dažos tālākos novados vietvārds Vietole ir pazīstams, bet Vietalva nav zināms. No šā izriet, ka vietas vārda Vietalvas izcelšanās grūti sasaistāma ar alvas atrašanu.

No Vidzemes bruņniecības archīviem secināms, ka Vietalvu Rīgas arķibīskaps Promolds dāvinājis 1361. g. līdz ar citiem dienvidvidzemes apgabaliem B. v. Tiezenhauzenam. Īsi priekš arķibīskapa valsts izbeigšanās tā pieder Ērgļu Tīzenhauzena Engelbrechta dēlam Ansim (Hans), tad tā dēlam Christofam. Kāds cits Christofs Tīzenhauzens te valda līdz 1571. g., kad viņš mirst. 1601. g. sākās zviedru - poļu karš. Tīzenhauzeni ņem karā dalību poļu pusē, tādēļ zviedru ķēniņš Gustavs Adolfs konfiscē viņu muižas. 1625. gadā Gustavs Adolfs Vietalvu un Odzienu uzdāvā savam pulkvedim Šreifam von Lauenšteinam. Tā meitu apprecēja kāds Mengdens. Mengdeni te valdīja, kāmēr krita nežēlastībā. Krievijas ķeizariene Elīzabete atņēma tiem muižas un tās līdz ar citām apkārtējām muižām 1744. gadā uzdāvināja savam favoritam grafam Šuvalovam. Viņš Vietalvu un Odzienu pārdeva par 25.000 reichtāleriem majoram Brimmeram un Rembertam Šternštrālam. Vietalvu paturēja sev Šternštrāls. No tēva to mantoja dēls Burchards. Šī Burcharda Šternštrāla atraitne Gustava, dzim. baronese Gildehofa, 1798. gadā par 61.500 rubļiem pārdevusi Vietalvu kapteinim Jēkobam Pālenam, kas bijis ienācējs no Dānijas. Šī barona pēcnācēji valdījuši Vietalvā līdz agrārreformai.

(Turpmāk beigas.)

Aizsargi tautas vienības svētkos

* Tautas vienības svētkos Rīgā ieradās visu aizsargu pulku reprezentējošās rotas ar karogiem. Kaut gan tie bija tikai daži cilvēki, kas no katras nodaļas atbrauca uz galvas pilsētu, arī tad kopējais iespaids bija tik grandiozs, ka līdzīgu ainu Rīga atceras piedzīvojusi vienīgi 1935. gada 15. maijā. Parādei Vienības laukumā aizsargi nostājās pulku kārtībā, ar aizsargu priekšnieku plkv. K. Praulu un aizsargu štāba priekšnieku pltn. J. Zālīti priekšgalā. Aizsargu vienības novietojās gar Elīzabetes ielu, aizņemdamas tepat visu šo laukuma malu. Arī parādē aizsargi gāja pulku kārtībā, ar brašo un disciplīnēto soļojumu apliecinādami kā parādes pieņēmējiem — savam augstākajam Vadonim un goda šefam, tā visai tautai, ka blakus armijai arī aizsargu bruņotais spēks, kalpodams Vadonim un Tēvzemei, stāv nomodā par tautas neatkarību un jauno laikmetu.

Pēc parādes Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis, klātesot kaṛa ministrim ģen. J. Balodim, ministru prezidenta biedrim M. Skujeniekam un iekšlietu ministrim V. Gulbim, pieņēma pilī valsts un pašvaldību iestāžu vadītājus un organizāciju priekšniekus. Kā pirmos Prezidents pieņēma aizsargu organizācijas vadītājus — aizsargu priekšnieku plkv. K. Praulu un aizsargu štāba priekšnieku pltn. J. Zālīti, kuṛus pavadīja aizsargu aviācijas priekšnieks J. Ērglis un dzelzceļu aizsargu pulka kom. J. Ozoliņš. Aizsargu priekšnieks apsveica Valsts Prezidentu Vienības svētkos un nodeva viņam visas aizsargu saimes uzticības apliecinājumu. Prezidents sirsnīgi pateicās un novēlēja aizsargiem vislabākos panākumus turpmākās gaitās.

* Sabiedrisko lietu ministrijas vadošie darbinieki 15. maijā pirmo reizi kopējā saimē pulcējās aizsargu namā Tautas vienības svētku svinīgam brīdim. Ar jaunās ministrijas līdzšinējās informācijas un propagandas pārvaldes un preses un biedrību nodaļas vadību kopā bija arī radiofona, aizsargu organizācijas un Latvijas darba kameras vadība. Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš uzrunā saviem darbiniekiem norādīja uz 15. maija uzliktajiem lielajiem un svarīgajiem pienākumiem. Aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls lūdza ministru nodot Valsts Prezidentam K. Ulmanim ministrijas darbinieku solījumu strādāt un ziedot visus spēkus Latvijas valstij, tautai un Vadonim.

* Tautas vienības svētkos šogad ar aizsargu «Nopelnu krustu» apbalvota 81 persona un ar aizsargu medaļu «Par centību» — 171 persona.

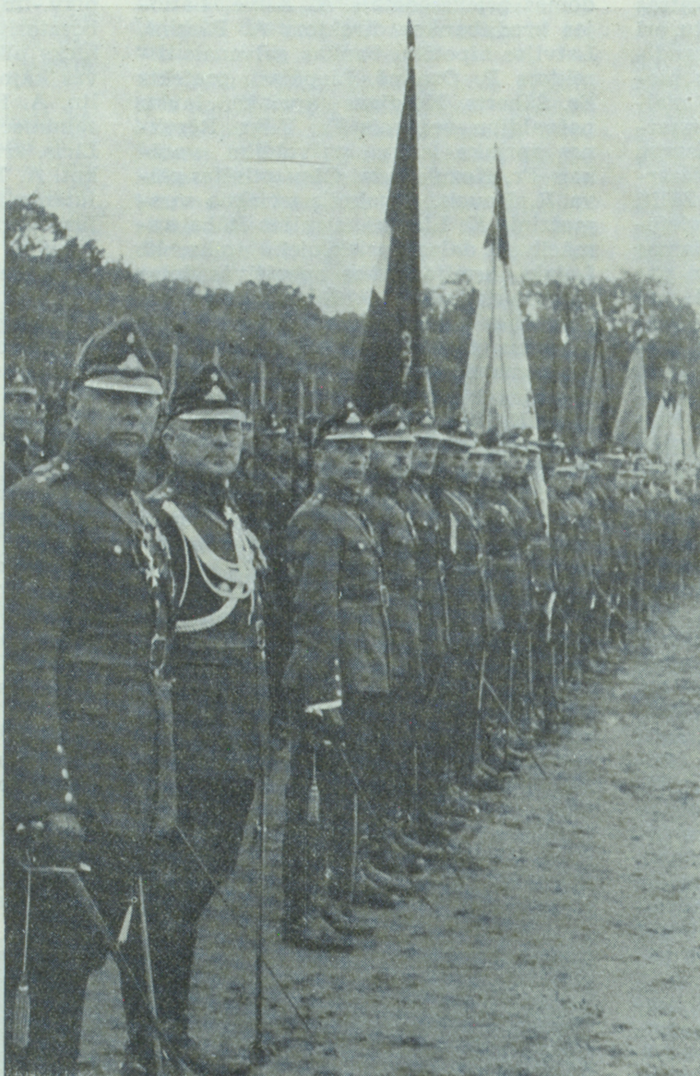
Ar «Nopelnu krustu» apbalvots ārlietu ministrs V. Munters, ārlietu ministrijas protokolšefs V. Olavs, ārlietu ministrijas ģenerālsekretārs J. Tepfers, valsts zemes bankas pārvaldnieks H. Dzelzītis, Latvijas bankas padomes priekšsēdētājs A. Klīve, Latvijas kreditbankas direktors A. Bērziņš, Latvijas hipotēku bankas galvenais direktors P. Ozoliņš, Liepājas prefekts Fr. Šāberts, Kuldīgas apriņķa lauku pašvaldību vecākais Fr. Vilks, Rēzeknes apriņķa lauku pašvaldību vecākais Fr. Kozul-Kaža, Cēsu pilsētas galva R. Kaucis, Jēkabpils iecirkņa virsmežzinis K. Liepiņš, armijas štāba apmācības daļas priekšnieks plkv. K. Luļaks, armijas štāba operātīvās daļas priekšnieks plkv. O. Ūdentiņš, smagās artilerijas pulka komandieris plkv. P. Vēmanis, 8. Daugavpils kājnieku pulka komandieris plkv. K. Šepko, 1. Liepājas kājnieku pulka komandieris plkv. K. Mateus, 9. Rēzeknes kājnieku pulka komandieris plkv. R. Ceplītis, Rīgas kaṛa slimnīcas pr-ks, ārsts-plkv. P. Jaunzems, Liepājas kaṛa slimnīcas priekšnieks ārsts plkv.-ltn. P. Apinis, ministru prezidenta adjutants plkv.-ltn. M. Lūkins, kaṛa ministra adjutants plkv.-ltn. K. Mednītis, Rīgas pilsētas komandanta palīgs plkv.-ltn. K. Bulle, kaṛa ministrijas bruņošanās daļas priekšnieks plkv.-ltn. R. Krievs, Latgales artilerijas pulka plkv.-ltn. Ed. Štrauss, 6. Rīgas kājnieku pulka štāba priekšnieks plkv.-ltn. V. Upenieks, 4. Valmieras kājnieku pulka saimniecības priekšnieks plkv.-ltn. J. Bāliņš, 7. Siguldas kājnieku pulka štāba priekšnieks plkv.-ltn. K. Priedītis, 8. Daugavpils kājnieku pulka saimniecības priekšnieks plkv.-ltn. M. Kasparsons, 1. Liepājas kājn. p. saimniecības priekšnieks plkv.-ltn. T. Rutulis, 2. Ventspils kājn. p. bataljona komandieris plkv.-ltn. V. Hasmanis, artilerijas laborātorijas techniskās daļas priekšnieks plkv.-ltn. A. Gūtmanis, 3. Jelgavas kājn. p. komandieṛa palīgs plkv.-ltn. A. Hēleris, 9. Rēzeknes kājn. p. saimniecības priekšnieks plv.-ltn. J. Līcis, armijas štāba operātīvās daļas kpt. A. Ronis, armijas komandieṛa adjutants kpt. R. Osis, Vidzemes divīzijas operātīvās daļas adjutants kpt. J. Kalniņš, Kārsavas garnizona priekšnieks kpt. J. Birznieks, armijas štāba administrātīvās daļas vispārējās nodaļas priekšnieka palīgs kpt. V. Jeste, Kurzemes divīzijas štāba operātīvais adjutants kpt. M. Ābelītis, 3. Jelgavas kājn. p. rotas komandieris kpt. K. Freimanis, 9. Rēzeknes kājn. p. 1. ložmetēju rotas komandieris kpt. J. Vārēns, kaṛa ministrijas bruņošanās daļas inspektora palīgs adm.-kapt. F. Vicinskis, 7. Siguldas kājn. p. ieroču meistars K. Gregors, aizsargu štāba priekšnieks plkv.-ltn. J. Zālītis, aizsargu štāba ieroču pārzinis Fr. Stokmanis, 1. Talsu aizs. p. kultūrālās nozares vadītājs R. Kuikulītis, 2. Ventspils aizs. p. 1. batalj. ārsts J. Mežītis, 3. Ludzas aizs. p. farmaceits Ā. Matisons, 4. Jēkabpils aizs. p. Sērenes nod. pr-ks J. Dzirkalns, Seces nod. pr-ks J. Čuderis, 5. Rīgas aizs. p. jātnieku divīziona k-ris J. Grunte, pulka vecākais ārsts O. Vīksniņš, Suntažu nod. pr-ks J. Puriņš, 6. Aizputes aiz. pulk. Dzērves nod. pr-ks E. Lejnieks, 7. Valkas aizs. pulk. jātnieku divīziona vet. ārsts N. Zemelis, Alūksnes pilsētas

Valsts Prezidents un Kaṛa ministrs 15. maija parādē sasveicinās ar aizsargiem.

nod. pr-ks N. Andersons, 8. Valmieras aiz. pulk. kultūrālās nod. vad. J. A. Mekše, 3. rotas komandieris K. Blanks, Rencēnu nod. pr-ks A. Kupliš, 9. Madonas aiz. pulk. vec. vet. ārsts P. Siliņš, tieslietu pārzinis A. Lazdiņš, 10. Cēsu aizs. p. komandieŗa palīgs R. Freibergs, štāba bataljona rotas komandieris O. Roska, 11. Tukuma aizs. p. 3. batalj. ārsts H. Rudzītis, pulka fiziskās audzināšanas instr. Z. Krauze, 12. Ilūkstes aizs. p. 5. rotas komandieris H. Lācis, 13. Bauskas p. vada komandieris K. Grīnbergs, 15. Liepājas aizs. p. štāba bataljona sakaru rotas vada k-ris R. Androvics, Gaviezes nod. pr-ks K. Landers, Tadaiķu nod. pr-ks R. Freidis, 16. Jelgavas aizs. p. štāba bataljona saimn. vada k-ris J. Brumelis, Vecsvirlaukas nod. pr-ks A. Kampars, 1. divīziona k-ris V. Gedrovics, 18. Daugapils aizs. p. mācītājs A. Rumpēters, sakaru bat. vada k-ris J. Kukurs, 19. Jaunlatgales aizs. p. 1. bataljona ārsts B. Perepļotņiks, dzelzceļu aizs. p. 8. rotas k-ris J. Kalniņš, 9. rotas k-ris A. Kalniņš, aizs. aviācijas 3. esk. nod. pr-ks O. Ozoliņš, aizsargu aviācijas bij. pr-ka palīgs kpt.-ltn. R. Jankevics.

Ar medaļu «Par centību» apbalvoti: Zemgales divīzijas eskadrona virsn. vietn. O. Koks, aizsargu štāba rēķinvede Mirdza Prīmane, rēķinvede Rita Ešmane, 1. Talsu aizs. p. Zentenes nod. gr. k-ris R. Antons, 1. eskadrona vada k-ris P. Graudiņš, Strazdes nod. aizs. J. Holbergs, Lībagu nod. aizs. K. Vachtelis, 2. Ventspils aizs. p. Usmas nod. aizs. A. Brūns, Puzes nod. ierindas instruktors H. Sefts, štāba rotas aizsargs V. Skolmeistars, Dundagas pulciņa priekšniece Vilma Lepše, Mērdzenes nod. aizs. D. Ruskulis, štāba rotas mantzinis I. Gailāns, Ciblas nod. aizs. J. Kadkēvičs, Zilupes nod. aizs. M. Lazarevs, 4. Jēkabpils aizs. p. orķestŗa aizs. V. Krieķis, štāba rotas vada serž. V. Līdumiņš, štāba rotas pulciņa aizsardze M. Knaģis, Dignājas nod. vada k-ris J. Tomanis, Slates nod. vada k-ris A. Kalniņš, Neretas nod. grupas k-ris P. Lakstīgala, Viesītes nod. vada k-ris P. Spīdainis, Saukas nod. aizs. A. Vilks, 5. Rīgas aizs. p. nod. pr-ks J. Grundis, sakaru batalj. 4. rotas vada k-ris G. Iljins, sakaru batalj. vada k-ris A. Kukurs, sakaru batalj. vada k-ris A. Sīmansons, Mālpils nod. vada k-ris A. Kārkliņš, Mālpils nod. vada seržants A. Meijers, Bebŗu nod. aizs. P. Preiss, Lielvārdes nod. aizs. K. Mednis, Meņģeles nod. aizs. J. Dreiblats, Inčukalna nod. aizs. M. Lapiņš, Mores nod. grupas k-ris A. Lūsis, Sidgundas nod. grupas k-ris J. Fogels, Krimuldas nod. aizs. E. Ērvalds, Slokas pilsētas nod. aizs. P. Nelsons, jūŗas divīziona aizs. K. Dambis-Dannenbergs, sakaru bat. Bolderājas nod. aizs. Ed. Kalītis, štāba pulciņa priekšnieces palīdze Helēna Žilinskis, štāba pulciņa sekretāre Elizabete Rēvalds, štāba pulciņa aizsardze Alma Zēmels, Stopiņu pulciņa aizsardze Helēne Vinters, 6. Aizputes aizsargu pulka Jūrkalnes nod. priekšnieks A. Siliņš, Alšvangas nod. vada k-ris J. Ezernieks, Kalvenes nod. aizs. R. Reichenbachs, Valtaiķu pulciņa priekšniece Ženija Maters, 7. Valkas aizs. p. 1. rotas k-ris A. Trucis, štāba rotas vada k-ris V. Šmits, Jaunlaicenes nod. vada serž. M. Liepa, Kārķu nod. grupas k-ris J. Grūbe, Lugažu nod. aizs. J. Mucenieks, štāba rotas aizs. V. Ceriņš, Zvārtavas nod. aizs. J. Zariņš, Vīciema nod. aizs. E. Kalniņš, Sinoles nod. aizs. J. Sīlis, Alsviķu nod. aizs. J. Jurss, Trikātes nod. aizs. J. Mežītis, Smiltenes pag. pulciņa priekšniece Nanija Blaubergs, Valkas pilsētas pulc. aizsardze Elza Kalniņš, 8. Valmieras aizs. p. Limbažu pils. vada komandieris A. Millers, Rūjienas pils. priekšniece Marta Sprincis, Limbažu pils. pulciņa priekšniece Hermīne Štucers, štāba rotas aizsardze Hilda Prauliņš un Leontīne Udrovskis, štāba rotas vada serž. J. Jānītis, Ternejas nod. aizs. G. Bērziņš, vec. mūziķis J. Vība, Rūjienas pils. nod. aizs. E. Bočs. Vītrupes nod. aizs. E. Ciguss, Vainīžu nod. aizs. K. Finka, Kokmuižas pulciņa aizsardze Karlīne Liepiņš, 9. Madonas aizs. p. 1. eskadr. vada k-ris V. Markuss, ieroču pārzinis E. Verģis, Vietalvas nod. vada k-ris A. Kļaviņš, Kārzdabas nod. vada seržants P. Briemerbergs, Kusas nod. ieroču instr. J. Vestfāls, Kraukļu nod. grupas k-ris A. Dolacis, Bērzaunes nod. grupas k-ris J. Vēzis, Praulienas nod. grupas k-ris A. Mazurs. Savienas nod. gāzu instr T. Zoliņš, Gulbenes nod. aizs. G. Baškers, Dzelzavas nod. aizs. E. Vēzītis, Vējavas nod. aizs. J. Rubenis, Galgauskas nod. aizs. K. Lācis, Mārcienas pulciņa priekšniece Alvīne Deksnis, Ļaudonas pulciņa priekšniece Erna Kvēps, Lubejas pulciņa pr-ce Lūcija Rezevskis, 10. Cēsu aizs. p. Veselavas nod pr-ks A. Bērziņš, Jaunraunas nod. pr-ks K. Prūsis, štāba bataljona grupas k-ris V. Zeibots, Jaunpiebalgas grupas k-ris J. Upens, Vejķu nod. grupas k-ris E. Bisenieks, Kārļu pulciņa priekšniece Emīlija Liepiņš, Vaives nod. pulciņa priekšniece Marta Miške, štāba bataljona pulciņa aizsardze Ieva Banielsons, 11. Tukuma aizs. p. Matkules nod. pr-ks Ž. Drubazs, štāba rotas aizsardžu pulciņa priekšniece Anna Meiers, 3. batalj. sanitārs K. Puduris, Zebrenes nod. vada k-ris A. Eichvalds, Bikstu nod. pr-ks Fr. Lundmanis, Praviņu nod. pr-ks Kr. Zeilars, Tumes nod. aizs. M. Tintars, Lestenes nod. aizs. A. Ķēniņš, 12. Ilūkstes a. p. Bebrenes pulciņa pr-ces palīdze Anna Ingevics, Salienas nod. aizs. E. Salenieks, Raudas nod. aizs. K. Vēveris, 13. Bauskas a. p. aizs. H. Birznieks un R. Rūsis, grupas k-ris V. Strazdiņš, aizs. A. Lielkuprītis, 14. Kuldīgas aizs. p. Kuldīgas pilsētas nod. pr-ks E. Neilands, Vārmes nod. vada k-ris Ž. Kroģers, Raņķu nod. nod. pr-ks V. Čapants, vada k-ris A. Kiršteins, Cieceres-Brocēnu nod. aizs. J. Ābuls, 15. Liepājas aizs. p. gāzu virsnieks J. Aukons, štāba pulciņa aizsardze Valija Jurevics, Gramzdas nod. pr-ks K. Kers, Vergales nod. vada k-ris M. Karlsons, Medzes nod. vada k-ris J. Landers, Ezeres nod. pulciņa priekšniece Līga Jēgermanis, Kalētu nod. vada k-ris A. Mielavs, štāba batalj. grupas k-ris E. Putiks, Embūtes nod. jātnieku grupas k-ris Fr.

Aizsargu pulku karogi 15. maija parādē. Priekšplānā aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls un aizsargu štāba priekšnieks plkv.-ltn. J. Zālītis.

Bērends, Vaiņodes nod. aizs. Ā. Bredovskis, jātnieku divīziona 2. esk. k-ŗa v. p. i. V. Freibergs, Grobiņas pils. nod. vada serž. A. Veiss, 16. Jelgavas aizs. p. Platones nod. aizs. Fr. Launags, Rubas nod. grupas k-ris R. Everts, Sesavas nod. aizs. K. Pitka, Auru nod. aizs. A. Šrāders, Vilces nod. aizs. M. Jaunzems, Jēkabnieku nod. kasieris V. Sīlis, Jaunsvirlaukas nod. aizs. J. Freimanis, vecākā aizsardze Alīse Lejiņš, Pēternieku pulciņa priekšniece Vilma Straupe, Lielvircavas pulciņa pr-ce Ella Koškins, Salgales pulciņa aizsardze Elza Nelis, 17. Rēzeknes aizs. p. Vidsmuižas vada k-ris Broņislavs Kreics, Varakļānu nod. aizs. A. Nagla, Varakļānu nod. vada k-ris P. Krūmiņš, aizs. St. Strods, Bukmuižas pulciņa pr-ce Jozefīne Čevers, Stirnienes nodaļas aizs. A. Nagla, Gaigalavas nod. vada k-ris St. Matisons, Atašienes nod. vada k-ris F. Počs, 18. Daugavpils aizs. p. sakaru batalj. 2. rotas ieroču instr. P. Skujiņš, vada seržants J. Zālītis, 3. rotas vada seržants Nik. Ozols-Ozoliņš, sakaru bataljona aizsardze Elza Skuja, Krustpils pils. nod. mantzinis J. Gulbis, Aiviekstes nod. aizs. N. Balodis, Preiļu nod. aizsargs S. Streičs, Piedrujas nod. aizsargs E. Šalka, 19. Jaunlatgales aizs. p. Balvu nod. aizs. J. Sieka, Tilžas nod. aizs. P. Zieds un E. Krimiņš, Kacēnu pulciņa aizsardze Milda Bluķis, dzelzceļu aizsargu p. virsvaldes nod. grupas k-ris Ē. Tirkovskis un aizsardze Elfrīda Dišlers, Rīgas nod. pulciņa aizsardze Lilija Landovskis, Čiekurkalna nod. grupas k-ris J. Meija, Valkas nod. grupas k-ris P. Pencis, Jelgavas nod. pulciņa aizsardze Anna Gonne, sakaru rotas gr-s k-ris R. Borchards, sakaru rotas aizs. J. Kopiņš, aizs. aviācijas 2. eks. v. k-ris R. Celmiņš, v. serž. E. Avstrics, darbnīcu v. serž. A. Grūbe un 1. esk. v. seržants K. Saulenbergs.

C H R O N I K A

* Kaŗa ministrs ģen. J. Balodis iecēlis aizsargu štāba līdzšinējo priekšnieku pltn. J. Zālīti par Latvijas militāro pārstāvi Sociālistisko Padomju Republiku Savienībā, līdzšinējā mūsu militārā pārstāvja pltn. K. Lejiņa vietā. Pltn. J. Zālītis aizsargu štāba priekšnieka amatā darbojies 2 gadus — no pat tās dienas, kad šo posteni nodibināja. Līdz ar to būdams pirmais aizsargu štāba priekšnieks, pltn. J. Zālītis aizsargu organizācijā un aizsargu štābā veicis arī daudz organizātoriska darba. Aizsargu štāba darbinieki ar aizsargu priekšnieku plkv. K. Praulu no pltn. J. Zālīša atvadījās 2. jūnijā. Aizsargu priekšnieks, atmiņai par sekmīgo darbu aizsargu organizācijā, pltn. J. Zālītim pasniedza balvu — zelta pulksteni.

* 28., 29. un 30. maijā Tallinā notika Igaunijas aizsargu organizācijas rīkotās Latvijas - Igaunijas - Somijas aizsargu motociklistu sacīkstes. No Latvijas uz sacīkstēm aizbrauca 4 aizsargi, ar 5. R. a. p. sakaru btl. vada kom. A. Simansonu kā komandas vadītāju. Mūsu motociklisti sacīkstēs guva ļoti teicamus rezultātus. Militāro komandu tālbraucienā mūsu grupa ieguva 3. vietu aiz 2 igaunu grupām. Ātrsacīkstēs B klasē, 350 kb. cm. mašīnām, otro vietu ieguva Burlavs (Dz. a. p., ar BSA), nobraukdams 76,75 km stundā, turpretī C klasē, mašīnām līdz 500 kb. cm. viņš bija pirmais (77,19 km.). Blakusvāģu klasē otrais bija Kazāks (7. V. a. p., BSA) ar 73.13 km. stundā. Individuālā izturības braucienā (80 km.) visas pirmās vietas ieguva mūsu aizsargi: 350 kb. cm. klasē — Burlavs, 500 kb. cm. klasē — Šneiders (5. R. a. p., NSU) un blakusvāģu klasē — Kazāks. Arī Cināts (7. V. a. p., BSA) šeit ieguva otro godalgu 500 kb. cm. klasē. Militāro sacensību kopnovērtējumā bez tam Šneiders ar Kazaku ieguva 1. vietu un 2 godabalvas. Pavisam mūsu aizsargi 3 dienu ilgajās sacīkstēs izcīnīja 5 pirmās, 2 otrās un 1 trešo godalgu.

* Dzelzceļu aizsargu pulka gāzu virsnieks Al. Klišāns konstruējis ierīci. kas ļauj runāt ar uzliktu gāzmasku pa telefonu un dot arī skaļus, visiem dzirdamus rīkojumus. Iekšlietu ministrija patlaban pārbauda jaunkonstruētās ierīces noderību pasīvai gaisa aizsardzībai.

1. Talsu pulks.

* Talsos 15. maija parādē piedalījās pulka I bataljons, štāba rota, 1. es. I un III vads un aizsardzes. Parādi pieņēma pulka kom. pal. M. Eglītis. Parādes vēl notika: Kandavā — 5. rotai, Sabilē — 4. rotai un Valdemārpilī — 7. rotai. Pagastos aizsargi rīkoja Atdzimšanas svētku svinības kopā ar pašvaldībām, skolām, mazpulkiem un organizācijām.

* Pulka nekustamās mantas vērtēšanas komisija iecelta šādā sastāvā: priekšsēdētājs — pulka kom. pal. M. Eglītis, locekļi — II btl. kom. M. Glembergs un štāba rotas vada kom. F. Jirgens.

* Pulka rajonā šovasar darbosies režisors B. Šmits, kas sagatavos teātŗa izrādes nodaļu sarīkojumiem.

2. Ventspils pulks.

* Mātes dienu 9. maijā ar piemērotiem sarīkojumiem atzīmēja Sarkanmuižas, Vārves u. c. nodaļas.

* 15. maija svinībās Ventspilī aizsargi un aizsardzes piedalījās kopējā dievkalpojumā, parādē un uzvedumā «15. maija suminājums». Pulka orķestris sniedza koncertu.

* 22. un 23. maijā Ugālē, pie Atmatu mājām, notika 4. rotas kaujas apmācības, pulka kom. palīga K. Medņa un gāzu virsnieka G. Bultes vadībā. Noturēja arī nakts novērošanas apmācības.

* 30. maijā dundadznieki atvadījās no II btl. kom. T. Lepšes, kas pārcelts uz Saldu. L. nopelnus atvadrunā izcēla pulka kom. J. Priede, no policijas darbiniekiem A. Ozols, aizsardze A. Ķēniņa u. c. L. kundze, V. Lepše, bija Dundagas aizsardžu pulciņa priekšniece.

3. Ludzas pulks.

* Pulka kultūrālā darbā labus panākumus guvis aizsargu štāba komandētais režisors V. Hermanis, kas dodams aizrādījumus nodaļu skatuves mākslas pulciņos un ar rūpīgu lugu sagatavošanu ievērojami pacēlis darba spraigumu. Režisora V. Hermaņa vadībā pēdējā laikā iestudētas izrādes: «Kas tie tādi, kas dziedāja» — Šķaunes nod., «Zvejnieka dēls» — Kārsavas nod., «Svešas asinis» — Pildas un Ciblas nod., «Skroderdienas Silmačos» — Istras nod., «Tu būsi mana» — Zvirgzdenes nod. Teātŗa izrā-

Aizsargi parādes gājienā.

des visur bija labi apmeklētas. Kārsaviešu viesizrāde notika arī Ludzā.

* Pulka vecākā aizsardze inspicējusi Mērdzenes, Nirzas, Šķaunes, Pildas, Ciblas, Istras, Zilupes un Nautrēnu pulciņus. Aizsardžu darbs pierobežā uzrāda labas sekmes un vērojama liela interese par organizācijas dzīvi. Pulka līdzekļu pavairošanai katra aizsardze nodod pulkam rokdarbus — 18. nov. loterijai. Labākos darbus godalgos.

* Meža dienās pulka štāba darbinieki un štāba rotas aizsargi apdēstīja ar kokiem Parka ielu. Pirms darba pulka kom. A. Kārkliņš, norādot uz meža dienu nozīmi, uzaicināja aizsargus gādāt arī par koku tālāku kopšanu.

* Rt. kom. Petzals 2. maijā nolasīja Nirzas pag. referātu par mantošanas tiesībām.

* Pulka štāba aizsardžu pulciņa rīkotā tautas terpu parāde, ar Valsts vēsturiskā mūzeja darb. A. Karnupa un lekt. M. Grinbergas priekšlasījumiem, bija radījusi lielu interesi. Košie dažādo novadu tautas tērpi sniedza pārskatu par mūsu senču skaistuma sajūtu un latvisko gaumi. Vakaru kuplināja koris, dir. V. Ālera vadībā, un tautas deju uzvedums, ko vadīja fiz. audz. instr. V. Vāverāne.

* Pulka rīkotos fiz. audzin. kursos nodaļu sporta pulc. priekšniekiem un vadītājām norādījumus praktiskā darbā sniedza valsts trenera pal. R. Dekšenieks.

* Pulka sporta klubs 23. maijā rīkoja sporta svētkus ar vispārīgos aizsargu sporta svētkos paredzētiem vingrojumiem, tautas dejām un rotaļām. Dalībnieki bija sagatavojušies labi.

* 15., 16., 17. un 18. maijā pulka sporta klubs rīkoja ekskursiju ar divriteņiem uz Bukmuižu un Ežu ezeru, kas katru tūristu pārsteidz ar skaistajām salām un vareno ozolu birzi ezera krastā. Tālākais ceļa posms līdz Dzirkaļu kalnam ir viens no skaistākiem Latgalē. Uzkāpis augstajā Dzirkaļu kalnā, skatītājs mirdzošām acīm skata skaistos Ezerzemes ezerus, kuru vienu no otra šķir kalnu pauguri ar zaļām bērzu birstalām. Tālāk ceļš veda garām lielajam Reznas ezeram, līdz vēsturiskam Volkenbergas pilskalnam, tad uz Kaunātas miestiņu, Latgales sirdi — Rēzekni un netālo Adamovas muižu. Braucienā ekskursanti iepazinās ar dzimtenes skaistāko stūrīti, baudīja darba atpūtu un nosvinēja arī lieliskus svētkus.

4. Jēkabpils pulks.

* Meža dienās Jēkabpilī piedalījās arī lielāks skaits aizsargu. Pavisam iedēstīja ap 1600 kociņu.

* Jēkabpils aizsargi 15. maijā piedalījās kopējās svinībās Krustpilī, kas tagad bija pirmo reizi iespējams, pateicoties jaunajam Daugavas tiltam. Kopējo parādi pieņēma garnizona priekšnieks pulkv. Žīds.

* Aizsargu parādes Atdzimšanas svētkos notika: Viesītē — pieņēma II btl. kom. Kr. Malcenieks, Mēmelē — pieņ. 8. rt. kom. J. Aizpurvs, Jaunjelgavā — pieņ. IV btl. kom. A. Rikmanis un Neretā — pieņ. III btl. kom. V. Kazāks. Plaši aizsargu izrīkojumi bija Mēmelē, Rītē, Secē, Mazzalvē u. c.

* 23. maijā pulka aizsardzes pulcējās Jēkabpilī, gadskārtējā aizsardžu dienā. To ievadīja ar rīta lūgšanu, ko noturēja pulka kultūrālās nozares vadītājs T. Ermansons. Pēc pulka kom. St. Kursīša uzrunas, aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss nesa sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa un aizsargu priekšnieka pulkv. K. Praula sveicienus un izteica aizsardzēm atzinību par pūlēm, kādas ziedotas sakarā ar aizsargu nama būvi. Tālāk organiz. daļas priekšnieks norādīja uz aizsardžu uzdevumiem ģimenē, sabiedrībā, savā organizācijā un valstī. Štāba rotas aizsargu dubultkvartets nodziedāja vairākas patriotiskas un tautas dziesmas. Pēc tam sākās referāti. Aizsargu sanitāro apmācību vadītājs Dr. L. Prīmanis referēja par veselības kopšanu un sētas — mājas higiēnu. Dr. phil. J. Students nolasīja interesantu referātu par varonības izpausmi vīriešos un sievietēs, referātu illūstrējot ar daudziem literātūras, vēstures un sadzīves piemēriem. Aizsardzes savu darba dienu noslēdza ar Dziesmu brīvai Latvijai.

5. Rīgas pulks.

* Līdzšinējais pulka kom. pal. kapt.-ltn. A. Rupeiks, kas 5. R. a. pulkā ar sekmēm darbojies 4 gadus, pārcelts atpakaļ uz armiju — 6. R. k. pulku.

* Par pulka kom. palīgu iecelts 6. R. k. pulka kapt. N. Ošiņš. Kapt. O. ir atbrīvošanas cīņu dalībnieks, apbalvots ar Lāčplēša kaŗa ordeni, darbojies kā kursu vadītājs un instruktoru rotas komandieris.

* Par 15. rotas kom. iecelts J. Alste.

* Darba kamera piesūtījusi pulka komandierim J. Legzdiņam pateicības rakstu par aizsardžu līdzdarbību Ķeguma spēkstacijas pamatakmens likšanas svinībās.

* Pulka Jūras divīziona instruktori ziedojuši vērtīgu ceļojošo balvu kaŗa flotes mīnu divīziona instruktoriem, izcīņai starp mīnukuģu «Imanta» un «Viesturs» instruktoru komandām.

* Majoru aizsardzēm 1. maijā bija slēgts vakars ar teātra izrādi un aizsardžu seksteta priekšnesumiem.

* Viens no lielākiem un rosīgākiem visā aizsargu organizācijā ir pulka štāba aizsardžu pulciņš, ko vada sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa kundze ar palīdzi H. Žilinskis kundzi. Sniedzam te īsu 1 gada darbības pārskatu:

Pulciņā patlaban skaitās 300 aizsardzes un 40 kandidātes. Personām, kuras vēlas pulciņā iestāties, jākandidē ilgāks laiks — jāpierāda spēja un griba strādāt valsts labā, kā arī pulciņa noteikumu izpratne.

Pulciņš sadalīts 14 grupās, katrā grupā pa 17—30 aizsardzes. Grupas sakārtotas pēc dzīves vietām, ar grupu vadītājām pilsētas centrā, tādējādi atvieglojot grupu sazināšanos. Pie pulciņa noorganizēta drāmatiskā kopa,

Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, armijas vadība un aizsargu priekšnieks ar aizsargu «Nopelnu krustu» apbalvoto vidū Armijas virsnieku klubā, š. g. 27. maijā.

vingrošanas sekcija un koŗa ansamblis. Aizsardzes dzied arī pulka korī.

Grupu sanāksmes notiek vienreiz nedēļā. Šo sanāksmju nolūks — izveidot aizsardžu raksturu, pienākuma sajūtu un garīgo stāju. Aizsardzes lasa referātus, iztirzā dažādus jautājumus. Starp pag. gadā nolasītiem referātiem jāatzīmē: Līdzcietība kā latviešu tikums, Senču gars, Etiskās vērtības un senču tikumi A. Brigaderes darbos, Ed. Virzas «Jaunā junda», A. Grīna «Dvēseļu putenis», Cilvēks un sabiedrība u. c. Lai aizsardzes tuvinātu vienu otrai kopībā un sadraudzībā, vienreiz mēnesī rīko kopējas grupu sanāksmes ar vakarēšanu un referātiem. Piedalīšanās vakarēšanā katrai aizsardzei izmaksā 35 sant. Tās rīko ik pa divām grupām pēc kārtas. Tādējādi ir visām aizsardzēm dota iespēja parādīt savas organizātoriskās un saimnieciskās spējas. Šādos vakaros aizsardzes uzstājas ar deklamācijām, skaņu uzvedumiem, tautiskām dejām, koŗa un solo dziesmām. Kopējās grupu sanāksmēs nolasīti referātu cikli: Latvijas vēsture, Latvijas ģeografija, Latviešu tautas tērpi, sievietes higiēna u. c. Iepazīšanās ar latviešu tautas dejām visām aizsardzēm obligāta.

1936 gada rudenī pulciņš, uzsākot oficiālo darbību, nosvinēja savu 10 gadu pastāvēšanu. Lai iegūtu līdzekļus, pulciņš ik gadus sarīko Latvijas ražojumu propagandu ar modes apskati. Šis sarīkojums izvērties par Rīgas elegantākās publikas sanāksmes vietu. Rīgas lielākās tirdzniecības firmas skaita par goda lietu piedalīties savu ražojumu propagandā, bet pulciņam vakars atlicina prāvu summu. Katru gadu rīkotā Ziemsvētku tirdziņa atlikums, kas ir 2.000—3.000 ls liels, pilnos apmēros tiek izlietots kaŗa invalidu piederīgo apdāvināšanai. Aizsardzēm tā ir liela prieka diena, kad aizsargu nama ēdamā zāle sanāk pilna mazo viesu. Pēc mielošanās pie aizsardžu klātiem galdiem, tie aizsargu namu atstāj lieliem drēbju saiņiem rokās un jautri čalodami. Nav reta arī parādība, ka daudzi starp šiem mazajiem vēl nekristīti. Tad nu aizsardzēm ir jauns pienākums, tiem sagādāt baznīcas svētību.

Īsi pirms Ziemsvētkiem, eglīšu svecītēm silti mirdzot, katru gadu notiek jaunuzņemto aizsardžu iesvētīšana. — Vienreiz gadā pulciņš saņem izrādi no mūsu Rīgas teātŗiem. Biļetes izpārdod pašas aizsardzes. Izrādes diezgan jūtami papildina pulciņa kasi. Pagājušā gada maijā sarīkoja Zemnieku drāmā Priedulājas «Dzimtenes dziesmas» izrādi, kuŗu bija sagatavojuši drāmatiskā pulciņa dalībnieki. Š. g. marta mēnesī pulciņam bija pieminas akts pulkvedim O. Kalpakam. 9. maijā svinēja mātes dienu ar priekšlasījumu, dziesmām un deklamācijām. 12. maijā pulciņa delegātes nolika ziedus uz sab. lietu ministra A. Bērziņa mirušās mātes kapa, Alojā. Maijā pulciņa ansamblis dziedāja Rīgas radiofonā.

Pulciņš organizējis ekskursijas uz fabrikām, izstādēm un mūzejiem. Aizsadzes piedalījās Sakaru bataljona izrīkojumā, pulka gada svētkos, kaŗa invalidu eglītes vakarā un «Bērnu palīdzības savienības» rīkotā ziedojumu

Aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls ar štāba darbiniekiem, atvadoties no štāba priekšnieka pltn. J. Zāliša.

vākšanā. Visas pulciņa aizsardzes apmeklēja pirmās palīdzības un pretgāzu kursus. Pulciņa aizsardzes pildīja saimnieciskās dežūras un vadīja saimniecību: pulka komandējošā sastāva un aizsardžu pulciņu priekšnieču sanāksmē, sanitārinstruktoru un pretgāzu kursos (ilga 2 nedēļas), sportistu un komandējošā sastāva kaŗa spēļu laikā un pulka orķestŗa sarīkojumā.

1936. g. vasarā uz dažiem mēnešiem pulciņš oficiālo darbību pārtrauca; tomēr arī vasaras brīvlaikā aizsardzēm bija jāveic dažādi pienākumi. Viņas vadīja saimniecību Carnikavā Sakaru bataljona nometnēs, pulka sporta pulciņu sacīkstēs, Uzvaras parkā. Aizsardzes piedalījās Strādnieku svētku uzvedumā un sanitārās dežūrās; izpildīja saimnieciskos darbus un sanitārās dežūras mazpulku nometnēs Saules dārzā, Vislatvijas sportistu sacīkstēs un Pļaujas svētkos, Rēzeknē; vadīja saimniecību aizsargu šaušanas sacīkstēs Dreiliņos. Dreiliņos Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis ziedoja pulciņam Ls 500, telts iegādei.

Katrai aizsardzei ir darba grāmatiņa, kuŗā atzīmē norīkojumos, dežūrās, apmācībās un sanāksmēs pavadīto laiku. Pulciņa sekretāres pienākumus bez atlīdzības jau vairākus gadus pilda A. Rēvalde.

Pulciņa aizsardzes no savas personīgās dzīves ziedojušas darbam aizsargu organizācijā gada laikā kopā 69.900 darba stundas. Caurmērā katra aizsardze gada laikā strādājusi 233 stundas jeb 29 darba dienas. Šos pienākumus tās veikušas labprātīgi, bez atalgojuma, sekojot domai: «Mēs gribam redzēt Latviju daiļu un varenu. Mēs esam laimīgas, ka varam dzīvot lielajā darba rosmes laikmetā».

6. Aizputes pulks.

* Atdzimšanas svētku svinības Aizputē pulks 14. maijā ievadīja ar svinīgu aktu Latviešu biedrībā, kur svētku dalībnieki noklausījās Vadoņa radiorunu, pulka orķestŗa un aizsargu priekšnesumus. 15. maija rītā notika vietējā baznīcā dievkalpojums. Sekoja parāde, kuŗu pieņēma pulka kom. K. Tikmanis. Parādes dalībnieki sumināja Valsts Prezidentu Dr. K. Ulmani, kaŗa ministru ģen. J. Balodi, sabiedrisko lietu ministru A. Bērziņu, valdību un aizsargu priekšnieku. Parādē noskatījās arī Lietuvas konsuls Liepājā Javorauskas. Pilsēta vakarā bija krāšņi iluminēta, uz kalna dedzināja dižsārtu.

Svētku parādes noturēja vēl Aīšvangā un Sakā, kur tās pieņēma III btl. kom. Zaure. 15. maija svētkus uz vietām atzīmēja arī citas nodaļas.

* Pulka nodaļas un aizsardžu pulciņi 9. maijā atzīmēja mātes dienu ar referātiem un priekšnesumiem. Sarīkojumos piedalījās skolu jaunatne, mazpulki un visur tie bija kupli apmeklēti.

* Sakarā ar Vislatvijas aizsargu sportistu šīs vasaras nometnēm Kazdangā, pulks 4. jūlijā nodomājis sarīkot turpat plašus sporta svētkus ar šo sportistu piedalīšanos. Svētkos atkārtos Rīgas aizsargu sporta svētku uzvedumus un tautiskās dejas Alšvangas novada šuitu tērpos. Lai ieinteresētu Kurzemes un Zemgales apgabalu aizsargus izbraukt uz Kazdangu un apskatīt nometnes dzīvi šinī dabas krāšņajā stūrītī, — sporta klubs piesūtījis nodaļu priekšniekiem ielūgumu ar aicinājumu sarīkot ekskursijas.

7. Valkas pulks.

* Ļoti rosīgi visas pulka vienības piedalījās 15. maija svinību sarīkošanā. Valkā ar Līgotņa lugu «Bierantos» 14. maijā viesojās Plāņu nodaļas teātŗa trupa, rež. Fr. Dombrovska-Dumbrāja vadībā. Svētku parādē piedalījās aizsargi, aizsardzes, skolas, organizācijas. Uz svinībām no Igaunijas Valkas ieradās kaŗa iestāžu un aizsargu pārstāvji ar garnizona pr-ku kalonelu Trossi priekšgalā. Parādi pieņēma pulka kom. Briedis.

Tukuma apriņķa pašvaldības nodod 11. T. a. pulkam dāvāto smago auto.

* Aizsargu, aizsardžu un organizāciju kopējas parādes notika Smiltenē, Lejasciemā, Ērģemē, Gaujienā, bet gājienus, svinīgus aktus un izrīkojumus rīkoja Strenču, Ēveles, Vijciema, Zeltiņu, Mēru, Palsmānes, Cirgaļu, Bilskas u. c. nodaļas. Pulks, lai sekmētu valsts karogu iegādi un pareizu pacelšanu, rīkoja sacensību par augstākā karoga masta pacelšanu uz 15. maiju.

* 17. maijā Zvārtavas nodaļas rīkotā koncertā viesojās Gaujienas Dziedāšanas biedrības koris, brīvmākslinieka K. Moora vadībā. Nodaļa gatavo A. Laiviņa lugu «Zvaigžņu pulki», kuŗu uzvedīs 24. jūnijā brīvā dabā.

* Uz 10 darba gadiem 6. jūnijā atskatījās Strenču aizsardžu pulciņš. Aizsardzes deva arī svinīgo solījumu. Vakarā izrādīja V. Zonberga «Saimnieka dēlu». Pulciņu vada Subere.

8. Vamieras pulks.

* Par pulka 1. riteņbraucēju rotas kom. iecelts A. Lūkins, par 2. riteņbraucēju rotas kom. — J. Zeidmanis.

* Pulka vienības intensīvi gatavojas novada dziesmu svētkiem 20. jūnijā. Pieteikušies 57 koŗi ar pāri par 2000 dziedātājiem. Virsdiriģents T. Reiters.

* Ziemas periodā pulka rokdarbu kursus beigušas 205 personas, no kuŗām 115 aizsardzes, 87 privātas personas un 3 mazpulku dalībnieki.

* Lielā sajūsmā 15. maija svinības noritēja Valmierā. Aizsargi te piedalījās kopējā gājienā uz Brāļu kapiem, dievkalpojumā, parādē. Lielākas parādes pulka vienībām bija Rūjienā un Limbažos. Rūjienā parādi pieņēma pulka kom. A. Prauliņš.

* Maija mēnesī nodaļu sarīkojumu centrā stāvēja 15. maija svētki. Daudzas nodaļas tautas vienības svētkus sarīkoja kopā ar pagastu pašvaldībām, skolām un organizācijām. 14. maijā svinības bija sekošās nodaļās: Kauguru nodaļā, kopā ar pag. pašvaldību un bibliotēkas b-bu, uzveda «Maldu Mildas sapņojums». Tāpat valsts atjaunošanas svētkus šai dienā svinēja Umurgas un Sēļu nodaļas un pagasta iedzīvotāji. 15. maijā svinības notika: Liepupes nodaļai Jelgavas zālē. Svinību dalībnieki noklausījās sab. lietu m-jas lektora runu un noskatījās H. Krūmiņa 3 cēl. lugu «Zemnieka testāments». Pāles aizsargu saime valsts atj. svētkus svinēja kopā ar skolu, pag. pašv. un lauks. biedrību. Programmā dziesmas, runas, deklamācijas, uguņošana. Puikules aizsargus, vanagus, pagasta pašvaldību un sabiedrību ar mūsu valsts lielajiem sasniegumiem saimnieciskā, kultūrālā un politiskā laukā iepazīstināja Inf.-prop. daļas lektors. Sekoja dziesmas. Mujānu nodaļas saimei un pārējiem pagasta iedzīvotājiem pēc pag. padomes svinīgās sēdes cand. phil. Z. Lapekina referēja par Rūd. Blaumaņa darbiem. Sekoja R. Blaumaņa «Sestdienas vakara» izrāde. Rencēnu nodaļa pēc svinību oficiālās daļas rīkoja Ziemeļlatvijas teātŗa izrādi: «Bierantos».

Valsts atjaunošanas svētku parāde notika Pociema nodaļai. Garīgo aktu noturēja pulka māc. Z. Kristbergs. Sekoja 15. maija runa, dziesmas, deklamācijas. Svētku parādi, kopā ar citam organizācijām, rīkoja Mazsalacas pilsētas nodaļa. Notika arī svinīgs aizsargu solījums. Garīgo aktu izpildīja māc. Āviks. Viņš runāja par 15. maija nozīmi. Vakarā sekoja koŗa priekšnesumi un lugas «Krišus Laksts» izrāde. Rozēnu aizsargi svētkus ievadīja ar gājienu uz draudzes dievnamu, kur māc. A. Veinberga vadībā notika dievkalpojums. Vēlāk notika parāde. Inf. un prop. daļas lektora runa, skolu jaunatnes koŗa priekšnesumi.

* Arī Vasarsvētkos vairākas nodaļas rīkoja interesantus sarīkojumus. Kauguru nodaļa Kauguru vērī rīkoja pulka orķestŗa koncertu diriģ. Fokrota vadībā. Tāpat 16. maijā svētku sarīkojums notika Jaunburtnieku aizsargiem. Daudzie apmeklētāji te noskatījās Zemnieku drāmas teātŗa izrādi «Valmieras puikas».

* Uz 15 darba gadiem 16. maijā atskatījās Naukšēnu nodaļa. Garīgo aktu izpildīja pulka māc. A. Anševics. Aizsargu un aizsardžu solījumu pieņēma pulka kom. A. Prauliņš. Sekoja apsveikumi, dubultkvarteta dziesmas Āргaļa vadībā, deklamācijas un pulka kom. A. Prauliņa referāts.

* 16. maijā uz 10 darba gadiem atskatījās Jeŗu nodaļas aizsardzes, kas, pr-ces Z. Lambertes vadībā, daudz enerģijas, laika un darba ziedojušas viet. sabiedriskai dzīvei. Atceres svētkus ievadīja pulka māc. A. Anševica garīgā runa. Aizsargu solījumu pieņēma pulka kom. A. Prauliņš. Svētkus ar mākslinieciskiem priekšnesumiem kuplināja štāba rotas aizsardzes brīvmākslinieces A. Sinepa un E. Mekša.

* Lādes nodaļai 17. maijā bija sarīkojums koŗa dziesmām un orķestŗa priekšnesumiem.

* 9. maijā Valmierā notika I btl. sporta svētki. Bija dalībnieki no gandrīz visiem pulka pulciņiem. Sacīkstēs piedalījās 246 sportisti. Sportistu saimi apsveica pulka kom. A. Prauliņš. Riteņbraucēju braucienā I vietu ieguva Lādes sp. pulciņš, volejbolā I vietā Mujānu pulciņš.

* 17. maijā sporta svētki bija Dikļu sporta pulciņam. Sacīkstēs piedalījās sportisti no Dikļu, Dauguļu, Jaunburtnieku, Ozolu, Mujānu, Ķieģeļu, Augstrozes, Alojas nodaļām.

* 30. maijā sporta svētkus rīkoja Braslavas aizsargi. Piedalījās arī Mazsalacas aizsargu sportisti.

9. Madonas pulks.

* Madonā Atdzimšanas svētku svinības sākās 14. maijā. Aizsargi, aizsardzes un iedzīvotāji pulcējās aizsargu namā, lai noklausītos Valsts Prezidenta radio runu. Tai sekoja pulka kultūrālās nozares vadītāja Kalniņa uzruna un viņa lugas «Maija rīts» pirmizrāde, kuŗu skatītāji uzņēma ļoti atsaucīgi. Tūlīt pēc izrādes sākās iluminācija pilsētā un lāpu gājiens no aizsargu nama uz pilsētas parku. Tur iededzināja dižsārtu, pie kuŗa runāja pilsētas galva, pulka saimn. pr. M. Šteinbergs un lauku pašvaldību vecākais A. Mūrnieks.

15. maija rītā pulka orķestris spēlēja korāļus pie aizsargu nama. Plkst. 11 noturēja dievkalpojumu aizsargu namā, pēc kam sekoja parāde. Pēcpusdienā aizsargi un aizsardzes devās uz kritušo brīvības cīnītāju atdusas vietu — Lisas kalna kapsētu.

* Lubānā 15. maijā noturēja dievkalpojumu un parādi. Vakarā aizsargu nodaļa rīkoja sarīkojumu, ko ievadīja Lubānas vidusskolas direktora runa. Tad sekoja teātŗa izrāde. Viesojās Dzelzavas aizsargi ar Miķelsones drāmu «Dzegūzes bērni».

* Lielākas svinības vēl notika Gulbenē, Ļaudonā, Mētrienā, Mēdzulā, Cesvainē, Praulienā u. c. nodaļās. Praulienas aizsargi pirmo reizi iededzināja sārtu senā pulcēšanās vietā — Mauru kalnā.

* 6. maijā Kraukļu aizsardžu pulciņš atzīmēja 10 gadu darbības atceri ar slēgtu vakaru. Pulciņa pr-ce A. Beitāne sniedza pārskatu par pulciņa darbību. Apsveica pulka kom. palīgs A. Krevics, I btl., 1. rotas, 1. es. komandieŗi u. c. Vakara programmu kuplināja aizsardzes ar deklamācijām un dialogiem.

* 9. maijā Dzelzavas nodaļa, kopā ar pamatskolu un mazpulku, rīkoja ģimenes dienu. Nolasīja vairākus referātus. Sarīkojumu kuplināja skolēni ar dažādiem priekšnesumiem.

* 16. maijā Dzelzavā viesojās 10. C. a. p. p. Lizuma nodaļas drāmatiskais pulciņš ar Līgotņa «Skolotāja meitu». Izrāde sagatavota rūpīgi, apmeklēts bija labi.

* Cesvaines nodaļa, aizsargu štāba režisora A. Tima vadībā, iestudēja V. Lāča «Kristapu Kauguru». Izrāde notika 16. maijā, Cesvaines Kultūras veicināšanas biedrības telpās.

* Mētrienas aizsardžu pulciņš 17. maijā atskatījās uz 10 gadu darbību. Svinības ievadīja garīgs akts, ko izpildīja II btl. māc. Goba. Darbības pārskatu sniedza pulciņa priekšnieces palīdze Vītoliņa. Sekoja apsveikumi. Vakarā notika teātŗa izrāde «Vecais pilskungs». Lugu sagatavojis brīvm. Krams un skatītāji ar lielu interesi sekoja izrādes gaitai.

10. Cēsu pulks.

* Pulks š. g. 20. jūnijā atzīmēs savus 18. gada svētkus ar plašu sarīkojumu Cēsīs. Svētkus ievadīs aizsargu parāde, kuŗai sekos sporta priekšnesumi. Vakarā pilsētas parkā paredzēta grandioza teātŗa izrāde brīvā dabā. Uzvedīs A. Grīna drāmu «Karoga meklētāji», režisora Fr. Dombrovska-Dumbrāja vadībā. Izrādē piedalās ap 400 personu. — Pulka faktisko sākumu var saskatīt 1919. gada pavasarī, kad Cēsu apriņķī radās pirmās aizsargu vienības, kuŗas piedalījās slavenajās Cēsu-Raunas kaujās. Pēc šīm kaujām oficiāli varēja nodibināties un uzsākt darbību Cēsu apriņķa aizsargi. Iestājoties miera apstākļiem, pulkā sākās drudžains organizēšanās darbs, kuŗš turpinājās līdz 1924. gada jūnijam, kad pulkā jau ietilpa 4 bataljoni. Tā paša gada 29. jūnijā pulks saņēma sabiedrības dāvātu karogu. Visā pastāvēšanas laikā pulks rosīgi darbojies arī sabiedriskajā laukā. Sevišķi rosīgu darbību pulks attīstījis pēc 1934. gada 15. maija, kad, pateicoties nacionālās valdības gādībai, pulks ieguva savā īpašumā namu Cēsīs. Pulku pēc vēsturiskā 15. maija komandē atv. kapt. M. Treijs, viņa palīgs kapt.-ltn. R. Freibergs.

* Pulka sporta kluba gada sapulci vadīja fiz. audzin. instr. R. Ķirkums. Pēc kases pārskata un tek. gada budžeta pieņemšanas sapulce nolēma pavairot valdes locekļu skaitu un valdē ievēlēja: R. Kauci, T. Treimani, R. Ķirkumu, A. Grīsli, P. Jozepsonu, P. Zazīti, un A. Martinfeldu. Pēdējam, kā aktīvam vieglatlētam, uzticēs sporta kluba vieglatlētikas nodarbību pārzināšanu. Bez tam nolēma valdes darbā pieaicināt vienu no pulka ārstiem.

* Rankas aizsardžu pulciņš 6. maijā nosvinēja 10 gadu darbības atceri, kas bija saistīta ar jaunuzņemto aizsardžu svinīgā solījuma nodošanu. Dievkalpojumu vadīja māc. Ozols. Svinīgo solījumu pieņēma pulka komandieŗa pal. kapt.-ltn. R. Freibergs, apsveikdams aizsardžu saimi pulka komandieŗa vārdā. Svinīgajam aktam sekoja koncerts. Svētki bija kupli apmeklēti.

* Pulka dažādās vienības meža dienās rosīgi piedalījās kociņu stādīšanā un lauksaimniecībai nederīgo zemju apmežošanā. Pulka štāba bataljons šogad uzsāka Cēsu-Priekuļu šosejas apstādīšanu ābelītēm. Kociņu stādīšanu turpinās arī nāk. gadā. — Priekuļu nodaļas aizsargi, ievadot meža dienas, 4. maijā kopējā gājienā ieradās Kampu mājās, kur apmežoja 1 ha lauksaimniecībai nederīgas zemes.

* Liepas aizsargi un aizsardzes 9. maijā sarīkoja plašas Mātes dienas svinības. Garīgo aktu vadīja māc. K. Hermanis. Sekoja lektora Zaikova priekšlasījums, koŗa dziesmas un deklamācijas.

11. Tukuma pulks.

* 15. maija svinības Tukumā noritēja reti iespaidīgi. 14. maija rītā aizsargi un skolu jaunatne ieradās Brāļu kapos, lai godinātu kritušos varoņus. Pulka kom. E. Mauriņš, cildinot veļu valstī aizgājušos varoņus, jaunatnes, aizsargu, iestāžu un organizāciju vārdā nolika vaiņagu. 15. maija parādē bez aizsardzēm un aizsargiem piedalījās kuplā skaitā skolu jaunatne un organizācijas. Pēc svinīgā akta Tukuma apr. lauku pašvaldību vecākais R. Bringers pulkam nodeva apriņķa pašvaldību dāvanu — smago automobili. Saņemot smagā automobiļa atslēgu, pulka kom. E. Mauriņš sirsnīgiem vardiem pateicās pašvaldībām par vērtīgo dāvanu. Tukuma aizsardzes pulka komandierim pasniedza auto karodziņu. Tad Tukuma aizsargu pulks saņēma vēl otru vērtīgu dāvanu — patšauteni, no Tukuma apvien. piensaimnieku sabiedrības. Patšauteni līdz ar novēlējumu pasniedza Tukuma apvien. piensaimnieku s-bas valdes priekšsēdētājs Kr. Ulmanis.

* Par 7. rotas kom. v. i. iecelts A. Apinis.

* Par 9. rotas kom. v. i. iecelts E. Puriņš.

* Otros Vasarsvētkos Ozolpilī Smārdes aizsardžu pulciņa jaunās aizsardzes nodeva svinīgo solījumu un pulciņš atzīmēja 5 gadu darbību. Svinībās ieradās pulka kom. E. Mauriņš un pulka vec. aizsardze Blūmberga. Darbības pārskatu nolasīja pulc. pr-ce O. Ķemere.

* 30. maijā no pulka jātnieku divīziona atvadījās bij. 1. eskadrona dibinātājs un komandieris kpt. Baumanis. Irlavas biedrību namā, kur pulcējās divīziona jātnieki, divīziona kom. F. Lupmanis kpt. Baumanim kā atzinības apliecinājumu pasniedza pulksteni. — Pulka kom. vārdā atvadījās tā palīgs vltn. Krasts.

12. Ilūkstes pulks.

* 23. maijā Grīvas pamatskolas zālē uz aizsardžu dienu pulcējās aizsardzes no pulka I bataljona. Aizsardžu dienu atklāja pulka komandieŗa palīgs Vilciņš. Sekoja vairāki vērtīgi referāti. Par mājas tīrību referēja agr. Ķeņģe, par higiēnu un slimībām — Dr. A. Egle; par latvisko rakstu audumos — skol. E. Kaminska. Referātiem aizsardzes veltīja vislielāko uzmanību. Vakarā aizsardzes ieradās pulka štāba nodaļas rīkotā brīvdabas uzvedumā.

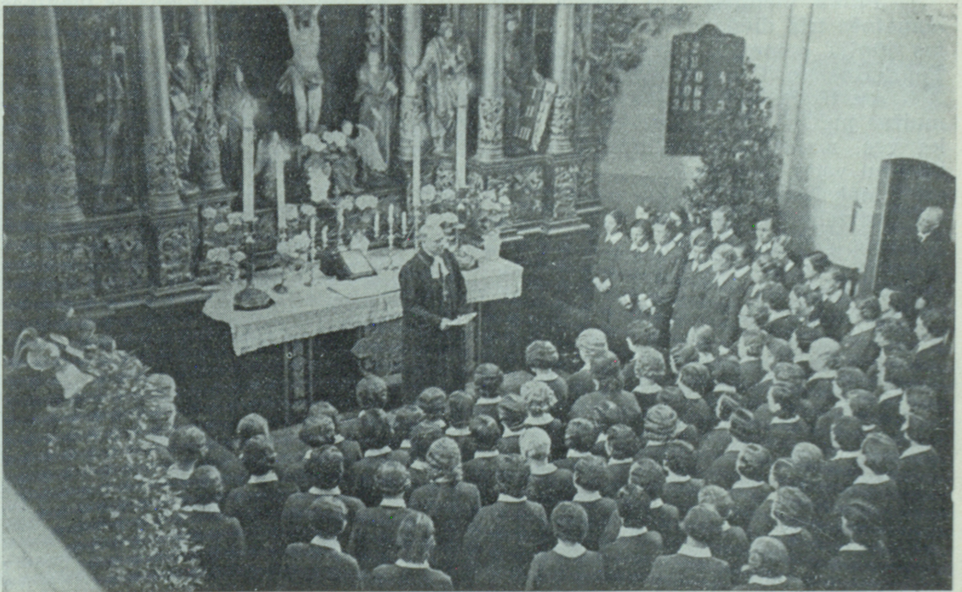
* Par 1. rotas kom. iecelts P. Grāve.

* Raudas aizsargi, kopā ar pašvaldības un pamatskolas darbiniekiem, apstaigāja katru pag. apdzīvoto vietu, ievācot ziedojumus Uzvaras laukuma izbūvei, tā savācot kopsummā Ls 180,—. Arī senlietu vākšanas darbos aizsargi ņēma dzīvu līdzdalību. Meža dienās nodaļa, kopā ar citām iestādēm, iedēstīja 500 kociņu, apdēstot ceļus un papildinot 15. maija birzi. Spodrības nedēļā aizsargi izkopa pašvaldībai piederošo augļu dārzu, novāca veco ēku gruvežus un izdaiļoja brīvdabas izrāžu birzi.

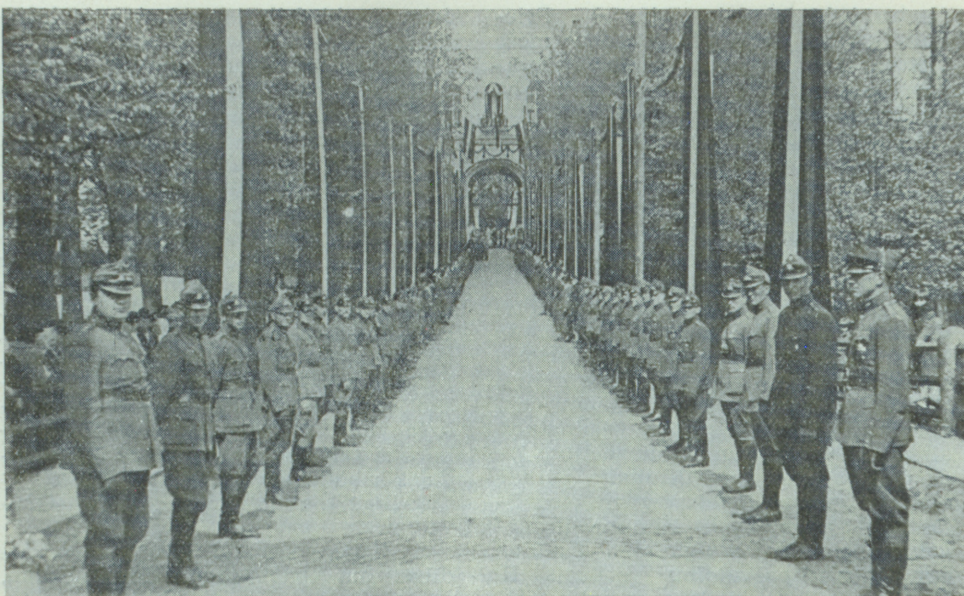
* Otros Vasarsvētkos Lašu nodaļas vīru koris, diriģenta A. Skujas vadībā, viesojās Salienas nodaļas izrīkojumā. Programma bija kupla un labi sagatavota.

* Pulka štāba nodaļa 23. maijā Grīvā uzveda J. Stūrīša «Senlatviešu precības, derības un kāzas». Sarīkojums bija kuplā skaitā pulcējis vietējo latviešu sabiedrību un daugavpiliešus. Uzvedumu noskatījās arī Kaŗa skolas priekšnieks pulkv. Kripēns, pulka kom. Pubulis, tautskolu inspektors K. Upītis u. c.

* Ik gadus Bebrenes aizsardzes skaistajā muižas parkā rīko seno latviešu bišu un zirgu aizgādņa — Ūziņa

15. L. a. p. aizsardžu dienu dalībnieces Sv. Annas baznīcā.

16. J. a. p. aizsargi LLK jaunās mītnes — Jelgavas pils — iesvētīšanas svinībās.

piemiņas vakaru. Šogad Ūsiņa vakaru aizsardžu saime bija rīkojusi 29. maijā. Pie ugunskura liesmām priekšlasījumu par tradiciju nozīmi tautas dzīvē nolasīja rakstnieks A. Goba.

* Pulks šogad Asarē rīko latviskus Līgo svētkus. Svētkiem pulka drāmatiskā trupa iestudē plašu inscēnējumu.

13. Bauskas pulks.

* Bauskas aizsargi un aizsardzes Vienības svētkus ievadīja 14. maijā ar kopēju gājienu pie kritušo varoņu pieminekļa, kur vaiņagu nolika pilsētas galva E. Kasparsons. Pēc tam gājiens devās uz pils drupām, kur aizdedza vienības sārtu. Te uzrunu teica pulka kultūrālās nozares vadītājs dir. Andersons. 15. maijā notika kopēja parāde, kuru pieņēma pulka kom. J. Vērpelis.

* Pulka vienības 15. maijā parādes noturēja: Iecavā — pieņēma 4. rotas kom. Šņoriņš; Vecmuižā — pieņ. 5. rotas kom. Timermanis; Skaistkalnē — pieņ. 3. rotas kom. Ivans. Nodaļās notika sarīkojumi.

* Pulka vienības šinī vasarā iziet nometnēs trīs dienas. Nometnes noliktas jūnija mēnesī — Iecavā, Stelpē, Taurkalnē un Bauskas apkārtnē.

* Uz 10 darba gadiem atskatās Vecmuižas pulciņš, kuru nodibinājusi pulka vec. aizsardze M. Vērpele. Tagad pulciņu vada M. Medne.

* Mākslas akadēmijas korporācija «Dzintarzeme» dāvājusi pulkam K. Krauzes gleznu «Saules kauja», bet Konservātorijas audzēkņu kopa «Līgozonis» sniegs pulkam nākamā rudenī par brīvu 1 koncertu.

14. Kuldīgas pulks.

* Tautas vienības svētki Kuldīgā sākās 14. maijā ar aktu, kurā aizsargi un svētku dalībnieki noklausījās Valsts Prezidenta radiorunu. Pēc tam pulka sporta kluba koris sniedza koncertu. 15. maijā pēc dievkalpojuma notika kopēja parāde, ko pieņēma pulka kom. J. Kalve.

* Saldū pēc Vienības svētku dievkalpojuma notika aizsargu, skolu un organizāciju parāde, ko pieņēma pulka kultūrālās nozares vadītājs apriņķa vecākais Fr. Vilks.

15. Liepājas pulks.

* 8. un 9. maijā Liepājā notika pulka rīkotās aizsardžu dienas. 15. maija nama zālē kuplā skaitā pulcējās aizsardzes no visa Liepājas apriņķa. Aizsardžu dienas atklāja pulka komandieris K. Tikmanis, uzsverot sievietes - aizsardzes lielo lomu tautas audzināšanā. Atklāšanas aktā piedalījās Kurzemes divizijas štāba priekšnieks plkv. Plūcis, Liepājas pilsētas galvas biedrs A. Ozoliņš, apriņķa vecākais E. Licis, prefekts F. Šāberts u. c. Aizsargu pr-ka pulkv. K. Praula sveicienus nodeva aizsardžu instruktore L. Torgani. Apsveikumiem sekoja referāti. Pirmās dienas vakarā aizsardzēm bija dievkalpojums Sv. Annas baznīcā, bet pilsētas teātrī aizsardzes noskatījās Janševska «Dzimtenes» drāmatizējumu.

* Par I bataljona kom. iecelts V. Punnenovs, par 4. rotas kom. — K. Kviešāns.

* 15. maijā pulka Liepājas vienības piedalījās kopējā parādē ar armiju. Aizsargu rīkotas un pieņemtas parādes notika Grobiņā, Durbē, Rucavā, Ezerē, Priekulē, Vaiņodē. Pulka kom. K. Tikmanis parādi pieņēma Ezerē.

16. Jelgavas pulks.

* Par pulka komandieŗa palīgu iecelts 8. Daugavpils kājn. pulka kapteinis P. Briedis.

* 15. maija svētkos pulks ņēma ļoti dzīvu dalību. Jelgavas vienības kopā ar kaŗavīriem un organizācijām piedalījās svētku parādē. Pagastu nodaļas piedalījās dievkalpojumos, pagasta padomju svinīgās sēdēs, sarīkoja attiecīgus izrīkojumus u. t. t.

* Pensijā aizgājušais III btl. kom. Prikmanis 16. maijā savās Sniķeres pagasta Teruču mājās sarīkoja atvadvakaru. Bija ieradušies daudz viesu — komandieŗi un pulciņu priekšnieces, kā arī Sniķeres nod. pilnā sastāvā. Bataljons Grikmanim pasniedza rakstāmgaldu un zelta pulksteni.

* Tērvetes nodaļa savā deju laukumā pie Klosterkalna izbūvēs dejas grīdu, kas būs gatava 22. jūnijā. Jāņos nodaļa Klosterkalnā rīko plašus svētkus.

* Bukaišu nodaļa savā parkā uzcēlusi jaunu paviljonu aizsargu sarīkojumu vajadzībām. 22. maijā, kopā ar mežu dienu noslēgumu, bija paviljona spāru svētki.

* Latvju Jaunatnes Jelgavas nodaļa, kuŗas futbola komanda pag. sezonā ierindojās virslīgā, savu sporta sekciju pievienojusi pulka sporta klubam.

* Zalgales aizsardžu pulciņš 6. jūnijā atzīmēja savas darbības 10 gadus. Bija svinīgs akts un teātŗa izrāde.

* Pulka saimniecības vads ziedojis pulkam patšautenes iegādei Ls 750,—.

17. Rēzeknes pulks.

* 2. maijā iesvētīja Stirnienes aizsargu namu. Svinības bija pulcinājušas simtiem viesu no plašās apkārtnes. Ieradās aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, administrātīvās daļas priekšnieka Oše pavadībā. Viesus stacijā sagaidīja pulka kom. V. Zarāns ar palīgu Samiņu, 9. Rēzeknes kājnieku pulka pārstāvis pltn. Birzulis, Rēzeknes kaŗa apr. pr-ks pltn. Līcis un aizsargu goda sardze. Pie jaunā aizsargu nama stāvēja pagastu vecākie ar apriņķa vecāko Kozul-Kaža priekšgalā. Iedzīvotāju vārdā aizsargu priekšnieku apsveica Stirnienes pagasta vec. Kudiks. Svinības ievadīja ar garīgu aktu un namu iesvētīja aizsargu pulka mācītājs Tomašunas. Tad nodaļas priekšnieks J. Dūda sniedza pārskatu par nama izbūvi. Dāvātā nama izbūve prasījusi apm. 10,000 latus. Atzīmējams, ka nama celšanā līdzdalību ņēmuši arī Igaunijas un Francijas divi pavalstnieki. Aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls teica plašāku runu un svinību dalībniekiem nodeva Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa, aizsargu goda šefa ģen. Baloža un sabiedrisko lietu ministŗa A. Bērziņa sveicienus. Klātesošie sumināja Valsts Prezidentu un valdību. Jaunā nama atklāšanas svinības noslēdzās ar teātŗa izrādi «Indrāni».

* 2. maijā noslēdzās drāmatisku kursu cikls — Atašienes, Varakļānu, Vidsmuižas, Viļēnu un Stirnienes nodaļās. Kursus vadīja režisors Segliņš. Katrā nodaļā nodibināts drāmatiskais pulciņš un kursu noslēgumam sagatavota izrāde.

* 15. maijā, atzīmējot Valsts Atdzimšanas svētkus, visas pulka vienības rīkoja svinīgus aktus. Varakļānos un Rozentovā (Maltas pag.) notika aizsargu, skolu jaunatnes un organizāciju parādes. Rozentovā parādi pieņēma pulka kom. V. Zarāns, bet Varakļānos — I bataljona kom. Fr. Markovskis. Parādēs un svinīgos aktos bija pulcējušies kuplā skaitā apkārtējie iedzīvotāji.

* 16. un 17. maijā pulka štāba koris un orķestris sarīkoja koncertus Vidsmuižā un Barkavā.

* 17. maijā pulka štāba koris un vairāki aizsargi-dzes, kopā ar pulka komandieri, apmeklēja pulkveža Kalpaka kapu Visagala kapsētā un plkv. Kalpaka pamatskolā apskatīja Kalpaka mūzeju.

* 22. maijā pulks pasniedza karogu 491. Bukmuižas mazpulkam. Karogu saņēma un izteica pulkam pateicību Rēzeknes novada mazpulku inspektors Butners un nodeva to minētā mazpulka vadītājam skol. Kaņepājam.

* 23. maijā pulka sporta klubs rīkoja sporta svētkus un vieglatlētikas sacīkstes Rēzeknē. Svētkos ieradās issargu štāba fiziskās audzināšanas instruktors Polis un instruktore Grinberga. Svētkos bija kupls apmeklētāju skaits. Uzvarētājiem godalgas pasniedza Rēzeknes garnizona priekšnieks pulkv. Ceplītis.

18. Daugavpils pulks.

* 15. maija svinībās Daugavpils aizsargi un aizsardzes piedalījās kopā ar armiju un pilsētas iestādēm. Nodaļas rīkoja svinības uz vietām. Gar pierobežu 14. maija vakarā aizsargi dedzināja lielus dižsārtus. Līvānu nodaļa iededzināja sārtu Jersikas pilskalnā, kur senatnē bijusi pazīstamā latviešu pilsēta.

* Sakaru bataljons kopā ar Daugavpils latviešu biedrību 2. maijā rīkoja priekšlasījumu par tematu «Ģimene jaunā civīllikumā». Referēja Daugavpils apgabaltiesas loc. K. Ozoliņš.

* Lai veicinātu šaušanas sportu mazpulkos, Sakaru bataljona aizsargi dāvāja vienu mazkalibra šauteni kādam no Daugavpils mazpulkiem. Mazpulku inspektors agr. Fr. Duksis nolēmis šovasar dot iespēju visiem mazpulku dalībniekiem piedalīties šaušanas apmācībās un tas mazpulks, kas būs uzrādījis labākās sekmes šajā nozarē, saņems aizsargu dāvanu.

* Pie Višķu nodaļas nodibinājies drāmatiskais pulciņš. Nodaļa noorganizēja arī drāmatiskos kursus, kurus vadīja Daugavpils latviešu drāmatiskā teātŗa režisors J. Kļava.

* Pulka sporta klubā iecelti sekciju vadītāji: šacha — L. Lācis, galda tenisā un novusā — pulka topografs F. Ķergalvis, futbolā — Žuks-Žukovs, vingrošanā — A. Lielausis un tautisko deju — B. Raude.

* Šī gada meža dienās Preiļu nodaļa ar saviem līdzekļiem iegādājās ābelītes un ogulājus, ko iestādīja četru centīgāko aizsargu lauksaimniecībās, ierīkojot tur augļu dārzus. Ābelīšu stādīšanā piedalījās aizsargi, aizsardzes, skolu jaunatne un lietpratēji. Aizsargi — lauksaimnieki par šādu pasākumu ļoti sajūsmināti un pateicīgi tā ierosinātājiem.

19. Jaunlatgales pulks.

* Valsts atjaunošanas svētki Jaunlatgales apriņķī noritēja lielā pacilātībā un svinīgajos dievkalpojumos, svētku parādēs, gājienos un sarīkojumos piedalījās gandrīz visi apriņķa iedzīvotāji. 14. maijā Jaunlatgales aizsargu namā pilsētas iedzīvotāji noklausījās Valsts Prezidenta radio runu. Tumsai iestājoties, aizsargu sporta laukumā vairāk kā 2000 pilsētas un apkārtnes iedzīvotāji noklausījās svētku koncertu un noskatījās uguņošanā, kādu Jaunlatgales pilsētā pieredzēja pirmo reizi. 15. maijā svētku dievkalpojumam sekoja aizsargu, aizsardžu, mazpulku, skautu, ugunsdzēsēju, skolu jaunatnes un organizāciju parāde. To pieņēma pulka kom. G. Mežulis. Svētkus noslēdza aizsargu sarīkojums ar Rīgas mākslinieku piedalīšanos.

* Balvos 14. maija vakarā pie kritušo partizāņu pieminekļa pulcējās garnizona karavīri, aizsargi, pilsētas iedzīvotāji un daudzas organizācijas. Kritušiem varoņiem nolika vaiņagus garnizona priekšnieks pltn. R. Ciemiņš, pilsētas galva K. Lācis un citi. Pēc tam svētku dalībnieki piedalījās svētā ugunskura — dižsārta dedzināšanā. 15. maijā sporta laukumā notika svētku parāde.

* Viļakas ciemā svētkus ievadīja karavīru, aizsargu, organizāciju un tautas gājiens uz kritušo varoņu pieminekli, kur notika aizlūgums. 15. maijā, pēc svētku dievkalpojuma, Viļakas Vienības laukumā notika parāde, kuŗu pieņēma garnizona priekšnieks pltn. Pone.

* Viļakas aizsardžu pulciņa 5 gadu pastāvēšanas un svinīgā solījuma svinības 23. maijā iesākās ar dievkalpojumu Viļakas ev.-lut. draudzes baznīcā. Pēc dievkalpojuma, ko zaļumiem greznotā un pārpildītā dievnamā noturēja jaunais draudzes gans Treiverts, aizsardžu un aizsargu saime gājienā devās uz pilsētas laukumu, kur I btl. kom. A. Rūis pieņēma svinīgo solījumu. Sveicienus jubilārei nesa Viļakas garnizona priekšnieks pltn. Pone, Viļakas kultūras b-bas pr. Preisbergs un d. c. Svinības noslēdza kopējs launags un aizsardžu priekšnesumi. Viļakas aizsardžu pulciņš ir viens no rosīgākiem Jaunlatgales pulkā. Viļakas aizsardzes ir vienas no pirmām, kuŗas gādājušas par savas mītnes ierīkošanu. Aizsardžu darbu ir atzinusi arī sabiedrība. Tas sevišķi sakāms par garnizona virsnieku saimi, kas pilnā sastāvā piedalījās šinī pirmā darba posma noslēgumā.

* Jaunlatgalē pulka štāba rotas rīkotās sacīkstēs sacentās volejbola spēlē štāba rotas, Baltinavas, Gauru, Viļakas aizsargu nodaļas un Jaunlatgales valsts ģimnazijas komanda, futbola spēlē — štāba rotas un Viļakas nodaļas komanda. Volejbola spēlē I vietu ieguva štāba rotas komanda. Futbolā uzvaru guva Viļakas komanda.

Aizsargu aviācija.

* Par Aizsargu aviācijas priekšnieka palīgu iecelts kaŗa aviācijas pulka kapteinis-ltn. V. Dimza.

* 15. maijā, pēc parādes Vienības laukumā, aerodromā ieradās aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis, kaŗa aviācijas pulka komandieris pltn. Kandis u. c. armijas un aizsargu virsnieki, kuŗus sagaidīja aizsargu lidotāji ar aizsargu aviācijas priekšnieku J. Ērgli. Aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls pasniedza aizsargu Nopelnu krustu, goda zīmes un balvas apbalvotiem aizsargu lidotājiem, starp tiem — aizsargu aviācijas priekšnieka bij. palīgam kapt.-ltn. Jenkēvicam un labākajam civīlam lidotājam nodaļas priekšniekam R. Gulbim.

* Spilves aerodromā sekmīgi rit aizsargu aviācijas jaunās mītnes izbūve. No ziedotiem materiāliem centrālo apkuri aizsargu aviācijas mītnei iekārtojis K. Pēkšēna inženieŗu biroja īpašn. B. Frēlichs. Aizsargu aviācijas priekšnieks J. Ērglis mītnes izbūves atbalstītājiem izsaka pateicību.

Aizsargu pulku karogu rotas 15. maija parādē Rīgā.

Lietuvas Šauļu Savienība

24. jūnijs ir Lietuvas aizsargu (šauļu) organizācijas dibināšanas diena. Sakarā ar to sniedzam «Aizsarga» lasītājiem īsas ziņas par mūsu brāļu tautas aizsargiem:

Lietuvas Šauļu Savienība ir Lietuvas Republikas bruņoto spēku sastāvdaļa. Viņas mērķis — stiprināt tautas aizsardzības spējas, cenšoties šinī darbā ieinteresēt katru lietuvi.

Šauļu Savienība nodibinājās 1919. gadā (24. jūnijā), un līdz 1920. gada beigām šauļi aktīvi piedalījās neatkarības cīņās, kā arī Klaipēdas atbrīvošanā 1923. gadā, kaujās zaudēdami 78 kritušos.

1935. g. 15. jūlijā Lietuvas valdība, saskaņā ar armijas vadību, publicēja jaunu likumu par Šauļu Savienību, bet Šauļu Savienības statūtu Republikas Prezidents apstiprināja 23. aprīlī 1936. g. Jaunais likums un statūts ir likuši jaunus pamatus Šauļu Savienības darbībai un tās stiprināšanai. Visa Savienības darba vadība uzticēta Šauļu Savienības vadonim, kuļu uz Apsardzības Ministra ieteikumu ieceļ Republikas Prezidents. 1935. g. 8. augustā par pirmo Šauļu Savienības vadoni iecelts pulkvedis P r a n a s S a l a d ž i u s. Savienības vadonim tieši padoti nodaļu (apriņķu apjomā) vadoņi, savienības štāba priekšnieks, šauļu sieviešu vadone un šauļu pabalstītāju vadonis.

Šauļi sadalās ierindu šauļos, šaulēs-sievietēs, šauļos pabalstītājos un goda šauļos. Šauļu Savienības locekļi var būt tikai Lietuvas pilsoņi. Par šauli nevar būt personas, kas jaunākas par 16 gadiem, kā arī personas ar ierobežotām tiesībām. Katrs, kas iestājies Šauļu Savienībā, nodod zvērastu vai svinīgu solījumu par paklausību un uzticību Lietuvas Republikai. Likums piešķir šauļiem dažas priekšrocības; no tām atzīmējamas sekošās: rezerves virsniekiem, kas darbojas Šauļu Savienības ierindas dienestā, ir priekšrocība pie viņu paaugstināšanas nākamā rez. virsnieka pakāpē. Ierindas šauļi, kas nobeiguši paredzēto apmācību, izturējuši pārbaudījumus un saņēmuši nodaļas vadoņa labu atestāciju, var tikt atbrīvoti no iesaukšanas kaŗa apmācības pārbaudēs. Tanīs gadījumos, kad šauļi pie pienākumu izpildīšanas tiek ievainoti un zaudē veselību vai darba spējas, kā arī kritušo un no ievainojumiem mirušo ģimenes saņem pabalstu vai pensijas uz kaŗavīru pensiju likuma pamata. Dienesta pienākumus pildot, ievainotie šauļi tiek ārstēti uz valsts rēķina.

Par ierindas šauļiem uzskata tos šauļus, kas izpilda noteikto kaŗa apmācību un izdara militāros lauka vingrinājumus. Ierindas šauļi sadalās: kājniekos, jātniekos, artileristos, sakarniekos, pionieros, dzelzceļniekos, lidotājos, jūrniekos un citās speciālitātēs. Ierindas šauļu dienesta staža un piedzīvojumu atzīmēšanai lieto šādas pakāpes: ierindas šaulis, šaulis posminieks (resp. dižkareivis), šaulis jaunākais apakšvirsnieks, šaulis vecākais apakšvirsnieks un šaulis virsseržants. Ierindas šauļu iecelšana pakāpēs notiek pēc Šauļu Savienības statūtā noteiktās kārtības.

Šauļu Savienības vadonis pulkv. Pr. Saladžius ar Šauļu štāba atbildīgiem darbiniekiem.

Sievietes šaules izpilda sekošus uzdevumus: aktīvi piedalās Šauļu Savienības kultūras darbā un mācās lietot ieročus, veicina ģimenēs lietuviskās tradicijas, audzina bērnus tēvijas mīlestībā un veicina pārliecību par uzupurēšanos viņas brīvības labā, organizē armijas un šauļu apgādāšanu siltām drēbēm, vāc un gatavo zemes sargiem dāvanas, palīdz uztura gatavošanā un apgādē šauļiem lauku manevru laikā un citādos gadījumos, kaŗa laikā uztur cīnītāju, viņu ģimeņu un vietējo iedzīvotāju gara modrību, dibina ēdināšanas punktus, apkopj ievainotos un slimniekus, rūpējas par kritušo ģimenēm, izdaiļo šauļu

un karavīru kapus un izpilda citus Šauļu Savienības statūtā noteiktos darbus.

Par šauļiem - pabalstītājiem uzskatāmi tie šauļi, kas nevar izpildīt ierindas šauļu pienākumus, bet atbalsta savienību ar darbu un līdzekļiem. Goda šauļus ievēl nodaļu pārstāvju sanāksme. Par pirmo Goda Šauli 30. jūnijā 1936. g. ievēlēts Republikas Prezidents Antanas Smetona. Kā otrais Goda Šaulis 1937. g. 6. martā ievēlēts virsbīskaps Pranciškus Karevičius.

Šauļu strēlnieki.

Šauļu Savienība sadalās 22 nodaļās, kuŗu centri ir apriņķu pilsētas un kuŗu robežas saskan ar apriņķu robežām. 22. nodaļa ir Dzelzceļnieku nodaļa; to sāka organizēt 1936. g. 16. aprīlī. Nodaļu vadība uzticēta kaŗa komendantiem. Šauļi militārā ziņā iedalīti vados, rotās, eskadronos, baterijās u. c. vienībās, ko vada to vadoņi.

Šauļu vienības pastāv arī pie Vitauta Dižā ūniversitātes un Lauksaimniecības Akadēmijas, darbodamās pēc sevišķiem noteikumiem.

Nemilitāra rakstura jautājumu apspriešanai šauļi ievēl padomes, kas pastāv pie Savienības, nodaļām un pulkiem.

Pie Šauļu Savienības administrātīvām vienībām organizētas šaules sievietes. Sieviešu šauļu vadoni iecel Savienības vadonis un, bez tam, pastāv sieviešu šauļu nodaļu pārstāvju ievēlētā padome.

Šauļu Savienības darbības pamatnozares ir divas: militārā apmācība kopā ar sportu un kultūras darbība. Militārā apmācība notiek pēc armijas vadoņa apstiprinātā plāna. Pirmajā darbības nozarē ietilpst: šauļu sagatavošana valsts aizsardzībai, lietuvju ierosmes un varonības veicināšana, fizisko spēku un izturības pacelšana, kaŗa zinātņu populārizēšana, ugunsdzēsēju, pirmās palīdzības un sanitāro kursu organizēšana, iedzīvotāju sagatavošana aizsardzībai pret uzbrukumiem no gaisa, lauku manevru, nometņu un šaušanas apmācību sarīkošana, sporta sacīkšu organizēšana, šautuvju, sporta laukumu ierīkošana, šaušanas un sporta klubu, kā arī viņu nodaļu dibināšanu. Par sanitārās un pretķīmiskās aizsardzības lietām rūpējas pie Šauļu Savienības pastāvošas speciālas komisijas.

Uz atsevišķu noteikumu pamata tiek kārtota šauļu ugunsdzēsēju darbība. Šauļi-ugunsdzēsēji organizējas atsevišķās komandās, iegūst ugunsdzēsības ierīces un citu vajadzīgo inventāru.

Kultūras nozarē savienība izpilda šādus uzdevumus: audzina šauļus tēvijas mīlestības garā, veicina lietuvju tautisko apziņu un valstisko ideju, stiprina iedzīvotāju gara spēkus, izplata kultūru; organizē teātŗus, koŗus, orķestŗus, dziesmu svētkus, priekšlasījumus, izstādes, ekskursijas, izdod savu laikrakstu, dažādas grāmatas un dibina bibliotēkas. Sarīko tautas un valsts svētkus un svarīgāko tautas dzīves momentu atceres, attīsta šauļu namu celšanas propagandu, sarīko priekšlasījumus, izplata šauļu un visu valsts iedzīvotāju starpā Šauļu Savienības ideoloģiju un aicina šauļus ar pašuzupurēšanos izpildīt šauļa pienākumus, organizē svinīgu izvadīšanu jaunatnei, dodoties kaŗa dienestā, un uzņemšanu, jaunatnei no dienesta atgriežoties. Šauļu Savienības laikraksta «Trimitas» abonentu ir 20.000, šauļu koŗu — 120, šauļu orķestŗu — 98, teātŗu un drāmas pulciņu — 400, šauļu namu — 57, šauļu bibliotēku ar pāri par 100 grāmatām — 265, bibliotēkas ar mazāku grāmatu skaitu pastāv pie katra šauļu vada. Bez «Trimitas» Šauļu Savienība izdod un izplata diezgan daudz vērtīgu grāmatu. 1937. g. Šauļu Savienība izdeva militārās propagandas izdevumu «Es kaŗavīrs».

Militārās apmācības, sporta un kultūras nozaŗu darbību pārzina savienības štāba militārās apmācības, kultūras un izglītības nodaļas. Šauļu Savienības ieņēmumu un izdevumu budžeta sastādīšanu un viņa izpildīšanu, šauļu namu celšanu, šauļu ēdienu veikalu, darbnīcu, veikalu ierīkošanu un citas saimnieciskās lietas pārzina saimniecības nodaļa.

Visa Šauļu Savienības darbība norit, cenšoties pēc galvenā mērķa: tautas vienības stiprināšanas, tautas kareiviskuma pacelšanas un modrības — kopā ar armiju būt gataviem Lietuvas neatkarības sargāšanai.

Šauļu Savienībai, viņas nodaļām un vadiem ir savi karogi ar lozungu: «Neatkarīgai Lietuvai».

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

Tēvzemes balvas pirmie laureāti.

Vienības svētku svinīgais akts Nacionālā operā, sakarā ar Vasarassvētkiem šogad notika 14. maijā. Telpas dekorētas krāšņāki kā jebkad.

Gar balkoniem nacionālās krāsas, zaļumu vītnes un 15. maija emblēmas; virs Prezidenta un valdības ložām Vadoņa simbols — balts vanags ar Nameja gredzenu lido pretī saulei. Jūsmīgiem aplausiem apsveikts, Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis, kaŗa ministra ģenerāļa J. Baloža, ministru prezidenta biedra M. Skujenieka un iekšlietu ministra V. Gulbja pavadībā ieradās savā ložā. Apvienotais koris apsveica Prezidentu ar dziesmu «Sveiks, tautas Vadoni!»

Pēc tam Valsts Prezidents teica svētku runu, pakavēdamies pie pēdējo trīs gadu sasniegumiem valsts dzīvē un apliecinādams valdības ciešāko apņemšanos arī turpmāk iet pa reiz uzsākto ceļu, vedot vienoto tautu pretī vēl nepieredzētam uzplaukuma laikmetam.

Prezidenta runu noslēdza valsts himna. Pēc tam runāja izglītības ministrs prof. Dr. A. Tentelis, iepazīstinot svinīgā akta dalībniekus ar Tēvzemes balvas likumu. «Par šo skaisto un derīgo iestādījumu mums jāpateicas tāpat, kā par neskaitāmiem citiem Latvijas un mūsu tautas labā domātiem mūsu Vadonim Valsts Prezidentam, jo Tēvzemes balva ir viņa ierosināta un likums ir viņa izstrādāts». Tēvzemes balvas pirmie laureāti ir: prof. Jāzeps Vītols, Ādolfs Kaktiņš, Milda Brechmane-Štengele, Jānis Akuraters un aktieris A. Mierlauks. Apbalvoto vārdā Prezidentam pateicās prof. J. Vītols:

«Katrs labais pasākums mūsu atjaunotā Latvijā nāk no Jums. Zem Jūsu stiprās rokas un nelokāmās gribas arī mūsu māksla piedzīvo jaunu pavasari. Paldies Jums, cēlo tautas Vadoni, paldies mūsu mākslas, mūsu mākslinieku vārdā.»

Koncerta daļā apvienotais koris un orķestris diriģenta T. Kalniņa vadībā izpildīja Jāņa Mediņa svētku kantāti «15. maijs». Uzvedumā piedalījās: L. Špilberģe, M. Bajāre, A. Kaktiņš, T. Lācis un J. Kārkliņš. Svinīgo aktu noslēdza ar Dziesmu brīvai Latvijai.

Vold. Upenieks.

Valtera un Rapas akc. sab. grāmatu apgāda 25 gadi.

1912. gada 1. jūnijā Teātŗa ielā 9 savas durvis atvēra jauna firma, ieguvusi savā īpašumā K. Zušmaņa un J. Brigadera grāmatu apgādus. Ik gadu tautā vairodama grāmatas labo slavu, tā izaugusi par lielāko grāmatniecības centru Baltijas valstīs. Apbrīnojami daudzpusīgs apgāda grāmatu milzums. Nav ļaužu, kas necilātu Valtera un Rapas izdotās grāmatas: skolniekiem tās skolai, praktiķi cilā rokas grāmatas, zinātnieks — zinātnisku literātūru, rakstniecības draugs — daiļliterātūru. Pilnvērtīgi izdotas Latvju dainas, Latviešu pasakas un teikas, vispusīgā Latvijas zeme, daba un tauta, Kronvaldu Ata, Doku Ata, Blaumaņa, Brigaderes, Birznieka-Upīša, Ezeriņa kopoti raksti. Pēdējā gadā parādījušies grezni illūstrēti izdevumi: Pumpura Lāčplēsis, Gētes Fausts, Dantes Dievišķā komēdija. Visā pastāvēšanas laikā firma izdevusi 2850, bet pagājušā gadā vien 270 grāmatas. Ar raženu rosību firma lasītājus pārsteidz pēdējos divi gados, kad Prezidenta Dr. K. Ulmaņa 28. janvāŗa draudzīgais aicinājums pavēris ceļu krietnai grāmatai visā tautā.

Firmas direktors-rīkotājs visus gadus bijis Jānis Rapa, kas reizē ar uzņēmumu atskatās uz 25 gadiem grāmatnieka darbā. No firmas dibināšanas otrs direktors bija Artūrs Valters, bet pēc Valtera nāves 1924. gadā par direktora palīgu kļūst Jānis Grīns, kas, rediģēdams apgāda izdoto žurnālu «Daugava», pulcina un audzē jaunu, spējīgu rakstnieku audzi.

Lai ražens arī turpmākais ceļš.

Jaunākās grāmatas.

Karte, kā to lasīt un sastādīt. Vēl apm. pirms diviem gadiem mūsu grāmatu tirgū nebija atrodama neviena populārāka topografijas grāmata. Tagad apgrozībā atrodas jau vairāki, divu mūsu jauno topografu — vltn. K. Kaliņa un vltn. A. Eglīša apcerējumi, ar kuŗiem viņi grib būt izpalīdzīgi skolu jaunatnei, tūristiem, instruktoriem, aizsargiem u. t. t. Līdzās tam atzīmējama arī otra visai iepriecinoša parādība: plašākās aprindas sākušas patiesi interesēties par topografiju, vismaz tajos apmēros, cik tas nepieciešams kartes lasīšanai un izmantošanai, jo citādi taču autori neuzņemtos nākt klajā ar savu apcerējumu pārveidotiem izdevumiem un pie tam vēl tik īsā laika sprīdī (nepilni 2 gadi). Tas mūsu apstākļos zināmā mērā uzskatāms kā rekords.

Lai man te atļauts teikt pāris vārdus par vltn. A. Eglīša apcerējumu «Karte, — kā to lasīt un sastādīt», kas iznācis otrā paplašinātā un pārlabotā iespiedumā. Jau nostādot pirmo un otro izdevumus blakus, vērojama lielā starpība lapu skaita ziņā: pirmais izdevums aptveŗ 92 lp. puses, bet otrais — 255. Pirmā izdevuma tekstā ir 64 zīmējumi, bet pašreizējā — 125. Šī izdevuma pielikumos skatāmi Latvijas trīs galvenāko topografisko karšu paraugi. Pirmo iespiedumu bija izdevis autors pats, bet otro izdevusi Izglītības ministrijas mācības līdzekļu nodaļa. No tā var secināt, ka Izglītības ministrija atzinusi šo apcerējumu par piemērotu arī skolu vajadzībām. Pašreizējā izdevuma satura pamatiedalījums palicis agrākais un tas aptveŗ 3 šādas daļas: 1) Karte, 2) Kā jālasa karte, 3) Kā sastādīt karti. Bet grāmatā nākušas klāt daudzas jaunas nodaļas.

Grāmata galvenā kārtā domāta plašām masām. Tādā apjomā, kā pašreiz otrā izdevumā, grāmatu ar labiem panākumiem var izmantot arī instruktori un aizsargu komandējošais sastāvs: tajā atrodami topografijas galvenie pamati un viss, ko praktiskā dzīvē no topografijas nepieciešams zināt. Grāmata piemērota nēsāšanai kabatā. Cena Ls 1,50, kas uzskatāma par visai mērenu.

A. Mauriņš.

* Nacionālos jautājumus pašreiz pacēluši īstenā augstumā, nākotnes nojautu pilni mēs skatāmies pagātnē uz līnijām, kas veidojušas mūsu tautas raksturu un domāšanu. No tautas izaugdama un uz tautu atpakaļ griezdamās, mūsu literātūra ir branga un vispusīga, un ar to mēs esam apliecinājuši savu garīgo stāju. Tāpat kā varam lepni būt par savu literātūru, tā priecājamies par pēdējos gados izaugušā intelliģences pulka dzīvo literāro interesi. Abu šo lietu mudināta izdevniecība «Literātūra» pabeigusi lielu kollektīvi sarakstītu darbu «Latviešu literātūras vēsture». Prof. L. Bērziņa virsredakcijā, ar K. Egli redaktoru, priv. doc. K. Kārkliņu un Zentu Mauriņu asistentiem, sešos prāvos sējumos literātūras vērtēšanā un notēlošanā piedalījušies daudzi autori. Līdzšinējie šāda veida kapitāldarbi mums stipri kompilātīvas dabas; jaunais izdevums, lai gan daudzo līdzstrādnieku dēļ saskaldīts, tomēr patstāvīgs darbs.

Ievadā uzsveŗot rakstniecības sakaru ar dzīvi, redakcija apliecina, ka literātūrā pats galvenais ir gara strāvojumi, rakstnieku personības, viņu atziņas. Veŗoties mūsu rakstniecības plašumā un dziļumā, kā arī apzinoties gadus piecus atpakaļ diezgan pamatoto saucienu: «Mums nav vairs kritikas!» literātūras vēstures izdošana bijis grūts uzdevums. Krietnu formulējumu un izveidotu metodu dēļ J. A. Jansona raksts par Literātūras zinātni tālākajiem darbiniekiem ir krietns un drošs atbalsts. L. Bērziņš, vienodams tautas dziesmu un latīniskās pasaules gudrību, sniedzis apceri par Latviešu tautas dziesmām, kas nevien līdz šim plašākais raksts par mūsu seno gara pūru, bet vispilnīgāk raksturo šīs dzejas daiļuma principus. Līdzīgi krietnumā ir L. Bērziņa raksti par Manceli, Firekeru un latviešu bībeli. Vēsturē lietišķi ierādīts mazāk telpu pārejošām lietām — vācu kultūras iespaidam, kristīgā laika dzīves un dzejas stiliem. Par tautiskās atmodas dižlatviešiem apcerējumus rakstījuši: A. Vīčs par Valdemāru, R. Egle — Alunānu, A. Baumanis — Baronu. Par Pumpuru krietnu apcerējumu sniedz A. Dravnieks, pareizi resummēdams: «Viņa dzejā paustās idejas ir sagatavojušas latviešu tautu, lai tai būtu griba, laikiem mainoties, izcīnīt Latvijas valsti. Vīrišķīgo, dievredzīgo Auseklī apcerējusi Poruka un Fr. Bārdas pasaules pētniece Z. Mauriņa, brīnēdamās, ka savādā kārtā Au-

seklis nav veltījis Šilleram ozolu vaiņagu, Ausekļa domas par latvju augstskolu nosaukdama par naīvām, izteiktām neveiklos vārdos, aprādīdama viņam disciplīnas un izglītības trūkumu; katru Ausekļa gara mantinieku šis raksts pārsteidz. Tāpat raksti par šiem abiem viena laika dzejniekiem, Ausekli un Pumpuru, stipri nesamērīgās attiecībās.

Izcilus raksti ir J. A. Jansonam par brāļiem Kaudzīšiem un Janševski, J. Veselim par Apsīšu Jēkabu, Poruku un Aleksandru Grīnu, R. Klaustiņam par Plūdoni, J. Kadilim par Doku Ati, P. Ērmanim par Saulieti un daudziem mazāka vēriena rakstniekiem (godājama viņa vērība pret katru rakstnieka darbu un silti atturīgie vērtējumi), L. Bērziņam par literāro kritiku, Virzas un Sudrabkalna dzeju, A. Birkertam par Raini, P. Jēger-Freimanei par Brigaderi, A. Sprūdžam par latgaliešu rakstniecību, J. Akmenim par presi, R. Eglem par Skalbi un K. Zariņu, Z. Mauriņai par Akurāteri un Jaunsudrabiņu, E. Grāvītei-Plukšei par Strālu un Stersti, K. Draviņam par Krūzu, V. Dambergam par Virzu, R. Klaustiņam par Švābi, Jānim Grīnam par Ezeriņu, etc.

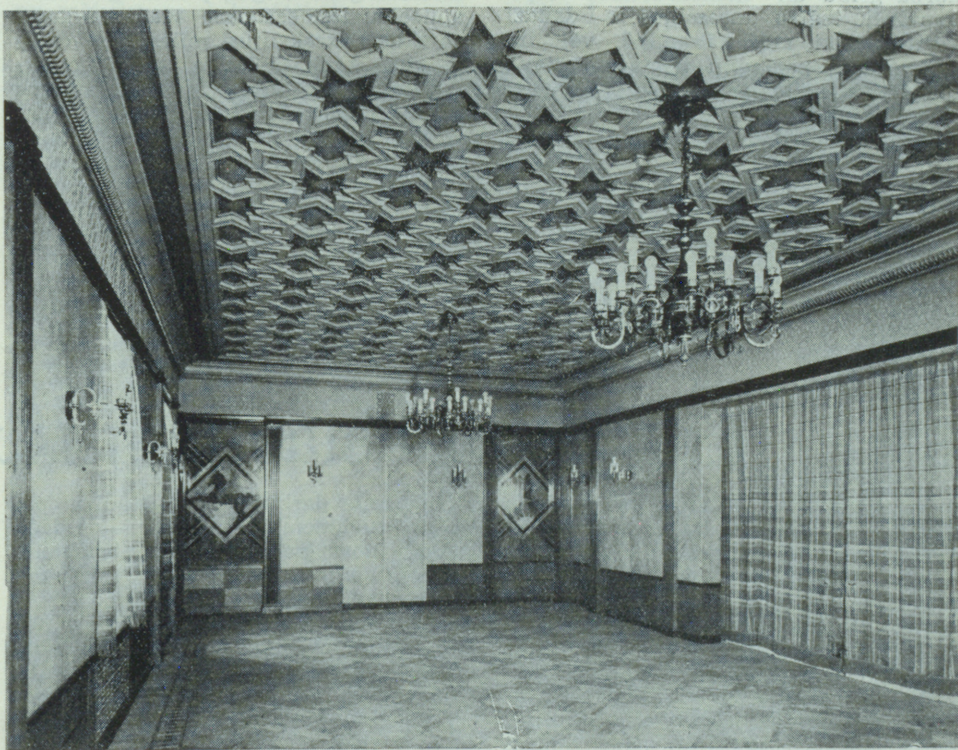
Pēckaŗa rakstniecība pēdējā sējumā apskatīta ļoti plaši, meklējot sakarus ar valsts dzīvi, filozofiju, reliģiju, pārējām mākslām. Šo darbu veic ap trīsdesmit autoru. Tie katrs rakstījuši par sev tuvākām lietām, bet tā kā autoriem bieži savstarpēji pretēji uzskati, tad ar to radušās daudzas pretrunas. Arī autoru metodes dažādas: dažs vairāk sniedz biografiskas ziņas, dažs tās nesniedz nemaz, bet runā par darbu. Sējumam tādēļ mazāk noslēgtības, vairāk tas noder par materiālu literārām studijām. Materiālu vidū ir daudzi krietnas un pilnvērtīgas dabas raksti. J. Akmens rūpīgi aplūko presi pasaules kaŗa un Latvijas valsts laikā, slēgdams, ka: «mūsu prese pēc 1934. gada 15. maija ieies mūsu kultūras vēsturē atkal kā ievērojams faktors ar to pašu gaišo aureolu, kāds bija mūsu pirmajai nacionālajai presei pag. gadu simteņa sešdesmitajos gados». J. Lapiņš rakstā «Kārļa Ulmaņa dzīve un darbs» sniedzis daudz jaunu biografisku faktu un skaidrās līnijās zīmē Prezidenta rakstos pausto izdarītāja, celtnieka un gribas cilvēka garu. K. Kārkliņš, sadalīdams jauno rakstniecību virzienos, lieto melnā un baltā principu, šķirdams pozitīvistus un negātīvistus, bet atlikām vēl iezīmēdams konstruktīvismu, kas savā laikā teorētiski gan izdomāts, bet iezīmju mūsu rakstniecības darbos tam nav nekādu. Blakus vecajiem līdzstrādniekiem jo kupls sestajā sējumā jauno literārvēsturnieku kadrs, kur nopietni vērtējami vārdi: A. Dravnieks, J. Kadilis, A. Baumanis, J. Rudzītis, K. Raudive.

Darbs bijis grūts, darītāji to veikuši apzinīgi, un literātūras vēsture nav zaudējusi savu zinātnisko raksturu. Literātūras krietnākiem pazinējiem tā pievilcīgs materiālu krājums, bet sevišķi tā jāieteic tādiem, kam literātūras zināšanas šaurākas un vienpusīgākas, pareizas orientēšanās un sistēmas labad.

* Ēriks Ādamsons noveļu grāmatā «Smalkās kaites» sniedz spilgti un rūpīgi veidotas, uzbūvē meistariskas 14 noveles. Rakstniekam galvenais nav fantazija, bet ass un smalkjūtīgs parādību skatījums, un vistuvākas viņam mazās, vārīgās lietas, apslēptās, smalkās dvēseles kaites. Šo kaišu varā ierautie ļaudis ir intelliģenti jaunieši, kaŗavīri un zemnieki; visus tos dvēseles pretrunas vajā vienādā mērā. Novelē «Dāvana» kareivji, nolēmuši pasniegt vada komandierim portsigāru, ilgi cīnās ar savu jauneklīgo kautrību; arī virsnieks, manīdams notikumu, krīt smalko kaišu varā, bet kad dāvāna pasniegta, «neatskanēja neviens vārds, neviens kliedziens, un tomēr šai brīdī viņi visi kā viens būtu viegli spējuši veikt visgrūtākos darbus, kādiem viņi še, kaŗa pulkos, kopā tika aicināti.» Tēlodams gluži reālus ļaudis un apstākļus, Ādamsons tāls reālismam, jo raksturo ik parastāko lietu tīksminādamies, mākslodams un greznodams. Savām tieksmēm vislabāko vidi viņš rod tēlodams intelliģences dzīves apstākļus un psicholoģiskās noskaņas. Aizraujoši un zaļoksnēji Ādamsona tēlojumi un salīdzinājumi, piem.: «Melnā govs augstu paceļ galvu pret rietumiem, un liekas, ka tai starp platajiem ragiem būtu iesprausta sarkanā saules ripa kā milzu avene». Noveles Dāvāna, Brauciens pie Annas, Abakuka krišana, Jāšana uz lauvas, Gājiens ar lopiem, Ķirbji ir ievērojami jaundarbi novelistikā, kas apburs ar savu uzbūvi katru lasītāju.

* Mūsu gandrīz nepārskatāmā tulkoto romānu vidū reti parādās dziļi, nozīmīgi, vitāla spēka pilni darbi. Iznākuši divi romāni, kas godam attaisno savu parādīšanos latviski. Senprūšu sacelšanos ap 1260. gadu romānā «Vadonis Munte» attēlojis B. Keizerlings un to tulkojis Gaviļu Visvaldis. Senprūši nevien mūsu radu tauta, bet ar tiem mūs saista senā valsts iekārta, reliģija un vienlaicīgās sīvās cīņas ar ordeni. Varens senais vadonis Herkus Munte kaŗa mākslu izmācījies Vācijā, šķiras no draugiem, lai vēlāk tiem spriestu nāvi, jo augstākais likums viņam skaidrs: vācu tauta nav manējā, viņas ticība nevar būt manējā. Spriegās, patētiski traģiskās ainās Keizerlings tēlo kareivju vizijas, senprūšu mājas dzīvi un lielo prūšu tautas izkaušanu. Šo uzvarēto varoņu vārdos «snauž apslēpts spēks, kas grib, lai to vietā liek». Dižās vēstures iedvesmoti, pēdējā laikā senprūšu pārtautotie pēcnācēji sākuši cīņu par savas tautas atjaunošanu, ko spārīgi pauž dzejnieks Vomārs (nupat latviski A. Franča tulkojumā iznāca viņa dzejas «Jaunā Prūsija»). Poļu romānista Vladislava Reimonta tetraloģiju «Zemnieki» tulkojis Jānis Veselis. Ļipcu ciema ļaudis, viena gada sprīdī tēloti, cīnās ar nabadzību, cilvēcīgām iegribām, savām pirmatnējām kaislībām, ar muižniekiem, atklādami savu neatlaidīgo, atriebīgo dabu, bet kopējās bēdās apzinoties: «Vienīgi vārna var knābt vārnai acīs, bet cilvēkam būs cilvēku pārstāvēt, lai arī pašam neuzbrūk reiz tāds posts». Romāns skan kā dievišķīga himna, un tulkotājs to meistariski noskaņojis. Spilgtu tur raugām sievu piemīlību un sāpju pilno uzticību, vīru vareno garu un skaistuma bēdīgo galu pūļa trulajā stichijā.

* Vecs jūrmalas zvejnieku dzimtas piederīgais Jēkabs Stūlis uzrakstījis grāmatu «Bigauņciema un apkārtnes zvejnieki». Raksti pārbagāti zvejnieku dzīves un zvejnieku tēliem, un grāmatu lasot jūtamies tā, it kā sirms vectēvs stāstīdams mūs vadātu pa saviem jaunības ciemiem. Kādreiz lāču, vilku un lantaru ieņemtā piejūras mežainē zvej-

Sēžu zāle atjaunotā Rakstnieku pilī.

nieki atkaŗo dabai sev derīgo. Vēlāk še sāk veidoties kūrvieta. Senas dzīves drosmes un prieka pilnie ciemu ļaudis tēloti lakoniski, skaidri, un tie ir daudz raksturīgāki kā daža slavena zvejnieku dzīves romānista darbu varoņi. Spilgti un tieši tēlotas jūŗas vētras, kuģu dragas, zvejnieku slīkšana, Vastlāvja svētki, tā laika krodziņi, senā Rīga. Stūla tēlojumi nevien interesanti un krietni tverti, bet tiem arī sava vēsturiska nozīme. V. Cedriņš.

Mūsu teātŗi sezonu slēdzot.

Līdz ar vasaras atnākšanu savu tempļu durvis noslēdz arī mūsu teātŗi. Sezonas bilance visumā apmierinoša. No Nacionālā teātŗa darba pārskata redzam, ka teātris vairāk ļāvis runāt pašu autoriem, atļaujot tulkojumiem gandrīz divreiz mazāku izrāžu skaitu kā oriģināldarbiem. Diemžēl tulkojumu izvēle ne vienmēr bijusi laimīga un teātris sniedzis vienu otru darbu, kuŗu ar mierīgu sirdi varēja atstāt nerādītu. Dailes teātrī redzam gandrīz līdzīgu ainu. Operetiskiem un viegla žanŗa darbiem vēl tiek ierādīts pārāk daudz vietas. Šāda rīcība gan palīdz līdzsvarot teātŗu budžetu, tacu teātŗu, kā kultūras faktoru, nozīmi neceļ. Kas gan labs sakāms par M. Ordona un B. Tomasa komēdiju «Ak, šie studenti», kuŗu agrāk pazinām kā «Čarļa krustmāti»? Aiz matiem pavilkti joki, kas domāti vienīgi skatītājas publikas smīdināšanai. Šo uzdevumu tā veic priekšzīmīgi un, apliecinādams savu teātrālo dzīves līksmi, Dailes teātris ar to noslēdza savu sezonu, lai skatītāji pamestu teātŗa zāli īsti vasarīgā noskaņojumā.

Notikums mūsu teātŗu dzīvē ir provinces teātŗu viesizrādes. Pirmo reizi Latvijas pastāvēšanas laikā šo teātŗu ansambļi ierodas Rīgā, lai cits aiz cita rādītu galvas pilsētas publikai savu darba gribu un mākslinieciskо seju. Provinču teātŗu ansambļos ir daudzi vērtīgi spēki, kuŗi nākamībā vēl izaugs, kādēļ par viņu tēlotāju sastāvu visumā varam tikai priecāties. Latvju aktieris ir intelliģents, techniski labi sagatavots un daudzu mākslinieciskās dotības var dot krāšņu izpausmi, ja vien teātŗu vadītāji spēs pilnā mērā atrisināt viņos snaudošos spēkus. Vienīgais, ar ko teātrim jācīnās, ir lielu un laikmetīgu drāmatisku darbu trūkums. Lieli teātŗi pa laikam vēl mēdz izlīdzēties ar drāmatizējumiem, kas, labākā nozīmē, ir tikai pusmāksla. Provinču teātŗiem tie neder. Mūsu teātŗus var celt tikai nacionāla drāma un pareiza izpratne par teātŗa laikmetīskiem uzdevumiem.

Provinču teātŗu izrāžu ciklu iesāka Jelgavas teātris ar Raiņa Velnu nakti piecos cēlienos «Spēlēju, dancoju». Teātris mēģinājis šim darbam atrast jaunu pieeju, kādēļ lugā izdarīti lielāki svītrojumi, pilnīgi izmetot visu 4. cēlienu. Šis simboliski filozofiskais darbs, kuŗā autors ielicis daudz domu, šādā interpretējumā tomēr no sava lieliskuma nekā nezaudēja. Raiņa doma uzsvērta diezgan skaidri. Mistērijā tēlotais Kungs ir svešā kultūra, kas Leldei (domāta Latvija) izsūc trīs asins lāses. Lelde no tā mirst, bet ne pavisam. Jānāk spēlmanim — dzejniekam — kas atdod Leldei nolaupītās asins lāses, iepūdina viņas dzīslās savas asinis. Tots ir tas, kas atmodina pirmatnējos spēkus varonībai, kas Latvei dod jaunu garu un dzīvību un lai dzīvotu tā un viņš viņā. Vajadzīgi varoņi, kas spējīgi mirt, lai Latve varētu augšāmcelties. Šie varoņi radās, un Latvija dzīvo un dzīvos saules mūžu. Jelgavas teātris šo lugu sniedz kā mazliet stilizētu spēli ar veiksmīgi situētiem tautas skatiem, mistērijas nepieciešamo apgaismojumu un ekonomiski darinātām dekorācijām. Ansamblis visumā saskanīgs un klausa režisora Ž. Kopštāla norādījumiem. Tā radīta interesanta spēle, kas gan neizceļ visas šai lugā dotās iespējamības. No tēlotāju sastāva izceļas Ž. Kopštāls, M. Vērdiņš, A. Dimiters, E. Spolis, E. Ezeriņš, J. Ķikulis, E. Barune, E. Prindule un Ž. Dulpiņš.

Liepājas drāma sniedz L. Fodora komēdiju «Gatavības apliecība». Luga uzrakstīta meistarīgi un scēniski. Darbība noris kādā sieviešu ģimnazijā mācības gada beigās, pirms gatavības apliecību izsniegšanas. Kāda 19-gadīga skuķe uzrakstījusi mīlestības vēstuli, kuŗu kāda skolotāja izvelk no papīrkurvja. Šīs vēstules dēļ notiek gandrīz formāla tiesas sede, kuŗa spriež par ģimnazijas goda glābšanu un vainīgo visādi tincina. Jauki zīmēts skolotāju sastāvs. Tur ir jaunatnes sapratēji un atbalstītāji un sausie paidagogi, kuŗus jaunatne nemīl tāpec, ka tie nav spējīgi iekaŗot viņas sirdi. Liepājas drāma, režisora V. Silenicka vadībā, šo interesanto lugu iestudējusi priekšzīmīgi. Vienu otru raksturu tēlotāji gan pilnestībā nespēj parādīt. Taču ansamblī redzejam apdāvinātus tēlotājus, no kuŗiem izceļas A. Petrovskis, E. Beķere, E. Valters, N. Mūrnieks, M. Štāle, A. Dumpis, L. Jaunsudrabiņa, P. Zālīts u. c.

Daugavpils teātris uzrāda svaigumu, taču tam nebija laimējies lugas izvēlē. Un tā rēdzējām itaļu klasiķa Karlo Goldini lugu piemērotu mūsu laikam un apstākļiem, ar viņa īpatu aviācijas propagandu. Ir jau pielaižami lokālizējumi, bet tad tas jāveic ar mēru un izpratni, citādi pat labi domātā aviācijas propaganda var izvērsties par sliktu propagandu mūsu mākslai. — Savu ansambļu spējas vēl rādīja Latgales un Ziemeļlatvijas teātŗi. Provinču teātŗu izrādes ienesa zināmu svaigumu Rīgas mākslas dzīvē, izsaucot vertīgas pārrunas.

Rīgas Mazais teātris sezonu slēdza ar Blaumaņa Indrāniem, rādot jaunu pieeju šī darba iztulkojumam. Direktora P. Ozola vadība šis teātris bija izveidojis augstvērtīgu ansambli, kas apkalpoja Rīgas nomales. Šis teātris, kas visā savā pastāvešanas laikā pieturējies tikai pie oriģinālrepertuāra, ar nākamo sezonu tiek pievienots Dailes teātrim. Ar Blaumaņi savu sezonu slēgs arī Nacionālais teātris.

Fr. Gulbis.

Rīgas pilsētas darbinieku biedrības koŗa koncerts.

Konservātorijas zālē 12. maijā pilsētas darbinieku koris reprezentējās ar savu pirmo koncertu, kas liecināja par nopietnu darbu un labu gaumi, kā dziesmu izvēlē, tā izpildījumā. Diriģents Arvīds Prēdelis ir dziesmu veidojis ar rūpību un lietpratību, necenšoties panākt pārāk asus akcentējumus, kas gan nāk tikai par labu. Koris dzied techniski tīri un ritmiski vingri. No dziesmām pirmo reizi dzirdējām A. Sīļa «Vienots vaiņags»; ļoti skanīga, atjautīgi veidota dziesma, kas mūsu koŗu repertuāram ir vērtīgs ieguvums. It vingri sabalsots arī otrs jaundarbs — J. Rozes «Māte mani rātin rāja». No vecajām dziesmām visparliecinošāki izskanēja A. Kalniņa «Ūdensrožu vaiņags» un J. Graubiņa tautas dziesmu sabalsojumi.

Vold. Upenieks.

Jēkabs Bīne

Latvju mākslas panākumi Vīnē

Rīgas mākslas izstāžu durvis jau slēgušās, karogi un lauru koki nozuduši no mūzeju durvīm un afišu stabus vairs neraibina spilgtie izstāžu plakāti. Rīgas mākslas sezona izbeigusies, lai par jaunu atkal rudenī saistītu mūsu mākslas cienītāju uzmanību.

Bet tajā pat laikā latvju māksla izcīnīja un izcīna sev vietu Eiropas tautu mākslas vēsturē ārpus mūsu Tēvzemes robežām — Budapeštā, Vīnē un Prāgā. Pirms šīm izstādēm mūsu mākslas darbus jau izstādīja pie mūsu tuvākiem kaimiņiem — zviedriem, norveģiem, poļiem, krieviem, lietuviešiem, somiem un igauņiem. Bet tagad, iedrošināti no pirmo izstāžu panākumiem, mūsu mākslinieki nes mūsu kultūras redzamo daļu — mākslu tālāk pasaulē. Un arī pie tālākiem kaimiņiem, līdz šim, tie ieguvuši neliekuļotu atzinību.

Šajā rakstiņā gribu pārtulkot daļu no Vīnes izstādes kritikām, tik mazāko daļu, jo visu to iespiešana aizņemtu prāva žurnāla lappuses. Rakstīt par šīs Vīnes izstādes panākumiem mani mudina tas apstāklis, ka Latvijas Izglītības un Ārlietu ministrijām šo izstādi nācās sarīkot bez iepriekšējas sagatavošanas un gandrīz vai bez kādiem sakariem ar austriešu mākslas organizācijām un presi. Vīnē mūsu mākslas izstāde iegriezās tik gaŗām braucot no Budapeštas uz Prāgu un uzturējās tur tik 2 nedēļas. Ņemot vērā šos apstākļus, kam izstāžu kārtošanā ir ārkārtīgi liela nozīme, izstādes

panākumi kļūst vēl lielāki un pārliecinošāki. Daudzi no mūsu vadošiem māksliniekiem neticēja, ka šī izstāde tik labi izdosies, jo bija pietiekoši iemesli šai neticībai. Tagad šis saspringdzinātais brīdis jau garām. Latvju māksla ir atkal uzvarējusi.

Šo mūsu izstādi atklāja Austrijas Valsts prezidents Miklass un šajā svinīgā atklāšanas aktā piedalījās Austrijas ārlietu un izglītības resoru vadošās personas. Goda viesu saraksts liecina, ka mūsu mākslas izstāde bij ierindota izcilo notikumu rindā.

Savā atklāšanas runā prezidents Miklass starp citu uzsvēra šīs izstādes nozīmi šādiem vārdiem: «Latvija ir lielākā Baltijas valsts, kas līdz šim kā politiskā, tā ģeografiskā ziņā austriešiem bij pasveša. Šī izstāde ir tamdēļ sevišķi apsveicama, jo tā parādīs mums šīs zemes dzīvi un viņas īpatnības maākslinieciskā skatījumā. Pateicība pienākas visiem, kas šīs izstādes sarīkošanu sekmējuši un sevišķa Dr. Tentelim, kas viņu licis noorganizēt, sagādājot savai zemei vērtīgu propagandu. Latvijas kultūra ir gadusimteņiem veca un savu īsto plaukumu tā piedzīvoja līdz ar savu patstāvību un šis uzplaukums saskatāms visos kultūras virzienos. Tagad to redzam mākslā.»

Tālāk lai par šīs izstādes nozīmi un panākumiem, kā arī par mūsu mākslas raksturu — stāsta Austrijas mākslas kritiķu rakstu izvilkumi.

«Reichspostā» lasām: «Latviešu tagadnes mākslas izstāde Hagebunda telpās pelna sevišķu ievērību, jo te Vīne pirmo reizi dabū iepazīties ar kādas mazas tautas mākslinieciskо radīšanu, kuŗa tik pirms 2 gadu desmitiem ieguvusi valstisku patstāvību. Ja latviešu māksla gadsimta maiņā ir atradusies zem Pēterpils un franču ietekmējumiem, tad valstiskās patstāvības iegūšana atraisīja romantiski tautiskās kustības ziedus un deva tai īpatnēju noskaņojumu, ievērības cienīgu spēku, kas tai izcīna paliekošu vietu internacionālā mākslā.

Latvju mākslā pilnīgi izpaužas latviešu tautas raksturs: saaugšana ar zemi, darba rosība, kas piebiedrojas neparastā veidā zināmai sapņainībai un tieksmei uz aizdabīgo. Te izpaužas viņas ilgas pēc varonīgā un varenā, kas līdztekus izskan ar maigi lirisku izjūtu un prieku par spēcīgām krāsām. Šīs tautas attīstība guļ starp ģermanismu un slavismu, starp eiropejisku tiešamības izpratni un orientāli sapņainu lūkošanos. Šie pretstati atspoguļojas latvju mākslā.

Bet par visām lietām šī izstāde atstāj veselīgu un dzīvespriecīgu iespaidu arī tur, kur tā iegrimst sapņainībā. Ziemeļu skaidrais un vēsais gaiss dveš no viņas, bet līdz ar to jūtam gaŗas naktis, miglu un vientulību.

Te uzkrīt tiešamības un jūtu sintēze, īstenība te bieži vien iegūst simbolistisku nozīmi. Sakarā ar to arī izskaidrojama latvju tēlnieku tieksme uz monumentālitāti un veidu vienkāršošanu, krāsu ritmu izcelšana un simbilistiskais noskaņojums glezniecībā. Latvju māksliniekiem svešs ir radikālisms, bet līdz ar to viņu radīšana itnebūt nav akadēmiski konservātīva, bet atvērta arī jauniem iespaidiem.»

Tālāk «Reichsposta» kritiķis apskata atsevišķus autorus, pieminēdams ar uzslavu Annusu, Bīni, Cielavu, Egli, Kalnrozi, Kugu, Libertu, Miesnieku, Purvīti, Skulmi, Šveicu, Toni, Vardauni, Spalviņu, Varslavānu, Svempu, Neili, Zaļkalnu, Zemdegu, Dzeni, Melderi un Šķilteri.

Šī kritika noslēdzas ar teicienu: «Galu galā — izstāde, kas arī Vīnes māksliniekiem var dot vienu otru labu ierosinājumu.»

Avīzē «Neues Viener Tagblatt» lasām: «Hagebunda telpās atvērta gleznu un tēlu izstāde zem nosaukuma «Latvju tagadnes māksla» un tā mums rāda vislabākā gaismā kultūrāli uz augšu kāpjošās Latvijas šīsdienas mākslu. Te uzkrīt daudzie spēcīgie talanti, sevišķi glezniecībā, ar spēcīgu krāsu izjūtu, veidojumu un pārdrošo un vīrišķigo tēlošanu. Gandrīz vai katrs darbs par sevi ir krāsu eksplozija, kur izpaužas kāpinātas mākslas gribas enerģija, kas nebaidās arī no rupjāka sliepnes triepuma un skaļākas krāsainības. Bet visi šie jaunie cīnītāji drīz vien nomierināsies un noskaidrosies, nekļūstot jau tamdēļ akadēmiski kūtri un konvencionāli neinteresanti.»

Tālāk pieminēti atsevišķi autori un pieminēti ar uzslavu.

Avīzē «Neues Viener Journal» lasām: «Jauna nācija piesakās pie vārda. Ļaudis no Ziemeļaustrumiem, kuŗu valsts tik pirms 2 gadu desmitiem ieguva patstāvību. Šīs zemes ļaudis mitinās uz auglības ziņā skopas zemes Baltijas jūŗas krastā, nomalē no Eiropas mākslas centriem; — bet viņu pirmie vārdi mākslā skan skaļi un brīvi, kas iegaumējas... Svešs dzīves saturs ir radis veidu. Kas vienreiz redzējis latvju mākslu, tas to vairs neaizmirsīs. Eiropa ir kļuvusi par vienu mākslas zemi bagātāka!»

Tālāk apskatīti atkal atsevišķi autori. Avīzē «Tag» lasām: «Jauki, kad atkal redzam svešu mākslu Vīnē. Mākslinieku uzdevums allaž ir bijis — būt par savas zemes garīgiem pārstāvjiem, atdzīvināt robežas un vest pie tautas īpatnībām, kas taču galu galā ir visas mākslas avots. Patīkami ir būt par latvju mākslinieku viesiem Hagebunda telpās. Latvija ir jauna valsts, kas neiet un nevar iet imperiālisma ceļus, bet kas tā vietā var padziļināt savu iekšējo pasauli. To redzam arī šajā latvju mākslas izstādē: droši latvju mākslinieki stājas pasaulei pretī — bet nevis lai to iekaŗotu, bet gan lai garīgi piepildītu.

Herders, kas ilgi nodzīvoja Rīgā, bij pirmais kas mācīja, ka māksla izaug no ainavas un klimata, kuŗos tā atīstās. Šo domu apstiprina arī šī izstāde. Ļoti var būt, ka pie šīs patiesības Herders nonācis taisni dzīvodams Rīgā (Herders bij pirmais vācietis, kas izprata latvju tautas dziesmu lielo vērtību). Pirmais, kas mūs saista šajā izstādē, ir tieši šīs zemes īpatnības — cits gaiss, cita debess, citas krāsas. Interesanti atzīmēt Liberta Venēcijas ainavas, kuŗas tas gleznojis nevis dienvidnieciskā krāsainībā, bet gan miglainā un ziemeļnieciskā pasakainībā, atrazdams arī pie Adrijas jūŗas daļu no savas dzimtenes.

Visos darbos jūtams jūŗas tuvums. Gaisma te arvien dūmākaina un gaisā jūtams sālīta ūdens svaigums. Tas izpaužas pa daļai arī gleznotāju plašos otas vilcienos, ar kuŗiem tie pieskaŗas nevien lietu virsmām, bet pūlas skatītāju ievest arī lietu būtībā, kas savukārt liecina par ziemeļnieciskā prātnieciskuma saplūšanu ar slāvisko mīkstumu un ēpisko plašumu. Visur te cauri spīd spēcīga zemnieku kultūra, kas pārklāta ar vieglu eleganci un mūzikālitāti.»

Tik augsti austrieši novērtēja mūsu mākslu!

«Dzimtenes dziesmas» uzvedums 5. R. a. p. štāba aizsardžu pulciņā.

A. Kroders

Mēneša apskats

Ceturtajā gadā.

Tikai trīs gadus strādājusi 15. maijā radītā nacionālā valdība, bet darbs veikts tik milzīgs, ka mūsu zeme dabūjusi pavisam citu saturu un pavisam citu virzienu attiecībā uz nākotnes nodomiem. No politiski saskaldītas, saimnieciskās krizes apdraudētas un kultūras dzīves sastingumā iestigušas zemes Latvija kļuvusi stipra, radoša un vienmēr jaunus panākumus gūstoša. Kas citkārt šķita tikai labāko mūsu tautas locekļu skaisti nodomi, tas tagad kļuvis par īstenību: latviešu vara mūsu Tēvzemē, saimnieciskā rosība, arvien jaunu eksistences avotu atrašana mūsu tautas drošai pastāvēšanai un viņas turības vairošanai, latviešu tautas apzināšanās par vienotu, solidāru organismu, kas var augt un attīstīties ne skaldoties un savstarpējā ienaidā esot, bet ar vienotu gribu un darbu. Mēs esam panākuši apvienotu tautu; saskaņotu saimniecisko un kultūras politiku; nostiprinājuši tautas pašapziņu un paļāvību saviem spēkiem un savām spējām; ir pieaugusi latviešu uzņēmība un drosme; esam paguvuši nostiprināt mūsu saimnieciskās dzīves satricinātos pamatus, mūsu saimniecībai dodot pavisam citu, mūsu zemes dabīgiem apstākļiem pieskaņotu virzienu; ir augstu pacelta latviešu nacionālā apziņa un ir radīti droši un paliekoši pamati mūsu garīgai dzīvei. Ir radīti vērtīgi un svarīgi kultūras darba institūti; ir radīta vesela rinda jaunu saimniecisku uzņēmumu, ar kuŗiem latvietis ieņem izšķiroši svarīgas pozicijas tajās saimniecības nozarēs, kur valdīja gandrīz tikai sveši ļaudis; ir atrastas jaunas formas mazāk nodrošināto valsts iedzīvotāju dzīves apstākļu uzlabošanai un viņu eksistences nodrošināšanai, pie tam šīs jaunās formas radītas pilnīgi patstāvīgi. Šiem likumiem «paraugu mēs neatradām pat netieši — ne uzmetumā, ne domās», kā 15. maija atceres runā sacīja Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis.

Arvien noteiktāk un skaidrāk iezīmējas nākošās Latvijas saturs: Latvijai jābūt augstas kultūras valstij, paraugam daudzām citām valstīm kā gara kultūrā, tā arī lauksaimniecības un sadzīves kultūrā, sabiedrisko attiecību kārtošanā, labu tikumu kopšanā. «Mēs priecajamies», sacīja Valsts Prezidents jau pieminētā runā, «ka tagad esam vēl ciešāk vienoti ar visiem tiem pasaulē, kas kopā ar mums arvien atklātāk atzīst gara uzvaru un atklāti pasaka, ka gars ir paliekošais, ka garīgie spēki ir izejas punkts un sākums.»

Šis princips mums atkal no jauna ir pavēstīts ar valsts visaugstākās vadības autoritāti. Un šī principa valdība mūsu zemē Latvijai dos daudz jaunu draugu visā pasaulē, līdz ar to radot tādu mūsu Tēvzemes aizsardzības faktoru, pret kuŗu jāsabrūk daudziem brutālas iekaŗošanas iekārojumiem. Ārzemju presē arvien biežāk dzirdam cildinošas atsauksmes par Latviju, par viņas jauno laiku un tā vadību, kas atradusi gudro formulu par stingras varas idejas savienojumu ar tautas interešu vislielāko ievērošanu.

Ja pēc tāda darba Valsts Prezidents paziņo, ka «šo triju gadu darbs nav valdību nogurdinājis, ka ne tikai ar katru gadu, bet ar katru mēnesi un dienu mēs jūtam vēl jo vairāk spēka, mēs redzam vēl plašākus, lielākus uzdevumus», tad tas mūs pilda ar līksmu prieku, lej mūsu sirdīs un prātos tādu paļāvību, ka tautas enerģija var arvien vēl vairāk atraisīties jaunradošam darbam, lai mēs varētu panākt to, kas aizkavēts gadu desmitus un pat gadu simtus.

Visas tautas kopīgais darbs,

kas iesaukts par tautas lielo talku, ir Uzvaras laukuma izbūves idejas novešana līdz tās reālizēšanai. Kad 1936. g. 29. maijā Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis nāca ar savu aicinājumu Rīgā izbūvēt Uzvaras laukumu armijas parādēm, dziesmu un citiem tautas svētkiem, plašiem sporta sarīkojumiem u. t. t., tad viņš arī pateica, ka šim parkam jābūt visas tautas parkam un tā izbūves darbā jāpiedalās patiesi visai tautai. Šī tautas aicināšana lielajā kopdarbībā ir spīdoši piepildījusies, jo tautas atsaucība bijusi «nepieredzēta, nekad vēl nebijusi», kā Prezidents pats to atzina Uzvaras laukuma izbūves komitejas svinīgā sēdē teiktā runā. Jo patiesi: naudā vien tauta viena gada laikā saziedojusi 2.777.324 latus, pie kam vēl paredzama ziedojumu ienākšana no pagastu pašvaldībām, tāpat arī no dažādām organizācijām, kas ziedojumu summu var vēl par kādiem 100.000 latiem pavairot. Bez šiem tautas ziedojumiem, kas nākuši no visiem zemes novadiem un no visām mūsu zemes iedzīvotāju grupām, vēl pieteiktas 103.000 darba dienas, vai, naudā pārrēķinot, darba spēks par 207.636 latiem. Tālāk Rigas pilsēta pieteikusi darbus, kas sakarā ar Uzvaras laukuma izbūvi, par 1.500.000 latiem, Satiksmes ministrija apņēmusies piegādāt materiālus un dot transporta darbus par 500.000 latiem, mantu ziedojumi no atsevišķām personām ienākuši par 80.000 latiem, Finanču ministrijas ziedojums — 600.000 lati. Tā tad visa ziedojumu kopsumma uz šī gada 29. maiju, kad noslēdzās ziedojumu vākšanas gads, ir 5.200.000 lati. Tā ir pārsteidzoši liela summa, kas izteic, ar kādu paļāvību un uzticību tauta sekojusi Prezidenta aicinājumam un citk ļoti 15. maijs ir pārveidojis kopīgam darbam grūti piedabūjamo latvieti.

Šis gads, t. i. Uzvaras laukuma izbūves idejas reālizēšanas otrais gads būs veltīts nākošā uzdevuma veikšanai. Š. g. 12. maija sēdē ministru kabinets pieņēma likumu par Uzvaras laukuma loteriju, pēc kuŗa Uzvaras laukuma izbūves komiteja sarīko vienreizēju naudas loteriju, lai tās atlikumu izlietotu Uzvaras laukuma izbūvei un izdaiļošanai. Loterijas izlozes termiņš 1938. g. 26. janvāris. Loterijā pavisam 265.000 lozes ar 520.000 numuriem par 2.600.000 latiem un ar 50.981 vinnestu par 550.000 latiem (lielākais vinnests 100.000 lati). Tā tad loterijai vajadzētu dot apm. 2.000.000 latu atlikuma, kas, kopā ar ziedojumu kopsummu, pavisam dotu 7.200.000 latu lielu summu Uzvaras laukuma izbūvei un izdaiļošanai. Tā tiešām ir tāda summa, kas dod iespēju Uzvaras laukumu izbūvēt kā simbolu visai atdzimušās Latvijas celtniecības dedzībai. Un nav nekādu šaubu, ka līdz 1938. gada 26. janvārim loterijas biļetes visas līdz pēdējai būs izpārdotas, kaut atlicis tikai nepilns pusgads. Tas tiešām būs uzvarējušās latviešu tautas Uzvaras laukums, kas nākošām paaudzēm būs mūžam dzīvs atgādinājums un liecinājums, ko spēj nesašķelta, vienota tauta, kas iedegusies tēvzemes mīlestībā un jaunradīšanas gribā un kas ir disciplīnēta un apzinīga, tādēļ paklausīga savai vadībai, ar to atrazdamās nepārtrauktā, dzīvā sakarā.

Agrārās reformas lielais darbs.

25. maija sēdē ministru kabinets pieņēma likumu par zemes ierīcību, ar ko ir noslēgts lielais, vēsturiskais agrārās reformas darbs, kas Latviju atšķiŗ no daudzām citām zemēm un valstīm, kur bija jānokārto sarežģītie ļaužu eksistences jautājumi pēckaŗa Eiropā. Latvija ar drošu roku likvidēja gadu simtu netaisnību, uz kuŗas pamata mūsu zemē pastāvēja šauras Baltijas muižnieku grupas zemes monopola tiesības, kas atņēma zemi Latvijas mūžīgiem iedzīvotājiem latviešiem. Šīs netaisnības likvidēšana novērsa smagu saimniecisku un sociālu katastrofu, kāda nebūtu novēršama, ja muižnieku zemes monopols joprojām būtu pastāvējis un no kaŗa mājās pārnāktu desmiti tūkstoši latviešu, kuŗiem mūsu izpostītā zemē nebūtu kur maizi ēst, — ne viņiem pašiem, ne viņu ģimenēm. Bez tam ar jauno saimniecību radīšanu ir dots neiznīcināms pamats latviešu nacionālismam, jo nacionālisms balstās uz zemi kā vienu no saviem

svarīgākiem elementiem. Ar zemes atdošanu latviešiem ir arī izbeigta iespēja sēt naidu mūsu pašu tautas locekļu starpā, jo zeme tik daudziem latviešiem deva iespēju būt pašiem saimniekiem — patstāvīgiem un neatkarīgiem darba vīriem. Ar to ir radīts stiprākais un drošākais tautas vienības pamats. Agrārās reformas ideja ir dzimusi brīvības cīņās. Jau valsts pasludināšanas aktā pirmais Latvijas ministru prezidents K. Ulmanis savā deklarācijā pavēstīja, ka «Latvija būs taisnības valsts, kurā nedrīkst būt ne apspiešanas, ne netaisnības». Un 1919. gada 1. martā tiek izdots rīkojums par bezzemnieku apgādāšanu ar zemi, brīvo zemi, ko piešķirt bezzemniekiem, ņemot no kroņa muižām, zemnieku agrārbankai piederošām muižām, valstij piederošās mežu zemes u. c. Protams, ar 1920. g. 16. septembrī Satversmes Sapulcē pieņemto agrārās reformas likumu valsts zemes fonds ievērojami paplašinājās, jo tajā ieskaitīja visas muižniecībai piederējušās milzīgās zemes platības.

Ko agrārā reforma devusi mūsu tautai, to visiabāk pierādīs vienkāršie skaitļi, kuri gan sausi būdami, tomēr runā dzīvu valodu par latviešu tautas turpmākiem un arī bijušiem likteņiem. Zemes fondā ieskaitīja pavisam 1.700.000 hektarus zemes. No šīs lielās platības iedalītas uz laukiem 54.116 jaunsaimniecības, 9.773 rentes mājas, 1.569 dārzsaimniecības, 10.853 amatnieku saimniecības, 2.988 zvejnieku saimniecības, 50.532 piegriezumi sīksaimniecībām, tās padarot dzīvot spējīgas, 6.548 zemes gabali sabiedriskām un kultūrālām vajadzībām, 2.934 zemes gabali valsts vajadzībām, 2.403 rūpniecības objekti, 7.065 zemes gabali servitūtu likvidēšanai, 11.295 zemes gabali dažādu citu vajadzību apmierināšanai, 1.306 neatsavināmās daļas, 492 neatsav. rūpn. iestādes. Tā tad kopā 161.879 zemes u. c. vienības, kopplatībā 1.683.390 ha. Pilsētās un ciemos bez tam vēl iedalītas 37.118 vienības ar 27.500 ha. No valsts zemes fonda tā tad pavisam iedalītas 199.057 dažādas zemes vienības kopplatībā 1.710.890 ha. Svarīgs notikums no lauksaimniecības kultūras attīstības viedokļa ir arī Latgales sādžu izdalīšana viensētās, sagadot 4.546 sādžās 70.325 atsevišķās vienībās ar 700.657 ha zemes. Ļoti svarīgi, ka šie jaunie zemes ieguvēji ir gandrīz vienīgi tikai latvieši. Ko tas nozīmē no latviešu nacionālisma viedokļa, to katrs mēs bez liekiem vārdiem sapratīsim. Ja pieņemam, ka no vienas zemes vienības pārtiek tikai 2—3 cilvēki, tad, pieņemot 190.194 vienības (no kopskaita atņemot servitūtu likvidācijas gabalus un neatsavināmās daļas, kā arī rūpniecības iestādes, kas nenāca piešķiršanā), patstāvīgas eksistences pamatus ieguvuši apm. 400.000 latvieši. Tas ir vēsturisks darbs, kas pilnīgi apvērsa visu mūsu tautas sociālo un saimniecisko stāvokli, to darot stingru, noteiktu un patstāvīgu, līdz ar to radot pamatu latviešu tautas garīgai pāraugšanai saskaņā ar tām gara vērtībām, kādas pauž mūsu tautas gara mantas un atmetot visu, kas mūsu zemē un tautas raksturā vai domāšanā ir svešuma un svešinieku ievazāts.

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis un kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis, pieņemot jaunatnes suminājumus š. g. 14. maijā.

Agrārā reforma ir darbs, kuŗu nebeigs cildināt visas mūsu tautas nākošās paaudzes, jo pilnīgi dibināti teica zemkopības ministrs J. Birznieks, ka «mūsu valsts bez agrārās reformas nemaz nevarēja būt». Agrārā reforma ir radījusi un nodrošinājusi latviešu tautas patstāvīgas eksistences pamatus uz mūžu mūžiem.

Tēvzemes balva.

Ja Valsts Prezidents 15. maija svētku runā tik nepārprotami skaidri deklarēja, ka «mēs priecājamies, ka esam tagad vēl jo ciešāk vienoti ar visiem tiem pasaulē, kas kopā ar mums arvien atklātāk atzīst gara uzvaru un atklāti pasaka, ka gars ir paliekošais, ka garīgie spēki ir izejas punkts un sākums», ja viņš to ir deklarējis, tad radošam garam, viņa valdībai mūsu zemē un tautā ir ierādīta vadošā vieta ar valsts augstākās vadības autoritāti, un tas uz gadu gadiem nosprauž ceļu, pa kuŗu Latvijai nolemts iet, — tas ir garīgā spēka, garīgās radīšanas ceļš. Jo gars ir visur klāt: ģimenē, sabiedriskās organizācijās, valsts vadībā un viņas iestāžu darbībā, lauksaimnieka darbā, rūpniecībā, tirdzniecībā, amatniecībā, valsts aizsardzībā, visur, it visur. Tauta ar augstu gara kultūru gūs sekmes visās nozarēs un agri vai vēlu uzveiks tās tautas, kas iet mēchanizācijas un atdarināšanas vai arī brutālas ekspansijas ceļus. Ja gars ir atzīts par paliekošo, par izejas punktu un sākumu, tad saprotamas ir valsts vadības rūpes par garīgo vērtību radītājiem, par viņu eksistenci un viņu tiesībām. Jo garīgais darbinieks kā fiziska persona ir to garīgo vērtību avots, pie kuŗa klāt ir Valsts Prezidenta izteiktā valsts vadības, tā tad arī tautas interese. Šim mērķim — garīgo vērtību radītāja eksistences nodrošināšanai jau kalpo tādi institūti, kā Kultūras fonda godalgas, stipendijas, studiju pabalsti u. t. t., kā Latvijas preses biedrības, Kr. Barona un Annas Brigaderes fondu godalgas u. c. Taču šīm godalgām ir vairāk morāliska gandarījuma un atzinības apliecināšanas, nekā eksistences nodrošināšanas raksturs, izņemot stipendijas dažiem rakstniekiem un māksliniekiem. Tādēļ tagad ir radīts pavisam jauns iestādījums — Tēvzemes balva, kuŗu saņemdams gara darbinieks jau sajūt manāmu materiālu atbalstu, kas viņam dod iespēju radošāk strādāt, jo atbrīvo to no daudzām darba produktīvitāti nomācošām rūpēm. Likums par Tēvzemes balvu pieņemts š. g. 12. maija ministru kabineta sēdē un tas nosaka, ka šī balva tiek piešķirta «kā valsts atzinība un pateicība par izciliem nopelniem tautas un valsts labā», strādājot zinātnes, mākslas, rakstniecības, celtniecības, saimniecības, audzināšanas, sabiedriskā, valsts aizsardzības un politiskā laukā. Tēvzemes balvas līdzekļu sagādāšanai un balvu piešķiršanai tiek nodibināts Tēvzemes balvas fonds un fonda dome. Fonda līdzekļi rodas no ziedojumiem, testāmentu novēlējumiem, valsts, pašvaldību un Kultūras fonda piešķīrumiem, no iemaksām, ko dod laikrakstu un grāmatu izdevēji, radiofons, ārzemju literātūras ievedēji, skaņu plašu ražotāji u. tml. Fonda kapitāla summa paredzēta 1 miljons latu, pēc kam šīs iemaksas var pazemināt. Vai arī likumdevējs atradīs citus uzdevumus šim kapitālam (pavairojot balvu skaitu un lielumu, radot kādu jaunu kultūras institūtu u. tml.).

Ar ļoti retiem izņēmumiem garīgo vērtību radītājs un materiāla neatkarība nekad nesastopas, ar ko arī izskaidrojama visu tautu un valstu gaišāko laikmetu vadītāju un valdnieku gādība par šo vērtību radītāju eksistences nodrošināšanu, jo šo vērtību radīšana ir liela un dziļa valsts un tautas vajadzība. Latvija, jau trīs gadus iedama jaunas dzīves celšanas ceļu un iesākdama savu gaišāko laikmetu, kādu vien atceras mūsu atmiņa vai pārbaudāmi liecinājumi, tagad iet to pašu ceļu — viņas vadītājs meklē ceļus un līdzekļus, kā drošāku padarīt garīgo vērtību radītāju eksistenci, jo tas pavairo vērtību skaitu un ceļ to kvalitāti.

Ķegums.

Mēchaniskā dzinējspēka patēriņš mūsu zemē aug arvien straujāk. Ar lauksaimniecības kultūras celšanos tas augs arī lauku sētās, uz ko latviešu lauksaimnieks tagad tiek pat īpaši skubināts, kad tik grūts un sarežģīts kļuvis darba spēka jautājums uz laukiem. Par dažiem palīgmateriāliem (oglēm u. tml.) šo mēchanisko dzinējspēku darbināšanai mēs izdodam ļoti ievērojamas summas. Nemaz nerunājot par to, ka arī ģimenēs, mūsu mājās petrolejas lampa kļūst arvien apgrūtinošāka un neparocīgāka, un kur vien tas iespējams, visā zemē atspīd elektriskās spuldzes. Bet Daugava vēla savus viļņus uz jūru, kā bija tos vēlusi gadu tūkstošus, līdzi aiznezdama nekad vairs neatgūstamus milzīgus spēka krājumus. Tādēļ ideja par šo Daugavas ūdeņu izmantošanu mūsu saimniecībai radās līdz ar valsts nodibināšanu, tiklīdz izbeidzās kaŗa darbība. Daudz tika spriests un kalkulēts, iesākās pat līgumu sarunas, bet līdz rezultātiem nekad tās neaizveda, jo paši bijām saskaldīti, nevarīgi. Tikai 15. maijs, iesākdams vareno celtniecības laikmetu, iespēja atrisināt arī Daugavas ūdeņu izmantošanas problēmu, un tika noslēgts līgums par darbu sākšanu, kas nu jau pilnā gaitā, tā kā 22. maijā varēja likt pamatus Ķeguma spēkstacijas būvei, lai savaldītu Daugavas ūdeņus un tos pārvērstu milzīgos enerģijas krājumos, kas vajadzīgi mūsu saimniecībai un mūsu mājām. Tas ir pirmais lieliskais mēģinājums izmantot mūsu dabas spēkus mūsu lauklājības celsanai. Tas pilnīgi pārkārtos daudzas saimniecības nozares, radīs lielas un pozitīvas pārmaiņas satiksmē, lauku kultūras līmeņa pacelšanā u. t. t. Mēs arī ietaupīsim daudz ārzemju valūtas, ko aizdevām par ievesto kurināmo u. tml. materiāliem. 33.730.000 latu lielā Ķeguma izmaksas summa ir niecīga, ja to ilgos gados salīdzināsim ar summām, kādas tā aiztaupīs, ceļot zemes turību un labklājību. Bez aizņēmuma Zviedrijā (14 milj. ls), valdība Ķeguma būvei naudu grib aizņemties no mūsu pašu pilsoņiem, izlaižot kreditzīmes un par tām maksājot līdz 5% augļus. Ķeguma būve devusi iespēju izstrādāt valsts elektrifiākcijas plānu, kas paredz centrāļu un tīklu izbūvē, ieskaitot Ķeguma spēkstaciju, 4 būvposmus. Pirmais posms laiks līdz Ķeguma darbā laišanai; otrais posms — laiks no Ķeguma darbā laišanas līdz viņa jaudas pilnīgai izmantošanai (apm. 10—12 gados) un trešais un ceturtais posmi — jauno lielcentrāļu būve un to jaudai atbilstošu tīklu paplašināšana. Elektrifikācijas plānā aprēķināts arī nepieciešamā kapitāla lielums un paredzēts princips, ka valsts aktīvi piedalās elektrības lielražošanā un pārvadīšanā uz patēriņa centriem, pilnīgi pārņemot elektrības apgādi valsts rokās. Tādu projektu izstrādājusi Elektrības padome.

Ar Ķegumu ir iesākts grandiozs darbs, kas radīs nopietnas un dziļas pārmaiņas mūsu dzīvē. Nemaz nerunājot par to, ka jaunā spēkstacija būs lielisks piemineklis 15. maijam un viņa ievadītam jaunradošās celtniecības darbam.

Valsts zemes bankas lielais darbs.

5. maijā Valsts zemes banka atskatījās uz 15 nostrādāta darba gadiem. Tāpat, kā tagad, pēc 1934. gada 15. maija lielo saimniecisko uzņēmumu radīšana kļuva iespējama tikai tad, kad iepriekš bija pilnīgi pārkārtota mūsu kredita sistēma un no visiem kredita kapitāliem latviešu rokās pānāca vairāk kā 80 proc., tāpat arī pirms 15 gadiem, kad savu darbību iesāka Valsts zemes banka, agrārās reformas likums kļuva par dzīves īstenību tikai tad, kad bija nodibināta Valsts zemes banka, kuŗa varēja lauksaimniekiem dot iespējami lētus ilggadīgus kreditus. To apliecināja arī Valsts prezidents Zemes bankas darba atceres dienā teiktā runā: «Par īstiem darba un dzīves spējīgiem un darba un dzīves priecīgiem saimniekiem visus tos, kas bija zemi uz agrārreformas likuma pamata dabūjuši, padarīja tomēr taču Zemes banka». Vispirms tā deva iespēju jauniem zemes ieguvējiem nostiprināties, uzcelt ēkas u. t. t. Tāpat Zemes banka palīdzēja tikt atpakaļ savā zemē un strādāt visām kaŗā izpostītām saimniecībām. Kad šis pirmais posms bija pabeigts, tad iesākās ražu celšana un izmantošana, kreditējot koppienotavas, dedzinātavas, salētinot ražošanu un ceļot ražojumu kvalitāti. Viens no nākošiem bankas uzdevumiem bija palīdzēt lauksaimniekiem viņu parādu nastas atvieglošanā, kas veikts ar teicamām sekmēm. Un tagad Zemes banka iesāk atkal jaunu uzdevumu laiku — tā iesāk lauku būvniecības kreditēšanu. Tā, nobeidzot vienu posmu un iesākot otru, Zemes banka pakāpeniski ir gājusi no lauksaimnieka nostiprināšanas uz zemes līdz viņa saimniecības ražotspēju pacelšanai. Saprotams, ka vispirmās Zemes bankas rūpes bija par jaunajiem zemes ieguvējiem un kaŗā izpostītiem lauksaimniekiem. Tagad jau Zemes banka kreditē it visus lauksaimniekus, rūpēdamās, lai varētu dot iespējami lētāku dreditu un uz iespējami ilgāku laiku.

Pavisam Zemes banka Latvijas lauksaimniekiem aizdevusi 312 miljonus latu, un tikai ar šo ievērojamo summu bija iespējams agrāro reformu no idejas padarīt par faktu.

Kad jaunās saimniecības sen jau nostiprinātas un arī parādu lietas nokārtotas pēc iespējas lauksaimnieku labā, tagad Zemes banka stājas pie vienmēr jaunu uzdevumu veikšanas, kādus tā sevīm uzstāda saziņā ar mūsu valsts vadību.

Aug lauksaimnieku ienākumi.

To, starp citu, apliecināja zemkopības ministrs J. Birznieks Latvijas Piensaimniecības centrālās savienības gada sapulcē teiktā runā. Viņš uzsvēra, ka piensaimniecība patlaban jau sasniegusi pirmskrizes stāvokli un svie-

Jaunatne 15. maija laukuma atklāšanas svinībās Rīgā.

sta cenas, kas 1934. gadā bija 0,92 ls kg, 1936. gadā sasniegušas 1,46 ls. Un šogad maijā tās paaugstinātas līdz 1.90 ls kg, pie kam pag. gadā lauksaimnieki par sviestu ieņēmuši 33 milj. ls, bet no visas lopkopības kopā 112 milj. ls, kādēļ arī valdība joprojām lielu verību piegriezīs šīs nozares izkopšanai un atbalstīšanai. Un turpmākos 5 gados mūsu sviesta gada izvedums, kas ir 17—18 milj. kg, jāpaceļ līdz 40 milj. kg, ko mēs arī varam panākt, kā ministrs uzsvēra. Tas būs ievērojams lauksaimnieka ienākumu pieauguma avots.

Tāpat arī vispāri valdības lauksaimniecību atbalstošā politika turpmāk negrozīsies un viņi joprojām saņems noteiktas cenas, kādas viņi patlaban saņem par 18 dažādiem ražojumiem, tā tad par visu daudz maz svarīgāko, ko Latvijas lauksaimnieks var ražot un pārdot tirgū.

Saprotams, ka tādā gadījumā valdība izsaka ciešu vēlēšanos, lai lauksaimnieki uzlabo, piem., sviesta garšu, piena tīrību un vispāri lai viņi paceļ sviesta ražas.

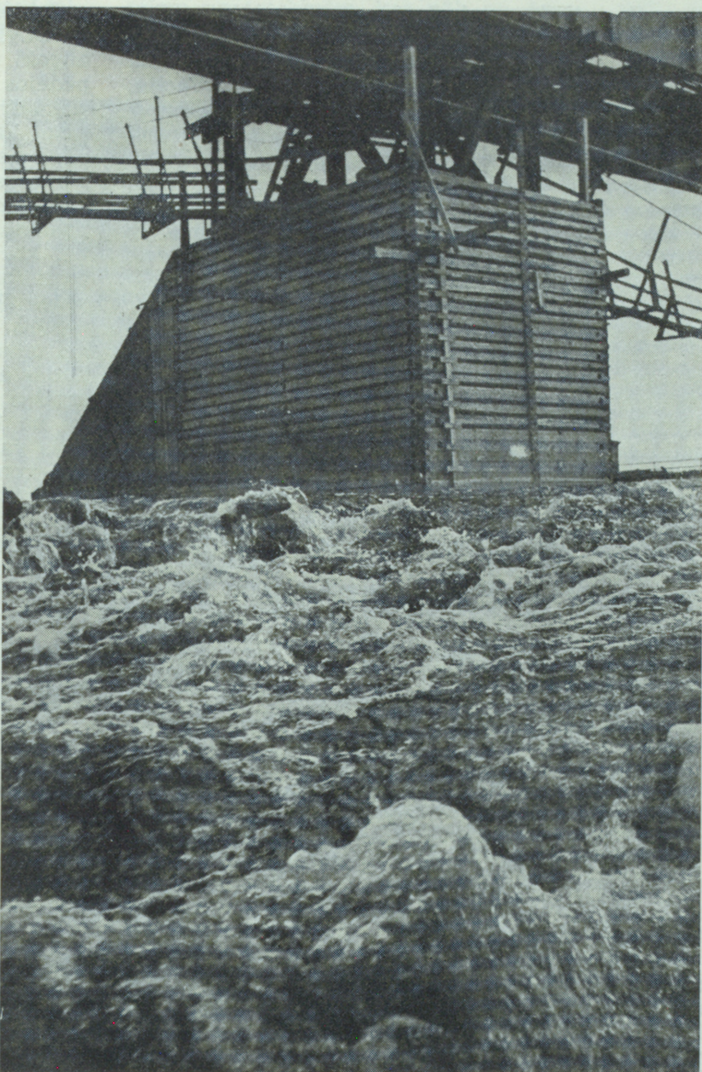
Kad pasaules saimnieciskā krize nebūt vēl nav galīgi izbeigta un daža laba rūpniecības valsts joprojām cīnās ar lielām grūtībām, ar bezdarbu, eksporta trūkumu u. tml., Latvija kā lauksaimniecības zeme, ar savas zemes vajadzībām un viņas dabīgām iespējām piemērotu rūpniecību, ir jau sasniegusi pirmskrizes stāvokli. Tas izskaidrojams vienīgi ar to jauno varas organizāciju, kādu Latvijai atnesa 15. maijs, jo tagad valsts vadība var tiešām netraucēti, patstāvīgi strādāt un droši, noteikti rīkoties, kas ar tik spīdošiem panākumiem tūdaļ atsaucas vispirms sainmieciskā dzīvē.

Tiek atvieglots lauksaimnieka darbs.

1. Lai ar sūkņu un ūdensvadu palīdzību atvieglotu lauksaimnieka darbu un ietaupītu darba spēku, to atbrīvojot no citiem ražīgiem uzdevumiem, caur Latvijas Lauksaimniecības kameru, saskaņā ar zemkopības ministra rīkojumu, tiks izsniegti neatmaksājami valsts pabalsti lopkopības pārraudzības biedrību biedriem sūkņu un ūdensvadu jaunierīkošanai lauku saimniecībās: 20 ls par kūtī vai virtuvē uzstādītu vienkāršu sūkni; 50 ls par sūcēju-spiedēju sūkni un tvertni ar attiecīgām caurulēm ūdens ievadīšanai tvertnē un aizvadīšanai uz patēriņa vietām; ja līdzi tam vēl uzstādīts vējmotors vai ar dzīvnieku nodarbināms ģēpelis vai citāds mēchanisks dzinējspēks, tad pabalsts ir 100 ls u. t. t.

2. Šajā pavasarī pabeigti 1932. gadā iesāktie Bārtas upes regulēšanas darbi, kas izmaksāja kopā 565.000 ls: izbūvēts 3 km garš aizsargdambis, 400 km garš dambis izbūvēts arī pie Nīcas tilta un veikti citi krastu nostiprināšanas darbi. Ar to 6000 ha lauksaimnieku apstrādātas zemes nodrošināti pret plūdu postu, kas turienes lauksaimniekiem ir neatsverams atvieglojums.

Šos gadījumus minējām, lai rādītu nepārtraukto darbu lauksaimnieku labā, ko atzīmējam ikkatru mēnesi savos pārskatos, lai tiem, kas seko mūsu zemes un lauksaimnieku liktenim, būtu skaidra aina par to, kā tagadējā valdība saprot savu uzdevumu pret lauksaimniekiem, jo viņu atbalstīšana ir visas mūsu tautas saimniecības atbalstīšana.

Daugavas straume pie Ķeguma.

Lauksaimniecības kamera Jelgavā.

Lauksaimniecības kameras pārcelšana uz Jelgavu, apmetoties slavenajā hercogu pilī, ir svarīgs notikums vispirms tajā nozīmē, ka tas liecina par valdības nodomu kultūras un sabiedriskā darba centrus pēc iespējas vienlīdzīgi sadalīt pa visu zemi, lai Rīga nav vienīgā vieta, kurp katrs grib traukt dzīvot, bet lai šīs vēlēšanās sadalās pa daudziem centriem, atkarībā no katra interesēm un tieksmēm. Bez tam, ja kultūras centri būs sadalīti pa visu zemi, tas lielā mērā atturēs cilvēku traukšanos prom no laukiem uz pilsētām, jo šie centri būs samērā vieglāk aizsniedzami. Šo centru uzplaukums līdzi nesīs arī citas kultūras ērtības un daiļumu, un tas vēl vairāk pacels kultūras centru pievilcību, kādēļ valdības nodoms kultū kultūras centrus sadalīt pa visu zemi, lai tas celtu visas zemes kultūras līmeni, ar to būs lieliski sekmēts. Saprotams, ka tīri materiālā aprēķina ziņā šādu plašu iestāžu pārcelšana uz vienu vai otru pilsētu šīm pilsētām, — un arī tuvākai to apkārtnei,— ir liels atbalsts. Rīgas izplēšanās arvien plašumā vispāri nav ne nacionāli, ne sociāli, ne arī politiski veselīga lieta, nemaz nerunājot par to gluži saprotamo neapmierinātību citu pilsētu iedzīvotājos, ka — visu tikai Rīgai un Rīgai. Tagad šāda politika ir izbeigta un, cik vien tas būs iespējams, arī citās pilsētās tiks pārceltas sabiedriskas, kultūras vai valsts iestādes, lai celtu šo pilsētu kultūras līmeni, tāpat viņu turību un lai labvēlīgi ietekmētu visu attiecīgās pilsētas apkārtni kultūras, sabiedriskās rosības, pašvaldības u. c. ziņā.

Lauksaimniecības kameras pārcelšana uz Jelgavu (kam drīzumā sekos arī Lauksaimniecības akadēmijas pārcelšana turpat, likvidējot Lauksaimniecības fakultāti pie Latvijas ūniversitātes) ir izdarīta visai nopietnus apsvērumus pārbaudot. Jelgavas apkārtne ir visauglīgākais apgabals lauksaimnieciskā ziņā; Jelgavā vienmēr bijis ievērojams kultūras centrs un Jelgavas pilij, kurai iemītnieki bija vajadzīgi, labākus un piemērotākus iemītniekus nemaz nevar iedomāties. Tādēļ pils telpu sadalījums izdarīts saskaņā ar Kameras vajadzībām.

Pati pils, kas iesākta celt pirms 200 gadiem pēc ģeniālā architekta Rastrelli plāna, bet nekad nav pilnīgi pabeigta, tagad tiks izbūvēta līdz galam pēc Rastrelli projekta.

Līdz ar to Jelgava paliks par ievērojamu lauksaimniecības kultras centru, reizē ceļot visu savu kultūras un sabiedrisko svaru un līmeni.

Š. g. 11. maijā notika pils iesvētīšana, kad šajā slavenajā celtnē pirmo reizi atskaņēja latviešu kā valdnieku valoda un pirmo reiz atskaņēja arī «Dievs, svētī Latviju». Tagad šajā vēsturiskajā pilī valdīs latvieši un lems par latviešu zemnieka likteņiem.

Kooperācija jaunā ceļā.

Nodibinot centrālo savienību «Turība», valdība bija nospraudusi kooperācijai jaunu ceļu — drošu, veselīgu un radošu, reizē kooperāciju padarīdama par svarīgu faktoru mūsu zemes saimnieciskā dzīvē. Paralēli «Turības» darbības iesākšanai notiek jaunā kooperācijas likuma apspriešana, lai kooperācijai būtu radīti noteikti formāli pamati, kas to darbību nodrošinātu pret nejaušībām, arī pret neapdomību un varbūtējām ļaunprātībām vai, beidzot, arī pret kooperācijas uzdevumu nepareizu izprašanu. Bet pirms likuma izdošanas valdība grib vispāri atveseļot kooperācijas lauku, lai sabiedrībā nepaliktu lieki aizspriedumi vai neuzticība pret kooperātīviem. Š. g. 6. maijā ministru kabineta sēdē pieņemti pārgrozījumi kredita nolikumā, kuŗu uzdevums panākt šo atveseļošanu, sevišķi kredita kooperācijā. Pēc finanču ministra L. Ēķa paskaidrojuma 309 dažāda veida kooperātīvi nonākuši grūtībās: 109 vēl turpina darbību, gan ar grūtībām, 184 atrodas likvidācijas stāvoklī un 16 ir jau likvidēti. Šie kooperātīvi nodarījuši zaudējumus saviem biedriem (kas maksājuši papildu atlīdzību vai zaudējuši noguldījumus u. c.), privātiem kreditoriem u. c. pavisam par 10 miljoniem latu. Valsts nu grib palīdzēt mazajiem noguldītājiem, kā arī kooperātīvu biedriem, kaut lielā parādu summa ir smaga nasta arī valstij. Taču valsts garantē noguldījumu atmaksu, tālāk būs iespējams kaut pa daļai strīpot Latvijas bankas prasības, 50 proc. apmērā valsts garantē arī kreditoru prasību atmaksu. Valsts nepielaidīs lauksaimnieku un citu ražojošo spēku iznīcināšanu vai izūtrupēšanu par t. s. draudzības vekseļiem. Tāpat jau likvidēto kooperātīvu zaudētājiem (Lombardbanka, Mazsaimnieku kase u. c.) garantēta vismaz 50 proc. noguldījumu atmaksa. Kad šis atveseļošanās darbs būs pabeigts, kur valdībai atkal nākas maksāt prāvas summas par partiju laiku dīvainās saimniekošanas sekām, tad varēs iesākt kooperācijas sistēmas izbūvi uz jauniem, veselīgiem pamatiem. Zināmus priekšdarbus šajā ziņā veic arī centrālā savienība «Turība», kuŗa jau savu darbību iesākusi, sasniegdama aprīlī 10 milj un maijā 6 milj. latu lielu apgrozījumu summu. «Turība» šoruden dibinās kooperācijas praktisko darbinieku skolu, ar sevišķām nozarēm pārdevējiem un veikalvežiem, kur varēs iestāties 17 un 18 gadus veci jaunieši ar pamatskolas (pārdevēju) vai vidusskolas (veikalvežu) izglītību, lai stātos praktiskā darbā un gūtu daudz labākus panākumus, nekā sēdot kādā kancelejā gadiem ilgi. Arī «Turības» vadība jau laikus aizrāda, ka ar kooperātīvu dibināšanu nav jāpārspīlē un tā nav jāforsē, nebūt necenšoties, lai katrā pagastā būtu savs kooperātīvs, bet gan domājot par to, lai tas būtu darba spējīgs, jo tikai tad viņš var atnest svētību. Prakse rāda, ka ar sevišķi labiem panākumiem strādā taisni tie kooperātīvi, kas apkalpo 5—6 pagastus, piem., Vaiņodes un Smiltenes kooperātīvi.

Tā tad kooperācijas likums, kas patlaban izstrādāts, ir pārbaudīts, saskaņojot to ar ilgiem pieredzējumiem, un kad likums būs izdots, tad mūsu kooperācijai tiešām būs radīts skaidrs, drošs un veselīgs pamats.

Aug saimnieciskā rosība.

Joprojām aug saimnieciskā rosība, kas izpaužas vispirms noguldījumu summas pieaugumā. Paši pēdējie dati, piem., rāda, ka vienas pašas nedēļas laikā 10 kreditiestādēs noguldījumi auguši par 6 miljoniem latu. Tas vispirms liecina par iedzīvotāju turības vairošanos un, otrkārt, par tautas uzticības vairošanos pret tagadējo valsts vadību. Pieaug arī mūsu eksporta skaitļi, pie kam mūsu preču galvenās noņēmējas valstis ir Anglija, Vācija, Beļģija, Holande, Amerika, padomju Krievija u. t. t., bet mūsu zemē visvairāk ieved Vācija un Anglija ir tikai otrā vietā, kam seko Čechoslovākija, Amerika, Beļģija, Dānija, Zviedrija u. t. t. Visdzīvākais eksports ir koku materiāliem, finieŗiem, sviestam, ādām, tekstilprecēm, papēm un papīram, bekonam, āboliņa sēklām u. t. t. Ar Angliju un nedaudz arī ar Vāciju mūsu tirdzniecības bilance patlaban ir aktīva, ar Angliju pat ļoti labvēlīga. Labība vairs netiek eksportēta, jo visi brīvie labības krājumi ir jau izvesti uz ārzemēm, kur vēl pirms 1934. gada labību ievedām par daudziem miljoniem latu, atņemot ienākumus mūsu lauksaimniekiem un bīstami samazinot mūsu maksāšanas līdzekļu krājumus.

Aizgādības rūpes.

Likdama sava darba pamatā tautas vienības ideju, nacionālā valdība, pats par sevi saprotams, nav pametusi bez rūpēšanās nevienu no mūsu zemes iedzīvotāju grupām, arī tos nē, kuŗiem dzīvē klājas grūti, lai piederētu tie pie vienas vai otras no iedzīvotāju grupām, jo trūkumcietēji var būt visās grupās. Bet arī viņiem, kam saule vismazāk atspīd, 15. maija Latvija devusi, cik vien vispāri mūsu zemes apstākļos iespējams sniegt ar maksimālo interesi par to, lai arī viņiem klātos iespējami labāk. Tautas labklājības ministrijas Sociālās apgādības departaments patlaban izbeidzis savu ziemas palīdzības darbu, kas bijis visai sekmīgs. 23 pilsētās ziemas mēnešos siltu ēdienu saņēmuši 21.000 cilvēku ($1/3$ Rīgā), pusdienas izsniegtas bērniem līdz 18 gadiem, tāpat bērnu mātēm un viegla darba spējīgiem, kas ziemā nevarēja atrast sevim piemērotu darbu. Palīdzības pieprasītāju skaits pagājušā ziemā jūtami samazinājies, kas liecina par dzīves uzplaukumu, kuŗa labvēlīgā gaita gādājusi arī par trūkumcietējiem. Vasaras palīdzības darbs izpaudīsies bērnu sūtīšanā uz laukiem. Tāpat arī vasarā turpināsies daudzbērnu ģimeņu pabalstīšana, trūcīgākām no šīm ģimenēm izsniedzot produktus un nepieciešamos gadījumos arī apģērbus un apavus. Šo atbalstu pag. gadā saņēmušas 3000 ģimenes ar 12.000 bērniem. Patlaban Tautas labklājības ministrija izstrādā sīkas instrukcijas pie likuma par ģimenes piemaksām pastāvīgiem laukstrādniekiem, kas ir viens no lielākiem pēdējā laika sociālās palīdzības darbiem un kuŗam pie tam ir ļoti liela un nopietna vispāri nacionāla un valstiska nozīme kā zemes iedzīvotāju skaita vairošanas, tā arī pilsētu un lauku izlīdzināšanas ziņā.

Aug Latvijas dzīvā spēka rezerves.

Nav mums noslēpums, ka jau ilgu laiku mūsu zemes iedzīvotāju skaitam ir samazināšanās, ne pieauguma tendence, sevišķi šī samazināšanās bija strauja no 1927.—1934. gadiem, šajā 1934. gadā uzrādot vismazāko jaunpiedzimušo skaitu — 33.383. Ar 1935. gadu iesākās atkal pieaugoša tendence — 34.419 un 1936. g. — 35.468. Šī augošā tendence, kas ir konsekventa pēdējos 3 gados, nav nejaušība, bet izskaidrojama ar tiem jauniem apstākļiem, kas dod paļāvību un ticību, šos nepieciešamos noteikumus ģimenes dzīves stabilizēšanai un ģimenes pieaugumam. Tāpat iedzīvotāju skaita pieaugumam sekmē arī jaunā domāšana, kas atzīst tautas spēku un tautas stiprumu un grib pielikt arī savas pūles šī spēka panākšanai. Šis jautājums ir aktuāls nevien Latvijā, bet arī citās Baltijas un Eiropas valstīs. Tādēļ arī dzimstības pacelšana kā atsevišķs pārrunu jautājums likts Tallinā no 12.—14. jūnijam notiekošā Baltijas valstu mātes un bērna aizsardzības kongresā. Mēs katrā ziņā šajā kongresā varēsim apliecināt, ka esam radījuši maksimāli labvēlīgus apstākļus dzimstības pieaugumam un esam šo pieaugumu arī panākuši, kā to rāda pēdējo gadu statistika.

Atjaunotā Siguldas pils.

Sekojot valsts vadības iesāktai celtniecības programmas piepildīšanai, kas izsacīta nodibinātā Valsts celtniecības fonda idejā un darbības noteikumos, Latvijas preses biedrība, viņas priekšnieka šefredaktora J. Druvas ierosināta, nolēma aktīvi piedalīties tajā celtniecībā, kas ietilpst kā ļoti svarīga daļa vispārīgā lielajā nacionālā programmā, ko sevim un visai tautai uzstādījusi nacionālā valdība, Valsts Prezidenta ierosināta un viņa vadībā piepildīta. Sevišķu vērību Latvijas preses biedrība grib piegriezt vienam no nacionālās celtniecības programmas nodomiem — nacionālā, latviskā stila meklēšanai. Šajā nozīmē ir pats lielākais Siguldas pils pārbūves svars. Jo taisni latviskā stila veidošanā Siguldas pils var būt par ierosinājumu un par paraugu citām iestādēm un organizācijām, sevišķi attiecībā uz tā saucamo iekšējo architektūru, t. i. attiecībā uz telpu izdaiļošanu. Līdz ar to latviešu rakstnieki un žurnālisti ir pierādījuši, ka viņi, aicinādami visu tautu iedegties celtniecības dedzībā, ir paši gājuši arī ar paraugu, lai viņu vārdi patiesi saskanētu ar darbiem un līdz ar to lai vārdi, ko izrunā latviešu rakstnieki un žurnālisti, iegūst cieņu un uzticību pie tautas. Ka Siguldas pils pārbūve bija notikums nacionālās celtniecības programmas piepildīšanas gaitā, to apliecināja pašas celtniecības idejas ierosinātāja Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa un valdības locekļu ierašanās Siguldas pils iesvētīšanā un atklāšanā.

T. Veicherts

Mēneša apskats

Ar lielu greznumu un svinīgumu Londonā noritēja 12. maijā karaļa Džordža 6. kronēšanas svinības, kur nevien paši angļi, bet arī visas Lielbritanijas plašās imperijas tautu pārstāvji vienotā sajūsmā apliecināja savu uzticību tronim un jaunajam valdniekam. Šie grandiozie vienības un saderības svētki atgādinājuši pasaulei, cik ciešām morāliskām saitēm ir saistīta Lielbritanijas politiskā sistēma, kas iekļauj sevī gandrīz ceturto daļu no mūsu planētas iedzīvotāju daudzuma un no viņas kontinentu platības kopējās masas. Kad 1066. g. Viljams Iekarotājs ar saviem normāņiem izkāpa Anglijas piekrastē, viņa jaunā karaļvalsts, kuras iedzīvotāju skaits labi, ja sniedzās līdz 2 miljoniem, bija viena no nabadzīgākām zemēm toreizējā Eiropā. Bet tagad, pēc desmit gadu simteņiem, Lielbritanijas imperijā saule nenoriet, viņas rīcībā atrodas visi svarīgākie jūras ceļi un zemes lielākās dabas bagātības, bet ar angļu valstsvīru vārdiem un žestiem rēķinās visi kā miera, tā kara jautājumos. Tiesa, šī imperija nav viengabalaina un organiska, jo viņas sastāvdaļas ved pa lielākai daļai patstāvīgu un savrūpēju dzīvi, būdamas vienotas māråliski un uzticībā pret kopējo troni un dinastiju. Varētu domāt, ka šādas saites ir pārāk trauslas un tīri platoniskas. Bet vēsture liecina, ka smagos un kritiskos brīžos angļu dominijas — vai tā būtu Kanāda, Austrālija, Jaunzēlande, vai atkal Dievidafrikas savienība un Indija — visas viņas stājušās vienotās rindās, lai aizstāvētu savu metropoli vai palīdzētu tai izkļūt no saimnieciskām grūtībām. Tā, pasaules karā dominiju karaspēka daļas cīnījās plecu pie pleca ar angļu Tomijiem, bet nesenās saimnieciskās krizes laikā tā sauc. Otāvas līgumi atļāva Anglijai viegli un ātri pārvarēt saimnieciskās un finansiālās grūtības un atgūt labklājību, kuru patlaban apbrīno visas tautas. Šī sadarbība ar dominijām dziļi ietekmē angļu ārējo politiku un viņu izturēšanos iepretim Eiropas lietām un jautājumiem. Ja angļu politikā dažreiz būtu vēlama lielāka skaidrība un cita līnija, kādu prasa Eiropas intereses, tad nevajaga piemirst, ka Londonai arvienu jārēķinās ar apsvērumiem un ietekmēm, kas nāk no Austrālijas, Kanādas, Dienvidafrikas u. t. t., kurām mūsu kontinenta strīdi ir visai tāli, sveši un pa daļai arī bīstami.

Anglijas karalis Džordžs 6. un karaliene Elīzabete ar princesēm.

Kronēšanas svinību priekšvakarā nepatīkamu pārsteigumu angļiem gan sagādāja Īrija. Lieta tā, ka šīs brīvvalsts prezidents Devalēra publicēja Īrijas jaunās satversmes projektu, kuru vēlāk pieņēmis arī Dublinas parlaments. Šai satversmē nav minēts vairs ne vārda par Lielbritanijas impēriju un viņas valdnieka personu. Viss liecina, ka īri apņēmušies galīgi pārvērst savu valsti par pilnīgi neatkarīgu republiku, kas sarāvusi visas juridiskās un administrātīvās saites ar Angliju. Pie tam atzīmējams, ka «Eires republikas» territoriālās robežās īri paredzējuši ieslēgt ne tikai tagadējo Dienvidīriju, bet arī Īrijas ziemeļu grafistes, t. i. Anglijai vēl uzticamo Ulsteres apgabalu. Londonas prese, protams, izturas visai negātīvi pret īru nodomiem un uzveŗ, ka Īrijas brīvvalsts ar savu izolēšanos zaudēšot saimnieciskos labumus, ko tai dodot piederība pie britu imperijas. Bet zīmējoties uz Ulsteres apgabala iekļaušanu Īrijas territoriālā sistēmā, angļu laikraksti apzīmē par «rīcību ar svešu mantu, kas īriem nemaz nepiederot». Šai skarbajā konfliktā un angļu-īru saspīlētajās attiecībās arī rodams iemesls, kādēļ Īrija nesūtīja savu pārstāvi uz angļu karaļa kronēšanas svinībām un nepiedalās arī tā sauc. imperijas konferencē, kas patlaban notiek Londonā ar visu Lielbritanijas dominiju vadītāju līdzdalību un no kuras gaida svarīgus lēmumus imperijas ārējās politikas, viņas aizsardzības sistēmas, saimnieciskās kopdarbības u. c. jautājumos.

Pēc Londonas svinībām, maija mēneša beigās notikās arī valdības maiņa Anglijā, labprātīgi atkāpjoties no amata ministru prezidentam Baldvinam un stājoties viņa vietā līdzšinējam finanču ministram Nevilam Čemberlenam. — Baldvins aiziet no sava posteņa tautas vispārējās cieņas un atzinības pavadīts, kā liels valstsvīrs, kas laimīgi un lietprātīgi izvedis Angliju no pēckara saimnieciskās krizes grūtībām un kura valdība devusi angļiem labklājību un lielu prestižu starptautiskās politikas laukā. Nevila Čemberlena valdība, kas savā personālā sastāvā neatšķiras no Baldvina kabineta, solās turpināt pēdējā līniju un politiku un censties vēl vairāk stiprināt Anglijas vārda un varenības spēku kā Eiropā, tā arī citos mūsu zemes kontinentos.

*

Nesenās svinības Londonā lieku reizi pasvītrojušas Lielbritanijas iespaidīgo politisko un militāro spēku, ar kādu aizvien būs jārēķinās tiem, kas mēģinātu apdraudēt un iedragāt mieru un līdzsvaru patreizējā tautu dzīvē. Tad

Latvijas delegācija Anglijas karaļa kronēšanas svinībās Londonā.

nu arī šķiet, ka minētie svētki nesuši zināmu nomierinājumu starptautiskajā politikā un atmosfairā. Kā zināms, tad Italija nebija sūtījusi sava karaļnama pārstāvi uz Londonu, motīvēdama šo atteikšanos ar to, ka angļu valdība ielūgusi uz svinībām arī agrāko Abesinijas negusu. Bez tam angļu preses asais tonis pret Italiju, sakarā ar italu brīvprātīgo piedalīšanos spāņu pilsoņu karā un militārās operācijas basku novados, bija devis iemeslu Romai atsaukt no Londonas visus italu laikrakstu korespondentus un noliegt savai presei rakstīt par Anglijas karaļa kronēšanas svinību gaitu un norisi. Bija domājams, ka italu-angļu preses duelis pieņemsies skarbumā, paasinot līdz ar to jau tā saspīlētās attiecības abu valstu sadzīvē. Laimīgā kārtā tas nava noticis, bet italu ārlietu ministrs grāfs Čano savā parlamenta runā Vasarsvētku priekšvakarā atklāti atzīmēja, ka Italiju nešķirot no Francijas un Anglijas nekādi principiāli strīdi un ka Roma esot gatava saprasties un sadarboties vispārējā miera labā ar minētām valstīm. Arī viņš uzsvēra, ka Italija esot pret Eiropas saskaldīšanos naidīgu ideoloģiju politiskos un militāros blokos, un ka Romu un Berlīni saistot tikai zināms parallēlisms viņu diplomātiskos un saimnieciskos centienos. Šī runa atstājusi labvēlīgu iespaidu kā Francijā, tā arī Anglijā u. c. zemēs, kas vēlētos līdzšinējā saspīlējuma un nervozuma izbeigšanos Rietumeiropas lielvalstu attiecībās. Tad, angļu un franču presē atradušas optimistisku novērtējumu arī sarunas, kādas bijušas Londonā vācu kaŗa ministram feldmaršalam Blombergam ar angļu valdības vīriem. No šīm pārrunām gūts iespaids, ka arī Vācija būtu ar mieru revidēt savu līdzšinējo noraidošo izturēšanos rietumu drošības pakta jautājumā un attiecībā uz ciešāku sadarbību ar Franciju un pat ar Tautu savienību. Vispāri jāsaka, ka Berlīne pēdējā laikā izrāda daudz lielāku piekāpību un mērenību kā agrāk un nekā viņas sabiedrotā Italija. Šķiet, ka vāci tagad cenšas atturēties no žestiem, un soļiem, kas varētu kaitēt viņu attiecībām ar angļiem. Tas sevišķi vērojams Spānijas jautājumā.

*

Spāņu cīņas arvienu vēl norisinās Bilbao apkārtnē, kurpretim Madrides frontē valda klusums un «sastingums». Šīs drāmatiskās kaujas, kas nes postu un nāvi arī bērniem, sirmgalvjiem un sievietēm, dziļi satraukušas angļu un franču sabiedrību, kas aicina savas valdības iestāties par nevainīgajiem kaŗa upuŗiem un mēģināt sniegt palīdzību kā Bilbao, tā arī citu ielenkto pilsētu iedzīvotājiem. Šinī sakarībā angļu flote cenšas lauzt nacionālistu izsludināto Biskajas piekrastes blokādi, apgādājot Bilbao pilsoņus ar pārtiku un evakuējot viņu bērnus un sievietes uz Franciju un Angliju.

Italija un Vācija, kas atzinušas ģen. Franko valdību un sniegušas tai reālu atbalstu, kļuvušas pēdējā laikā domīgas šīs ieilgušās cīņas priekšā. Jau viņu presē parādījušies apsvērumi par attiecīgās izlīguma akcijas ievadīšanu, kas varētu nest kādu atrisinājumu spāņu patreizējai sociālai un politiskai drāmai. Vācu ārlietu ministra fon Neirāta un Prūsijas ministru prezidenta ģen. Gēringa braucieni uz Romu, domājams, vedami sakarā ar Vācijas vēlēšanos pēc iespējas drīzāk atraisīties no savām saistībām spāņu lietās. Drīz pēc tam angļu valdība nāca ar priekšlikumu Londonas neutrālitātes komitejā par pamiera noslēgšanu starp abām kaŗojošām pusēm, lai šādā starplaikā varētu atsaukt un evakuēt no Spānijas visus ārzemju brīvprātīgos. Doma par pamiera sarunu ievadīšanu diemžēl nav atradusi piekrišanu kā abās kaŗotāju nometnēs, tā arī Italijā un Vācijā. Attiecībā uz brīvprātīgo atsaukšanu jāsaka, ka bez Valensijas valdības, principiālu piekrišanu devuši franči, pa daļai arī portugaļi un vācieši, bet Italija šimbrīžam vēl izturas stipri atturīgi un pat noraidoši.

Šādā mierīgā gaitā šķetinājas spāņu problēma diplomātiskajā plāksnē, kad piepeši, maija mēn. pēdējās dienās, pienāca visai uztraucošas vēstis no Vidusjūŗas. Pirmkārt, Palmas ostā Valensijas valdības lidmašīnas bija apmētājušas bumbām italu kaŗakuģi «Berlet», bet dažas dienas vēlāk sarkano spāņu aeroplāni bombardēja Ibisā vācu kaŗakuģi «Deutschland», nogalinot 24 un ievainojot 83 vīrus. Kā represiju pret sarkano spāņu rīcību, vācu kaŗa flote devās uz Almerijas ostu un raidīja pret šo neapsargāto pilsētu savu lielgabalu šāvienus un lādiņus, nodarot tur lielus un sāpīgus zaudējumus. Šķita, ka Vidusjūŗas asiņainie un kļūmīgie notikumi sagraus visu Londonas neiejaukšanās komitejas uzsākto un ievadīto darbu un dos Vācijai un Italijai iemeslu atklāti nostāties ģen. Franko armijas pusē. Minētā incidenta sekas bija tās, ka vāci un itaļi paziņoja savu apņemšanos nepiedalīties vairs Londonas komitejā, iekams nebūšot droši, ka turpmāk līdzīgi atentāti no valensiešu puses vairs neatkārtosies. Lai cik satraukts un nervozs arī bija starptautiskais stāvoklis šais maija mēn. pēdējās dienās, tomēr liekas, ka ar Almerijas bombardēšanu vācu represiju akcija pret «tautas frontes» Spāniju būs izbeigusies. Par to lielā mērā jāpateicas angļu un franču diplomātijai, kas izrādījusi uz vāciem zināmu spiedienu un ietekmi, atturot viņus no soļiem, kas varētu būt katastrofāli un liktenīgi arī pārējai Eiropai un mūsu kontinenta mieram. Angļi nu tagad pieliek pūles, lai atkal atgrieztu vācus un italus neutrālitātes komitejas un starptautiskās kontroles darbā. Cerēsim tādēļ, ka saprāts ņems virsroku un ka traģiskie incidenti Vidusjūŗā nebūs par šķērsli un traucēkli nesen atpakaļ ievadītai akcijai, kas ved uz Rietumeiropas tuvāku un ciešāku sadarbību.

Jo arī Vācija izrāda šinī ziņā lielu rosību. Tā maija mēn. otrā pusē viņas saimniecības ministris un valsts bankas direktors Dr. Šachts devās uz Parīzi, kur panācis ar frančiem vienošanos par tirdzniecības līguma slēgšanu un parakstīšanu tuvākā nākotnē. Paredz, ka šai saimnieciskai sadarbībai sekos arī lielāks politisks kontakts starp Vāciju un Franciju.

*

Maija mēneša pēdējā posmā atjaunoja darbus arī Tautu savienības padome un ārkārtējā pilnsapulce. Attiecībā uz pilnsapulci pastāvēja nopietnas bažas, ka bijušais Abesinijas neguss nesūta uz Ženēvu savus pārstāvjus. Kaut gan suverēna un neatkarīga Etiopija faktiski vairs neeksistē, tomēr no Tautu savienības sarakstiem tā vēl nav strīpota un dzēsta. Bet abesiņu klātbūtne Ženēvā ir par šķērsli italu līdzdalībai pilnsapulces sēdēs un arī turpmākā Tautu savienī-

bas darbā. Domājams, ka uz angļu ieteikuma neguss arī bija atteicies sūtīt savus pārstāvjus, ko ieskata par pirmo soli ceļā uz Abesinijas konflikta galīgu likvidēšanu, kas Italijai dotu iespēju atjaunot līdzdalību Ženēvā un viņas atgriešanos rietumu lielvalstu solidāritātes saimē.

Lai nu kā, bet svarīgākais dienaskārtības punkts minētā Ženēvas ārkārtējā sanāksmē bija Ēgiptes uzņemšana Tautu savienībā. Tā tad, pēc kādiem divi ar pus tūkstošiem gadu seno faraonu zeme un tauta atkal atguvusi savu neatkarību un iestājusies patstāvīgo valstu kopdarbības rindās. Pēc pag. gada izlīguma ar Angliju, pēdējā atsakās no sava līdzšinējā protektorāta, saņemdama no ēgiptiešiem piekrišanu, atļaut uzturēt Suecas kanāla piekrastē angļu garnizonus šī svarīgā satiksmes ceļa apsargāšanai. Nesen atpakaļ izbeidzās arī tā sauc. kapitulāciju konference Montrē pilsētā, kur Eiropas valstis atteicās no savām līdzšinējām privilēģijām Ēgiptē tiesu un nodokļu jautājumos. Līdz ar to visi ārzemnieki tagad pielīdzināti tiesībās ēgiptiešiem un pēdējie var justies kā pilnīgi suverēnas tautas locekļi savā zemē.

Tautu savienības padomei atkal nācās nodarboties ar Valensijas valdības sūdzību pret Vāciju un Italiju par šo valstu iejaukšanos spāņu iekšējās cīņās, atbalstot ar brīvprātīgiem nacionālistu kustību un armiju. Domājams, ka uz Anglijas un Francijas ietekmes valensiešu «Baltās grāmatas» teksts un apsūdzības skarbums bija stipri mīkstināts, lai pārāk nesarūgtinātu itaļus un vācus un lai nepadarītu tos vēl nepiekāpīgākus brīvprātīgo atsaukšanas jautājumā. Padomes rezolūcija atzina Londonas komitejas līdzšinējo rīcību par pareizu un silti apsveica Lielbritānijas valdības ierosinājumu atsaukt ārzemnieku brīvprātīgos, kā arī ieteica spert soļus karošanas paņēmienu humānizēšanai.

Arī sāpīgais Aleksandretas jautājums un strīdus atradis labvēlīgu atrisinājumu, pateicoties Turcijas un Francijas savstarpējai piekāpībai un pretimnākšanai. Beidzot, Francija un Anglija kopīgi paziņoja par Beļģijas atbrīvošanu no militārām garantijām, sakarā ar sarunām par Rietumeiropas drošības paktu, pie kam franču ārlietu ministrs uzsvēra nepieciešamību saistīt rietumus ar visas pārējās Eiropas drošību.

Kaut gan patreizējais starptautiskais stāvoklis vēl ir stipri sarežģīts un nervozs, tomēr pēdējā laikā gandrīz visās galvas pilsētās vērojama laba griba novērst pretešķības un izrādīt saviem partneriem pretimnākšanu, cenšoties ar tiem saprasties un sadarboties...

Arī Latvijas vārds pēdējās nedēļās stāvējis goda un izcilus vietā Vakareiropas presē un sabiedrībā. Latvijas delegācijai kronēšanas svinībās Londonā parādīta liela ievērība un uzmanība. Tas pats sakāms par Parīzi, kur mūsu armijas komandieris ģen. Berķis saņemts ar sirsnīgiem suminājumiem pie franču armijas vadības. Un šinī sakarībā Parīzes laikraksti plaši atzīmējuši mūsu brīvības cīņas, kā arī ievietojuši cildenas atsauksmes par Latvijas saimnieciskiem un kultūrāliem sasniegumiem.

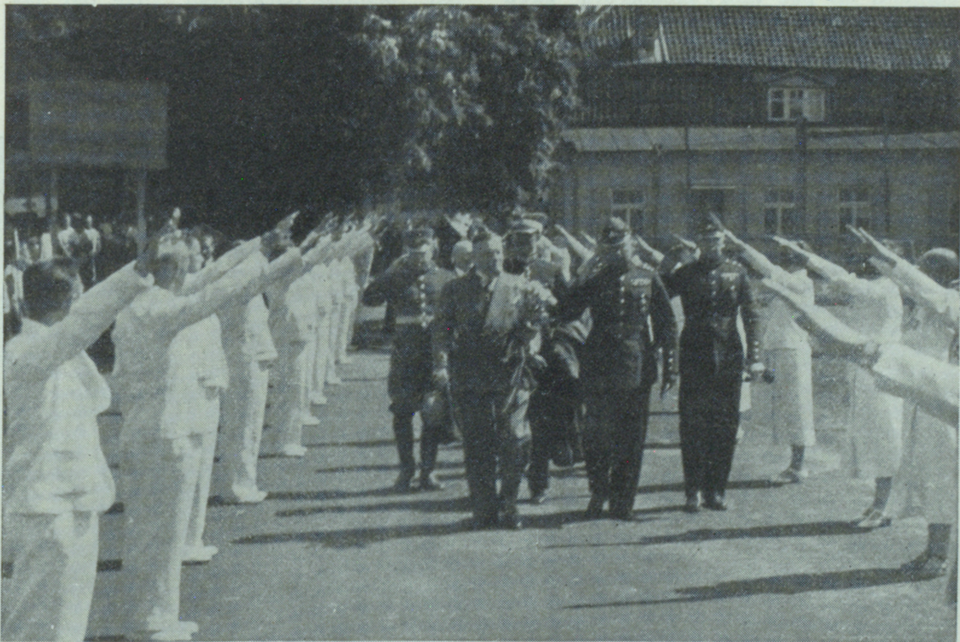
S P O R T S

Aizsargu I vispārīgie tautisko deju un sporta svētki

Lielie aizsargu sporta svētki, uz kuŗiem tik ilgi un ar tādu rūpību aizsargu sportisti un sportistes bija gatavojušies, notika 6. jūnijā L. S. B. laukumā, Rīgā. Svētkos piedalījās 700 vingrotāju, 720 dejotāju un 220 vieglatlētu — no visiem aizsargu pulkiem. Tādā kārtā te bija pārstāvēti mūsu zemes visi novadi.

Svētkus ar savu klātbūtni pagodināja ministru prezidenta biedrs M. Skujenieks, iekšlietu ministrs V. Gulbis, armijas komandieris ģen. K. Berķis, daudzi armijas augstākie virsnieki, valsts, pašvaldības, sabiedrisko un mākslas iestāžu vadītāji. Augstos viesus sagaidīja aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls ar aizsargu štāba daļu vadītājiem.

Svētkus atklāja ministru prezidenta biedrs M. Skujenieks, kuŗš svētku dalībniekiem nodeva arī Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa sveicienus. Braši, ar trīskārtēju «Lai dzīvo!» aizsargu jaunatne sumināja Valsts Prezidentu, kaŗa ministru, iekšlietu ministru, sabiedrisko lietu ministru un aizsargu priekšnieku. Sākās impozantais parādes gājiens. Sportistu nestiem karogiem seko vieglatlētu un vingrotāju kolonnas, kuŗu priekšgalā iet balti tērptie pulku fiziskās audzināšanas instruktori un instruktores. Šalc aplausi, kad parādās dejotāji, tērpti visu Latvijas novadu brīnišķīgos tautas tērpos. Parādei seko masu vingrojumi. Deju sacensības pirmais posms jau risinājies no rīta. Ar kāpinātu interesi apm. 5000 skatītāji tagad vēro šo sacensību finālu, masu rotaļas, tautisko deju uzvedumus, milzu bumbas spēli un noslēgumu, kuŗā 1600 aizsargu sportisti uz laukuma izveidoja ausekļīti. Labākās komandas saņēma balvas, ko bija dāvājis Valsts Prezidents, sabiedrisko lietu ministrs un aizsargu priekšnieks. Svētkus lietpratīgi vadīja aizsargu štāba fiziskās audzināšanas instruktors P. Polis.

Ministru prezidenta biedrs M. Skujenieks ierodas aizsargu I vispārīgos tautisko deju un sporta svētkos.

Māksl. A. Dzērvītis,
Rīgas valsts daiļamatn. skolas direktors.

Tautiskie tērpi aizsargu I sporta svētkos

Ar Valsts Prezidenta balvu apbalvotā 2. Ventspils a. p. tautisko tērpu demonstrētāju grupā.

Mūsu tautas tērpiem visai svarīga nozīme nacionālās idejas ārējā izpausmē. Tāpat kā formas armijā un aizsargu pulkos, tautas tērps pauž tautas vienības ideju, liecina par tautas mākslas augsto pakāpi. Mūsu tautas tērpu lielā daudzpusība, techniskā un mākslinieciskā izcilus vērtība sajūsmināja arī svešzemju ļaudis līdz pat 19. g. s. Nav arī jābrīnas, ka tieši 19. g. s. latviešu tautas tērps gandrīz iznīka, sāka zaudēt savu vērtību. Neatkarīgās Latvijas laikā latviešu tautas tērpi piedzīvo atdzimšanu. Tērps sāk no jauna izveidoties līdz senā tērpa spožumam, lai pēc tam piedzīvotu savu laikmetīgo pārveidošanos, kā tas bijis jau iepriekšējos gadusimtos. Lai to panāktu, paraugu atdarināšanā tērpam jāiegūst senā augstvērtīgā izteiksmie, no kurienes tad sāksies tērpu pārvēršanās saskaņā ar laikmetīgo garu. Zināms, tas prasa gadu desmitus. Stingra, noteikta organizācija var tērpu kultūras attīstības gaitu paātrināt.

Te nu pelnīts gods piekrīt aizsargu saimei, kas, starp citiem uzdevumiem, ķērusies arī pie svarīgā tērpu jautājuma atrisināšanas. Tērpu ideju risināja jau Dziesmusvētku b-ba, bet ne tik noteikti tai visur sekoja. Tagad, ja salīdzinām pēdējo Dziesmu svētku tērpus ar tiem, ko 6. jūnijā aizsargu svētkos redzējām, tad šajos nedaudz gados saskatāms milzīgs progress.

Man un citiem tērpu godalgošanas komisijas locekļiem bija patīkama izdevība vērtēt šo attīstību. Šeit gribu vispārējos vilcienos apskatīt, kādā virzienā šī veidošanās notikusi.

Starp 600 svētku dalībniekiem, kas bija tautas tērpos, 75 proc. sieviešu tērpu bija ļoti labi. Ne tā ar vīriešu tērpiem — par lielāko daļu te nevarēja jūsmot. Vīriešu tērpu izveidošanā vēl ļoti daudz kas jāvēlas.

Sieviešu tērpos ar prieku vērojām novērstas gandrīz visas iepriekšējo gadu nepareizības. Redzējām krāsu priecīgus, svītrotus un rūtotus brunčus ļoti gleznā kuplumā. No kupluma vairs nebaidās, tas jau saprasts. Redzējām pareizi izšūtas greznas sagšas, kreklus, vaiņagus, cepures, labas jostas u. c. Gandrīz galīgi izzuduši bezgaršīgie, balti svītrotie, apstieptie, īsie brunči un neglītās zīda jostas. Tomēr līdz sievietes tautas tērpu pilnībai vēl daudz ko vēlēties. Jāskatās, lai atdarinātie tērpi nebūtu ne techniski, ne mākslinieciski mazvērtīgāki par seniem paraugiem. Tie pat jāpārspēj, jo mūsu dienu darināšanas technikai lielākas priekšrocības. Šur tur diezgan daudz varēja vērot, ka tieši technika un rotājumu izpratne nav saprasta, tā p. p. ļoti vērtīgām Kuldīgas senlietām rupjas, nebaudāmas jaunatdarinātas daļas. Nevietā arī vieglprātīgi zīlītēm rotātās brunču lences, tām jābūt neuzkrītošām, bez rotājuma, vienkārši sašūtam audumam. Par jostām runājot, tās jāauž linā, tikai tad tās iegūst pareizo raksta izteiksmi. Jāsien tās stingri ap vidu, mezglis nedrīkst gļēvi nokarāties. Jāizzūd šur tur vēl manāmiem raibi izšūtiem kreklu pleciem. Valkas apriņķa atdarinātājām jāatsakās no neglītām, pītām jostām brunču apakšējā malā. Visiem brunčiem visos novados šuj jostas brunču apakšējā malā, lai tā stingrāka būtu, bet šuj iekšpusē. Madonas, Valmieras un Valkas apriņķos mēs zinām gan brunčus, kur austas vai celu jostas piešūtas apakšējai brunču malai, tikai tās krāsās un rakstā harmonē ar pašiem brunčiem. Brunči būs tikpat pareizi un grezni arī bez piešuves apakšējā malā. Jakām un ņieburiem gan jābūt krāsu ziņā daiļā saskaņā ar visu tērpu. Tie «elektrik» un «rudzu puķu zilie» nav īstās krāsas latviskā krāsu salikumā. Jaku piedurknēm jābūt šaurām, garām, pie kam krekla aprocei jābūt knapi redzamai.

Ir nepareizi un ļoti neglīti, ja īsām Talsu sagšām stūros novieto «saulītes» kā ratus šķīvja lielumā, to caurmēram jābūt ne vairāk par 8—10 cm.

Reti jauku iespaidu atstāja nīcenieču uzvešanās — dejojot tās parādījās skaistās zīdenēs, dejas pārtraucot, tās lepojās atkal vaiņagos. Reti rūpīgi bija izpildīti Ilūkstes apriņķa tērpi. Te atzinība pienākas laikam aizsardžu mājturības un rokdarbu skolotājām, kas gan šos vērtīgos tērpus labi izpratušas. Visumā ar prieku jāliecina, ka visi tie daudzie defekti tērpos, par ko daudzās radiorunās esmu norādījis,

Ar Sabiedrisko lietu ministra balvu apbalvotā Dzelzceļu a. p. tautisko deju izpildītāju grupa.

Aizsargs un aizsardze tautiskos tērpos.

ir gandrīz novērsti. Te gods un cieņa klausītājām — darba darītājām.

Ja par sieviešu tērpu lielāko tiesu varēja jūsmot, tad to nevarēja teikt par vīriešu tautas tērpiem.

Vīriešu tautas tērpi savas attīstības pašā sākumā. Vispāri jāsaka, ka savus tērpus gādājot, vīrieši bijuši stipri sievišķīgi, sadrupinādami tērpu kopiespaidu. Ja sievietei piestāv maiguma apdvests tērpa rotājums, tad vīrietim jāparādās stipram, īsti vīrietiskam, bez kaut kādiem neloģiskiem raibumiem, piekariem vai citām lietām nevietā. Vērojot vīriešu tērpus aizsargu svētkos, visvairāk uzkrīt jostas. Vīrieši piesavinājušies īsti sievietības simbolu — austo jostu. Tiešām neestētiski izskatās, ja vīrietis bikses apjož ar sieviešu austām jostām, kuŗu gali gaŗi vēl nokarājas.

Bikses pie vīriešu tautas tērpa jājož ar visparastāko dabīgās ādas siksnu, ar misiņa vai citu nerotātu sprādzi. Speciālas pītas vai celos austas jostas vīrieši valkā tikai gaŗos svārkus vai kažokus sajožot, tad arī sējums ir citāds.

Dīvaini izskatās, ja vīrietis, izmeties kreklos, iet kopā ar sievieti pilnā svētku tērpā, pat ar sagšu. Vīriešu raibie krekli ne ar ko nav attaisnojami, tie vienkārši neglīti. Neviens latvietis senatnē tādus nav valkājis. Tagad raibus pat sievietes izvairās valkāt. Vīrieša tautiskam kreklam jābūt baltām rokām, šūtām diegu podziņām vai sīkām sudraba saktiņām pogu vietā (1 cm. caurmērā). Ap kaklu zem apkakles jāvalkā trīsstūrī salikts, mezglā sasiets viegls, raibs zīda lakatiņš.

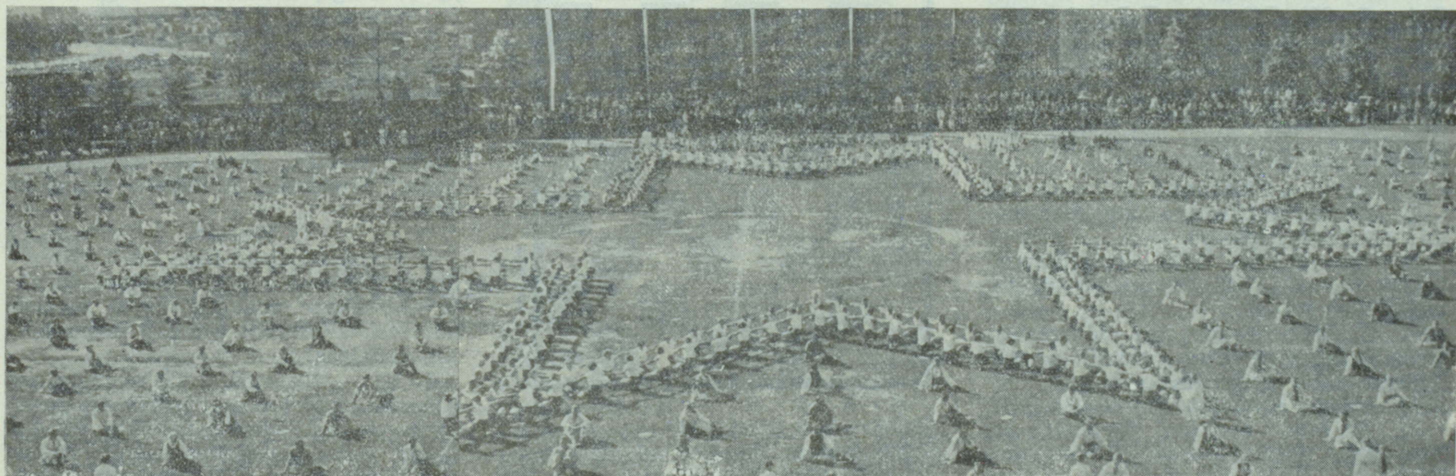
Gandrīz visos novados zināmi īsie un gaŗie vadmalas svārki — svētkiem, nātnie - ikdienai. Kā vieni, tā otri nerotāti. Vienīgi atsevišķos Kurzemes novados svārkus rotā piķēta pavediena, bet atturīgā izšuvumā, krāsainiem ielokiem un padrēbi. Darinot svārkus, katrā atsevišķā gadījumā jānoskaidro visi apstākļi mūzejos. Savādi arī izskatījās tie vestēs izmetušies vīrieši (Madonas apr.), kuŗiem viena pati veste bija šūta trijās krāsās. Ja tāds paraugs kur bijis, tad tas taupīgās latvju senmātes šūts tēvam ko mežā braukt. Šodien tas nav īstais tautas tērps. Uzmanīgiem jābūt apavus izvēloties. Nav nozīme kājas neaut vai aut pastalās, ja varam nopirkt kurpes, puszābakus un gaŗos zābakus. Tā tas bijis arī senos laikos. Ir, zināms, lielām grūtībām saistīti tērpu darinājumi novados, kur tie vēl nav noskaidroti. Pašu darinātāju iniciātīvei šeit liela nozīme. Vecie, senie materiāli vācami un nododami valsts vēstur. mūzejā, lai par jaunradīšanu tad no speciālistiem saņemtu ziņas. Apsveicama ir 3. Ludzas aizsargu pulka centība tērpu darināšanā, jo tieši Latgalē vistrūcīgākie tērpu materiāli. Jāvēlas tikai, lai Ludzas vīrieša tērps svētkiem būtu vadmalā darināts. Ir jau pilnīgi pareizi arī nātnie tērpi, bet tie valkājami tuvāki mājām, darbā. Arī tos pašus nātnos atdarinot jārūpējas, lai auduma materiāls un technika būtu seno latviešu cienīgi. Darinot vīriešu tautas tērpa bikses un dažādus svārkus, jāizvēlas labi amatnieki-drēbnieki. Neveikli šūts tautas tērps bieži padara visstaltāko puisi smieklīgu.

Tautas deju ritmā.

Noslēgumā jānorāda uz tiem tērpu godalgošanas principiem, ko pareizi izveda 6. jūnija aizsargu svētkos. Augstākā godalga tika piešķirta nevis seniem tērpiem, bet Ventspils pulka jaunatdarinājumiem, kas bija tik skaisti un pareizi, ka atlika tikai jūsmot. Tērpu krāšņumam un pareizībai sekojot, ar I godalgu varēja kaut kuŗu Kurzemes novadu godalgot, bet godalgošanas komisija no tā izvairījās. Jo godalgošanas ideja ir veicināt tautas tērpu darināšanu un valkāšanu, nevis godalgu pelnīšana ar seniem, īstiem mūzeju vērtības tērpiem.

Gribētos tautā raidīt tādu īstu latvisku uzsaukumu, nodot Valsts vēsturiskam mūzejam visus tos sentērpus, kas jau trešo augumu piedzīvojuši, jo tie pašureizi piedzīvo arī savu iznīkšanu. Mūzeju skapjos tie būs vērtīgi dokumenti un zinātniekiem pētīšanas materiāls, bet tagadējie to valkātāji gūs norādījumus par jaunu darināšanu jau katrs savam stāvam piemēroti.

Noslēguma aina.

Š A C H S

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtījumus un korespondenci lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Ausekļa ielā Nr. 3, dz. 60.

M ū s u t ā l p a r t i j u s a c ī k š u III grupā spēle sākusies ar šādiem dalībniekiem: 1) J. Bērziņš, Krimuldā, c. Siguldu; 2) Dr. Arn. Lerchis, turpat; 3) Edg. Stuķens, Krustpilī; 4) J. Slēžis, Rucavā; 5) M. Andrējevs, Klosterē, c. Aizputi; 6) V. Meirāns, Kalnājos, p. n. «Dukstigals»; 7) E. Runcis, Raunā; 8) aizsargs Žanis Smiltnieks, Rundālē, pasta kast. 51; 9) M. Lilje, Cēsīs, Rīgas ielā 20, dz. 5. Desmitais dalībnieks K. Gulbis, Morē, no piedalīšanās atteicies. Lūdzam agrāk pieteikušos 5. Cēsu k. p. 1. ložm. rotas kapr. Jāni Mālkalnu stāties viņa vietā, paziņojot savu adresi. Tos dalībniekus, kas vēl nav nokārtojuši savu dalības maksu Ls 5,— apmērā, lūdzam to drīzumā izdarīt.

I g r u p a s r e z u l t ā t i jau tiktāl noskaidrojušies, ka pēc J. Krūzkopa un A. Ozola izstāšanās no turnīra, p i r m o v i e t u ar 13 p. (no 14 partijām) izcīnījis M. N ī g a l s, Skrīveros (I godalga Ls 30,—). O t r ā v i e t ā paliek J. B ē r z i ņ š, Krimuldā, ar 11 p. (II godalga Ls 20,—). Trešo vietu ar 9,5 p. iegūst J. Slēžis Rucavā (III godalga Ls 10,—). Ievietojam divas, šinī grupā spēlētās partijas.

Partija Nr. 47.

Baltie: J. S l ē ž i s, Rucavā. Melnie: Zigfr. K r a s t e n b e r g s, Madonā.

1) d2—d4, Zg8—f6; 2) Zg1—f3, d7—d5; 3) c2—c4, c7—c6; 4) Zbi—c3, e7—e6; 5) Lc1—g5, Lf8—e7; 6) e2—e3, h7—h6; 7) Lg5—h4, Zb8—d7; 8) a2—a4[1]), 0—0; 9) Lf1—d3, Zf6—e8; 10) Lh4×e7, Dd8×e7: 11) 0—0, f7 —f5; 12) h2—h3[2]), Zd7—f6; 13) Zf3—e5, Kg8—h7; 14) c4—c5, g7—g6; 15) Zc3—e2, Zf6—d7; 16) Ze5×d7[3]), Lc8×d7; 17) f2—f4[4]), Ze8—f6; 18) 18) Kg1—h2, Zf6—e4; 19) Ze2—g1, Tf8—f7; 20) Zg1—f3, Ta8—g8; 21) Dd1—e1[5]), a7—a6; 22) b2—b4[6]), Tf7—g7; 23) Ta1—a2, g6—g5; 24) f4×g5, Ze4×g5: 25) Zf3×g5, Tg7×g5; 26) Ta2—f2[7]), Tg5—g3!; 27) De1—d2, De7—g5; 28) Tf1—e1, Ld7—e8[8]); 29) Dd2—e2[9]), Le8—h5; 30) De2—f1[10]), Tg3×e3; 31) b4—b5, Dg5—g3+: 32) Kh2—h1, Te3×e1; 33) Df1×e1, Dg3×d3 un melnie uzvarēja.

Piezīmes:

[1]) Vērsts pret melno turpinājumu d5×c4, L×c4, b7—b5.

[2]) Tas vājina balto karaļflangu. Labāk bija 12) Zd2, lai uz Zf6 varētu atbildēt ar f2—f3.

[3]) Uz 16) f2—f4, Ze8—f6 melno zirdziņš ieņemtu stipru poziciju uz e4, iegūstot labu pretspēli.

[4]) Melnie draudēja e6—e5—e4.

[5]) Ar labo nodomu turpināt ar Ze5, Tg7, Z×d7, D×d7, L×e4 un Dh4!

[6]) Pēc diezgan pasīvā gājiena a6 baltie varēja iepriekš minēto nodomu izvest dzīvē, iegūstot pietiekoši aizsargājamu stāvokli. Tagad melno uzbrukums top bīstams, jo uz Ze5 melnie atkāptos ar laidni uz e8.

[7]) Izšķirošā kļūda. Melnie tagad nokļūst ar torni uz g3. Vajadzēja spēlēt 26) g2—g4, Dg7 27) Dh4 ar varbūt sekojošo Tg1.

[8]) 28) ... T×h3+29) g2×h3, Dg3+ 30) Kh1, D×h3+31) Th2, Df3+32) Tg2 dotu melniem tikai neizšķirtu.

[9]) Baltiem arī citādi vairs nav glābiņa.

[10]) Uz 30) Dd2 sekotu izšķiroši T×h3+. Partijas beigas melnie nospēlējuši teicami.

Partija Nr. 48.

Spēlēta no 1936. g. 7. februāra līdz 1937. g. 28. martam. Baltie: J. Sležis, Rucavā. Melnie: E. Stuķens, Krustpilī. 1) a2—a3, d7—d5; 2) d2—d4, e7—e6; 3) Zgl—f3, Zg8—f6; 4) Lcl—g5; Zb8—d7; 5) Zbl—c3, Lf8—e7; 6) e2—e3, c7—c6; 7) Lf1—d3, b7—b6; 8) 0—0, 0—0; 9) Zc3—e2, Lc8—b7; 10) Ze2—g3, Zf6—g4[1]); 11) Lg5×e7, Dd8×e7; 12) h2—h3, Zg4—h6; 13) Dd1—e2, f7—f5; 14) Ta1—e1, Ta8—e8; 15) c2—c3, Tf8—f7[2]); 16) Ld3—a6, Lb7—a8; 17) a3—a4, e6—e5; 18) d4×e5, Zd7×e5; 19) Zf3×e5, De7×e5; 20) De2—h5, Tf7—f6; 21) La6—d3, Te8—f8[3]); 22) e3—e4! De5—c7[4]); 23) e4—e5, Tf6—f7; 24) f2—f4, La8—b7[5]); 25) e5—e6, Tf7—e7; 26) Tel—e5, Lb7—c8; 27) Zg3×f5, Zh6×f5; 28) Ld3×f5, g7—g6; 29) Dh5—g5, Kg8—h8; 30) Lf5—g4, Dc7—d6; 31) Tf1—e1, Kh8—g7; 32) f4—f5, Tf8—f6: 33) f5×g6, Tf6×g6; 34) Dg5—e3, Dd6—c5; 35) De3×c5, b6×c5; 36) c3—c4! Lc8—b7; 37) c4×d5, c6×d5; 38) Lg4—f3, c5—c4; 39) Lf3×d5. Lb7×d5; 40) Te5×d5, Tg6×e6; 41) Te1×e6, Te7×e6; 42) Td5—d7+, Kg7—g6; 43) Td7×a7, Te6—b6; 44) Ta7—c7, Tb6—b4; 45) a4—a5, Tb4×b2; 46) Tc7×c4, Tb2—a2; 47) Tc4—c6+, Kg6—f5; 48) Tc6—a6 un baltie uzvarēja.

Apdomāšanas laiks: baltiem 32 dienas, melniem — 121 diena.

Piezīmes:

[1]) Labākas izredzes dotu 10) ... c6—c5.

[2]) Mums vairāk patiktu zirdziņa manēvrs Zh6—f7—d6—e4.

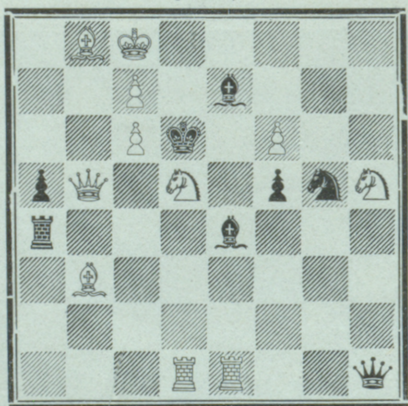
[3]) Šo kļūdaino gājienu baltie izmanto ļoti enerģiski. Piemērots turpinājums bija c6—c5.

[4]) Uz 22) ... d5×e4 sekotu stipri nepatīkami, 23) Zg3×e4, Tf6—g6, 24) Lc4+, Kh8, 25) f2—f4, Dc7, 26) Zg5.

[5]) 24 ... c6—c5 tagad nav ieteicams, 25) e5—e6 dēļ,

Uzdevums Nr. 33.

E. L a z d i ņ a, Rīgā (pirmpublicējums).

Baltie: Kc8; Db5; Td1 un e1; Lb3 un b3; Zd5 un h5; Bc6, c7, f6 (11).

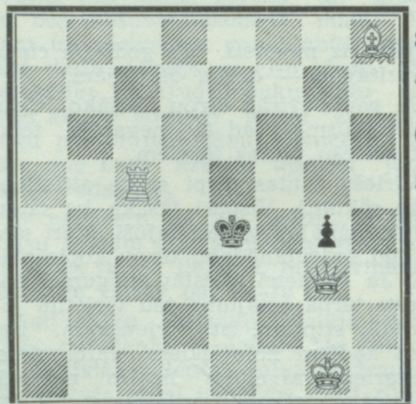
Melnie: Kd6; Dh1; Ta4; Le4 un e7; Zg5; Ba5 un f5 (8).

M a t s d i v o s g ā j i e n o s.

Uzdevums Nr. 34.

Vieglāku problēmu atrisinātājiem.

T. K a l n i ņ a, Zvārtavā.

Baltie: Kg1; Dg3; Tc5; Lh8; (4).

Melnie: Ke4; Bg4 (2).

M a t s d i v o s g ā j i e n o s.

Šacha ziņas.

Ziņas par l i e l o Ķ e m e ŗ u t u r n ī r u, kas sāksies 15. jūnijā un ilgs līdz 10. jūlijam, ievietosim nākošā šacha nodaļā.

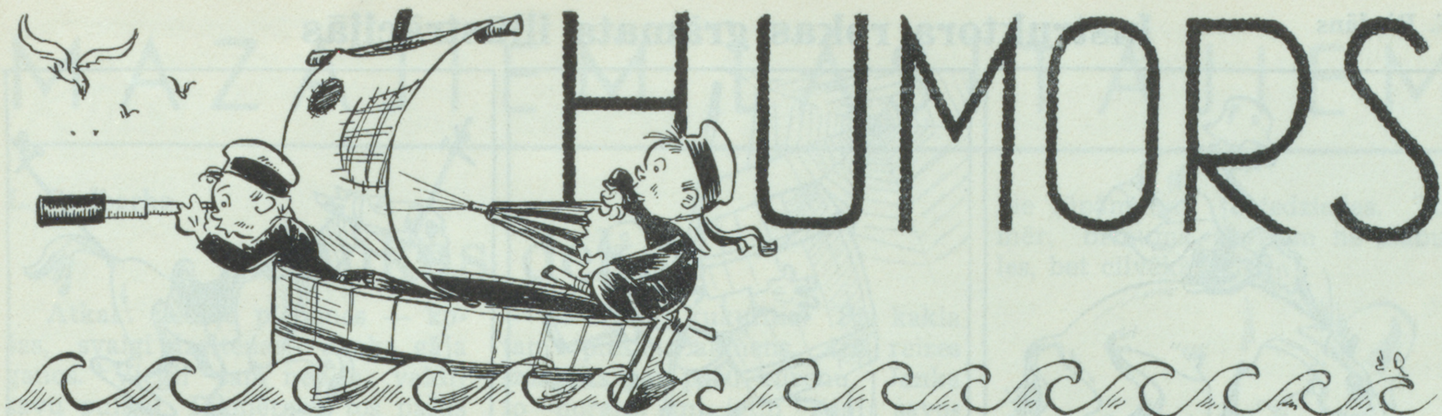
Latvijas meistara nosaukumu izcīnījis T. Bergs, uzvarot savu konkurentu Dr. Hāzenfūsu ar 5,5:4,5 p.

Š. g. rudenī Holandē norisināsies revanša cīņa pasaules meistarības dēļ starp tagadējo pasaules meistaru Dr. Eivi (Euve) un bij. pasaules meistaru Aļechinu. Maču izcīnīs vairākās Holandes pilsētās. Eive par savu sekundantu izraudzījis Amerikas čempionu Fainu.

Vēstule.

J. Pichora kungu Rīgā un J. Vēvera kungu Rūjienā lūdzam paziņot žurnāla «Aizsargs» redakcijai savas tuvākās adreses, lai varētu piesūtīt atrisinājuma godalgas.

J. F. — Matkulē. Tieša mata vai pašmata uzdevumos atrisinājums panākams n e v ē l ā k kā noteiktā gājienu skaitā. Ja, pateicoties melno vājiem gājieniem, mats kādā variantā iespējams jau agrāk, tad šis apstāklis nevar iespaidot uzdevuma pareizību.

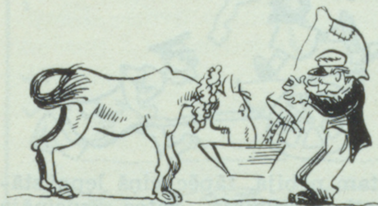
Ludvigs Šanteklers

Jāņu vakarā

Cik debešķīga vasara,
Kad gaidām Jāņu dienu,
Kad ganiņš govis vaiņago,
Lai dod tās treknu pienu.

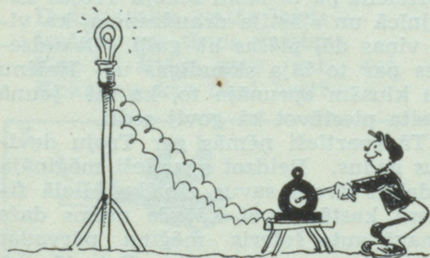

Lūk, arājs savam zirdziņam
Mauc kaklā viju zaļu,
Beŗ auzas silē dūkanam,
Lai ēd un bauda vaļu.

Pat bišu tēvs ir vaiņagus
Uz bišu mājām krāvis;
Ēd sēku vērsis omulīgs,
Kas dienā sirdīgs māvis.

Šai gaišā Jāņu vakarā
Cik meitām balsis košas;
Tās vecus puišus apdziedot
Ir manīgas un drošas.

Bet puiši, tie tik rūpējas,
Lai Jāņugunis laistās,
Līdz debesīm lai liesmas kāpj,
Kad dziesma dziesmā saistās.

Tik saldi Jāņu zāles vīst,
Tik saldi meijas dvašo,
Tik maigi Jāņu dziesmas plūst
Pār visu zemi plašo.

Gan tuvu, tālu dziesmas skan,
Kad pagasts viss jau līgo,
Kā zvaigznes Jāņugunis mirdz,
Kad liesmas gaisā žvīgo.

Pat lakstīgala nepogā,
Kad līgo dziesmas lejas,
Te kalnos, dārzu biezokņos,
Te zaļu upju lejās.

Bet kad tik braši jālīgo,
Ej klētī — piesien sirdi:
Ņem siera ņukas varenas,
Ar miestu sevi dzirdi.

Tad vēli, lai ar citugad
Šo sētu Dieviņš svētī;
Lai siera ritens galdā celts,
Lai alus muca klētī.

Ačuks

Trojas kaŗš

Pēc Homēra personīgiem aizrādījumiem bildes zīmējis E. Rirdāns.

Patiesību runājot — visas tādas vēsturiskas lietas nebūtu sliktas, ja vien vēsturnieki vai vēsturisku notikumu apdziedātāji pieturētos pie patiesības. Bet ko dara vēsturnieki vai teiku stāstītāji? — Viņi, gluži vienkārši, sagroza faktus vai arī pagalam tos noklusē. Ņemsim kaut vai «Iliādē» apdziedāto kaŗa gājienu uz Troju. Redziet, te Homērs noklusē daudzus patiesīgus faktus!

Pēc Homēra iznāk tā, ka Pariss, gluži vienkārši, ņēmis un nozadzis skaisto Helēnu, Menelaja sievu. Tās dēļ tad nu arī notikusi visa lielā ofensīve pret Troju, ar zenītlielgabaliem un motorizētām daļām, pie kam kaŗā iesaukti visi trešās šķiras rezervisti un baltbiļetnieki.

Iedziļinājaties nopietni visā lietas būtībā un jūs uzreiz nojautīsat, ka te kaut kā trūkst. Nav skaidrības par to, no kuŗa pagasta Menelajs precēja Helēnu, kāpēc Pariss viņu zaga u. t. t. Nebūsim taču tik naīvi un nedomāsim, ka Pariss pēkšņi — ne no šā, ne no tā — skrēja dārzā, kur Helēna pašlaik izžāva savu karalisko veļu (iegaumējat, ka toreiz karalienes pašas mazgāja veļu, baidīdamies, ka kalpones nenozog kreklus; kā zināms — arī Vārava meita gāja uz upi veļu mazgāt, kad viņa atrada Mozu), nogrāba sievieti pār kaklu un skrēja ar visu

prom. Ļoti viņam vajadzīga tāda precēta sieva!? Mūsu laikos, kā katrs pats zin, jau trešā mēnesī pēc kāzām vīrs sludina laikrakstos, ka «tā kā es ar savu sievu vairs kopā nedzīvoju, tad...» u. t. t., u. t. t. Tad iedomājaties nu tādu cilvēku, kas skries šā precēto sievu zagt!?

Kā tad īsti tās lietiņas ir?

Redziet, patiesība par Trojas kaŗu ir šāda:

Dzīvoja kādreiz karalis Menelajs. Vecs, reimatisma pilns, drusku nedzirdīgs uz vienu ausi, bet bagāts. Viņam Spartas diskonta bankā vien bija trīs tekoši rēkini. bez tam lauku īpašumi un vietējā jūrmalā daudz zeltera kiosku, kas tirgoja labi.

Blakus miestiņā tanī pat laikā dzīvoja Helēna. Gan nabadzīga, bet tā kā viņa dūšīgi ziedās ar skaistuma krēmu un katru nedēļu mazgāja muti, tad viņa bija ieslavēta par skaistu.

Pie tās nu vecais Menelajs reiz aizbrauca ar veco Fordiņu precībās.

«Nāc pie manis par sievu,» viņš skaidri un gaiši pateica.

«Bet tu esi vecs,» Helēna šaubījās.

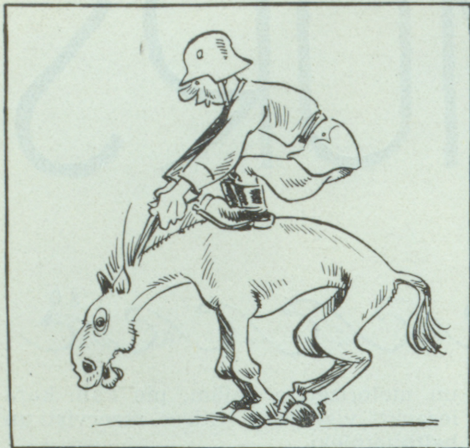
«Kas par to? Pati drīzāk tiksi atraitnes kārtā. — Un darba pie manis tev nebūs daudz. Aplāpi mani, izlasi laikrakstus priekšā — tas būs viss tavs darbs.»

«Labi. Ja tu man apsoli katru vasaru jaunu kleitu un cepuri — lai iet!»

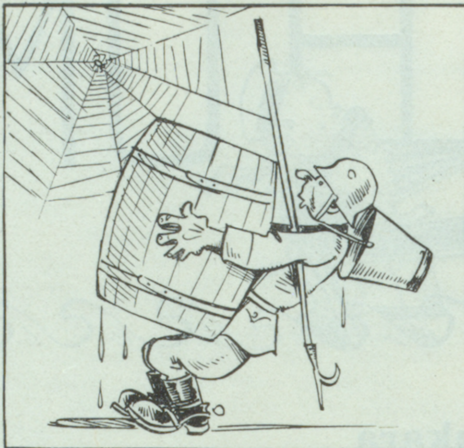
«Izrakstīšu no Parīzes modes žurnālu arī, ja vēlies.»

E. Rirdāns

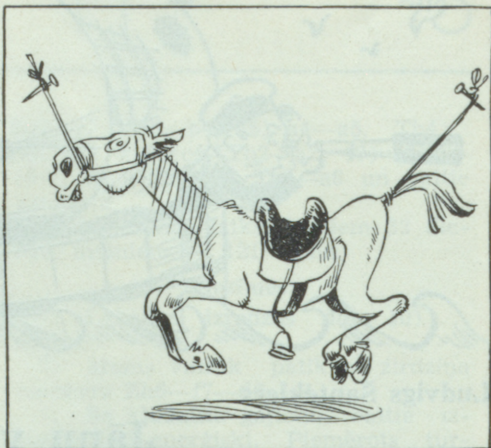
Instruktora rokas grāmata illūstrācijās

143. lpp. Krēpes nolīdzinot, gaŗākos sarus apcērpj vai i z r a u j tā, lai tās pie galvas būtu īsākas un pie skausta gaŗākas...

147. lpp. Staļļos katrā vadā j ā t u r muca ar ūdeni un spainis vai citi līdzekļi uguns dzēšanai.

142. lpp. Ja zirgam jāpaliek kādu laiku stiliņā apseglotam, tad tas jāpiesien īsā pavadā vai jāpagriež ar galvu uz ejas pusi un jāpiesien d i v ā s p a v a d ā s, lai nevarētu vārtīties.

Abi saprecējās. Helēna kļuva par karalieni, bet Menelejs kļuva lepns, ka viņam tik skaista sieva.

Reiz, šitā pat — pirms Jāņu dienas, vecais Menelajs bija drusku vairāk iedzēris bairīša un pašlaik gulēja dārzā zem jāņogu cera, kaudamies ar mušām. Helēna gaŗlaikojās istabā pie loga.

Te piepeši gaŗām nāca Pariss, kaimiņu karaļa Priāma **dēls.**

«Sveika, Helēna!» Pariss sveicināja. «Ko tu gaŗlaikojies?»

«Ko lai daru — veco līdzi nekur nevaru dabūt. Tam jau atkal reimatisms lauza kaulus... laikam lietus būs. Tā man te vienai jānīkst,» Helēna nopūtās.

«Vai zini — aiziesim uz Troju, uz ķinīti,» Pariss vedināja.

«Kas tur pašlaik iet?»

«Ja nemaldos, tad «Siržu dumpis» ar Liliānu Harveju un Ivanu Petroviču.»

«Labi. Es tik uzlikšu jauno cepuri.»

Helēna saģērbās un pa logu uzsauca Menelejam: «Es aizeju uz kino!»

«Labi, labi,» vecais Menelajs, pakurls būdams, atsaucās. «Manis dēļ ēd to saldējumu vai litriem — tik nesasaldējies.»

Vai runa bija par saldējumu, vai par citu ko, to Menelajs nesadzirdēja, bet tā kā ar viņu runāja, tad viņš kaut ko atbildēja, lai nedomā, ka viņš pagalam kurls.

Pēc stundas Menelajs piecēlās un sāka apjautāties, kur palikusi Helēna.

«Viņa aizgāja ar Parisa kungu no Trojas,» mazais pavāra palīgs stāstīja.

«Ko — ar Parisu!?»

«Jā.»

«Ļaudis! Palīgā!!» vecais Menelajs sakampa galvu. «Sitiet bungas! Taurējat!! Pariss nozadzis manu sievu. Ak, šitais laulības pārkāpējs! Šitais nelietis! Svešu sievu pavedējs!

Ātri! Izsludinājiet pilnīgu mobilizāciju Spartas kvartālos! Taurējiet kaŗu! Es viņam parādīšu! Es viņu miltos samalšu ar kafijas dzirnaviņām!»

Ar to pašu sākās gājiens uz Troju. Ievērojamākais toreiz bija tas, ka neviens pats nekaŗoja, kā saka, solo, t. i. viens pats, bet tūliņ lūdza citus talkā. Apmēram tāpat kā pie mums tagad rīko linu raušanas, mēslu vešanas un rudzu pļaušanas talku, tā toreiz rīkoja kaŗošanas talku.

Vecais Menelajs tūliņ devās pie Agamemnona, Achila, Odiseja un citiem.

«Sveiki, puikiņas!»

«Sveiki, vecais!»

«Redziet, dēliņi, es rīt rīkoju liela stila izkaušanos — vai nenāksat talkā?»

«Ja labs alus un baltmaize sacepta — kāpēc nē!»

«Būs, būs... Tikai mums pret Troju būs jāiet.»

«A kas par to! Kad tik simpatiska izkaušanās.»

«Skaisti! Tā tad rīt pulkstens astoņos būsat klāt?»

«Noteikti.»

Trojieši vispirms nobijās. Viņiem apbruņošanās plāns vēl nebija izvests visā pilnībā, tāpēc tiem raustījās bikses.

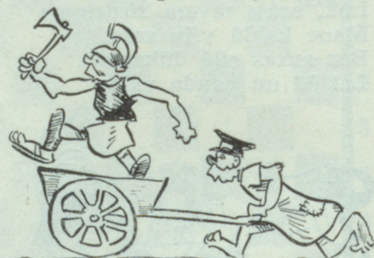
Vecais Priāms arī saaicināja talciniekus un apjautājās visiem, ko nu darīt.

Viens no visgudrākiem bija Priāma otrs dēls Hektors. Tas teica tā: «Vai zināt, ko es darīšu? Es izbraukšu spartiešiem ar kaujas ratiem pretim. Viņi, droši vien, tādu motorizēto diviziju nebūs redzējuši, tāpēc atkāpsies.»

«Vot, kur galva!» citi šo salielīja.

«Nu tad nedomājat!» vecais Priāms lepni iesaucās. «Par to arī viņš divas ziemas kreicskolā sastaigāja.»

Otrā rītā Hektors lepni izbrauca ar kaujas ratiem pa Trojas vārtiem.

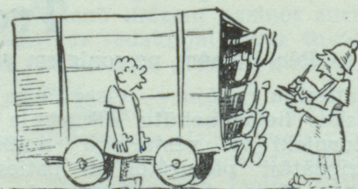
Zirgu tam nebija, tāpēc viņš lepni stāvēja ratiņu stūmēja ratos, vicināja kaŗa cirvi un brēca: «Lasies, ja negribi zilu aci!»

«Lēnāk, lēnāk!» Achils metās pretim.

Ārpus Trojas bija tāds laukums, kā mūsu Carnikavas poligons. Pa to naidnieki trenkāja viens otru ka putekļi vien griezās.

Helēna pa to laiku sēdēja Trojas kafejnīcā un stāstīja draudzenēm, ka vīri viņas dēļ plēšas kā gaiļi. Draudzenes par to bija skaudīgas uz Helēnu un klusām aprunāja to, ka tai jaunā kleita piestāvot kā govij sedli.

Tā spartieši ņēmās gar Troju deviņus gadus. Beidzot spartieši mēģināja iedabūt Trojā savus cilvēkus lielā finieŗa kastē, tāpat kā pie mums dažs smagā auto šoferis mēģina pārvadāt pasažieŗus zem brezenta. Bet tā kā arī toreiz tāda pasažieŗu pārvadāšana bija noliegta, tad Trojas policisti sastādīja par spartiešiem protokolu un Trojas kaŗš beidzās. —

Nu, vai jums tagad Trojas kaŗš nav daudz saprotamāks? Un tāpat vajadzēja izstāstīt visu vēsturi.

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

L. Perlbacha

Jankas dēkas

Atkal ziedēja pienenes — košas, svaigi dzeltenas. Janka gāja ganos. Viegli tam nebija valdīt savu pulku. Piemēram, tos pašus trīs melnos jērus un raibo teli, kas vienmēr mīlēja aizklīst nedarbos. —

Vienreiz Janka, saviem jēriem pakaļ dzīdamies, nonāk dziļi purvā pie maza, brūna ezeriņa. Te ausīs tam iesitas vāji kunkstieni. Viņš metas apkārt, un ierauga ūdenī kucenu. Janka iebrien dūņās, saņem slīcēju aiz skausta un ceļ ārā. Cik maziņš un apaļš tas — kā maizes kukulītis! Pie kakla tam piesiets akmens, trīs reizes smagāks par pašu kucenu. Janka to noraisa un ietin suni savos svārkos.

«Pateicos tev, glābējs mans,

Būšu tev nu kalps un gans,» kukulītis ierejas.

Otrā dienā Janka mauc pie tā paša purva ezeriņa stabuli. Stabuļu maukšana jau tāds ganu paradums no sen seniem laikiem. Kukulītis stāv blakus un skatās savā kungā. Janka liek stabuli pie lūpām, un tā iedziedas. Tomēr, brīnums, pavisam ne stabules, bet cilvēka balsī:

«Trillillilli, nebaidies,
Manu stāstu uzklausies!
Lielas mokas ciešu es:
Guļu aprakts sen zem dūņām
Līdz ar zirgu, smagām bruņām.
Nerod mieru dvēsele —
Biju ļauns es pasaulē.
Trillillilli, grēcinieks
Cer, ka kāds tam roku sniegs...»

Jankam savādi sažņaudzas sirds, un kukulītis saceļ ausis. Klusu, klusu skan dziesmiņa. Janka paiet gabaliņu un pūš atkal. «Trillillilli...» skan tie paši vārdi, tikai skaļāki. Un jo tālāki viņš iet zem plaukstošiem bērziņiem purvā iekšā, jo stiprāk un skaidrāk dzied stabule. Te Janka apstājas pie dziļas kūdras bedres. Tālāk vairs nevar paiet, bet nu stabules skaņas liekas nākam no bedres dziļuma. Jocīgi! Bedres dibenā kūdras racējs pametis lāpstu. Janka ielēc iekšā un sāk rakt. Rok, rok, te lāpsta atsitas pret ko skanošu, un Janka pārsteigumā iesvelpjas. Kukulītis arī lēks bedrē un sāks ķepām kārpīt mitro zemi. Un — ko domāt! — parādās bruņu cepure ar aplukušām spalvām — pavisam sarūsējusi — un bruņu cepurē — ai briesmas! — galvas kauss. Bet Jankam jau dūšas netrūkst, un tā nu viņš rok tikai tālāk, kamēr atrok bruņas, un šķēpu, un kaulus...

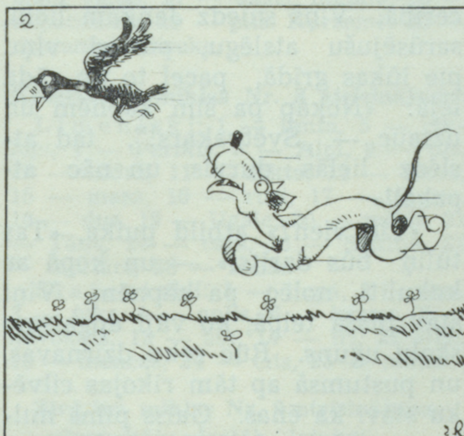
Nemaz viņš nemana, ka laiks skrien. Tikai piepēši — tāds aukstums dveš no bedres. Janka pa-

E. R.

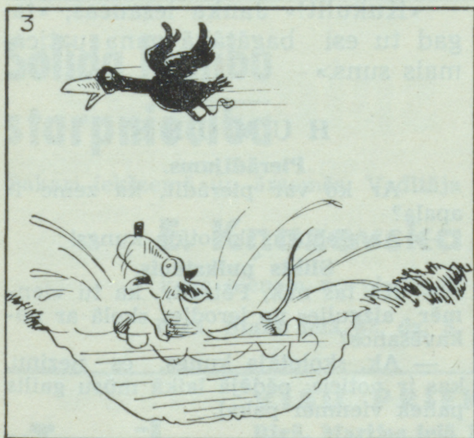
Raugi — par Dukša medībām smīn draugi

Duksis ganu gaitās laists —
Izrādās tak tīrais slaists;
Kur lai šitāds gans gan der,
Kukaiņus kas tikai ķer!?

Vārna Duksim pāri skrien:
«Šitā jātveŗ, jānudien!»
Duksis tā kā stulbens kauc,
Vārnai pakaļ šņākdams trauc.

Duksim gaisā pacelts purns,
Tā viņš joņo, it kā durns;
Neredz, mārks ka taisni priekšā —
Plauks! līdz kaklam viņš te iekšā!

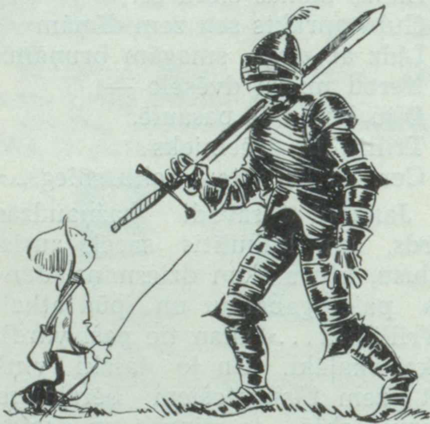

Duksis izpēries no mārka,
Nav tam sausu bikšu, svārka;
Nošņurcis viņš mājup iet —
Draugi nerimst par to smiet. L. Š.

ceļ galvu — saule jau slīkst aiz zemiem purva bērziņiem.

«Kur mans ganāmpulks?» iešaujas tam prātā, un vienā lēcienā tas ārā no bedres un skrien, ko tik var, uz māju pusi. Nu tie abi ar kukulīti meklē savus lopus — turpat krūmos jau tie ganās. Saskaitīs, vai visi ir. Būtu visi, ja tik netrūktu to velnēnu — trīs melno jēru un palaidnieces raibās teles. Saimniece pašreiz sauc lopus mājās, — Janka noskatās, kā tie rātnā pulkā aiziet pa olnīcu. Saimniece ir barga: viņš labāk ies tūliņ meklēt noklīdušos.

Klīst tie abi ar kukulīti pa mežu un meklē. Bet vai tik viegli atradīsi? Uznāk nakts. Baltā mēnesnīcā švirkstēdami lido sikspārņi... Un piepēši puikas priekšā stāv bruņinieks. Jankam mati un kukulīšam spalva ceļas stāvus. Viņš nāk tuvāk: sarūsējušie ieroči grab, virs galvas šūpojas lielas, tumšas spalvas.

«Labvakar,» tas saka dobjā, aizsmakušā balsī. Bet balss nemaz nav tik briesmīga, drīzāk pat skumja, kad viņš piebilst: «Nāc man līdz!» Un Janka iet arī. Bruņinieks to ved pāri saknēm un ciņiem, līdz tie stāv drūmas mūŗa pils priekšā.

«Brīnums gan,» nodomā Janka, «kas to būtu zinājis, ka mežā pils?»

Bruņinieks kāpj pa akmens kāpnēm augšā un atgrūž smagas durvis. Iečīkstas eņģes, un redzama liela zāle. Uz galda lukturī deg sveces, stāv ēdieni un dzērieni. Te puika jūt, ka šovakar vēl nav ēdis vakariņas, un kad bruņinieks saka: «Nu, stiprinies!» viņš tūdaļ sēžas klāt, un arī kukulītis dabū pa kauliņam.

Bruņinieks tam nosēdies pretim lielā krēslā, un ik pa brīdi smagi nopūšas.

Janka jautā: «Kas kungam vainas? Vai grūti bija gulēt purvā?», un balss viņam mazliet aizraujas.

Bet bruņinieks atbild: «Tur es nogrimu, briedim pakaļ dzīdamies, un gulēšana nebūtu slikta, ja tik miers būtu...»

Šai brīdī no pagrīdes atskan vienmuļa rūkoņa un klusas vaimanas.

Bruņinieks saraujas: «Lūk, tā viņi tur maļ un raud katru nakti...», un ievaidēdamies viņš aizklāj seju rokām.

Janka nesaprot: «Kas tur ir? Vai nevar viņiem līdzēt?» viņš jautā. — «Es nevaru,» bruņinieks atbild, «bet varbūt tu?»

Janka uzlēc kājās: «Kas man būtu jādara?»

Bruņinieks paceļ galvu, un viņa grumbu izvagotā sejā atspīd cerība. Viņš sniedz Jankam lielu, sarūsējušu atslēgu, pieved viņu pie lūkas grīdā, paceļ to un rāda lejā: «Nokāp pa šīm kāpnēm un uzsauc — „Svētvakars!", tad atslēdz lielās durvis un nāc atpakaļ!»

«Tik vien?» atbild puika. «Tas tūliņ būs darīts!» — un kopā ar kukulīti nolēc pa kāpnēm. Viņi stāv plašā telpā, ko vāji apgaismo skalu uguns. Rūc roku dzirnavas, un pustumsā ap tām rīkojas cilvēku stāvi kā ēnas. Gaiss pilns miltu smaršas. Augstās grēdās sakrauti miltu maisi, un peles un žurkas danco uz tiem. Tas uztrauc kukulīti: kā bulta viņš metas tām virsū, un pīkstēdamas tās iešmauc savās alās. Janka atcerās, ko bruņinieks tam licis darīt, un skaļi uzsauc: «Svētvakars!» Beidz liekties ļaužu stāvi, nerūc vairs dzirnavas. Bet tagad Janka pamana, ka sienā ir durvis no dzelzs restēm, caur kuŗām stiepjas rokas un skan lūdzēju balsis: «Maizi, maizi!» Puika atslēdz durvis, un nu izsalkušie ļaudis kā simts ēnas slīd telpā un pilda savas vāceles ar miltiem...

Janka priecīgs steidzas pa kāpnēm augšā. Bruņinieks nāk tam pretim, un ar smaidu sniedz mazu, sarūsējušu lādīti: «Še, ņem par algu.»

«Kas tas ir?» Janka domā un nopūlās to atvērt. Tā pilna skaistu vecu dālderu, kādus puika savu mūžu nav redzējis. «Paldies!» viņš saka. Bet kur tad bruņinieks? Viņš atgūlies tāpat uz akmens klona, sakrustotām rokām. Acis tam aizvērtas, un uz lūpām smaids. «Cik man tagad viegli,» viņš čukst.

Piepēši pagalmā skaļi iedziedas gailis, un nav vairs ne bruņinieka, ne pils — Janka stāv mežā, vieglā rīta krēslā, un pie kājām tam, dzestrumā drebēdams, glaužas kukulītis. No tuvējā krūmu puduŗa atskan žēli blējieni. Kukulītis modri ierejas:

«Kas gan kūņojas šai miglā?
Dosimies turp gaitā žiglā!»

Un — kā tad — atrasti noklīdušie jēri un tele. Nu tikai drīzāk mājā, kamēr bargā saimniece vēl nav cēlusies!

Bet dienvidū Janka uzmeklē vakardienas kūdras bedri. Kā par brīnumu, tā iebrukusi, un nav vairs redzams neviens kauls, neviens ieroču galiņš. Tikai iebrukuma malā Janka pamana kaut ko sarūsējušu. Viņš izstiepj roku, atrušina kūdru un — ko domāt! — tā ir lādīte, mazā dzelzs lādīte, ko bruņinieks tam naktī uzdāvināja.

«Kukulīt!» Janka iesaucas, «tagad tu esi bagātākā gana uzticamais suns.»

HUMORS

Pierādījums.

— Ar ko var pierādīt, ka zeme ir apaļa?

— Ar globusu, skolotāja kungs!

Slikts pulkstenis.

— Kā tas nāk, Pēterīt, ka tu vienmēr aizgulies un ierodies skolā ar nokavēšanos?

— Ak, skolotāja kungs, es nezinu, kas ir noticis: pēdējā laikā mūsu gailis paliek vienmēr pakaļ.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis J. ĶIKULIS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, «ŽURNĀLS AIZSARGS».

Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA», Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. 6961

Krustvārdu mīkla Nr. 10

(M. V.)

Stateniski: 1 — pielikšanas zīme (aritm.), 2 — kalns Šveicē, 4 — burta izruna, 5 — mērs (šķidrums), 6 — kantons Šveicē, 7 — viena un otra, 9 — šūšanas piederums, 15 — valdnieka tituls (Āzijā), 17 — Krievijas iedzīvotājs, 18 — pilsēta Arabijā, 19 — trūkums, posts, 20 — bibeles persona, 21 — Volgas pieteka, 22 — priežu mežs, — 23 — meža dzīvnieks.

Līmeniski: 1 — pils. Čechoslovakijā, 3 — pilsēta Latvijā, 8 — Lietuvas naudas zīme, 9 — degšanas produkts, 10 — nakts putns, 11 — mūža mežs Krievijā, 12 — mazs, niecīgs, 14 — alkohols, 16 — personiskais vietn. vārds, 19 — ostas pils. Italijā, 21 — maksāšanas vieta, 24 — pirmā grāmata, 25 — mūzikas instruments, 26 — satiksmes vārds, 27 — āksts, muļķis, 28 — nepatiesība, 29 — pils. Kurzemē, 30 — dzeŗamais trauks.

Krustvārdu mīklas Nr. 8 atrisinājums:

Līmeniski: 1 — limfa, 5 — ciklopi, 7 — Perikls, 8 — Alpi, 9 — sils, 10 — hidra, 11 — sakta, 12 — Neva, 15 — masa, 16 — rusi, 17 — likums, 18 — dus, 19 — Ugāle, 20 — mēris, 21 — Tāna, 24 — cārs, 26 — Sicilija, 27 — sanitārs, 28 — sauss.

Stateniski: 1 — liepa, 2 — ikri, 3 — foks, 4 — aplis, 6 — islams, 8 — advokāts, 13 — ass, 14 — īri, 22 aina, 23 — mencas, 24 — cits, 25 — mājas.

Zirdziņa mīklas Nr. 9 atrisinājums.

«Speŗ kāju drošāk, latvieti,
«Un augstāk, lepnāk galvu nesi,
«Lai skauģi redz un naidnieki,
«Kā savā zemē kungs tu esi!»
(Plūdons.)

Ziedonī.

— Tā tad jūs tomēr esiet ideāliste?
— O nē, es esmu vecākā piegriezēja.

Mazais matēmatiķis.

— Tā, nu mēs esam nogājuši desmit kilometrus.
— Nē, Jānīt, tikai piecus.
— Bet par abiem kopā?

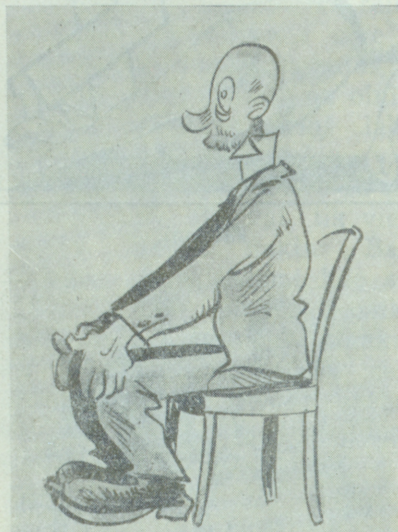
Izsmeltais avots.

— Ievērojiet, ka no mūsu pagasta ir nākuši daudz ievērojami vīri.
— Pareizi, tāpēc tur arī vairs nav neviena prātīga cilvēka.

Restorānā.

— Kur nu līdīsi? Vai nezini, ka šeit dāvanas lūgt aizliegts!
— Kas par dāvanām, labāk ielejiet kādu glāzīti sīvā!
— Bet ko kungs vēlas uzkost?

Pie ārsta.

Kalpone: «Jūs ejiet pastaigāties? Bet uzgaidāmās telpās sēd vēl viens slimnieks!

Ārsts: «Tas ir kroniķis. Var uzgaidīt.»

Gudrais nerrs.

Krievijas galma nerrs D'Akosta reiz bez kāda aicinājuma ieradies pie grāfa Apraksina pusdienās.

Grāfa pils pārzinis viņam aizrādīja, ka galds klāts zināmam viesu skaitam, viņam vietas vairs neiznākšot un viņš būšot lieks.

— Tas nu gan nav tiesa — nerrs atbildējis — pārskaiti visus viesus no jauna, tikai sāc skaitīt ar mani un tu redzēsi, ka lieks būs kāds cits, nevis es.

Grūtā stāvoklī.

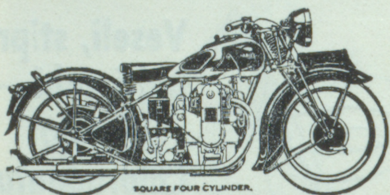
Gaŗāmgājējs griežas pie zābaku tīrītāja un lūdz notīrīt zābakus.

Tīrītājs ilgi apskata klienta cauros zābakus.

— Vai kreisās kājas īkšņi arī tīrīt,— viņš prasa.

A.S. EMOLIP

Motocikleti:

«B. M. W.»
«ARIEL»
«F-N»
«HARLEY - DAVIDSON»

T.-N. PAULS ROMANS

Rīgā, Elīzabetes ielā Nr. 14.
Tālr.: 28040, 33116.

VILNAS DRĒBJU FABRIKA

„Boston"

Īpašnieks **R. ALTERMANIS.**

Rīgā, Tērbatas ielā 73.
Tālruņi: kant. 91184, 91291.
Telegr.: BOSTON, Rīgā.

PREČU NOLIKTAVAS:

Rīgā, L. Grēcinieku ielā 9. Tālr. 31734.
Liepājā, Pumpura ielā 5. Tālr. 15-45.
Daugavpilī, Vadoņa ielā 24. Tālr. 421.

«G. Waldispühl», Rīgā

Mašīnu fabrika, čuguna un metala lietuve

KANTORIS: Dzirnavu ielā 66. Tālr. 20057.
FABRIKA: Biķernieku ielā 18. Tālr.: 91248, 91348.

Speciālitātes:

ŪDENSTURBĪNES. CENTRIFUGAL ŪDENS SŪKŅI. VENTILĀTORI.
DZIRNAVAS, rupjumalšanai, bīdelēšanai, grūbu un putraimu izgatavošanai.
TRANSMISIJAS, ar automātisko gredzen smērēšanu un lodīša gultņiem.
KŪDRAS PLUCINĀTĀJI, ar spēku un roku darbināmi.
LODĪŠA GULTŅI F. A. G.

„Kurzeme"

APDROŠINĀŠANAS AKCIJU SAB.
Dib. 1861. g.

Valde: **Rīgā, Šķūņu ielā 4**, savā namā.
Tālruņi: 32117, 21622, 23539.

Uguns apdrošināšana.
Apdrošināšana pret ielauš. zādzībām
Dzīvības apdrošināšana.

Pārstāvji visās pilsētās un miestos Latvijā.

A. Kalniņš

rēdereja, kuģniecības firma un tāljūŗas zvējniecība

Rīgā, Jaunielā Nr. 25.
Tālr.: 33272,22034, 33303, 33179.

METALLU MĒCHANISKAS APSTRĀDĀŠANAS DARBNĪCA
E. BENKSONS
GOGOĻU IELĀ 7.
R-Ī-G-Ā

Pastāvīgi atrodas krājumā špund-ēvel-mašīnas

Tālr. 32539

Radio rūpniecība

A. Apsītis un F. Žukovskis

Rīgā, Tirgoņu ielā 18.
Tālr. 32195.

PIE **K. REINHOLDA** Rīgā, Brīvības bulv. Nr. 2-4. Ieeja no Merķeļa ielas. **NOTIS LĒTAS UN LABAS**

Rīgas papīru fabrikas

akc. sab.

Fabrika atrodas **Līgatnē.**
Valde: **Rīgā, L. Aldaru ielā Nr. 12.**
Tālr. 23155.

Papīrs visās kvalitātēs

Abiem taisnība.

Velosipedu aģents pūlas pierunāt lauksaimnieku pirkt velosipedu.

— Ja man būtu nauda, — saka saimnieks, — es labāk pirktu govi.

— Bet tas taču ir neprāts, jāt uz govs.

— Mazāks neprāts, kā mēģināt jūsu velosipedu slaukt», mierīgi atbild saimnieks.

Veikla atbilde.

Skolotājs: «Tā tu uz priekšu netiksi. Aleksandrs Lielais tavā vecumā valdīja pār visu pasauli.»

Skolnieks: «Jā gan, bet viņa skolotājs arī bija Aristotels.»

TIRDZNIECĪBAS UN RŪPNIECĪBAS AKC SAB.

«O. J. Keller», Rīgā

VEIKALS Teātra ielā Nr. 9.
Tālr.: 22874 un 22141.
FABRIKA Rūpniecības ielā 12.
Tālr.: 21655, 20688.

Dzirnavu mašīnas, mašīnas un aparāti tekstilrūpniecībai un citām rūpniecības nozarēm. Transmisijas, armatūras, dažādi atlējumi. — Dīzeļa un sūcgāzes motori «MWM Patent Benz». Caurules, sūkņi, šļūtenes, darba rīki un dažādi techn. piederumi fabrikām.

FIRMA

„EDGAR LYRA & Co"

Rīgā, Jēkaba ielā Nr. 16.
Spedicija dib. 1883. g.
Tālr. 22964, 22907, 34857.

Kaulu dedzināšanas un pārstrādāšanas fabriku s-ba

Rīgā, Lielā Maskavas ielā 235.
Tālr. 30974.

Firma

L. P. Hansens

Kuģu ielā 13.
Tālr. 32220.

I RĪGAS GALDNIEKU UN KRĒSLINIEKU S-BA

„Asociacija"

Rīgā, Teātra ielā Nr. 12.
Tālr. 21642.

VISAUGSTĀKĀ LABUMĀ

„Continental"

Auto-, aero- un motocikletu riepas, «N. S. U.» — motocikleti. Mašīnas un darba rīki dabūjami pie firmas

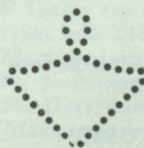
«TECHNO - AĢENTŪRA»

E. CHRISTS

Rīgā, Vaļņu ielā Nr. 1.
Tālr. 22532.

Vācu Centrālās Sabiedrības Kase

(Deutsche Zentral - Genossenschafts Kasse)

Rīgā, Smilšu ielā 28-30.
Pašu namā.
Tālr.: 20613 un 21300.
Tēlegr. adr. «DEGEKA»

SIEVIEŠU SLIMNĪCA

LINAS HACEDEK

Rīgā, Ludzas ielā Nr. 25.

Dzemdēšanas un ģinekoloģiskās nodaļas

Tālruņi:
Kantorim 32487.
Dzemd. nod. 30038.
Ģinek. nod. 30463.

Mednieki.

— Jūs tikko teicāt, ka esiet nošāvuši sešus zaķus, bet tagad sakiet, ka desmit.

— Gluži pareizi! Vai tad jūs to vēl neziniet, ka zaķi ļoti ātri vairojās?

Piemērojies spējām.

— Es taču vēlējos auto, bet tu man dāvini briljanta gredzenu . . .

— Neīstu auto es taču tev nevarēju dāvāt!

Vienmēr praktiski.

— Vīriņ, es nevaru gulēt, es sapņoju, ka istabā ir pele.

— Nu, piesapņo vēl kaķi klāt un guli mierīgi.

Dvīņi.

— Vai jus ir kāds brālis?

— Nezinu . . .

— Kā tā neziniet?

— Redziet, man bija dvīņu brālis. Kādreiz bērnībā, peldoties, viens no mums noslīka. Un vēl tagad nav zināms, kurš no mums tas bijis — es vai brālis, jo mēs bijuši tik vienādi, kā divas ūdens lāses.

Juglas ādu fabrikas akciju sabiedrība

Rīgā, Brīvības gatvē 154. Tālr. 51143, 51144. Telegr. adr. «Juglad». **I-A zoļu-, vaš-, juht- un visas techn. ādas**

LAIKRAKSTS

„Latgales Vēstnesis"

Sniedz visplašāko informāciju par Latgales un Ilūkstes apriņķa dzīvi.

Ab. maksa Ls 1,— mēnesī.

RED. UN KANTORIS
Daugavpilī, Imantas ielā Nr. 8.
Tālr. 2905 un 2889.
Past. k. 124.
Pastā tēk. rēķ. 5937.

TACHTAS, DĪVĀNI U. C. MĒBELES
par lētām cenām lielā izvēlē

M. Aizenbergs

Avotu ielā Nr. 16-a. Tālr. 32034.
PIEŅEM PASŪTĪJUMUS.

Zviedrijas oriģinālie separātori „ALFA"
piena kannas, kāstuves un spaiņi «ALFA - ASTRA»
JANKEVIČS, FLEIŠERS un biedri
Rīgā, Ganību dambī 7-a. Tālr. 30421

RĪTA KURPJU DARBNĪCA

„Afina"

Avotu ielā Nr. 16. Tālr. 27478.
Priekšzīmīgs darbs. Paša ražojumi.
Spec. grieķu mājas kurpes. Lētas cenas

MAIZNĪCA UN KONDITOREJA

Antons Alksnis

Rīgā, L. Maskavas ielā 191.
Tālr. 31014.

ADĪTAVA

M. Allens

Rīgā, Marijas ielā Nr. 70.
Tālr. 94618.

MĒBELES izdevīgi iegādāties mēbeļu namā

P. Alpers

Rīgā, Kr. Barona ielā 50. Tālr. 31997, 31801. **Tērbatas ielā 40.** Tālr. 97455.

Kino „APOLLO"

Marijas ielā 73-75. Tālr. 91085.
Īpašnieks **JĀNIS VEĻIKOMSKIJS**
Arvien demonstrē izmeklētas labākās sezonas filmas.

«Mēness starus stīgo . . .»

Restorānā.

— Kā jūs atrodiet šo bifšteku?

— Druscīņ par mazu priekš viņa vecuma.

Labi ievērots.

— Mārci, ko tu savā burtnīcā raksti?

— Es, skolotāja kungs, pievilku vēl vienu astīti!

— Nav jāsaka astīte, bet — kommā, — pārlabo skolotājs.

Dienu vēlāk Mārcis atkal zīmē burtnīcā.

— Es tev jau teicu, lai tu uzmanies! — rājas skolotājs. — Kas tev tur tagad jāizkasa?

— Lūdzu, skolotāja kungs, man gadījās viens cūcēns!

— Nav jāsaka cūcēns, bet gan — traips, — skolotājs atkal pārlabo.

Nākošā dienā Mārcis skolā nav ieradies. Pēc tam, skolotāja jautāts, kur viņš vakar bijis, Mārcis atvainojas:

— Lūdzu, skolotāja kungs, mans tēvs vakar kāva traipu, un man vajadzēja palīdzēt. Es turēju aiz kommā!

Auto satiksme

Rīga - Kaive - Nītaure - Zaube
KANTORIS Tērbatas ielā Nr. 30.
Tālr. 34828. Dzīv. 91421.

Ploriņš.

TIRDZNIECĪBAS AKC. SAB.

«Arber»

KOKU EKSPORTS
Tālr. 34563.
Telegr. adr.: «Arberwood» - Rīga.

BŪVUZŅĒMĒJS

Vilh. Kačerovskis

mūrnieku amata meistars

Vāgnera ielā 15, dz. 1 (paša namā)
Tālr. 94048.

H. Appeltoffts un biedri

PĻAVIŅĀS

Koloniāl-, materiāl- un manufaktūras preču veikals.

POZAMENTIERS

Jānis Balodis

Rīgā, Kr. Barona ielā 70. Tālr. 95031.
Izgatavo bārkstis, auklas un pušķus mēbelēm un konfekcijai.
Atbildīgs darbs. Mērenas cenas.

KOKU ZĀĢĒTAVA UN KOKU APSTRĀDĀŠANAS

P.-S. «BALTKOKS»

Rīgā, Jumāras ielā 17. Tālr. 26712, 28404. **Lielā izvēlē būvkoku un galdnieku materiāli.**

APĢĒRBU VEIKALS

R. Baskins

Dib. 1910. g.
Marijas ielā Nr. 14. Tālr. 31652.
Pretī Pērses ielai.

Edg. Bergs

NAMĪPAŠNIEKS

Rīgā, Kr. Barona ielā 11.
Dzirnavu ielā 74-76.

K. Bērziņa dārzniecība

Marijas ielā 88.
Tālr. 93538.

Piedāvā puķes un dekorācijas.

JŪLIJS BITE Gaļas un desu rūpniecība **Rīgā, Marijas ielā 114.** Tālr. 92449. **VEIKALI: Marijas ielā 114, t. 92449. Avotu ielā 39, t. 96959. Svērtuves ielā 10, t. 22114. Ģertrūdes ielā 26,** tālrunis 28929. **Maskavas ielā 144, t. 33943 Majoros, Tirgus laukumā, t. 446.**

„E. Arnala dēli"

AUGĻU UN MINERĀLŪDENS IESTĀDE
no š. g. 1. maija atrodas
JAUNĀS FABRIKAS TELPĀS **Laborātorijas ielā Nr. 19.** Tālr. 96603.

J. Blumbergs

KOKU EKSPORTS

Rīgā, Brīvības bulv. 2-4.

Taupīgais.

— Šo cepuri es nēsāju jau divpadsmit gadus.

— Tiešām? Un viņa izskatās gluži kā jauna.

— Nu ja, reizes divas tajā laikā viņa ir pārmainīta.

Derības.

Divi senlietu tirgotāji pārrunāja par cilvēku iedomām. Viens no tiem ņēmās apgalvot, ka ja 25 divlatu gabalus piedāvātu par 10 latiem, neviens tos nepirktu. Otrs šo apgalvojumu apstrīdēja, un tirgotāji noslēdza derības.

Viņi novietoja skatlogā 25 divlatu gabalus un zīmīti, ka tie pārdodami par 10 latiem.

Vairākas dienas neviens pircējs nebija pieteicies, un pirmais tirgotājs bija pārliecināts, ka derības būs vinnējis.

Bet tad pēdējā norunātā dienā kāds gājējs apskatījis skatlogu, iegāja veikalā un izteica vēlēšanos nopirkt visus 25 divlatu gabalus.

Tirgotājs viņam tūlīt tos pasniedza. Pircējs, no saņemtiem 25 divlatu gabaliem atskaitīja piecus, uzsvieda tos uz galda, pārējos iebāza kabatā un aizgāja svilpodams.

Tā tirgotāji galu galā netika skaidrībā, kurš no viņiem derības vinnējis.

RĪGAS TRIKOTĀŽU TIRDZNIECĪBAS - RŪPNIECĪBAS

Akc. Sab. „Kolibri"

Rīgā, Katoļu ielā 2-a.
Tālr. 30081 un 21863.

Rīgas lenšu un trikotāžu fabrika

AKC. SAB. «KOSMOS»

Fabrika: Brīvības gatvē Nr. 3.
Tālr. 91672.
Kantoris un noliktava: L. Grēcinieku ielā Nr. 8. Tālr. 20646.

ATSPEŖU FABRIKA

J. M. Krāmer, Rīgā

Bērs Kramers, Tukumā

Dib. 1883. g.
Labības un sēklu lieltirgotava, iesala fabrika
Tukumā, Pils ielā 1. Tālr. 33.

AUGU EĻĻAS SPIESTUVES K.-S.

L. Kremmert un Ko.

Rīgā, Planku ielā Nr. 1
Tālr. 39292.

KRIEVU ĀRSTU KOLĒĢIJAS SLIMNĪCA

Lāčplēša ielā 161. Tālr. 33715.
Pieņem slimniekus **ķirurģiskās, ģinekoloģiskās, ausu, kakla un deguna slimībās.**

Š. Lapidus, Rīgā

Jēlvielas tekstilrūpniecībai.
Pērku visādas lupatas un maksāju augstākās cenas. Lūdzu pārliecināties.
Avotu ielā 46. Tālr.: 92009, 92586.

S. G. Levis

BIRSTU PIEDER.
Dib. 1890. g. Tek. rēķ. pastā 1788.
Tālr.: 23394, dzīv. 22581.
Papīru spiestuvēm, ietinamo papīru un rakstāmo papīru komisija.

Benjamiņš Levitas

IMPRESARIO

Rīgā, Mārstaļu ielā 26.

TIRDZNIEC. A.-S.

«LION»

Rīgā, Blaumaņa ielā Nr. 31.
Tālr. 33903.

F-ma **Debora Lœvenstein**

Rīgā, L. Ķēniņu ielā 4.
Elegantas cepures. Parīzes modeļi. Zeķes. Cimdi. Gumijas korsetes.

UGUNSDROŠU IZSTRĀDĀJUMU

P-S. «Luips»

L. Maskavas ielā Nr. 259.
Tālr. 26630.
Ugunsdr. ķieģeļi, ugunsdr. māli, šamots un krīts.

Pieņem visāda veida drukas darbus

J. Lukstiņa

GRĀMATU SPIESTUVĒ

Lāčplēša ielā Nr. 24.
Tālr. 26943.

J. Manteifeļa

ZOBU TECHNISKA LABORĀTORIJA

Rīgā, Marijas ielā 21, dz. 4.
Tālr. 31662.

Kvalitātes mēbeles

ražotas mūsu fabrikā **Duntes ielā 11.**
Izdevīgi piedāvājam no krājuma, kā arī uz pasūtījumu
E. MIŠKINSKIS,
Kalpaka bulvārī Nr. 2.

„Modern"

KARTONĀŽU FABRIKA

Rīgā, Aizsargu ielā 11.
Tālr. 91183.

Pirmklasīgs apģērbu nams Š. MORDCHELEVIČS. Marijas ielā 23, Tālr. 21621. Piedāvā lielā izvēlē dāmu un kungu gatavus apģērbus no vislabākām drānām, pēc modernākiem fasoniem. Pieņem pasūtījumus. Glīts darbs. Mērenas cenas.

„MORT"

KUKAIŅU PULVERIS
Iznīcina kukaiņus un viņu perekļus, kā: blaktis, tarakānus, kodes, circeņus u. t. t. Ķīm. farm. fabrika «Chemikon».

Elektrotechnisko armatūru un moderno mēbeļu rokturu darbnīca

B. Nachamčins

Rīgā, Avotu ielā 19.
Tālr. 23825.

EĻĻU SPIESTUVE

„O L I F A"

Rīgā, Slokas ielā 47.
Tālr. 41570.

Pirmklasīga pernica. Rauši un linu eļļa

Mēchaniska darbnīca un autogen. metināšana

Vold. Pelcs

PETROLEJAS LAIVU MOTORI
Rīgā, Skolas ielā Nr. 20. Tālr. 92129.

Purmals Kārlis

EKSPEDITORS

LIELLAIVAS UN VELKONIS

Enkuru ielā 6-a.

R. P U R Z I E D A
Mēchaniska metallapstrād. darbn., Rīgā, Brīvības ielā 173. Priv. dzīv. 12.
Izlabo daž. veida motorus, tvaika maš. u. t. t. Pagatavo kūlēju, kratītāju un sietu asis ar vienkāršām un daž. lodīšu gultnēm. **Darbs akurāts. Mērenas cenas**

ĶĪMISKA TĪRĪTAVA, KRĀSOTAVA UN VEĻAS MAZGĀTAVA

J. Puiševs

Rīgā, Pērnavas ielā 2.
Tālr. 93212.

DĀMU APĢĒRBU NAMS S. RATUTS
Rīgā, Marijas ielā Nr. 23. Tālr. 26160.
Vairumā un mazumā: **Dāmu kleitas. Dāmu svārki. Dāmu blūzes. Dāmu rīta kleitas. Dāmu veļa. Dāmu zeķes.** Pasūtījumi tiek izpildīti 24 st. laikā.

AUTO SKĀRDNIECĪBA UN RADIĀTORU DARBNĪCA

Ed. Reinvalds

Rīgā, Brīvības ielā 77, sētā.
Tālr. 93655.

K. Riekstiņa

BĒRNU APĢĒRBU VEIKALS

Rīgā, Avotu ielā Nr. 11.
Tālr. 32448.

RĪGAS SĒRKOCIŅU SKALIŅU UN KOKU APSTRĀDĀŠANAS AKC. SAB.

Rīgā, Kojusalas ielā 15.
Tālr. 31469.

RĪGAS TRIKOTĀŽU MANUFAKTŪRAS AKCIJU SABIEDRĪBA

„RITA"

TRIKOTĀŽU UN ZEĶU IZSTRĀDĀJUMI

SMALKĀDU UN GALANTĒRIJAS preču rūpniecība

A. Rozentāls

Rīgā, Kaļķu ielā 12.
Tālr. 29181.

Angļu drēbniecība A. O R K O V S

Rīgā, Brīvības bulv. Nr. 6. Tālr. 22383.

Adītava akciju sabiedrība „PEKA"

Kaļķu ielā Nr. 13. Tālr.: 20544. **Audēju ielā 4, tālr. 22679.**

Konditoreja, pārtikas preču un augļu tirgotava

E. Rubenis

Rīgā, Daugavgrīvas ielā Nr. 44. Tālr. 39343.

FIRMA

„I. Silberg & Co"

KOKU AĢENTS Rīgā, L. Pils ielā Nr. 23. Tālr. 20977.

PIRMKLASĪGA VIESNĪCA

„SAVOY"

Ļoti lētas un glītas istabas, sākot no Ls 1,50, **Marijas ielā Nr. 5.**

IEROČI UN SPORTA PIEDERUMI

F. Simons, Rīgā

Tērbatas ielā 7, ieeja no Dzirnavu ielas. Past. tek. rēķ. 11129. Tālr. 27959.

Paša ieroču izlabošanas darbnīca.

JĀNIS SMALCS

Mēbeļu un būvju galdniecība

Rīgā, Valdemāra ielā 9, tālr. 32838. Pieņem pasūtījumus uz dažāda veida mēbelēm un izlabojumiem. Izgatavo kantoŗu un veikala iekārtas. Cenas mērenas.

KVADRĀTA FABR. NOLIKTAVA C. SMORGONSKIS Rīgā, Kr. Barona ielā Nr. 24-26. Tālr. 27163. Visādi gumijas izstrādājumi. Vaska drāna. Gum. mēteļi. Imprign. mēteļi. **Ādas jakas, ādas bikses.**

Arī uz pasūtījumu.

JUMTA PAPES RŪPNIECĪBA

J. D. Sproģis

Rīgā, Gogoļa ielā Nr. 13
Tālr. 30132.

Lasiet illūstrēto nedēļas žurnālu

„Stāsti un Romāni"

Dabūjami ikkatrā kioskā.

Cena 20 sant.

KRĀSU FABRIKA

„Star"

C. DVELAICKIS.

Rīgā, Raiņa bulv. Nr. 23.
Tālr. 21646, 21745.

CHROM- UN SMALKĀDAS

„Stella"

Rīgā, Bauskas ielā 32.
Tālr. 41414.

H. Šeins

DĀMU APĢĒRBU UN ADĪTU PREČU TIRGOTAVA

Rīgā, Marijas ielā 35.
Tālr. 28316.

T. Šults un Štāls

ŪDENS TRANSPORTS
VELKOŅI «Vija» un «Fricis».
LIELLAIVAS
Rīgā, Roņsalas ielā 1, dz. 2.
Tālr. 42422.

Atrast jau var.

— Un kā jūs atrodiet jēra kotleti? — jautā rūpīgais viesmīlis.

— Es pastūmu kartupeļus uz abām pusēm un ieraudzīju, — atbild tikpat laipni viesis.

Brīvmākslinieks.

Tēvs (mūzikas skolotājam): «Klausāties, kungs, jūs skūpstiet manu meitu? Vai par to es jums algu maksāju . . .»

Skolotājs: «Ak nē! To es tāpat — par velti!»

Nēģeŗu laikmets.

Kāda pilnīgi aizplīvurojusies dāma ieiet modes preču veikalā un lūdz miesas krāsas zeķes.

— Lūdzu, atbild jauneklis aiz letes, — kādas drīkstu dot — rozā, dzeltenas jeb melnas?

Pārpratums.

Ārsts (pacientei): «Cienītā jaunkundz, vai jūs man nedosiet savu roku?»

Jaunā slimniece: «Ak, cienījamais daktera kungs, tas ir tik negaidīti; man vēl jārunā papriekš ar manu papiņu».

Lieks uztraukums.

Vīrs, pārnākdams mājās, ierauga uz sava rakstāmgalda kādu aprakstītu papīra lapu un paliek bāls kā krīts. Tas paķer papīru, ātri apskatās un atviegloti nopūšas.

— Paldies Dievam, tikai sievas mīlestības vēstule; es jau nobijos, ka tas atkal būs kāds rēķins.

M. Leibsons

KOKU EKSPORTS

Ventspilī, Kuģinieku ielā Nr. 7.
Tālr. 277.

I. C. ŠVENN, Rīgā,
Dib. 1845. g.
Ķēniņu ielā 14. Tālr. 20311.
Vaŗa kaltuve, zvanu un metallu lietuve. Baznīcu un kapsētu zvani. Armatūru izgatavošana brūžiem un spirta dedzinātavām un ugunsdz. pied.

J. Treimanis

PIRMKLASĪGS KUNGU MODES SALONS

Rīgā, Smilšu ielā 29.

TRIKOTĀŽU UN ADĪTU PREČU FABRIKAS

„Triko-Merkur"

FABR. M. Nometņu ielā 6.
Tālr. 42139. 43139.

KONDITOREJA UN MAIZNĪCA

A. Tujums

Rīgā, Jāņa Asaŗa ielā Nr. 2
Tālr. 92527.

FIRMA

„Carl Walter"

Rīgā, Skolas ielā 25, dz. 5.
Tālr. 93981.

Triko izstrādājumu un triko cimdu rūpniecība

A. Vējakāja

Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 47.
Tālr. 93259.

P. Vikelis

Būv- un mēbeļu galdniecība.

Rīgā, Brīvības ielā 94.
Tālr. 92745.

STIKLU NOLIKTAVA

P. Voegeli

Stiklu un porcelāna preces aptiekām un mājas vajadzībām.

Rīgā, Laipu ielā 3. Tālr. 22582.

Aug. Zariņa

Ūdenssūkņu un vēja turbīnu rūpniec.
Rīgā, Indrānu ielā 13. Tālr. 93466.
Tek. rēķ. Latv. T. bankā 1910, Pastā 11086.

Adītava „ZENTA"

Īpašn. **C. KAGANS,**
Rīgā, Grēcinieku ielā Nr. 25
Tālr. 34106.
Kungu un dāmu zeķu rūpniecība.

V. Zonnenbergs - V. R. Auniņš

Tvaika krāsotava un ķīmiska tīrītava
Kr. Barona ielā Nr. 52. Tālr. 33793.
NODAĻAS:
Avotu ielā 2. Tālr. 34355.
Ausekļa ielā 14.